

Załącznik do uchwały Nr ...
Rady Miasta Biała Podlaska
z dnia

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 - aktualizacja *Projekt*

Spis treści

GLOSARIUSZ	6
WPROWADZENIE.....	10
1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM.....	12
1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM	12
1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI	17
1.2.1 GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI NA LATA 2016-2025	17
1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY	35
1.3.1. NARZĘDZIA I FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY	36
1.3.2. KOMUNIKACJA Z INTERESARIUSZAMI	53
2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ MIASTA	55
2.1. ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO BIAŁA PODLASKA NA LATA 2015-2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)	55
2.2 STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021-2030	59
2.3. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY MIEJSKIEJ BIAŁA PODLASKA NA LATA 2021 - 2025	67
2.4. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA (POŚ)	71
2.5. MIEJSKI PLAN ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU DLA BIAŁEJ PODLASKIEJ	75
2.6. PLAN GOSPODARKI NISKOEMISyjNEJ DLA MIASTA BIAŁA PODLASKA DO 2030 roku (PGN) 78	
2.7. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO 82	
2.8. POLITYKA ROWEROWA MIASTA BIAŁA PODLASKA.....	89
2.9. PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	90
3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	94
3.1. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA BIAŁA PODLASKA	94
3.2. METODYKA POGŁĘBIONEJ DIAGNOZY OBSZARU REWITALIZACJI	100
3.3. DIAGNOZA ZJAWISK SPOŁECZNYCH	102
3.3.1. DEMOGRAFIA.....	102
3.3.2. BEZROBOCIE.....	106
3.3.3. UBÓSTWO	109
3.3.4. ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INSTYTUCJE RYNKU PRACY	113
3.3.5. UDZIAŁ W ŻYCIU SPOŁECZNYM I ŻYCIU PUBLICZNYM	117
3.3.6. PRZESTĘPCZOŚĆ.....	124
3.4. DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH	129
3.4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE	129

3.4.2.	AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA MIESZKAŃCÓW	130
3.5.	DIAGNOZA ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH	135
3.5.1.	ZASOBY PRZYRODNICZE	135
3.5.2.	ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA I HAŁAS KOMUNIKACYJNY	139
3.5.3.	ZANIECZYSZCZENIE WÓD	150
3.6.	DIAGNOZA ZJAWISK FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH	152
3.6.1.	CHARAKTERYSTYKA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA OBSZARU REWITALIZACJI 152	
3.6.2.	DOSTĘP DO USŁUG	157
3.6.3.	JAKOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	160
3.7.	DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH	163
3.7.1.	ZASOBY I ZAGROŻENIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	163
3.7.2.	STAN ZASOBU MIESZKANIOWEGO MIASTA	169
3.7.3.	BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ	171
3.8.	PODSUMOWANIE DIAGNOZY	172
4.	WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI	175
4.1.	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI	175
4.2.	CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ	177
4.2.1.	CELE PROCESU REWITALIZACJI	177
4.2.2.	POWIĄZANIE CELÓW Z PROBLEMAMI I POTENCJAŁAMI	179
5.	PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	183
5.1	ZAŁOŻENIA OGÓLNE	183
5.2	KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	186
5.3	CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH - NIEUMIESZCZONYCH NA LIŚCIE PODSTAWOWEJ - DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	209
5.4	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANIAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE MIASTA	213
5.5.	INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	218
6.	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU	221
6.1.	RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	221
6.2.	POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	222
6.2.1.	ŚRODKI EUROPEJSKIE	222
6.2.2	ŚRODKI KRAJOWE	226
6.2.3	ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE	228

7.	STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM.....	229
7.1.	SYSTEM INSTYTUCJONALNY	229
7.1.1	KOORDYNATOR REWITALIZACJI (WYDZIAŁ ROZWOJU MIASTA)	231
7.1.2.	ZESPÓŁ ZADANIOWY DO SPRAW REWITALIZACJI	233
7.1.3.	PRZEWODNICZĄCY ZESPOŁU ZADANIOWEGO DS. REWITALIZACJI	235
7.1.4.	KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	236
7.2.	WSPÓŁPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM.....	237
7.3.	HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	239
7.3.1.	KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	239
7.3.2.	HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI.....	240
8.	SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU	243
8.1.	MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI 244	
8.2.	OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU	246
9.	ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	249
9.1.	ZMIANY W UCHWAŁACH DOTYCZĄCYCH POLITYKI MIESZKANIOWEJ MIASTA	249
9.2.	ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	250
9.3.	INNE ZMIANY ZAPEWNIAJĄCE ZGODNOŚĆ Z AKTUALNYM STANEM PRAWNYM	252
9.3.1.	PRAWO WODNE	252
9.3.2.	OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA	254
9.3.3.	TRANSPORT KOLEJOWY.....	255
9.3.4.	OCHRONA ŚRODOWISKA	255
9.3.5.	NIEZBĘDNE ZMIANY W UCHWALE OKREŚLAJĄCEJ ZASADY WYZNACZANIA I ZASADY DZIAŁANIA KOMITETU REWITALIZACJI	259
	SPIS TABEL	260
	SPIS RYCIN	262
	SPIS WYKRESÓW	263

GLOSARIUSZ

Rewitalizacja¹ - proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Interesariusze rewitalizacji² – interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe, towarzystwa budownictwa społecznego oraz członkowie kooperatywy mieszkaniowej współdziałający w celu realizacji na obszarze rewitalizacji inwestycji mieszkaniowej w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 4 listopada 2022 r. o kooperatywach mieszkaniowych oraz zasadach zbywania nieruchomości należących do gminnego zasobu nieruchomości w celu wsparcia realizacji inwestycji mieszkaniowych;
- 2) mieszkańcy Miasta inni niż wymienieni w pkt 1;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Miasta działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające strzałka prowadzić na obszarze Miasta działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Partycypacja społeczna³ - przygotowanie, prowadzenie i ocena procesu rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Komitetu Rewitalizacji, polegające w szczególności na:

- 1) poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- 2) prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;

¹ Art. 2 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

² Art. 2 ust 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

³ Art. 5 ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

- 4) zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- 5) wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Obszar zdegradowany⁴ –obszar Miasta znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, jeśli występuje na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- ☐ gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- ☐ środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- ☐ przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- ☐ technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych, o których mowa powyżej.

⁴ Art. 9. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

Obszar rewitalizacji⁵ - obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji

- ☐ nie może być większy niż 20% powierzchni Miasta,
- ☐ nie może być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców Miasta,
- ☐ może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic,
- ☐ może obejmować niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1–4, wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, o których mowa w art. 9 ust. 1.

Gminny Program rewitalizacji⁶ – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę Miasta, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Gminny program rewitalizacji zawiera w szczególności:

- 1) szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru;
- 2) opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi Miasta, w tym strategią rozwoju Miasta, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych;
- 3) opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji;
- 4) cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji;
- 5) opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym:
 - a) listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację, szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji, opis działań zapewniających dostępność

⁵ Art. 10. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

⁶ Art. 15. ust 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o ile dane te są możliwe do wskazania,

- b) charakterystykę pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań, o których mowa w pkt 4;
- 6) mechanizmy integrowania działań, o których mowa w pkt 4, oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- 7) szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych;
- 8) opis struktury zarządzania realizacją programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu;
- 9) system monitorowania i oceny programu rewitalizacji;
- 10) określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Miasta i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 611 oraz z 2021 r. poz. 11);
- 11) określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 3;
- 12) wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania;
- 13) wskazanie sposobu realizacji programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:
 - a) wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta,
 - b) wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
 - c) w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu;
- 14) załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali co najmniej 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne.

WPROWADZENIE

Aby w pełni zrozumieć proces rewitalizacji należy przede wszystkim zauważyć nierozzerwalny związek procesów społecznych z procesami i działaniami gospodarczymi, technicznymi, środowiskowymi czy przestrzenno-funkcjonalnymi, które wpływają na wszystkie sfery rozwoju Miasta. Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości Miasta jest zadaniem własnym Miasta, które ma wprowadzić charakter dobrowolny⁷, ale jest dowodem na odpowiedzialne planowanie, rozwijanie i zarządzanie gminą.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 (GPR) określa granice przestrzenne obszaru rewitalizacji na terenie Miasta jako obszaru kryzysowego, na którym kumulują się problemy społeczne, gospodarcze i przestrzenne. Wizja wyprowadzenia obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego oraz cele rewitalizacji na lata 2016-2030 wskazują kierunki działań władz Miasta oraz kluczowych interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych pozwalających na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, uzyskanie spójności przestrzennej, społecznej i gospodarczej dla poprawy warunków funkcjonowania i rozwoju Miasta oraz wzrostu zadowolenia jego mieszkańców.

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska jest dokumentem, zawierającym kompleksową identyfikację i określenia skali problemów społecznych i rozwojowych Miasta Biała Podlaska, ich analizę i diagnozę oraz rozwiązania opracowane by problemy te zniwelować lub rozwiązać. Procesy i działania opisane w nim będą służyć przeciwdziałaniu fragmentaryzacji przestrzeni Miasta, wyprowadzać wyznaczone obszary z sytuacji kryzysowej, prowadzić do spadku intensywności zjawisk o charakterze dysfunkcyjnym, jak również ograniczania obszarów kryzysowych na terenie Miasta Biała Podlaska.

Program wyznacza ogólne ramy procesu rewitalizacji, łączy wszystkie elementy planów rozwoju Miasta, a także zawiera szczegółowy harmonogram działań podejmowanych przez poszczególne podmioty dla osiągnięcia określonych w nim celów.

GPR dla Miasta Biała Podlaska wskazuje ponadto najbardziej efektywne narzędzia mające na celu przywrócenie spójności społecznej i zrównoważenie procesów rozwojowych. Działania te, zgodnie z wnioskami z diagnozy zjawisk problemowych w Białej Podlaskiej, mają dotyczyć przede wszystkim poprawy warunków życia, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i aktywizacji zawodowej mieszkańców, wyrównania szans edukacyjnych i rozwojowych dla dzieci i młodzieży, aktywizacji gospodarczej obszaru, wzmocnienia zasobów wewnętrznych i swoistych Miasta. Cele szczegółowe opisane w niniejszym Programie pozwolą na zrealizowanie tej wizji.

⁷ Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji [Dz. U. 2015 poz. 1777] ze zm.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 został opracowany w ramach współpracy zespołu zadaniowego powołanego przez Prezydenta Miasta Biała Podlaska, w skład którego weszli przedstawiciele kluczowych dla procesu rewitalizacji komórek organizacyjnych Urzędu Miasta i podległych mu instytucji oraz ekspertów zewnętrznych Regionalnego Centrum Kompetencji.

Program został przygotowany z wykorzystaniem metod partycypacji społecznej. W trakcie jego opracowywania zapewniono szeroki udział partnerów społecznych, gospodarczych oraz podmiotów pozarządowych. Szczególną uwagę poświęcono zapewnieniu kompleksowego i zintegrowanego podejścia do realizacji projektów, przy optymalizacji i koncentracji zasobów finansowych, materialnych i organizacyjnych, a także komplementarności tych projektów, służących wzmocnieniu ich efektów.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony na podstawie szczegółowej, opartej na obiektywnych czynnikach analizy, której założeniem było zidentyfikowanie negatywnych zjawisk zachodzących na terenie Miasta.

W trakcie prac nad programem uwzględniono zapisy:

1. Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji⁸ określającej zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji.
2. Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji (GPR) w województwie lubelskim w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027⁹
3. Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027¹⁰.
4. Ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.
5. Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027, co pozwoli na ułatwienie współpracy samorządu Miasta z władzami Województwa Lubelskiego w zakresie wsparcia procesu rewitalizacji ze środków FEL 2021-2027.

⁸ Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji ze zm.

⁹ Załącznik do uchwały nr CDXXVI/7499/2023 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 25 stycznia 2023 r.

¹⁰ Zasady z dnia 11 sierpnia 2022 roku zatwierdzone przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej

1. ZASADY PRAC NAD PROGRAMEM

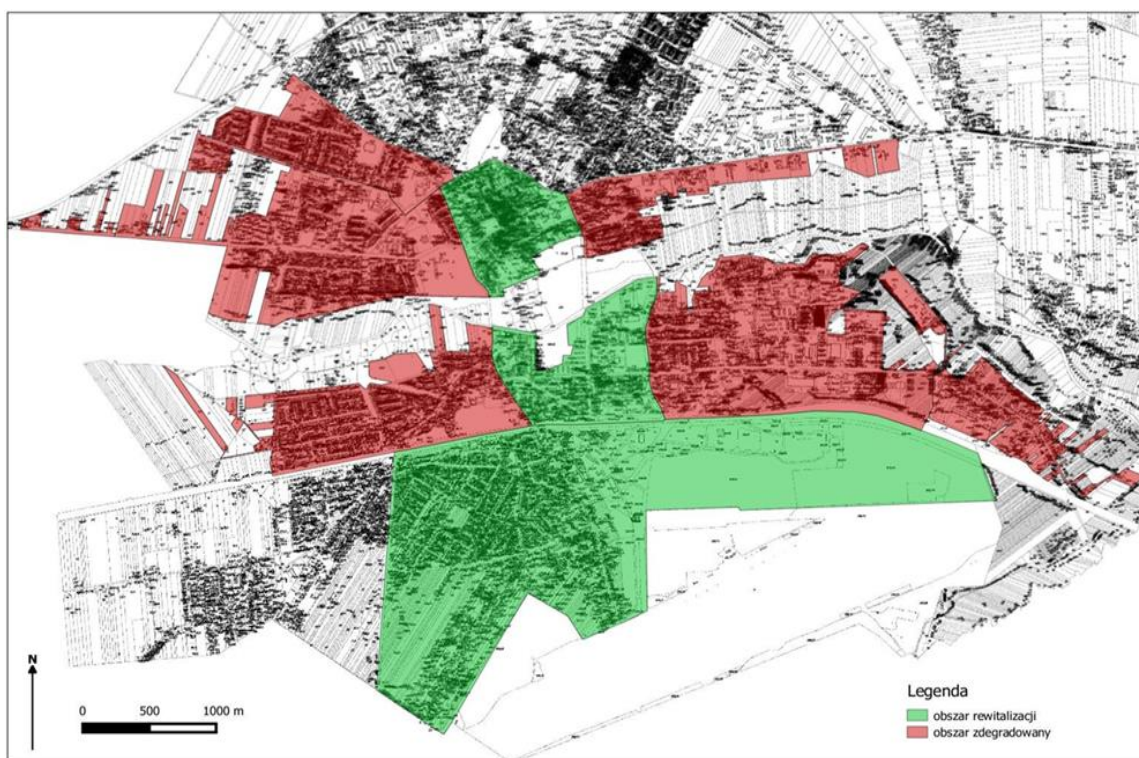
1.1. LOGIKA PRAC NAD PROGRAMEM

Jak wskazują wyniki ewaluacji GPR 2016-2025 proces realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji przyniósł wymierne efekty w postaci znaczącej liczby zrealizowanych przedsięwzięć i osiągniętych rezultatów. Wg. dokumentu w mieście wciąż istnieją duże obszary wymagające rewitalizacji, niezbędne jest skuteczne prowadzenie działań rewitalizacyjnych i informowanie interesariuszy o rewitalizacji. Dodatkowo ewaluacja wskazała, że należy zaktualizować dokumenty stanowiące podstawę do prowadzenia procesu rewitalizacji, w tym szczególnie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ze względu na zmiany dotyczące obszaru rewitalizacji tj. przejęcie ponad 600-hektarowego terenu do zasobu Ministra Obrony Narodowej na cele obronności i bezpieczeństwa państwa.

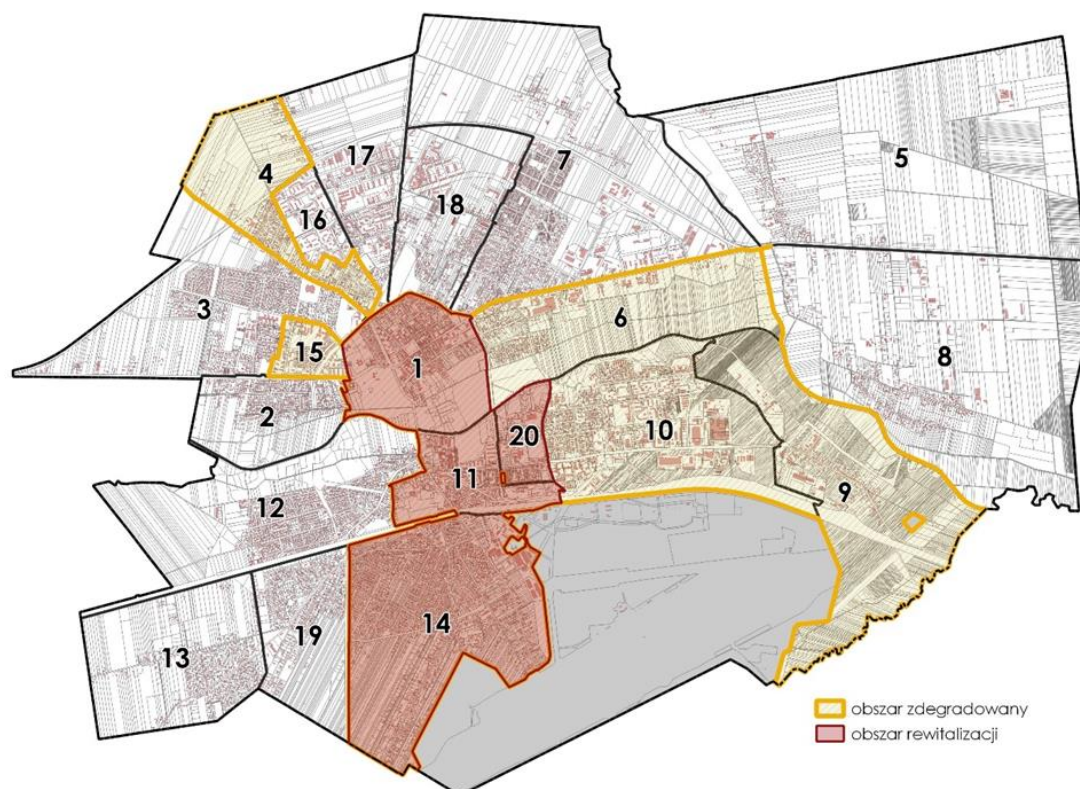
W związku z powyższym pierwszym krokiem prowadzącym do rozpoczęcia procesu opracowywania zaktualizowanego Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Biała Podlaska było podjęcie decyzji o zmianie przebiegu granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na mocy *Uchwały Nr XLVI/131/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28 grudnia 2022 r. zmieniającej uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Biała Podlaska*¹¹.

Określenie nowych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało poprzedzone szczegółową diagnozą przeprowadzoną dla terenu całego Miasta w oparciu o weryfikowalne oraz obiektywne wskaźniki, które pozwoliły na uwzględnienie uwarunkowań Miasta przy jednoczesnym ujawnieniu negatywnych zjawisk oraz deficytów występujących na jego terenie.

¹¹ Uchwała opublikowana w Dz. U. Województwa Lubelskiego z 19 stycznia 2023 roku poz. 349 zmieniła Uchwałę Nr XXVI/24/17 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie Miasta Biała Podlaska

Ryc. 1 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025

Ryc. 2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w strukturze Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Wyznaczenie nowego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oparte było na podstawie szczegółowej siatki jednostek analitycznych, co pozwoliło na zmianę obszaru rewitalizacji w planach na lata 2016-2030.

Numer obszaru	Nazwa obszaru
1	Centrum
2	Warszawska
3	Glinki
4	Osiedle Jagiellońskie
5	Osiedle Francuskie
6	Brzeska-Błonie
7	Białka
8	Sielczyk
9	Sidorki
10	Sidorska
11	Wola-Dworzec
12	Kołychawa
13	Pieńki
14	Osiedle za Torami - Lotnisko

Tabela 1 Jednostki pomocnicze miasta Biała Podlaska przy delimitacji obszarów zdegradowanych na potrzeby GPR BP 2016-2025.

Numer jednostki analitycznej	Nazwa jednostki analitycznej
M1	Centrum
M2	Warszawska
M3	Akademicka
M4	Sitnicka
M5	Białka
M6	Brzeska
M7	Francuska
M8	Sielczyk
M9	Sidorki
M10	Osiedle Młodych
M11	Wola Dworzec
M12	Słoneczne Wzgórze
M13	Pieńki
M14	Za Torami
M15	Piastowskie - Kopernika
M16	Terebelska

M17	Sobieskiego
M18	Armii Krajowej
M19	Grzybowa
M20	Zofilas

Tabela 2 Jednostki pomocnicze miasta Biała Podlaska przy delimitacji obszarów zdegradowanych na potrzeby GPR BP 2016-2030.

Sama decyzja o przystąpieniu do sporządzenia aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska została sformalizowana *Uchwałą Nr XLVIII/9/23 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 17 lutego 2023 r. w sprawie przystąpienia do zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025*, będącą następstwem dokonanej wcześniej zmiany przebiegu granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

GPR Miasta Biała Podlaska jest dokumentem strategicznym, na podstawie którego Miasto Biała Podlaska będzie mogło ubiegać się o dofinansowanie ze środków zewnętrznych na działania zmierzające do wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów miasta znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

Nadrzędną zasadą przyjętą w ramach prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska było założenie, że program uwzględni szeroko pojętą lokalną specyfikę oraz stale aktualizowane realia, stanowiąc tym samym odpowiedź na zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności zidentyfikowane w procesie konsultacji społecznych. Prace odnosiły się więc do zagadnień i obszarów aktywności, które poprzez realizację w obszarze rewitalizacji będą mogły wywierać pozytywne efekty jako rozwiązania służące całemu miastu i jego mieszkańcom.

W ramach prac nad programem wykorzystano wiedzę i doświadczenie oraz opinie mieszkańców, instytucji i organizacji, które wskazały konkretne problemy i rozwiązania istotne dla jego zakresu. W proces zaangażowani byli także przedstawiciele poszczególnych referatów Urzędu Miasta Biała Podlaska oraz jego jednostek organizacyjnych i instytucji kultury. Współpraca wszystkich podmiotów obejmowała sformułowanie celów procesu rewitalizacji, a następnie kierunków działań i propozycji rozwiązań, które będą mogły zostać wdrożone z związku z jego realizacją. Dodatkowo przeprowadzono szeroko zakrojone konsultacje społeczne, opisane szczegółowo w podrozdziale 1.3.1.

Niniejszy program określa ramy procesu rewitalizacji na nowo zdefiniowanym obszarze rewitalizacji, łącząc elementy różnych polityk Miasta i doświadczenia z realizowanego obecnie Gminnego Programu Rewitalizacji, a przede wszystkim przyjmując zasadę, że istotą procesu rewitalizacji są zarówno działania inwestycyjne, jak i działania społeczne czy działania

o charakterze organizacyjnym, których celem jest osiągnięcie jak najlepszych wzajemnie skorelowanych efektów.

Przyjęto, że kluczowym elementem *GPR 2016-2030*, w obszarach istotnych z punktu widzenia realizacji wyznaczonych w nim celów procesu rewitalizacji i o ile będzie ona zakładać poprawę efektywności interwencji, będzie kontynuacja działań i aktywności ujętych w *Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025*, przyjętym *Uchwałą Nr XXX/54/17 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 30 czerwca 2017 w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2016 - 2025¹²*, zmienioną następnie *Uchwałą Nr XXXIII/89/17 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 30 października 2017 r.¹³*.

W trakcie prac wzięto również pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne dotyczące kierunków polityki spójności, a także, co szczególnie istotne, podjęto próbę oceny i wykorzystania różnego rodzaju rozwiązań wdrażanych na terenie innych gmin, które odnoszono do uwarunkowań lokalnych na terenie Miasta w celu wypracowania optymalnego podejścia dla realizacji celów niniejszego programu.

¹² https://umbialapodlaska.bip.lubelskie.pl/upload/pliki/uchwala_nr_XXX-54-17.pdf

¹³ https://umbialapodlaska.bip.lubelskie.pl/upload/pliki/URM-Zm_GPR_30.10.2017.pdf

1.2. OCENA DOTYCHCZASOWYCH PROCESÓW REWITALIZACJI

1.2.1 GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI NA LATA 2016-2025

Miasto Biała Podlaska jest jednostką samorządową posiadającą znaczące doświadczenie we wdrażaniu programów rewitalizacji. Pierwsze działania realizowane były na podstawie uchwalonego w 2009 r. Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2009-2015 (LPR).

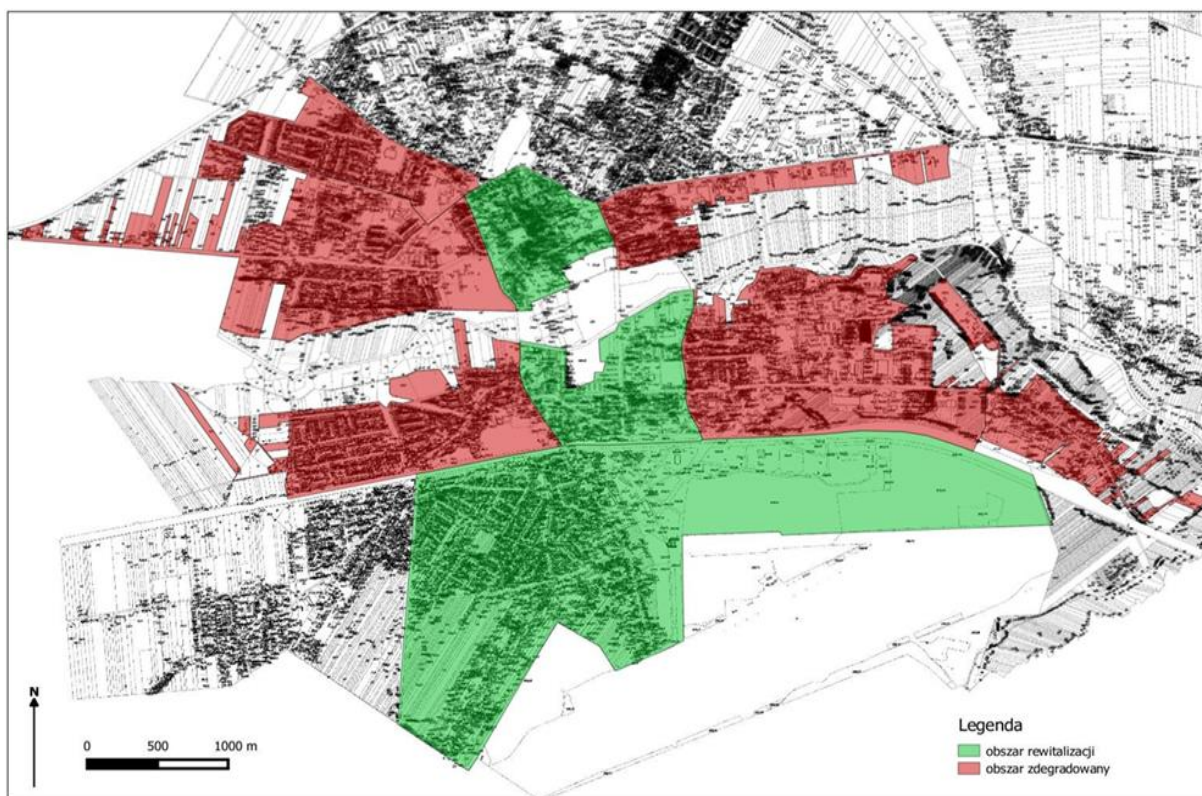
Obecnie trwa realizacja *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 (GPR 2016-2025)*, który w roku 2016 zidentyfikował kluczowe problemy społeczne i infrastrukturalne Miasta i wskazał sposoby ich rozwiązania w ramach szczegółowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W 2019 r. wprowadzono zmiany do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025¹⁴ w postaci m. in:

1. usunięcia przedsięwzięcia nr 1 z listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych tj. *„Rewitalizacja zdegradowanych terenów powojkowych w Białej Podlaskiej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych”*,
2. połączenia przedsięwzięć nr 5 i nr 15 w jedno przedsięwzięcie pod nazwą *„Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych”*
3. dodania nowego przedsięwzięcia dopuszczalnego *„Przebudowa ulicy Sikorskiego oraz modernizacja i rozbudowa infrastruktury osiedla mieszkaniowego pomiędzy ulicami Sidorską, Kościuszki i Al. Tysiąclecia”*.

Dla zachowania spójności dokumentu zmodyfikowano jego zapisach we wszystkich rozdziałach i załącznikach, których te zmiany dotyczyły.

¹⁴ Przyjęte Uchwałą Rady Miasta Biała Podlaska Nr VII/73/19 z dnia 18 czerwca 2019 r w sprawie przystąpienia do zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025.

Ryc. 3 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w GPR 2016-2025

Kierując się skalą ówczesnych potrzeb rewitalizacyjnych, rangą obszaru w strukturze miasta, a także koniecznością zachowania ciągłości rozpoczętych działań, w GPR 2016-2025 wyznaczono trzy podobszary rewitalizacji, które obejmują obszar Centrum (1), Wola-Dworzec (11) i Osiedle za Torami-Lotnisko (14).

Obszar	Powierzchnia obszaru [ha]	Powierzchnia [%]	Liczba mieszkańców	Liczba ludności [%]
1	65,7	1,32	2603	4,48
11	90,5	1,83	7509	12,92
14	506,8	10,24	6255	10,76
Ogółem	663,0(w tym 94,0*)	13,39	16367	28,16

Tabela 3 Obszar rewitalizacji 2016-2025 – powierzchnia i liczba ludności

*powierzchnia części terenu dawnego lotniska, który objęto GPR 2016-2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Biała Podlaska (stan na 31.12.2015 r.)

Obszary te cechowały się wysoką koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i współwystępowaniem co najmniej jednego negatywnego zjawiska z pozostałych sfer. Każda jednostka stworzyła oddzielny podobszar rewitalizacji, dla którego określono działania rewitalizacyjne.

Podobszar Centrum

Podobszar objął ściśle centrum miasta Biała Podlaska - jego granice od północy i północnego wschodu wyznaczyła ul. Nowa, od zachodu ul. Zamkowa, od wschodu Al. 1000-lecia, od południa zaś tereny ogródków działkowych. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 65,7 ha, zamieszkiwało go 2603 mieszkańców.

Podobszar Centrum określono jako obszar o znacznej koncentracji problemów społecznych (bezrobocie, ubóstwo i przemoc w rodzinie), problemów gospodarczych (np. wysoka liczba zamkniętych i/lub zawieszonych podmiotów gospodarczych), technicznych i środowiskowych (np. zanieczyszczenie powietrza i deficyt terenów zielonych).

Na potrzebę rewitalizacji podobszaru wskazały zarówno dane ilościowe, jak i wyniki konsultacji społecznych. Podobszar charakteryzował się wysokim poziomem bezrobocia (przy zamieszkaniu go przez 4,48%, liczba osób bezrobotnych wynosiła 7,8% wszystkich mieszkańców) oraz skalą pomocy społecznej (przy zamieszkiwaniu go przez 4,48% ludności miasta z pomocy społecznej w podobszarze korzystało 13,9% wszystkich mieszkańców). Ponadto 69,9% osób bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, a prawie 40% z nich posiadało wykształcenie gimnazjalne i poniżej.

Największa liczba mieszkańców korzystająca z pomocy społecznej pobierała świadczenia socjalne z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa (18,9% mieszkańców podobszaru), bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (18,7% mieszkańców) oraz ubóstwa (16,8% mieszkańców). Wysoką liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w podobszarze Centrum cechowała ograniczona aktywność społeczna, ze względów ekonomicznych (niskie emerytury), a także z przyczyn występowania barier architektonicznych (w tym w budynkach mieszkalnych).

W podobszarze Centrum dochodziło do kumulacji, w skali całego miasta, negatywnych zjawisk społecznych związanych z przestępczością oraz patologiami społecznymi m.in. alkoholizmem, narkomanią, przemocą w rodzinie i bezdomnością. Wyłącznie punktowy system monitoringu potęgował zachowania aspołeczne. Na skutek powstania wielu miejsc i stref związanych z rozrywką oraz przepływu dużej liczby osób (ul. Janowska, ul. Moniuszki, okolice dawnego dworca PKS) nasiliło się występowanie zdarzeń o charakterze przestępczym.

Podobszar Centrum pełnił w skali miasta ważną funkcję, będąc siedzibą licznych przedsiębiorstw i charakteryzując się wysoką aktywnością gospodarczą mierzoną liczbą podmiotów gospodarczych ulokowanych na jego terenie (15,6% - najwyższy procent liczby podmiotów gospodarczych ze wszystkich podobszarów rewitalizacji).

W podobszarze Centrum zachowany jest średniowieczny układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem i ortogonalną siatką ulic, mieszczący liczne obiekty publiczne

o dużej wartości architektonicznej, w tym m. in.: zespoły kościelne i klasztorne (Kościół pw. Narodzenia NMP w Białej Podlaskiej, Parafia rzymskokatolicka Narodzenia NMP, Klasztor Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów), sąd, magistrat, dawny Szpital Żydowski, dawna Akademia Bialska, dawny Dom Ludowy, zespół Domu Zajezdnego (Austeria). Kamienice murowane i domy drewniane są w stanie technicznym wymagającym szybkiej interwencji.

Obszar Centrum obejmuje historycznie ukształtowane śródmieście, pełniące funkcje miejskiego centrum o różnorodnych funkcjach: administracyjnej (Urząd Miasta Biała Podlaska, Urząd Miasta Biała Podlaska, Starostwo Powiatowe, Urząd Stanu Cywilnego, Urząd Skarbowy, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Sąd Okręgowy, Prokuratura Rejonowa, Gminny Ośrodek Kultury Biała Podlaska), handlowo-usługowej (Centrum Handlowe Rywał, Centrum Handlowe Atrium, Dom Handlowy Sawko i liczne banki), mieszkaniowej, edukacyjnej (I Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Ignacego Kraszewskiego, II Liceum Ogólnokształcące im. Emilii Plater) i wreszcie kulturalno-turystycznej (zabytki i pomniki).

Podobszar Centrum określono jako znacznie niedoinwestowany z ekstensywnie zagospodarowanymi terenami wewnątrz kwartałów i historyczną zabudową o niskim standardzie użytkowym i technicznym. Podobszar otoczony jest zabudową mieszkaniową po stronie zachodniej i przemysłowo-składową po stronie wschodniej.

Niska zasobność finansowa mieszkańców podobszaru Centrum, niski poziom ich wykształcenia oraz trwałe uzależnienie od pomocy społecznej i Powiatowego Urzędu Pracy, w powiązaniu z nagromadzeniem komunalnych lokali mieszkalnych doprowadziło do znacznej degradacji budynków i konieczności poprawy ich standardu. Warunki zamieszkania w tym podobszarze są postrzegane przez mieszkańców Białej Podlaskiej i osoby przyjezdne, jako mało atrakcyjne, głównie ze względu na zły stan techniczny budynków mieszkalnych, niezachęcającego sąsiedztwa (duża liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych używek), oraz brak dobrze urządzonej przestrzeni publicznych, w tym deficyt terenów zielonych.

Podobszar Centrum borykał się z problemami wynikającymi z nadmiernego ruchu pojazdów samochodowych, wysokiego poziomu hałasu, braku miejsc parkingowych, złego stanu chodników i ulic, brakiem ciągłości tras rowerowych (ul. Zamkowa, Al. 1000-lecia), brakiem sprawnych punktów przesiadkowych (kluczowa jest tu duża odległość dworca busów i autobusów prywatnych od dworca PKP).

Mieszkańcy podobszaru Centrum wskazywali na niskie poczucie bezpieczeństwa związane z wysoką liczbą wykroczeń (spożywanie alkoholu w miejscach niedozwolonych i zakłócanie spokoju) oraz częstym przekraczaniem dozwolonej prędkości.

Jako ważny problem podobszaru Centrum wskazano zły stan środowiska tj. zanieczyszczenie powietrza, będące wynikiem wzmożonego ruchu samochodowego

oraz gęstej zabudowy z dużą ilością budynków ogrzewanych indywidualnymi piecami opałowymi, czyli tzw. niskiej emisji. Mieszkańców określili problem smogu i zanieczyszczenia powietrza jako najbardziej uciążliwy i narastający.

W toku konsultacji społecznych zidentyfikowano ponadto następujące problemy - słabe zaangażowanie mieszkańców, brak wydarzeń integrujących mieszkańców, problem nadużywania alkoholu, deficyt miejsc postojowych, bariery architektoniczne, zaniedbana zieleń miejska, proces starzenia się, zanieczyszczenie powietrza, brak małej architektury dostosowanej do potrzeb seniorów, słaba aktywność organizacji pozarządowych, brak placów zabaw w centrum dla najmłodszych dzieci, odpływ ludności (zwłaszcza młodych), niskie wynagrodzenia.

Podobszar Wola-Dworzec

Podobszar Wola-Dworzec objął tereny historycznej osady Wola zlokalizowane w południowej części miasta oddzielone od Centrum przez rzekę Krzna. Ze śródmieścia prowadzą do niego trzy mosty (przez ul. Łomaską i Al. Jana Pawła II oraz przez Al. Tysiąclecia). Podobszar Wola-Dworzec objął Osiedle Wola oraz zachodnią część Osiedla Parkowa. Na obszarze o powierzchni 90,5 ha zamieszkiwało 7509 osób. Od podobszaru Centrum podobszar Wola-Dworzec oddzielała rzeka Krzna, stanowiąca jego północną granicę, od południa granicę stanowiła linia kolejowa, od zachodu ul. Łomaska, natomiast od wschodu Al. Jana Pawła II.

Na obszarze nie mieściły się siedziby instytucji samorządowych, zatem nie pełnił on znaczących funkcji administracyjnych, odgrywał istotną rolę społeczną jako teren, na którym mieściły się liczne szkoły i placówki oświatowe (Szkoła Podstawowa nr 5 im. Jana Kochanowskiego, Gimnazjum Publiczne nr 4 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego) oraz punkty handlowe i usługowe zlokalizowane wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (Al. 1000-lecia, ul. Łomaska, Al. Jana Pawła II, ul. Sidorska).

Na potrzebę rewitalizacji podobszaru Wola-Dworzec wskazały zarówno dane ilościowe, jak i wyniki konsultacji społecznych.

Problemy obszaru zbliżone były do problemów występujących na podobszarze Centrum. Dodatkowo pomimo szybkich przekształceń terenów pełniących funkcje mieszkaniowe, obszar charakteryzował się niską jakością przestrzeni publicznych i deficytem podstawowych usług dla mieszkańców.

Podobszar Wola – Dworzec określony został jako trudny demograficznie, cechując się starzejącą się społecznością lokalną. Spośród wszystkich podobszarów rewitalizacji zamieszkiwała tu najwyższa ze wszystkich podobszarów liczba osób w wieku poprodukcyjnym (1753 mieszkańców), stanowiąca 17,2% wszystkich mieszkańców miasta Biała Podlaska.

Sytuacja kryzysowa obszaru wynikała przede wszystkim z kwestii społecznych, dotyczących ubóstwa i wykluczenia społecznego widocznych poprzez bardzo wysoką koncentrację rodzin korzystających z pomocy MOPS (przy zamieszkiwaniu go przez 12,92% ludności miasta z pomocy społecznej w podobszarze korzystało 14,4% wszystkich mieszkańców). Z tytułu ubóstwa z pomocy społecznej korzystało 59,9% (282 mieszkańców) wszystkich beneficjentów MOPS, zaś z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ponad 30%.

Wskaźniki opisujące sytuację podobszaru Wola-Dworzec pod kątem rynku pracy wskazały na najwyższą liczbę osób bezrobotnych ze wszystkich podobszarów rewitalizacji (479 mieszkańców), w tym 46,3% stanowiły kobiety, a 64,7% to bezrobotni długookresowo. Dane te nie pokazały wprawdzie, że sytuacja w obszarze rynku pracy jest najgorsza w skali całego miasta, niemniej uznano, że pozostawiona bez interwencji może w przyszłości skutkować kumulacją i nawarstwianiem się negatywnych zjawisk.

W granicach podobszaru przeważa zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (osiedla bloków), zabudowa jednorodzinna zlokalizowana jest głównie przy ul. Kolejowej i Stacyjnej. Rozwój osiedli mieszkaniowych w podobszarze był ściśle związany z działającym niegdyś zakładem włókienniczym „Biawena” (aktualnie obszar Sidorska), dużą jednostką wojskową, zlokalizowaną w Białej Podlaskiej oraz niegdyś prężnie działającymi PKP Polskimi Liniami Kolejowymi S.A., którymi odbywał się transport towarów na linii wschód-zachód. Osiedla stanowiły zaplecze mieszkalne dla osób zatrudnionych przez wspomniane podmioty. Wraz z upadkiem przedsiębiorstwa, kryzysem, który dotknął PKP i zmianą doktryny obronnej, na skutek licznych zwolnień, osiedla te zaczęły podupadać. W podobszarze tym znajdowała się najwyższa średnia liczba lokali komunalnych w mieście.

Na terenie podobszaru obok wysokiej dostępności transportu publicznego dostrzeżono niezadawalający stan techniczny chodników, placów i ulic. Dużym problemem, podobnie jak w innych częściach miasta, okazał się także brak wystarczającej liczby miejsc parkingowych i dostatecznej ilości ścieżek rowerowych. Natomiast obciążone indywidualnym ruchem kołowym główne ulice generowały uciążliwości w postaci hałasu, zanieczyszczenia środowiska, utrudnień w ruchu pieszego oraz zagrożenie ich bezpieczeństwa.

W południowej części podobszaru znajduje się dworzec PKP, który wg mieszkańców otacza teren nieuporządkowany i nieodpowiednio zagospodarowany, z niezadawalającym stanem technicznym ulic.

We wschodniej części podobszaru znajduje się park tzw. Zofii Las poddany w nieodległej przeszłości rewitalizacji (powstały nowe alejki, wymieniono oświetlenie, zakupiono ławki i kosze na śmieci, a także gruntownie zmodernizowano plac zabaw). Dzięki tym pracom park stał się przyjaznym miejscem do zabaw dla dzieci i aktywnym miejscem spędzania

przez mieszkańców wolnego czasu. Mimo to na jego terenie Policja często odnotowywała wykroczenia tj. chuligaństwo i wandalizm.

Zgodnie z wynikami konsultacji społecznych, sytuację podobszaru pogarszało kilka dodatkowych czynników – zły stan techniczny budynków i ich niska atrakcyjność, zaniedbane otoczenie budynków (tereny zielone, place, skwery, podwórka) oraz niski poziom czystości miejskiej przestrzeni.

Mieszkańcy podobszaru dostrzegali jego wiele potencjałów, ale jednocześnie wskazali na potrzebę znaczących interwencji rewitalizacyjnych wynikających m.in. z niskiej liczby ludzi młodych, braku instytucji kultury, emigracji młodych za granicę, słabego przepływu informacji, braku zajęć pozalekcyjnych, słabej integracji społecznej, braku spotkań i imprez integrujących mieszkańców, braku oświetlenia terenów zielonych i ścieżek.

Podobszar Osiedle za Torami-Lotnisko

Podobszar Osiedle za Torami-Lotnisko objął Osiedle Żwirki i Wigury oraz część terenu dawnego lotniska, zlokalizowanego w jego zachodniej części, na którym utworzono podstrefę Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Podobszar ten zamieszkiwało 6255 osób, zaś jego powierzchnia wyniosła 506,8 ha. Jego południową granicę stanowiła granica miasta, zachodnią ul. Lubelska, zaś północną granicę linia kolejowa. W związku tym podobszar ten był silnie oddzielony od centrum miasta Biała Podlaska, co skutkowało dużym wykluczeniem społecznym jego mieszkańców.

Podobszar charakteryzował się wysokim poziomem bezrobocia – pod względem liczby osób bezrobotnych zbliżonym do podobszaru Wola - Dworzec, przy czym prawie 50% stanowiły kobiety, a 64% osoby długotrwale bezrobotne.

Przeprowadzone analizy wskazały, że na podobszarze Osiedle za Torami – Lotnisko występuje wysoka koncentracja rodzin korzystających z pomocy MOPS, w tym z tytułu ubóstwa, niepełnosprawności oraz bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – była to druga (po podobszarze Centrum) dzielnica o najgorszej sytuacji pod kątem ubóstwa i wykluczenia społecznego w całej Białej Podlaskiej. Przy zamieszkiwaniu go przez 10,76% ludności miasta z pomocy społecznej w podobszarze korzystało 15,3% mieszkańców.

Ponadto, na obszarze występowała najniższa aktywność gospodarcza mierzona liczbą ulokowanych na jego terenie przedsiębiorstw.

W wymiarze technicznym na obszarze kryzysowym znalazły się budynki socjalne wymagające kompleksowych remontów, w tym podwyższenia ich standardu.

W związku z brakiem instytucji administracyjnych i usługowych (nieliczna liczba sklepów) podobszar Osiedle za Torami – Lotnisko nie przyciągało pozostałych mieszkańców miasta,

którzy również niechętnie go odwiedzali.

Istotnym zagadnieniem okazał się również brak dobrego zaplecza kulturalnego i sportowego o charakterze ogólnodostępnym dla mieszkańców podobszaru Osiedle za Torami-Lotnisko, w szczególności dla osób młodych oraz seniorów. Ze względu na „sztuczny” podział (linia kolejowa) oddzielający podobszar od centrum miasta to właśnie brak dostępu do usług publicznych w dziedzinie sportu i kultury wskazano jako szczególnie ważny problem wśród osób młodych. To poczucie wyalienowania i życia poza „granicami” Białej Podlaskiej pogłębiło się w związku z kumulacją na podobszarze problemu bezrobocia i uzależnienia od pomocy społecznej. Sytuację kryzysową podobszaru potęgował zły stan środowiska, w tym niska emisja.

W analizie jako problem zidentyfikowano brak nowych inwestycji generujących przyrływ młodych mieszkańców oraz podejmowanie działań w odniesieniu do zastanej tkanki budowlanej jedynie o charakterze modernizacyjnym i adaptacyjnym.

Za teren posiadający potencjał przyciągnięcia inwestorów uznano teren byłego lotniska wojskowego, znajdujący się w północno- wschodniej części podobszaru i cechujący się dużym nieuporządkowaniem. Miasto planowało szeroko zakrojone działania rewitalizacji obszaru, wyznaczając 94 hektarową podstrefę Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i rozpoczynając prace inwestycyjne, tak aby teren lotniska stał się atrakcyjnym miejscem dla inwestorów, generując w przyszłości nowe miejsca pracy dla mieszkańców, w tym szczególnie tych z okolicznych osiedli. Ze względu na powrót terenu do poprzedniego właściciela (Skarb Państwa) i utworzenie jednostki wojskowej na wskazanym terenie, zrewidowano początkowe zamierzenia.

Potencjał obszaru rewitalizacji 2016-2025

GPR 2016-2025 wskazał na liczne potencjały obszaru rewitalizacji, wynikające z jego funkcji w przestrzeni miasta i sposobu zagospodarowania.

Wyróżniono poniższe czynniki, które wzięto pod uwagę przy planowaniu działań rewitalizacyjnych.

- ❑ **Koncentracja obiektów zabytkowych** – historyczny układ urbanistyczny na terenie obszaru rewitalizacji oraz lokalizacja licznych zabytków w ścisłym centrum miasta.
- ❑ **Dobry dostęp komunikacyjny** – wystarczająco skomunikowany obszar w ścisłym centrum miasta z transportem zbiorowym realizowanym przez MZK Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej, obsługującym 8 linii oraz przewoźnika prywatnego.
- ❑ **Dobry dostęp do podstawowych usług**, w tym do żłobków, przedszkoli, szkół podstawowych, a także do sieci handlowo-usługowej i aptek (lepsze wskaźniki dostępu do podstawowych usług dla ludności w porównaniu do danych dotyczących całego miasta).
- ❑ **Koncentracja infrastruktury edukacyjnej i koncentracja uczniów** – 29,4% czyli

10 placówek oświatowych spośród 34 placówek w mieście (przedszkola, szkoły podstawowe i szkoły gimnazjalne publiczne i niepubliczne) zlokalizowanych na terenie obszaru rewitalizacji z łączną liczbą 2239 uczniów (32,3% wszystkich uczniów w mieście) kształcących się w placówkach na terenie obszaru rewitalizacji w roku szkolnym 2015/2016.

- ❑ **Koncentracja instytucji prowadzących działalność społeczną i ich siedzib** – możliwość wykorzystania budynków należących do miasta jako obiektów, w których prowadzone będą działania rewitalizacyjne, związane z udzieleniem pomocy dla osób narażonych na wykluczenie: ubogich, bezrobotnych i niepełnosprawnych.
- ❑ **Koncentracja zabudowy mieszkalnej** – na obszarze rewitalizacji zamieszkuje 16 367 mieszkańców, co stanowi 28,16% ogółu ludności miasta Biała Podlaska; stwarza to możliwość skierowania działań rewitalizacyjnych do możliwie największej liczby osób.
- ❑ **Koncentracja wielkopowierzchniowych obiektów handlowych** – duża liczba wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, które oferując swoje usługi przyciągają mieszkańców zarówno obszaru rewitalizacji, jak i całego miasta Biała Podlaska.

Tym samym potencjał obszaru rewitalizacji to przede wszystkim doskonała lokalizacja w centrum miasta, zabytkowa zabudowa, dobry dostęp komunikacyjny, dobry dostęp do podstawowych usług dla ludności, a także koncentracja infrastruktury edukacyjnej i jej odbiorców, a także koncentracja instytucji prowadzących działalność społeczną.

W *GPR 2016-2025* wyznaczono trzy cele strategiczne prowadzące do poprawy sytuacji kryzysowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji. Dla każdego z nich wyznaczono cele operacyjne oraz określono kierunki działań.

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kierunki działań
1. Zintegrowani społecznie i aktywni zawodowo mieszkańcy obszaru rewitalizacji	1.1 Wsparcie rodzin i osób z problemami społecznymi	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród rodzin z problemami patologicznymi
		Wzmocnienie działań profilaktycznych wspierających rodzinę
	1.2 Rozwój kompetencji osób zagrożonych marginalizacją zawodową	Rozwinięcie systemu szkoleń, kursów i doradztwa zawodowego
		Zwiększenie aktywności zawodowej w grupie osób bezrobotnych
	1.3 Zachowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego	Odnowa obiektów i przestrzeni publicznych o znaczeniu historycznym i architektonicznym
		Pielęgnowanie kultury i tradycji Południowego Podlasia
2. Zwiększenie atrakcyjności obszaru rewitalizacji jako miejsca do	2.1. Wspieranie zdegradowanych obszarów o szczególnym znaczeniu gospodarczym	Zwiększenie dostępu do terenów inwestycyjnych
		Nadanie nowych funkcji terenom przemysłowym

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

prowadzenia działalności gospodarczej	2.2 Stworzenie mechanizmów wsparcia dla przyszłych przedsiębiorców	Promowanie przedsiębiorczości indywidualnej poprzez wsparcie finansowe osób chcących uruchomić działalność gospodarczą
		Tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej w szczególności handlu
3. Nowe zagospodarowanie i poprawa jakości przestrzeni miejskiej obszaru rewitalizacji	3.1. Modernizacja tkanki miejskiej wraz z poprawą infrastruktury technicznej	Rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych zdegradowanych obszarów miasta
		Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich we współpracy z lokalną społecznością
	3.2. Stworzenie nowych miejsc o funkcjach społeczno-kulturalno- edukacyjnych	Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne
		Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej
		Tworzenia i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi oraz osobami niepełnosprawnymi i chorymi
	3.3. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa jakości środowiska naturalnego	Zwiększenie powiązań komunikacyjnych, w tym rozwój transportu publicznego

Tabela 4 Cele i kierunki działań wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025

OCENA REALIZACJI GPR BP 2016-2025

Spoglądając na nakreśloną w GPR BP wizję miasta należy stwierdzić, że wiele spośród postulatów znalazło swoje urzeczywistnienie w realizowanych projektach:

- ❑ w ramach poprawy stanu zagospodarowania i jakości estetyki przestrzeni publicznych zrealizowano projekt *Przebudowa Skweru przy Placu Wojska Polskiego, Plac zabaw i fitness – ul. Krucza i ul. Wyzwolenia, Międzypokoleniowa przestrzeń zabawowa „Plac Zamkowa”, Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych*,
- ❑ w ramach wsparcia rodzin z problemem autyzmu i zespołu Aspergera zrealizowano projekt *Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem. Etap I – Budowa Ośrodka Terapii i Diagnostyki. Przedszkole dla dzieci z Autyzmem*,
- ❑ w ramach zwiększania poczucia bezpieczeństwa wśród rodzin z problemami patologicznymi oraz wsparcia rodziców zastępczych i wychowanków w pieczy zastępczej zrealizowano projekt *Centrum Wsparcia Rodziny i Usług Społecznych dla mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska* oraz projekt *Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych* (w zakresie rodzinnego domu dziecka),
- ❑ w ramach aktywizacji lokalnych społeczności zrealizowano projekty *Znaki wiary na Podlasiu* oraz *Letnia Akademia Folkloru*,
- ❑ w ramach podnoszenia kwalifikacji ludzi młodych wchodzących na rynek pracy zrealizowano projekt *Od szkolenia do zatrudnienia – YEI*,

- w ramach zmniejszenia liczby osób bezrobotnych zrealizowano projekty *Od pomysłu do działania, Pracuję u siebie, Własna firma moją szansą, Własna firma szansą na sukces, Aktywna postawa to rozwój!, Załóż firmę i odnieś sukces! Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie MOF Biała Podlaska,*
- w ramach ożywienia gospodarczego zrealizowano projekt *Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych (w zakresie drogi wewnątrz SAS), Modernizacja i rozbudowa rynku owocowo – warzywnego i produktów lokalnych – targowiska przy Al. Tysiąclecia w Białej Podlaskiej,*
- w ramach poszerzenia oferty kulturalnej i zadbania o zabytkową architekturę zrealizowano projekt *Rewaloryzacja i modernizacja Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej i Remont budowlano – konserwatorski poreformackiego Zespołu Klasztornego Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej.*

Zmiany wskaźników w sferze społecznej (bezrobocie, korzystanie z pomocy społecznej, wydane Niebieskie Karty, lokale komunalne) we wszystkich podobozszarach obszaru rewitalizacji podążają we właściwym kierunku. Jedynie w podobozszarze Osiedle za Torami – Lotnisko wskaźniki dotyczące sfery gospodarczej zmieniły się na korzyść, w pozostałych podobozszarach sytuacja nie uległa poprawie, czego przyczyn należy upatrywać w globalnej niekorzystnej koniunkturze gospodarczej.

Nie doszło do realizacji czterech projektów ze sfery gospodarczej (*Rewitalizacja budynku Starego Sądu szansą na rozwój potencjału gospodarczego i społecznego Białej Podlaskiej, Rozbudowa Piekarni – Ciastkarni, Sklep motoryzacyjny oraz warsztat obsługi samochodów, Rozbudowa i modernizacja oraz remont budynku hurtowni ogólnospożywczej*), czterech projektów ze sfery funkcjonalno – przestrzennej (*Centrum Obsługi Pasażerów z funkcją poczekalni, obsługi podróżnych oraz handlowo - usługowo – gastronomiczną, Rozbudowa i modernizacja Bialskiego Centrum Kultury, Sport łączy pokolenia, Twórzmy zieleni*), dwóch projektów ze sfery społecznej (*Centrum Interwencji Kryzysowej w Białej Podlaskiej, Ocalić od zapomnienia – Pamięć bogatsza od fotografii*)

Zrealizowane projekty w ramach procesu rewitalizacji należy ocenić pozytywnie. Ponad ¾ wskaźników produktu i rezultatu zostanie osiągnięte na poziomie co najmniej 75% szacowanej wartości docelowej. We wskaźnikach kontekstowych dotyczących sfery społecznej i bezpieczeństwa obserwujemy pozytywne zmiany. Jednakże pomimo tego, że dużo w mieście się zmieniło nadal istnieje potrzeba kontynuowania procesu rewitalizacji. W sferze społecznej nadal aktualna jest potrzeba utworzenia Centrum Interwencji Kryzysowej, przy czym planując inwestycję należy dokładnie przemyśleć źródła jej późniejszego finansowania. W sferze funkcjonalno – przestrzennej są nadal kwestie, których nie udało się poprawić w tej perspektywie (tj. stan techniczny budynków mieszkalnych w podobozszarze Centrum, czy w okolicach dworca kolejowego). W sferze gospodarczej będzie potrzebne wsparcie, by pomóc przetrwać kryzys i poszukać nowych rozwiązań otwierających

przedsiębiorczość również na udział w życiu społecznym czy kulturalnym miasta. Do zaadresowania pozostają problemy związane z poprawą jakości środowiska – a w szczególności powietrza, tj. ograniczenie niskiej emisji z ruchu samochodowego czy korzystania przez mieszkańców ze starych pieców grzewczych. W tym kontekście należy również nadal informować mieszkańców i wszystkich interesariuszy o procesie rewitalizacji, jego idei, sposobie wdrażania i użyteczności dla rozwoju miasta.

Działania wskazane powyżej służyły osiągnięciu kluczowych założeń *GPR 2016-2025* i należy je traktować jako zestawienie wzajemnie komplementarnych przedsięwzięć, służących realizacji celów strategicznych i operacyjnych Programu. Celem każdej z inwestycji infrastrukturalnych była nie tylko poprawa warunków technicznych życia na terenie rewitalizowanym, ale także wpływ na poprawę kondycji i stanu zdrowia mieszkańców, podniesienie poziomu aktywności społecznej, kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w mieście oraz umożliwienie zacieśnienia wzajemnych relacji, a zatem podniesienia ogólnego poziomu życia, pracy i bezpieczeństwa mieszkańców Miasta.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nr projektu	Tytuł projektu	Status projektu	Uwagi	Realizator
Cel strategiczny 1. Zintegrowani społecznie i aktywni zawodowo mieszkańcy obszaru rewitalizacji				
Cel operacyjny 1.1. Wsparcie osób z problemami społecznymi				
Działanie 1.1.1. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród rodzin z problemami patologicznymi				
4. (Lista podstawowa)	Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych oraz prowadzenie działalności gospodarczej	w trakcie realizacji	W 2019 r. zmieniono opis zakresu i wartości przedsięwzięcia dostosowując go do wymogów dofinansowania ze środków EFRR, tytuł po zmianie: Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych.	podmiot publiczny
16. (Lista dopuszczalna)	Centrum Interwencji Kryzysowej w Białej Podlaskiej	nie zrealizowano	Nie planuje się realizacji projektu z uwagi na brak środków finansowych. Rozpoczęcie przedsięwzięcia być może nastąpi w okresie późniejszym.	współpraca podmiotów publicznych i prywatnych
Działanie 1.1.2. Wzmocnienie działań profilaktycznych wspierających rodzinę				
17. (Lista dopuszczalna)	Centrum Wsparcia Rodziny i Usług Społecznych dla mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	Zakończony		podmiot publiczny
Cel operacyjny 1.2. Rozwój kompetencji osób zagrożonych marginalizacją zawodową				
Działanie 1.2.1. Rozwinięcie systemu szkoleń, kursów i doradztwa zawodowego				
6. (Lista podstawowa)	Od szkolenia do zatrudnienia - YEI	zakończony	Projekt był przedłużony do 31.12.2019 r.	podmiot publiczny
18. (Lista dopuszczalna)	Włącz się! Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej w mieście Biała Podlaska	zakończony		podmiot publiczny
19. (Lista dopuszczalna)	Aktywna postawa to rozwój!	zakończony	Projekt trwał do 30-04-2019 - nie przesłano informacji końcowej.	podmiot prywatny - firma
Działanie 1.2.2. Zwiększenie aktywności zawodowej wśród bezrobotnych				
7. (Lista podstawowa)	Od pomysłu do działania	zakończony		podmiot prywatny - ngo

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nr projektu	Tytuł projektu	Status projektu	Uwagi	Realizator
8. (Lista podstawowa)	Pracuję u siebie	zakończony		podmiot prywatny - ngo
9. (Lista podstawowa)	Własna firma moją szansą	zakończony	Nie przekazano informacji końcowej.	podmiot prywatny - firma
10. (Lista podstawowa)	Własna firma szansą na sukces	zakończony	Nie przekazano informacji końcowej.	podmiot prywatny – ngo
Cel operacyjny 1.3. Zachowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego				
Działanie 1.3.1. Odnowa obiektów i przestrzeni publicznych o znaczeniu historycznym i architektonicznym				
11. (Lista podstawowa)	Rewaloryzacja i modernizacja Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej	zakończony		podmiot publiczny
14. (Lista podstawowa)	Rewitalizacja budynku Starego Sądu szansą na rozwój potencjału gospodarczego i społecznego Białej Podlaskiej	nie zrealizowano	Inwestor w 2020 r. rozwiązał umowę o dofinansowanie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego.	podmiot prywatny - firma
31. (Lista dopuszczalna)	Remont budowlano – konserwatorski poreformackiego Zespołu Klasztornego Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej	częściowo zrealizowano	Projekt jest realizowany z opóźnieniami z uwagi na etapową realizację w ramach mniejszych projektów.	podmiot prywatny - Kościół Katolicki
Działanie 1.3.2. Pielęgnowanie kultury i tradycji Południowego Podlasia				
12. (Lista podstawowa)	Znaki wiary na Podlasiu	zakończony		podmiot publiczny
13. (Lista podstawowa)	Letnia Akademia Folkloru	zakończony		podmiot publiczny
20. (Lista dopuszczalna)	Ocalić od zapomnienia – Pamięć bogatsza od fotografii	nie zrealizowano	Odstąpiono od realizacji.	podmiot publiczny
Cel strategiczny 2. Zwiększenie atrakcyjności OR jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej				
Cel operacyjny 2.1. Wspieranie zdegradowanych obszarów o szczególnym znaczeniu gospodarczym				
Działanie 2.1.1. Zwiększenie dostępu do terenów inwestycyjnych				

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nr projektu	Tytuł projektu	Status projektu	Uwagi	Realizator
1. (pierwsza lista przed zmianą GPR BP)	Rewitalizacja zdegradowanych terenów powojennych w Białej Podlaskiej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	nie zrealizowano	Odstąpiono od realizacji projektu - teren wrócił do poprzedniego właściciela (Skarb Państwa). Dokonano aktualizacji programu w 2019 roku.	podmiot publiczny
Działanie 2.1.2. Nadanie nowych funkcji terenom przemysłowym				
24. (Lista dopuszczalna)	Remediacja i rekultywacja zdegradowanych nieruchomości na terenie SAS	w trakcie realizacji	Termin zakończenia projektu zmieniono na 2025 r.	podmiot prywatny - firma
Cel operacyjny 2.2. Stworzenie mechanizmów wsparcia dla przyszłych przedsiębiorców				
Działanie 2.2.1. Promowanie przedsiębiorczości indywidualnej poprzez wsparcie finansowe osób chcących założyć działalność gospodarczą				
25. (Lista dopuszczalna)	Założ firmę i odnieś sukces! Kompleksowa wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie MOF Białej Podlaskiej	zakończony		podmiot publiczny
Działanie 2.2.2. Tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej, w szczególności handlu				
26. (Lista dopuszczalna)	Modernizacja i rozbudowa rynku owocowo - warzywnego i produktów lokalnych przy Al. 1000-lecia w Białej Podlaskiej	zakończony		podmiot publiczny
27. (Lista dopuszczalna)	Rozbudowa Piekarni - Ciastkarni	nie zrealizowano	Realizator odstąpił od realizacji projektu.	podmiot prywatny - firma
28. (Lista dopuszczalna)	Sklep motoryzacyjny oraz warsztat obsługi samochodów	nie zrealizowano	Realizator odstąpił od realizacji projektu.	podmiot prywatny - firma
29. (Lista dopuszczalna)	Rozbudowa i modernizacja oraz remont budynku hurtowni ogólnospożywczej	nie zrealizowano	Zaniechano realizacji projektu.	podmiot prywatny - firma

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nr projektu	Tytuł projektu	Status projektu	Uwagi	Realizator
30. (Lista dopuszczalna)	Utworzenie zaplecza magazynowego i technicznego hurtowni ogólnospożywczej	zakończony		podmiot prywatny - firma
Cel operacyjny 3.1. Modernizacja tkanki miejskiej wraz z poprawą infrastruktury technicznej				
Działanie 3.1.1. Rozwój funkcji rekreacyjno - wypoczynkowych zdegradowanych obszarów miasta				
21. (Lista dopuszczalna)	Sport łączy pokolenia	nie zrealizowano	Odstąpiono od realizacji.	podmiot publiczny
22. (Lista dopuszczalna)	Twórzmy zieleni	nie zrealizowano	Odstąpiono od realizacji.	podmiot publiczny
Działanie 3.1.2. Tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich we współpracy ze społecznością lokalną				
1. (Lista podstawowa)	Przebudowa skweru przy Placu Wojska Polskiego	zakończony		podmiot publiczny
2. (Lista podstawowa)	Plac zabaw i fitness ul. Krucza i ul. Wyzwolenia	zakończony		podmiot publiczny
3. (Lista podstawowa)	Międzypokoleniowa przestrzeń zabawowa "Plac Zamkowa"	zakończony		podmiot publiczny
Cel operacyjny 3.2. Stworzenie nowych miejsc o funkcjach społeczno - kulturalno - edukacyjnych				
Działanie 3.2.1. Kształtowanie przestrzeni publicznej na cele społeczne				
15. (Lista dopuszczalna)	Przebudowa ul. Sikorskiego oraz modernizacja i rozbudowa infrastruktury osiedla mieszkaniowego pomiędzy ul. Sidorską, Kościuszki i Al. 1000-lecia	W trakcie realizacji	Realizację projektu rozpoczęto w 2021 r.	współpraca podmiotów publicznych i prywatnych
14. (Lista podstawowa)	Rewitalizacja budynku Starego Sądu szansą na rozwój potencjału gospodarczego i społecznego Białej Podlaskiej	nie zrealizowano	Zaniechano realizacji projektu z uwagi na sprzedaż budynku.	podmiot prywatny - firma

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nr projektu	Tytuł projektu	Status projektu	Uwagi	Realizator
4. (Lista podstawowa)	Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych	w trakcie realizacji	We wrześniu 2019 r. zmieniono opis zakresu i wartości przedsięwzięcia dostosowując go do wymogów dofinansowania ze środków EFRR, tytuł po zmianie: Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych.	podmiot publiczny
Działanie 3.2.2. Poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej				
5. (Lista podstawowa)	Rozbudowa i modernizacja Bialskiego Centrum Kultury (BCK)	nie zrealizowano	Odstąpiono od realizacji projektu z uwagi na brak środków finansowych.	podmiot publiczny
Działanie 3.2.3. Tworzenie i rozwijanie miejsc opieki nad dziećmi oraz osobami niepełnosprawnymi i chorymi				
23. (Lista dopuszczalna)	Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem. Etap 1 - Budowa Ośrodka Terapii i Diagnostyki. Przedszkole dla Dzieci z Autyzmem	zakończony		podmiot prywatny - ngo
4. (Lista podstawowa)	Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych	w trakcie realizacji	We wrześniu 2019 r. zmieniono opis zakresu i wartości przedsięwzięcia dostosowując go do wymogów dofinansowania ze środków EFRR, tytuł po zmianie: Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych.	podmiot publiczny
Cel operacyjny 3.3. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa jakości środowiska naturalnego				
Działanie 3.3.1. Zwiększenie powiązań komunikacyjnych, w tym rozwój transportu publicznego				
32. (Lista dopuszczalna)	Centrum Obsługi Pasażerów z funkcją poczekalni, obsługi podróżnych oraz handlowo - usługowo - gastronomiczną	nie zrealizowano	Zaniechano realizacji projektu.	podmiot prywatny - firma
Działanie 3.3.2. Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych				
brak zaplanowanych projektów				

Tabela 5 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyznaczonych w Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 wraz ze stanem realizacji

Część projektów przewidzianych do realizacji w GPR 2016-2025 pozostaje wciąż aktualnych, co wskazuje na ewidentną potrzebę kontynuacji procesu rewitalizacji, zwłaszcza na pokrywających się w obu dokumentach obszarach rewitalizacji.

Uwzględniając upływ czasu i zmianę kontekstów, w tym szczególnie uwarunkowań ekonomicznych, niezbędna jest rewizja założeń poszczególnych przedsięwzięć w taki sposób, aby ich realizacja odpowiadała na aktualnie zidentyfikowane problemy i potrzeby.

Kontynuacja procesu rewitalizacji rozpoczętego w ramach Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 na podobnym terytorialnie obszarze (z wyłączeniem terenów lotniska) nie tylko umocni osiągnięte już cele procesu, ale przy uwzględnieniu zasady komplementarności międzyokresowej pozwoli na dalszą poprawę przestrzeni publicznej, rozwój i wzrost atrakcyjności miasta dla mieszkańców, odwiedzających i potencjalnych inwestorów.

1.3. OPIS PROCESU ZAANGAŻOWANIA INTERESARIUSZY

Partycypacja społeczna to metoda angażowania lokalnej społeczności w planowanie wszechstronnego rozwoju Miasta, zapewniająca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji przy aktywnym udziale interesariuszy.

W trakcie prac nad GPR Biała Podlaska starano się maksymalnie skorzystać z potencjału lokalnej społeczności i zwiększyć poziom aktywności obywatelskiej tworząc przestrzeń do realnego uczestnictwa w procesie jego tworzenia. Po stronie władz Miasta pozostawiono odpowiedzialność za przekazywanie informacji o uwarunkowaniach branych pod uwagę w procesie podejmowania decyzji.

Konsultacje społeczne prowadzi wójt, burmistrz albo prezydent miasta.

O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich będą prowadzone, powiadamia się nie później niż w terminie 7 dni przed dniem ich przeprowadzenia, w sposób zapewniający udział w nich możliwie szerokiego grona interesariuszy, co najmniej poprzez obwieszczenie, ogłoszenie w sposób zwyczajowo przyjęty w danej gminie oraz ogłoszenie na stronie podmiotowej Miasta w Biuletynie Informacji Publicznej.

Formami konsultacji społecznych są:

1. zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub formularzy zamieszczonych na stronie podmiotowej Miasta w Biuletynie Informacji Publicznej;
2. spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich lub zbieranie uwag ustnych.

Spotkania i debaty mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość, zapewniających jednoczesną transmisję wizji i dźwięku.

Ankiety i wywiady mogą być przeprowadzane również za pomocą środków porozumiewania się na odległość.

1.3.1. NARZĘDZIA I FORMY WŁĄCZANIA INTERESARIUSZY

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji partycypacja społeczna jest wymogiem w całym procesie rewitalizacji, w tym w trakcie prac na opracowanie gminnego programu rewitalizacji, a interesariusze (podmioty, które są w jakikolwiek sposób związane z obszarem rewitalizacji) powinni mieć zapewniony udział w pracach nad programem co najmniej w trakcie następujących działań:

- ☐ przeprowadzenie pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji,
- ☐ tworzenie wizji i celów rewitalizacji,
- ☐ tworzenie listy planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zapewnienie udziału różnorodnych grup interesariuszy pozwala na wysłuchanie różnych opinii i głosów, wypracowanie wspólnego stanowiska i znalezienie trafnych rozwiązań, które satysfakcjonują największą liczbę zaangażowanych podmiotów.

Istotnym elementem prowadzenia działań partycypacyjnych jest taki wybór metod i narzędzi, który pozwoli na dotarcie do jak najszerszego grona interesariuszy i wpłynie na wzrost efektywności całego procesu. Wszystkie działania muszą być prowadzone w sposób jawny i przejrzysty zapewniając aktywny udział interesariuszy, a informacje na temat organizowanych spotkań, warsztatów, czy też innych wydarzeń muszą być ogólnie dostępne, napisane zrozumiałym językiem i przekazywane za pomocą różnych kanałów informacji.

Miasto Biała Podlaska, przygotowując się do aktualizacji działań rewitalizacyjnych prowadzonych w ramach *GPR 2016-2025*, podjęła prace zmierzające do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR) 2016-2030. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, pierwszym krokiem takich prac jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

1.3.1.1 Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska

Konsultacje rozpoczęły się Ogłoszeniem Prezydenta Miasta Biała Podlaska zawiadamiającym o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu uchwały Rada Miasta Biała Podlaska zmieniającej uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska z dnia 24 października 2022 r.

Informacje dotyczące aktualizacji GPR można znaleźć na stronie dedykowanej rewitalizacji www.rewitalizacja.bialapodlaska.pl.

Konsultacje społeczne projektu uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji trwały od 1 listopada do 30 listopada 2022 r. Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji, ogłoszenie o konsultacjach zostało zamieszczone na 7 dni przed rozpoczęciem konsultacji tj. 24 października 2022 r.:

- w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Biała Podlaska <https://umbialapodlaska.bip.lubelskie.pl>,
- na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska, w zakładce ogłoszenia i komunikaty,
- na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Biała Podlaska,
- na stronie dedykowanej rewitalizacji <https://rewitalizacja.bialapodlaska.pl>.

Informacja o konsultacjach społecznych była zatem dostępna w różnych formach; starano się dotrzeć z informacją o konsultacjach do możliwie szerokiego grona interesariuszy.

Formy działań konsultacyjnych

Przed rozpoczęciem konsultacji prowadzono także działania partycypacyjne mające na celu wypracowanie treści diagnozy delimitacyjnej. Warsztaty diagnostyczne dotyczące aktualizacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, w których uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Miasta Biała Podlaska, policji, straży miejskiej, MOPS, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, przedstawiciele seniorów i inne osoby zainteresowane procesem rewitalizacji odbyły się 25 maja 2022 r. Wnioski z warsztatów zostały uwzględnione w diagnozie.

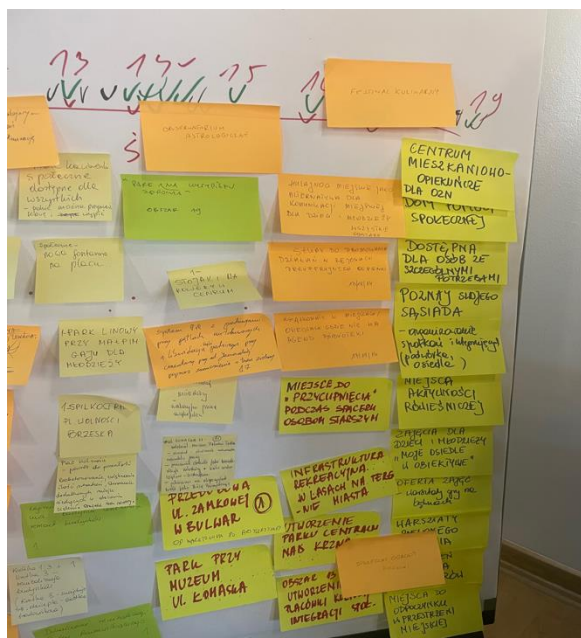
Konsultacje społeczne, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w sprawie zmiany obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Mieście Biała Podlaska odbywały się w kilku formach:

- Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej - formularz uwag był dostępny zarówno elektronicznie na stronie BIP Miasta Biała Podlaska, stronie urzędu miasta w zakładce ogłoszenia i komunikaty, jak i w formie papierowej w siedzibie Urzędu Miasta Biała Podlaska (punkt obsługi klienta) oraz na spotkaniach konsultacyjnych,
- W siedzibie Urzędu Miasta odbyło się otwarte spotkanie konsultacyjne z mieszkańcami oraz interesariuszami rewitalizacji, a także członkami Komitetu Rewitalizacji,

- Umożliwione zostało również składanie uwag drogą listowną, co jest istotne zwłaszcza dla tych interesariuszy, którzy nie posługują się środkami komunikacji elektronicznej.
- Możliwe było bezpośrednie (osobiste) składanie uwag w Urzędzie Miasta Biała Podlaska w formie papierowej oraz ustnie w punkcie obsługi klienta.

Przebieg działań partycypacyjnych i konsultacji

W ramach działań partycypacyjnych odbyły się warsztaty diagnostyczne, podczas których dyskutowano o problemach rozwojowych w poszczególnych częściach miasta, dotychczasowych działaniach rewitalizacyjnych, w tym zrealizowanych już projektach rewitalizacyjnych. Podczas pracy warsztatowej starano się, korzystając z doświadczeń m.in. przedstawicieli MOPS, policji oraz straży miejskiej zidentyfikować w mieście obszary problematyczne ze względu na kryzys społeczny. Jednocześnie starano się zidentyfikować najważniejsze wyzwania związane z procesem rewitalizacji.

Fot. 1 Dokumentacja warsztatów diagnostycznych

W siedzibie Urzędu Miasta Biała Podlaska odbyło się ponadto otwarte spotkanie związane z konsultacjami projektu uchwały zmieniającej uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska, podczas którego dyskutowano o metodyce aktualizacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Omówiono dobór wskaźników użytecznych dla rzetelnego rozpoznania problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych. Przedstawiono zasady prowadzenia rewitalizacji oraz doświadczenia z innych miast polskich i europejskich. Zaprezentowano propozycję granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Podczas spotkania istniała możliwość zapoznania się z mapami aktualizowanych obszarów zdegradowanego i rewitalizacji w Białej Podlaskiej, a także zgłoszenia uwag. Żadna z osób

uczestniczących w spotkaniu nie zgłosiła uwag do diagnozy delimitacyjnej. Jednocześnie pojawiły się postulaty przedstawienia uproszczonych map obszarów dla mieszkańców – mapy takie zostały przygotowane i zamieszczone: na stronach internetowych dedykowanych rewitalizacji w Białej Podlaskiej, w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Biała Podlaska i na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska.

Fot. 2 Spotkanie konsultacyjne w Urzędzie Miasta Biała Podlaska

Udział interesariuszy w otwartym spotkaniu konsultacyjnym, mimo starań Urzędu Miejskiego, nie był zbyt duży. Jest to sytuacja typowa i nieodbiegająca od innych gmin w Polsce, gdzie na tym etapie prac zainteresowanie mieszkańców jest relatywnie małe.

Podczas procesu konsultacji społecznych, które trwały do 30 listopada 2022 r. formalnie nie zgłoszono żadnej uwagi.

Wyniki spotkań oraz przebieg konsultacji społecznych wskazują na fakt, że zaproponowany projekt uchwały w sprawie zmiany obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji nie wymaga zmiany, a raport delimitacyjny będący bazą analityczną ww. uchwały nie wymaga dalszych modyfikacji.

1.3.1.2. Konsultacje dotyczące pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji

Podczas etapu dotyczącego pogłębionej analizy obszaru rewitalizacji zdecydowano się na zorganizowanie następujących form partycypacji: debaty oksfordzkiej z przedstawicielami młodzieży (A), rowerowego spaceru badawczego (B), warsztatów dla seniorów (C), spotkania otwartego z mieszkańcami (D).

A. DEBATA OKSFORDZKA

Debata oksfordzka jest jedną z form partycypacji i dotyczy organizacji debaty, podczas której dwie grupy osób przedstawiają argumenty popierające lub obalające wybraną tezę. Podczas debaty padają stwierdzenia i argumenty, które mogą być później wykorzystane przy formułowaniu celów strategicznych, a także opracowaniu diagnozy. Ze względu na chęć i potrzebę zaangażowania w procesy rewitalizacyjne młodych ludzi, podjęto decyzję o zorganizowaniu „mini” debaty oksfordzkiej (głównie ze względu na ograniczenia czasowe), w której udział wzięła młodzież (w większości uczniowie trzeciej klasy szkół średnich) z czterech szkół zlokalizowanych na terenie Białej Podlaskiej.

Zasady ogólne

Debata oksfordzka jest bardzo sformalizowanym rodzajem dyskusji, w której dwie drużyny toczą uporządkowany spór wokół prawdziwości postawionej w debacie tezy, wobec której zajmują ustalone wcześniej w wyniku losowania stanowisko.

Uczestnikami Debaty są: Marszałek (któremu może asystować Sekretarz), drużyna Propozycji, drużyna Opozycji, Jurorzy oraz Audytorium (publiczność).

Debata Oksfordzka składa się z czterech części:

- ❑ Rozpoczęcie debaty przez Marszałka, powitanie zebranych i przypomnienie najważniejszych reguł.
- ❑ Przemówienia – naprzemienne wystąpienia członków obu drużyn
- ❑ Ocena Jurorów
- ❑ Udzielanie informacji zwrotnych i przekazanie wyników.

Fot. 3 Debata oksfordzka

Przebieg debaty

Teza zaproponowana przez zewnętrznych ekspertów brzmiała następująco: *„Dla młodych lepiej wyjechać z Białej Podlaskiej niż w niej mieszkać”*. Młodzież została podzielona na dwie grupy i dowiedziała się, jak brzmi teza debaty. Należało w ramach grupy wyłonić cztery osoby przedstawiające argumentację i kontrargumentację przed jurorami i publicznością, wspólnie opracować poszczególne wystąpienia, a przede wszystkim znaleźć powody, dla których warto w Białej Podlaskiej pozostać lub z niej wyjechać. Młodzież bardzo sprawnie poradziła sobie ze wszystkimi zadaniami i podczas swych wypowiedzi przedstawiła logiczną argumentację, mimo że nie znała wcześniej tezy debaty.

W wypowiedziach koncentrowano się na:

Grupa propozycji – dobrej jakości życia, niższych kosztach utrzymania, możliwości zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej, utrzymaniu kontaktów z bliskimi i rodziną,

Grupa opozycji – słabych perspektywach rozwoju zawodowego, małej ilości ciekawych i dobrze płatnych miejsc pracy, nieuwzględnianiu opinii młodych przy opracowywaniu i wdrażaniu różnych projektów, problemach z dostępnością transportową, braku interesującej propozycji spędzania czasu wolnego.

Fot. 4 Debata oksfordzka

Jurorzy dokonali oceny dwóch grup biorąc pod uwagę m.in. jakość prezentowanej argumentacji, sposób prezentacji i inne. Zwycięską grupą została grupa opozycji (osoby przedstawiające argumenty za pozostaniem w mieście), natomiast na koniec także młodzież dokonała swojego wyboru wskazując grupę, która ich zdaniem wygrała tę debatę – była to grupa propozycji.

Kończącym elementem debaty było podsumowanie i przekazanie wszystkim uczestnikom, a także zaangażowanym nauczycielom słów podziękowania ze strony Prezydenta Miasta.

Fot. 5 Debata oksfordzka

B. ROWEROWY SPACER BADAWCZY

Ryc. 4 Plakat informujący o rowerowym spacerze badawczym

Spacer badawczy to interaktywna, terenowa metoda pytania mieszkańców o ich opinie w danej kwestii – stosuje się ją przede wszystkim do badania przestrzeni. Warto z niej skorzystać, chcąc dokonać oceny przestrzeni oczami jej użytkowników (np. pod kątem dostosowania do potrzeb osób starszych lub niepełnosprawnych, ogólnej oceny konkretnych rozwiązań architektonicznych czy infrastrukturalnych) lub w celu zebrania pomysłów na nowe rozwiązania w sposobie zagospodarowania przestrzeni (np. nowe lokalizacje ławek, przystanków, placów zabaw). Spacer pozwala na zaproszenie użytkowników do krytycznego „audytu przestrzeni” i umożliwia poddanie różnych rozwiązań przestrzennych ocenie w autentycznej sytuacji ich użycia. Rekomendacje z takich konsultacji mogą służyć projektowaniu nowych lub ulepszaniu dotychczasowych rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzeni miasta.

Spacer badawczy jest techniką pozwalającą dość łatwo zaangażować uczestników i umożliwiającą interakcje z nimi w przyjaznej atmosferze.

Biorąc pod uwagę powyższe, a także rozległość obszaru rewitalizacji zdecydowano o organizacji rowerowego spaceru badawczego – należy pamiętać, że Biała Podlaska nosi

zaszczytne miano rowerowej stolicy Polski. Grupa uczestnicząca w spacerze składała się w większości z pracowników urzędu miasta oraz innych instytucji miejskich zaangażowanych w różne procesy rozwojowe, a także działania rewitalizacyjne. Ponadto podczas spaceru przewidziano trzy miejsca, gdzie zaplanowano także spotkania z mieszkańcami, którzy mogli podzielić się swoimi przemyśleniami, obawami, ale także pomysłami i oczekiwaniami, co do planowanych działań:

Przystanek nr 1 – teren przy wieży ciśnień (przy PKP),

Przystanek nr 2 – Park przy ul. Wyzwolenia,

Przystanek nr 3 – Plac Rubina.

Podsumowanie spaceru

Podczas spaceru zwracano uwagę na potrzebę stworzenia w Dolinie Krzny otwartej przestrzeni rekreacyjnej dla mieszkańców i turystów, pozbycie się barier architektonicznych (ogrodzenia, bariery) i stworzenia wielofunkcyjnej przestrzeni rekreacyjnej dla różnych odbiorców (dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy itp.) Uczestnicy spaceru podkreślali również potrzebę zachowania drewnianego dziedzictwa Białej Podlaskiej – dyskutowano o możliwościach wykorzystania i wprowadzenia nowych funkcji do jednego z drewnianych budynków znajdującego się na ulicy Kolejowej, który jest własnością miasta.

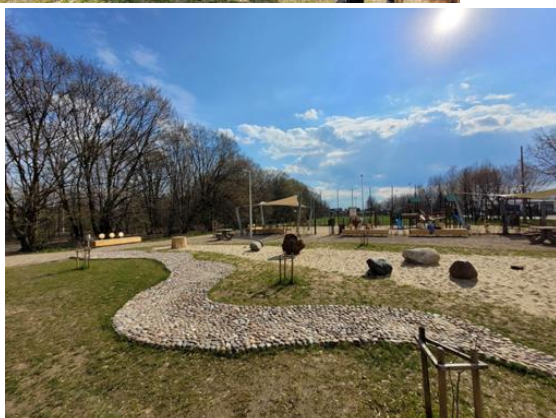
Fot. 6 Spacer badawczy

Zwrócono uwagę na fakt, że tereny przydworcowe wymagają opracowania kompleksowej koncepcji architektoniczno-urbanistycznej, należy podkreślić historyczne tradycje obszaru i całego miasta (m.in. przedwojenne tradycje lotnicze).

Fot. 7 Spacer badawczy

Istotnym elementem spaceru było spotkanie z mieszkańcami przy EKOPARKU na ul. Wyzwolenia. Eksperti zwrócili uwagę na innowacyjny charakter parku, który wykorzystuje ekologiczne materiały i rozwiązania i jest wzorcowym przykładem możliwości zagospodarowania tego typu przestrzeni. Mieszkańcy podkreślali, że na obszarze „Za torami” nie ma żadnych instytucji publicznych, a powstały park jest głównym miejscem spotkań lokalnych mieszkańców i spełnia tę funkcję doskonale. Apelowano o zorganizowanie na terenie osiedla instytucji miejskiej, która pełniłaby rolę międzypokoleniowego miejsca spotkań i aktywizacji mieszkań. Jest to bardzo istotne ze względu na potrzebę rozszerzania funkcji miastotwórczych.

Fot. 8 Spacer badawczy

*

Superfajne to miejsce. Ten plac.
Potrzeba nam więcej takich miejsc, gdzie możemy się spotkać.

*

Przydałoby się jakieś miejsce zakryte, bo jak nie ma pogody,
to musimy siedzieć w domu.

*

Ścieżka rowerowa – cudowna rzecz, jedzie się super, bezpiecznie.

*

Brak funkcji publicznych.

Fragmenty wypowiedzi mieszkańców

Podkreślono, że istotnym elementem działań rewitalizacyjnych powinno być kultywowanie lokalnej kultury i tradycji oraz wykorzystanie ich do rozwoju miasta. Teren przy ul. Łomaskiej był też miejscem, gdzie prowadzono rozmowy o możliwościach przeznaczenia budynku na cele społeczne (m.in. stworzenie mieszkań wspomaganych, stworzenie placówki typu centrum wsparcia społecznego).

Fot. 9 Spacer badawczy

Z ul. Łomaskiej 2 uczestnicy przejechali do Małego Gaju, gdzie wśród pomysłów zagospodarowania terenu pojawiły się: budowa bezpiecznych pomostów, miejsca na cumowanie kajaków, stworzenie drewnianego chodnika oraz drewnianej ścieżki wzdłuż Krzyny, rozwinięcie ścieżki edukacyjnej (nawiązanie do żywiołów – ziemi, wody, powietrza), stworzenie ogrodów kwiatowych, rozbudowa stacji meteorologicznej.

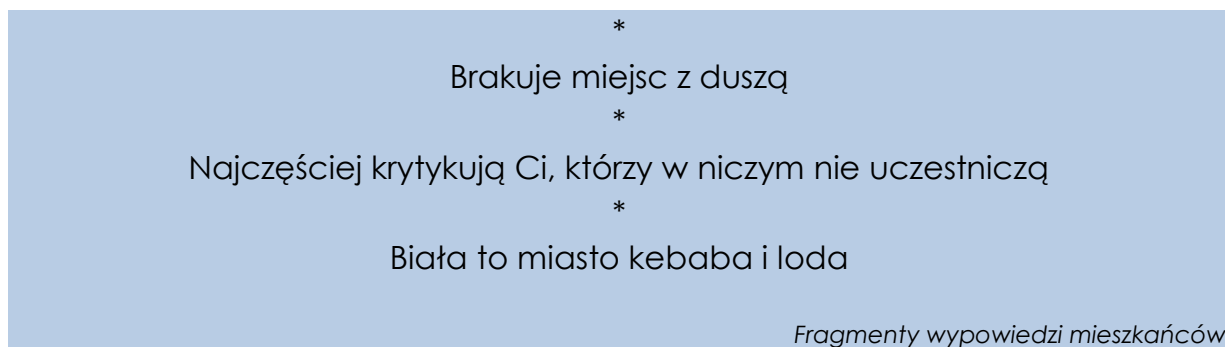

Fot. 10 Spacer badawczy

Ostatnim punktem rowerowej wyprawy było spotkanie na Placu Rubina, gdzie rozmawiano z lokalnymi przedsiębiorcami, którzy zwracali uwagę na problemy tego obszaru, ale także na ogromny potencjał tej części miasta, który należy wykorzystać.

*

Marzy mi się miejsce, gdzie ludzie przychodziliby, żeby posiedzieć

Fot. 11 Spacer badawczy

C. SPOTKANIE KONSULTACYJNO -WARSZTATOWE Z CYKLU „PRZY KAWIE I HERBACIE ROZMOWY O REWITALIZACJI BIAŁEJ PODLASKIEJ”

Spotkanie odbyło się w dniu 13 kwietnia 2023 r. od godz. 10:00 do 12:30, w sali konferencyjnej w budynku Urzędu Miasta (sala nr 238, II piętro)¹⁵ i dotyczyło problemów starszych mieszkańców miasta, ich potrzeb oraz oczekiwanych zmian na obszarze rewitalizacji.

Do udziału w spotkaniu zaproszono w szczególności następujące osoby:

- ☐ osoby starsze i seniorów,
- ☐ przedstawicieli instytucji, społeczników i animatorów:
- ☐ działających na rzecz poprawy jakości życia osób starszych,
- ☐ działających w obszarze kultury, wypoczynku i edukacji dla osób starszych, wspierających aktywność osób starszych.

Spotkanie składało się z dwóch części – podczas pierwszej przedstawiono definicję rewitalizacji, zasady prowadzenia działań rewitalizacyjnych, a także dobre praktyki w tym zakresie. Wyjaśniono w jaki sposób wyznaczono w Białej Podlaskiej obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji, na jakich wskaźnikach oparto delimitację, a ponadto specyfikę działań rewitalizacyjnych i konieczność ich realizacji właśnie na obszarze rewitalizacji.

¹⁵ <https://rewitalizacja.bialapodlaska.pl/index.php/aktualnosci/>

Druga część spotkania miała charakter warsztatowy i w jej trakcie wspólnie dyskutowano nad problemami oraz potencjałami obszaru rewitalizacji. Ponadto przedstawiono także kilka propozycji projektów, które zdaniem uczestników należałoby na omawianym terenie zrealizować.

Do problemów obszaru zaliczono w szczególności:

- ☐ parkowanie na deptaku,
- ☐ zbyt małą ilość przejść dla pieszych na ul. Zamkowej,
- ☐ urwane ścieżki rowerowe,
- ☐ niebezpieczne skrzyżowanie na ul. Zamkowej,
- ☐ brak toalet publicznych,
- ☐ korki na dwóch rondach na ul. Sidorskiej,
- ☐ niewystarczającą ilość ławek,
- ☐ stan „Szkołnego Dworu”,
- ☐ zły stan podwórek,
- ☐ zaśmiecanie terenu,
- ☐ zaniedbane chodniki,
- ☐ brak kąpieliska.

W trakcie dyskusji zwrócono także uwagę na potencjały obszaru oraz miejsca, które są ważne dla obszaru i wokół których należałoby projektować konkretne działania. Zgodnie z głosem uczestników spotkania silnymi stronami obszaru są:

- ☐ rzeka, możliwość jej zagospodarowania i dostępność terenów zielonych,
- ☐ ścieżki rowerowe – coraz większa ich ilość,
- ☐ budynki pozostające w zasobie miasta, którym można nadać nowe funkcje,
- ☐ dworzec i tereny wokół dworca,
- ☐ działania rewitalizacyjne realizowane w Białej Podlaskiej od 2014, w tym w szczególności rewitalizacja Doliny Krzny,
- ☐ potencjał związany z powstaniem przystani kajakowej.

Wśród projektów możliwych do realizacji, które wpłynęłyby pozytywnie na rozwój obszaru rewitalizacji wymieniono m.in.:

- ☐ projekty związane z zachowaniem dziedzictwa niematerialnego miasta w formie m.in. tak zwanych „Historii mówionych”, których realizacja wpłynęłaby pozytywnie na zwiększenie tożsamości lokalnej, integrację społeczną, a także mogłaby być częścią działań związanych z dialogiem międzypokoleniowym;
- ☐ warsztaty międzypokoleniowe, podczas których osoby starsze mogłyby przekazać swą wiedzę i umiejętności dzieciom i młodzieży;
- ☐ organizacja pomocy sąsiedzkiej, w który można byłoby zaangażować, oprócz seniorów, także innych wolontariuszy oraz szkoły;
- ☐ w związku z bardzo szybkim rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz wzrostem dostępności e-usług publicznych, a także problemami dotyczącymi wykluczenia cyfrowego seniorów, zaproponowano realizację projektu mającego na celu

podniesienie kompetencji cyfrowych seniorów w szczególności w zakresie wykorzystania e-usług;

- ☐ działania związane z zagospodarowaniem Doliny Krzny, a także terenów przydworcowych.

Fot. 12 Spotkanie z mieszkańcami

D. SPOTKANIE KONSULTACYJNO – WARSZTATOWE Z MIESZKAŃCAMI, PRZEDSTAWICIELAMI ORGANIZACJI SPOŁECZNYCH, ZAWODOWYCH I GOSPODARCZYCH

Spotkanie, na które zaproszono mieszkańców, przedstawicieli organizacji społecznych, zawodowych i gospodarczych, odbyło się w dniu 13 kwietnia 2023 r. od godz. 13:00 do 15:30, w sali konferencyjnej w budynku Urzędu Miasta (sala nr 238, II piętro)¹⁶. Rozpoczęto od omówienia dotychczasowych działań związanych z wyznaczeniem nowego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji a także przeprowadzono dyskusję dotyczącą obszarów kryzysowych. Podczas spotkania skupiono się głównie na dyskusji dotyczącej problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji, a ponadto przedstawiono podsumowanie spaceru badawczego przeprowadzonego dzień wcześniej.

Eksperti wskazali na konieczność uwzględnienia w procesie rewitalizacji następujących kwestii:

- ❑ informowanie mieszkańców, ale także innych podmiotów o dotychczasowych działaniach rewitalizacyjnych i osiągniętych sukcesach,
- ❑ potrzeba kontynuowania dotychczasowych działań i zachowania ciągłości wizji rewitalizacji,
- ❑ koncentrowanie działań rewitalizacyjnych na infrastrukturze zielonej (m.in. Dolina Krzny),
- ❑ poszukiwanie środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych, także poza środkami dostępnymi na poziomie regionalnym jako istotny element procesu rewitalizacji,
- ❑ wprowadzenie na terenie Osiedla „Za Torami” usług publicznych,
- ❑ opracowanie konkursu architektoniczno-urbanistycznego na tereny kolejowe,
- ❑ wprowadzenie systemu mikrograntów na organizację małych wydarzeń kulturalnych (ze środków udostępnianych na poziomie urzędu miasta),
- ❑ prowadzenie dialogu z przedsiębiorcami na temat możliwości ich zaangażowania m.in. w działania rewitalizacyjne (np. śniadania z przedsiębiorcami),
- ❑ próba zaangażowania w działania studentów/uczniów ze szkół w Białej Podlaskiej,
- ❑ organizacja wydarzeń, eventów także poza obszarem głównego rynku,
- ❑ próba wprowadzenia porządku reklamowego w centrum miasta (rozmowy z przedsiębiorcami, wprowadzenie zasad ładu przestrzennego, edukacja w tym zakresie),
- ❑ problem „dzikich” parkingów w centrum miasta, rozważenie możliwości zazielenienia tych miejsc,
- ❑ możliwość realizacji tzw. projektów podwórkowych (na podstawie dobrych praktyk z Katowic, Lublina, Ostródy itp.),
- ❑ projekty związane z dziedzictwem materialnym i niematerialnym jako ważny element prowadzenia działań rewitalizacyjnych,

¹⁶ <https://rewitalizacja.bialapodlaska.pl/index.php/aktualnosci/>

- ❑ prowadzenie programu mentoringowego dla młodych przedsiębiorców (we współpracy z przedsiębiorcami) – możliwość zakładania działalności gospodarczej jako jeden z argumentów pozostania w Białej Podlaskiej przedstawiony przez młodzież podczas debaty oksfordzkiej,
- ❑ zaangażowanie organizacji pozarządowych w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych np. poprzez wydzielenie w programie współpracy z organizacjami pozarządowymi dedykowanych środków lub też przyznanie dodatkowych punktów za prowadzenie działań rewitalizacyjnych,
- ❑ potrzeba stworzenia programu zaangażowania mieszkańców, a także lokalnych artystów w proces ożywienia Babskiego Rynku.

Po przedstawieniu uwag ekspertów dyskutowano na temat problemów obszaru, ale także jego potencjałów i inicjatyw koniecznych do realizacji. Podczas dyskusji, w której udział brali radni, mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych zwrócono uwagę na następujące kwestie:

- ❑ problemy własnościowe części nieruchomości zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji,
- ❑ brak „życia” w centrum miasta,
- ❑ brak dostępności przestrzeni do organizacji różnego rodzaju wydarzeń,
- ❑ potrzebę rewitalizacji budynku szkolnego dworu,
- ❑ problem z dostępem do informacji o wydarzeniach,
- ❑ konieczność dokończenia działań rewitalizacyjnych na Placu Rubina,
- ❑ małe zainteresowanie uczestnictwem w konsultacjach społecznych,
- ❑ brak funkcji miejskich na obszarze dzielnicy „Za Torami”,
- ❑ konieczność zachowania dziedzictwa niematerialnego (w tym kontekście dyskusja uczestniczyła m.in. zwiększenia świadomości i wiedzy na temat historii lokalnej wśród dzieci i młodzieży).

1.3.2. KOMUNIKACJA Z INTERESARIUSZAMI

Model komunikacji z interesariuszami, który zapewniałby współpracę szerokiego i różnorodnego ich grona oraz jego integrację opierał się na uznanych już formach komunikacji władz Miasta z mieszkańcami tj. przybrał formę komunikatów i ogłoszeń na stronie internetowej Urzędu Miasta i poprzez jego media społecznościowe.

W związku z rozpoczęciem w 2016 roku procesu rewitalizacji w Mieście Biała Podlaska na stronie internetowej Urzędu Miasta Biała Podlaska <https://bialapodlaska.pl> utworzona została zakładka „**Rewitalizacja Białej Podlaskiej**”. Stała się ona źródłem informacji o samym procesie rewitalizacji jak i przebiegu tworzenia i realizacji najpierw Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030, a obecnie - Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2016-2030. Strona jest prowadzona w sposób przejrzysty, jest na bieżąco aktualizowana i zawiera wszelkie bieżące informacje dotyczące procesu rewitalizacji prowadzonego w mieście, a także zaproszenia na spotkania z mieszkańcami. Jest to także miejsce, gdzie dostępne są przedstawione do konsultacji społecznych dokumenty związane z rewitalizacją (np. projekty programów i uchwał), mapy etc.

Adresem mailowym, dedykowanym miejskiemu procesowi rewitalizacji i służącym do bezpośredniej komunikacji w tym zakresie jest rewitalizacja@bialapodlaska.pl.

Podobnie jak w latach poprzednich, w kolejnych etapach prac nad GPR 20-2030 w zakładce „Rewitalizacja Białej Podlaskiej” zamieszczane są aktualne informacje i ogłoszenia dotyczące postępu prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji 2016-2030:

- ❑ Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu uchwały Rady Miasta Biała Podlaska zmieniającej uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska z dnia 24.10.2022 [opublikowane w dniu 24.10.2022]¹⁷,
- ❑ Informacja o przyjęciu w dniu 17 lutego 2023 r. przez Radę Miasta Biała Podlaska uchwały Nr XLVIII/9/23 w sprawie przystąpienia do zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 [opublikowana w dniu 24.10.2022],
- ❑ Zaproszenie Prezydenta Miasta Biała Podlaska, skierowane do osób starszych i seniorów, przedstawicieli instytucji, społeczników i animatorów działających na rzecz poprawy jakości życia osób starszych, działających w obszarze kultury, wypoczynku i edukacji dla osób starszych oraz wspierających aktywność osób starszych, na spotkanie konsultacyjno-warsztatowe w dniu 13 kwietnia 2023 r. od godz. 10:00 do 12:30, w sali konferencyjnej w budynku Urzędu Miasta (sala nr 238, II piętro) z cyklu

¹⁷ https://rewitalizacja.bialapodlaska.pl/wp-content/uploads/2022/10/konsult_proj_uchw_zm_uchw_obszar_zdegrad_i_rewital_24.10.2022-ogloszenie.pdf

„Przy kawie i herbatce rozmowy o rewitalizacji Białej Podlaskiej” [opublikowane w dniu 05.04.2023],

- ❓ Zaprośnienie Prezydenta Miasta Biała Podlaska, skierowane do mieszkańców, przedstawicieli organizacji społecznych, zawodowych i gospodarczych, na spotkanie konsultacyjno-warsztatowe w dniu 13 kwietnia 2023 r. od godz. 13:00 do 15:30, w sali konferencyjnej w budynku Urzędu Miasta (sala nr 238, II piętro) z cyklu „Przy kawie i herbatce rozmowy o rewitalizacji Białej Podlaskiej” [opublikowane w dniu 05.04.2023],
- ❓ Zaprośnienie Prezydenta Miasta Biała Podlaska skierowane do mieszkańców miasta na rowerowy spacer badawczy po obszarze rewitalizacji w dniu 12 kwietnia 2023 r. [opublikowane w dniu 07.04.2023]
- ❓ Zaprośnienie Prezydenta Miasta Biała Podlaska skierowane do osób fizycznych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, kół, klubów, kościołów i związków wyznaniowych, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, podmiotów gospodarczych do składania propozycji przedsięwzięć do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2023-2030 [opublikowane w dniu 28.06.2023]¹⁸

Na kolejnych etapach prac za pomocą zakładki odbywać się będzie konsultowanie zapisów projektu GPR 2023-2030, zaś po jego formalnym przyjęciu przez Radę Miasta będzie to stały adres, pod którym zamieszczane będą wszelkie informacje związane z jego wdrażaniem.

Partycypacja społeczna, stanowiąca punkt wyjścia dla opracowania programu rewitalizacji, będzie stałą zasadą i ciągłą praktyką również w trakcie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 zgodnie z przyjętym systemem zarządzania obejmującym zasady współpracy z otoczeniem społecznym oraz gospodarczym.

¹⁸ https://umbialapodlaska.bip.lubelskie.pl/index.php?id=53&action=details&document_id=1904414

2. POWIĄZANIA Z POLITYKĄ MIASTA

2.1. ZINTEGROWANA STRATEGIA ROZWOJU MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKcjONALNEGO BIAŁA PODLASKA NA LATA 2015-2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)¹⁹

Obszar funkcjonalny miasta Biała Podlaska składa się z dwóch jednostek administracyjnych, za które odpowiadają poszczególne samorządy lokalne: gmina miejska Biała Podlaska oraz gmina wiejska Biała Podlaska. Niezbędnym działaniem samorządów jest wspólne planowanie i prowadzenie polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego. Warunkiem skutecznych działań prowadzących do osiągnięcia celów rozwojowych jest ścisła współpraca obydwu samorządów w realizacji ustawowych zadań dotyczących m.in.: planowania przestrzennego, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg oraz organizacji ruchu drogowego, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, lokalnego transportu zbiorowego

Zgodnie z założeniami *Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.)* polityka rozwoju obszaru opiera się na trójpoziomowym układzie:

- 1) misji i wizji
- 2) celów strategicznych, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań władz w dłuższym horyzoncie czasowym
- 3) celów operacyjnych w ramach poszczególnych celów strategicznych.

MISJA

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.) wyznacza ogólny kierunek rozwoju społeczności lokalnej, czyli misję. Kieruje ona uwagę ku najbardziej istotnym dziedzinom gospodarczym warunkującym jego wyjątkowość, atrakcyjność i konkurencyjność względem innych miast w województwie lubelskim. Misja uzasadnia sens istnienia miasta i szans jego dalszego rozwoju oraz określa w sposób syntetyczny ogólny cel, do którego Miasto powinno dążyć, jak również ogólną koncepcję funkcjonowania w wyznaczonym przedziale czasowym.

Misją MOF Biała Podlaska jest
**tworzenie dogodnych warunków do osiągnięcia specjalizacji obszaru
w zakresie gospodarczym oraz zapewnienie lokalnej społeczności
wysokiego poziomu życia.**

¹⁹ Przyjęta Uchwałą Nr XII/91.15 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 27 listopada 2015 r.

WIZJA

Wizja MOF Biała Podlaska pokazuje pożądany stan docelowy jaki władze samorządowe zamierzają osiągnąć w przyjętym horyzoncie czasowym tj w roku 2020 z perspektywą do 2030 r.

Według wizji określonej w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.) **w 2020 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska pełni rolę ważnego ośrodka rozwoju w Polsce Wschodniej dzięki rozwijającym się specjalizacjom gospodarczym generującym więcej miejsc pracy, a także lepszym warunkom do życia, pracy i prowadzenia biznesu.**

Realizacja tak zarysowanej wizji rozwoju wymaga podjęcia działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonych celów strategicznych (do 2030 r.) i operacyjnych (do 2020 r.).

Strategia prezentuje obszary priorytetowe, w ramach których będą podejmowane działania operacyjne, służące realizacji przyjętej misji i wizji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska do 2030 roku. Kolejność prezentowanych priorytetów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania. Wszystkie wskazane poniżej priorytety są na takim samym poziomie ważności i powinny być realizowane równolegle z zachowaniem zasad synergii i efektywności wdrażania poszczególnych działań.

CELE STRATEGICZNE		
1. Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	2. Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	3. Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego
CELE OPERACYJNE		
1.1. Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko” 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych 1.3. Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw 1.4. Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej	2.1. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej 2.2. Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się 2.3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu 2.4. Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu 2.5. Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców	3.1. Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej 3.2. Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru 3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej rozwój systemu ciepłowniczego oraz systemu gospodarki odpadami

Tabela 6 Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miasta Biała Podlaska na lata 2015-2020 (2030)

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.) wskazuje także na Strategiczne Inwestycje Terytorialne (SIT) miasta Biała Podlaska, które są jednym z 4 projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w miastach subregionalnych (Biała Podlaska, Chełm, Puławy, Zamość) na terenie województwa lubelskiego. Interwencja będzie koncentrować się m.in. na **pobudzeniu aktywności gospodarczej, wsparciu rozwoju MŚP, poprawie stanu środowiska przyrodniczego i adaptacji do zmian klimatycznych, a także na działaniach z zakresu podnoszenia jakości zasobów ludzkich i włączenia społecznego**. Planowane w ramach SIT zadania wpisują się w obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”.

Istotnym założeniem *Strategii* jest wdrożenie zasady rozwoju zrównoważonego, czego skutkiem będzie wykorzystanie potencjału zdegradowanego obszaru do stworzenia w nim warunków do rozwoju nowych funkcji. Szeroki zakres przedsięwzięć infrastrukturalnych przyniesie poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i codziennego życia mieszkańców, ale wywierać będzie także pozytywny wpływ na wzmacnianie integracji i aktywności społecznej, poprawę wizerunku Miasta, poprawę sytuacji gospodarczej i jej rozwój, poprawę stanu środowiska i jego wykorzystanie do zwiększenia komfortu życia mieszkańców i odwiedzających.

Opisane powyżej założenia, misja, wizja, cele i oczekiwane rezultaty **Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 r.)** wskazują wyraźnie, że Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska odgrywać będzie kluczową rolę w ich realizacji. Oba dokumenty są ze sobą połączone wspólnymi bądź wzajemnie się uzupełniającymi celami strategicznymi i operacyjnymi, zakładają podejmowanie podobnych lub tożsamyh przedsięwzięć, których adresatem są mieszkańcy miasta, a potencjalnymi beneficjentami nowi inwestorzy i turyści.

Istotną rolę w obu dokumentach odgrywają działania infrastrukturalne w obszarze zabytkowego centrum miasta i terenów zielonych atrakcyjnych przyrodniczo i rekreacyjnie, działania na rzecz poprawy stanu środowiska i zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców skutkujące poprawą warunków do rozwoju działalności gospodarczej np. w obszarze turystyki i rekreacji.

Oba dokumenty zakładają kompleksowe podejście do podejmowanych przedsięwzięć, których cechą obok czysto materialnego wymiaru jest wzrost komfortu życia, poziomu bezpieczeństwa i poprawa dobrostanu mieszkańców, jak również wzrost zaangażowania społecznego w życie miasta i zwiększenie poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.

2.2 STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2021-2030²⁰

Celem *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021-2030* jest wyznaczenie priorytetowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania określonym problemom społecznym oraz poprawa sytuacji mieszkańców. Na podstawie dostępnych danych sformułowano prognozę rozwoju sytuacji społecznej w mieście Biała Podlaska, która w układzie problemowym przedstawia się ona następująco.

ZAKRES	PROGNOZOWANE PROBLEMY
zapobieganie wykluczeniu społecznemu spowodowanemu bezrobociem, ubóstwem i uzależnieniami	▪ utrzymywanie się potrzeby udzielania pomocy osobom długotrwale pozostającym bez pracy oraz osobom z wyuczoną bezradnością; ▪ utrzymywanie się potrzeby udzielania pomocy i wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, zagrożonym wykluczeniem społecznym; ▪ wzrost konieczności zapewnienia pomocy terapeutycznej osobom uzależnionym i ich rodzinom; ▪ konieczność podniesienia poziomu oraz szerszego wachlarza profilaktyki w zakresie rozwiązywania problemów przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom.
wspieranie działań służących poprawie jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych	▪ niską jakość życia osób z niepełnosprawnością, niepełne uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym oraz niewystarczającą integrację społeczną osób z niepełnosprawnością; ▪ utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością i ich rodzinom; ▪ utrzymywanie się potrzeb pomocy kierowanej do osób przewlekle chorych oraz do ich rodzin; ▪ wzrost izolacji i wykluczenia z życia społecznego osób starszych i niepełnosprawnych; ▪ promowanie pomocy sąsiedzkiej i idei wolontariatu; ▪ promowanie funkcjonowania rodzin wielopokoleniowych
wspieranie rodziny i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	▪ utrzymywanie się potrzeb w zakresie usług socjalnych i opiekuńczych świadczonych przez instytucje pomocy społecznej w stosunku do rodzin z dysfunkcjami;

²⁰ Załącznik do Uchwały Nr XXI/14/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 26 lutego 2021 r.

ZAKRES	PROGNOZOWANE PROBLEMY
	▪ potrzebę wsparcia przez asystenta rodziny rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze ▪ utrzymywanie się występowania zjawiska przemocy w rodzinie i potrzebę jego minimalizacji; ▪ potrzebę podnoszenia świadomości społecznej w zakresie występowania zjawiska przemocy i sposobów przeciwdziałania jej; ▪ utrzymywanie się zapotrzebowania na usługi edukacyjne dotyczące problemu przemocy oraz przeciwdziałania uzależnieniom; ▪ brak integracji społecznej rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej, bezrobocia, uzależnień i przemocy; ▪ potrzebę zapewnienia dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków życia i rozwoju; ▪ promowanie rodzin wspierających; ▪ wzmacnianie ról i kompetencji wszystkich członków rodziny.
rozwój społeczeństwa obywatelskiego miasta	▪ utrzymywanie się niskiej aktywności społecznej mieszkańców miasta; ▪ utrzymywanie się niskiego poziomu integracji społecznej mieszkańców

Tabela 7 Zestawienie problemów społecznych prognozowanych w obszarach wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021- 2030

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Na podstawie przedstawionych powyżej prognoz zdefiniowano strategię, której założeniem jest ograniczenie skutków zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w tym szczególnie:

- ☐ **poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych,**
- ☐ **wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej,**
- ☐ **zmniejszenie zjawiska przemocy w rodzinie,**
- ☐ **zmniejszenie rozmiaru problemu uzależnień,**
- ☐ **integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców.**

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w mieście Biała Podlaska na lata 2021 - 2030 opiera się na realizacji czterech celów strategicznych, określonych w ich ramach celów operacyjnych oraz wskazanych dla nich kierunków działań.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych.	Integracja społeczna osób niepełnosprawnych	▪ Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych dedykowanych osobom niepełnosprawnym, starszym, niesamodzielnym i samotnym; ▪ Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym, ich rodzinom i opiekunom; ▪ Zapewnienie kompleksowego wsparcia, profilaktyki i rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych, w tym z zaburzeniami psychicznymi, w ramach działań instytucji i organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie miasta; Tworzenie i organizacja środowiskowych form wsparcia i integracji; ▪ Stwarzanie warunków umożliwiających osobom niepełnosprawnym aktywny udział w działalności sportowej i kulturalnej miasta; ▪ Likwidacja barier m.in. architektonicznych, komunikacyjnych i społecznych, utrudniających osobom niepełnosprawnym pełne uczestnictwo w życiu społecznym przy współpracy z innymi instytucjami; ▪ Realizacja Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2019-2025 „Biała Podlaska - miasto bez barier” oraz innych dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnośprawnościami; ▪ Współpraca z Miejską Społeczną Radą do Spraw Osób Niepełnosprawnych; ▪ Promowanie pozytywnego wizerunku osób z niepełnosprawnościami; ▪ Edukacja społeczeństwa, w tym dzieci i młodzieży szkolnej na temat niepełnosprawności i pokonywania barier.
	Budowa i rozwój systemu wsparcia dla osób starszych	▪ Zapewnienie usług opiekuńczych adekwatnych do potrzeb osób starszych; ▪ Kierowanie do domów pomocy społecznej osób, które wymagają całodobowej opieki i pomocy; ▪ Udzielanie osobom starszym wsparcia w formie pobytu w mieszkaniach chronionych;

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
		- Organizacja i wspieranie działalności wolontariatu na rzecz osób starszych; - Wspieranie aktywności społecznej promującej integrację wewnątrz i między pokoleniową; - Wsparcie i promocja aktywności kulturalnej, fizycznej i rekreacyjnej osób starszych; - Udzielanie osobom starszym i ich rodzinom pomocy finansowej i rzeczowej oraz pomocy w zakresie pracy socjalnej;
Rozwój systemu wsparcia rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.	Stworzenie skutecznego systemu wsparcia i opieki nad rodziną i dzieckiem	- Wspieranie asystenturą rodzinną oraz wsparciem w formie pracy socjalnej rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi; - Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej w ramach istniejących uregulowań prawnych; - Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, Kościołem oraz z organizacjami społecznymi; - Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną; - Systematyczna współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół oraz rozwijania współpracy z rodzicami; - Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty sportowej i kulturalnej; - Rozwój sieci placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży działających w formie opiekuńczej, specjalistycznej lub pracy podwórkowej; - Realizacja programów profilaktycznych i edukacyjnych wspierających wychowanie dzieci i młodzieży; Realizacja Programu Wspierania Rodziny oraz Rozwoju Pieczy Zastępczej.
	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy na terenie miasta

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
		Biała Podlaska; - Promowanie informacji o podmiotach świadczących pomoc ofiarom przemocy domowej; - Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie; - Zapewnienie dostępu do poradnictwa specjalistycznego; - Współpraca z podmiotami działającymi na terenie miasta mająca na celu realizację działań zmierzających do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie. - Podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy i sposobów radzenia sobie z problemem m.in. poprzez organizację akcji lokalnych lub przyłączenie się do ogólnokrajowych kampanii społecznych na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
Aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	Zapobieganie zjawisku długotrwałego bezrobocia, eliminowanie jego negatywnych skutków i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	- Bieżące monitorowanie i podejmowanie działań aktywizujących na rzecz osób bezrobotnych we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy; - Rozpowszechnianie ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, stażach, organizacji robót publicznych, prac interwencyjnych i zatrudnienia socjalnego; - Aktywizacja zawodowa i reintegracja społeczna osób długotrwale bezrobotnych, uzależnionych od alkoholu, narkotyków i innych środków odurzających po ukończonym leczeniu odwykowym, zwalnianych z zakładów karnych, niepełnosprawnych; - Pomoc finansowa osobom i rodzinom dotkniętym długotrwałym bezrobociem;
	Zapobieganie utrwalaniu się stanu ubóstwa	- Udzielanie pomocy finansowej i rzeczowej oraz poradnictwa specjalistycznego osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej; - Wzmacnianie kompetencji w zakresie zaradności, samodzielności oraz gospodarowania posiadanymi zasobami; - Realizowanie programów służących zaspokajaniu podstawowych potrzeb rodzin dotkniętych problemem ubóstwa;
	Profilaktyka uzależnień	Realizacja Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Miasta Biała Podlaska

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

CELE STRATEGICZNE	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
	oraz system pomocy osobom uzależnionym od alkoholu lub/i narkotyków	na 2021 rok i Miejskiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii Miasta Biała Podlaska na lata 2021-2023; ▪ Prowadzenie działań profilaktycznych, skierowanych do dzieci i młodzieży mających zarówno charakter edukacyjny, jak i dostarczających alternatywnych form spędzania wolnego czasu; ▪ Podejmowanie działań w zakresie dostępności pomocy terapeutycznej osób uzależnionych oraz członków ich rodzin; ▪ Doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w realizację działań profilaktycznych i działań interwencyjnych dla mieszkańców miasta Biała Podlaska, w tym dla dzieci i młodzieży.
Dynamizacja rozwoju społeczeństwa obywatelskiego miasta	Aktywna integracja społeczna mieszkańców	▪ Podejmowanie działań mających na celu pobudzanie aktywności społecznej mieszkańców i włączanie ich w rozwiązywanie lokalnych problemów, m.in. poprzez prowadzenie konsultacji społecznych, kampanii informacyjnych; ▪ Podejmowanie działań mających na celu promowanie wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej wśród mieszkańców, m.in. poprzez organizowanie akcji informacyjnych, spotkań, zacieśnianie współpracy z placówkami oświatowymi w tym zakresie; ▪ Integracja rodzin i przeciwdziałanie marginalizacji osób niepełnosprawnych, starszych, ubogich, dotkniętych uzależnieniami i przemocą przez organizowanie imprez i wydarzeń kulturalnych

Tabela 8 Cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań wyznaczone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021- 2030

Prognozy oraz cele zawarte w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021- 2030* wskazują na wyraźne powiązanie dokumentu z *Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska* na lata 2016-2030.

Oba dokumenty identyfikują podobne problemy i zagrożenia, do rozwiązania których wyznaczają podobne bądź wzajemnie się uzupełniające cele strategiczne i operacyjne oraz zakładają podejmowanie zbliżonych lub tożsamyh przedsięwzięć, których adresatem są mieszkańcy miasta, a potencjalnymi beneficjentami nowi inwestorzy i turyści.

Istotną rolę w obu dokumentach odgrywają działania w obszarach aktywnej integracji i aktywizacji społecznej, poprawy jakości życia osób niepełnosprawnych i starszych oraz ich społecznej integracji, budowania i rozwoju systemu wsparcia rodzin zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, aktywizacji i integracji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, zapobiegania zjawisku długotrwałego bezrobocia i aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych oraz zapobiegania utrwalania się stanu ubóstwa.

Oba dokumenty zakładają kompleksowe podejście do podejmowanych przedsięwzięć, których skutkiem będzie wzrost komfortu życia, poziomu bezpieczeństwa i poprawa dobrostanu mieszkańców, jak również wzrost zaangażowania społecznego w życie miasta i zwiększenie poczucia obywatelskiej odpowiedzialności za najbliższe otoczenie.

2.3. WIELOLETNI PROGRAM GOSPODAROWANIA MIESZKANIOWYM ZASOBEM GMINY MIEJSKIEJ BIAŁA PODLASKA NA LATA 2021 - 2025

Zgodnie z art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie Miasta i o zmianie Kodeksu cywilnego, samorząd Miasta Biała Podlaska opracował *Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Biała Podlaska na lata 2021-2025*, który został przyjęty uchwałą Rady Miasta Biała Podlaska nr XXXVI/43/22 z dnia 29 kwietnia 2022 r. w sprawie przyjęcia *Wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Biała Podlaska na lata 2021-2025*.²¹ Jego zasadniczym celem było określenie wielkości i stanu technicznego zasobu mieszkaniowego Miasta w wyznaczonym okresie, określenie potrzeb remontowych i innych działań zmierzających do poprawy wykorzystania i racjonalizacji gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta, ustalenie zasad polityki czynszowej i zarządzania zasobem mieszkaniowym Miasta.

W *Programie* Miasto Biała Podlaska przyjęło następujące priorytety w gospodarowaniu lokalami i budynkami wchodzącymi w skład Zasobu:

1. zwiększenie możliwości zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób zakwalifikowanych do udzielenia tej pomocy,
2. sukcesywną poprawę stanu technicznego posiadanego zasobu mieszkaniowego, w szczególności poprzez: realizację koniecznych remontów i modernizacji, dostosowywanie lokali mieszkalnych do współczesnych standardów wyposażenia i funkcjonalności, likwidację barier architektonicznych w związku z remontami lokali wskazujących na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych osób niepełnosprawnych oraz zmianę sposobu ogrzewania opartego na paliwach stałych na inne systemy grzewcze w celu ograniczenia zanieczyszczenia powietrza i poprawy efektywności energetycznej;
3. kształtowanie zasad polityki czynszowej zorientowanej na utrzymanie i rozwój Zasobu z uwzględnieniem indywidualnego podejścia do sytuacji życiowej osób zamieszkujących.
4. zwiększenie efektywności dotychczas stosowanych instrumentów oraz wprowadzanie nowych służących skutecznemu egzekwowaniu należności z tytułu korzystania z mieszkań wchodzących w skład Zasobu i minimalizowaniu zadłużenia;
5. racjonalizacja wynajmu lokali w ramach rozwiązań służących dostosowaniu wielkości wynajmowanych mieszkań do potrzeb i możliwości najemców;
6. poprawę jakości zarządzania Zasobem poprzez wprowadzanie nowych funkcjonalności dla mieszkańców oraz instrumentów zapewniających najbardziej efektywne gospodarowanie zasobem;

²¹ Dz.U. Województwa Lubelskiego z dnia 10 maja 2022 r. Poz. 2599

7. optymalizacja struktury własnościowej Zasobu związaną z sprzedażą lokali w uzasadnionych ekonomicznie przypadkach mających na celu zmniejszenie kosztów utrzymania Zasobu.

Zasób mieszkaniowy Miasta Biała Podlaska dzień, wg stanu na dzień 31 grudnia 2020 r., tworzy 806 lokali w 138 budynkach, w tym 58 budynkach stanowiących własność Gminy lub ZGL. Od roku 2015 Zasób zmniejszył się o 206 lokali, tj. ok. 20%, głównie w wyniku sprzedaży zamieszkującym je najemcom.

W istniejącym Zsobie pozyskuje się do ponownego zasiedlenia lokale mieszkalne uzyskane w wyniku naturalnego ruchu ludności. W latach 2015 — 2020 w wyniku tego procesu odzyskano 61 lokali. Liczba ta nie zabezpiecza w ramach istniejącego zasobu mieszkaniowego zapotrzebowania na realizowanie nałożonego ustawą obowiązku zapewnienia lokali wynajmowanych na zasadach najmu socjalnego i lokali zamiennych oraz świadczenia pomocy mieszkaniowej rodzinom o niskich dochodach.

Zapotrzebowanie na wolne lokale w latach 2015 — 2020 w ramach realizowanych przez Gminę zadań własnych z poszczególnych tytułów znacznie przewyższało możliwości Miasta — złożono 595 wniosków o najem lokali mieszkalnych, z czego pozytywnie zaopiniowano i zrealizowano jedynie 116.

Miasto zamierza podejmować stosowne działania w celu odzyskiwania lokali mieszkalnych użytkowanych niezgodnie z przeznaczeniem, zajmowanych przez osoby nieuprawnione bądź naruszające w sposób rażący warunki umowy lub porządek domowy, polegające w szczególności na kontroli tytułów prawnych do lokali zajmowanych przez najemców oraz innych warunków uprawniających do zajmowania lokalu, kontroli stanu technicznego lokali, a także innych wymogów użytkowania lokalu zgodnie z zawartą umową, wdrażaniu skutecznych procedur reagowania na przypadki naruszania reguł porządku domowego, prowadzeniu działań zmierzających do odzyskania lokali w drodze postępowań sądowych i egzekucyjnych. Jednocześnie miasto będzie dążyć do ograniczania liczby lokali wyłączonych z użytkowania ze względu na ich stan techniczny.

Z uwagi na utrzymujący się deficyt mieszkań w stosunku do ilości mieszkańców wymagających wsparcia Gminy, za priorytetowe uznano działania zmierzające do wzrostu wielkości Zasobu. Planuje się, aby lokale, których standard oraz struktura wskazuje na przeznaczenie ich na lokale wynajmowane w ramach najmu socjalnego lub zamienne, były wykorzystywane w pierwszej kolejności na realizację obligatoryjnych zadań Gminy, czyli wskazywane do najmu socjalnego w wyniku realizacji wyroków sądowych, oraz jako zamienne na przekwaterowanie w związku z decyzją organu nadzoru budowlanego.

Należy dążyć do odzyskiwania pojedynczych lokali o niepełnym standardzie (położonych w budynkach stanowiących w całości własność Gminy) poprzez wskazywanie dotychczasowym najemcom pełnostandardowych lokali mieszkalnych i przeznaczenia zwalnianych mieszkańców na pomieszczenia tymczasowe. Zakłada się zwiększanie zasobu tymczasowych pomieszczeń w zależności od potrzeb o około 5 rocznie.

W celu powiększenia Zasobu, w zależności od potrzeb i możliwości finansowych Miasto dopuszcza podejmowanie następujących działań:

- 1) realizacja budownictwa mieszkaniowego na terenach Gminy;
- 2) pozyskiwanie na rynku pierwotnym budynków oraz wyodrębnionych lokali mieszkalnych poprzez ich zakup od różnych podmiotów;
- 3) pozyskiwanie na rynku wtórnym lokali mieszkalnych poprzez ich zakup od właścicieli mieszkań lub spółdzielni mieszkaniowych;
- 4) nabywanie budynków i ich adaptacja na cele mieszkalne;
- 5) adaptacja lokali użytkowych na cele mieszkalne;
- 6) przejmowanie budynków od dłużników Gminy i ich adaptacja na cele mieszkalne;
- 7) pozyskiwanie własności lokali mieszkalnych w wyniku zniesienia współwłasności nieruchomości, w których Gmina posiada ułamkowe udziały we własności;
- 8) podejmowanie czynności wyjaśniających, które umożliwią uregulowanie stanu prawnego nieruchomości o niejasnym statusie;
- 9) pozyskiwanie lokali mieszkalnych poprzez zamianę nieruchomości.

Stan techniczny budynków ustalany jest w oparciu o protokoły z okresowych przeglądów budowlanych, opinii i ekspertyz rzeczoznawców oraz nakazów instytucji zewnętrznych. Systematyczne szacowanie stopnia zużycia budynku jest jednym z podstawowych elementów zarządzania substancją mieszkaniową. Stan techniczny ogromnej większości lokali należących do własności określony jest na poziomie średnim lub dostatecznym, rzadziej dopuszczającym, natomiast budynków należących do ZGL stan określany jest jako dobry, średni lub dostateczny. Zauważalna jest ponadto potrzeba poprawy stanu technicznego budynków w kontekście wyposażenia w instalacje techniczne dostarczające media do lokali. W programowanym okresie Miasto prognozuje znaczące wydatki inwestycyjne na realizację potrzeb modernizacyjnych związanych z dostosowaniem lokali do zmieniających się norm i przepisów, a także współczesnych standardów zamieszkiwania wymagań np. w zmianę sposobu ogrzewania lokali.

Założenia Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Miejskiej Biała Podlaska na lata 2021-2025 są w bezpośredniej korelacji z celami i założeniami niniejszego GPR odnosząc się do problemów w obszarze ubóstwa (mieszkania socjalne) i do problemów w zakresie ochrony środowiska (remonty, termomodernizacje). Obydwa dokumenty zakładają poprawę warunków życia osób zamieszkujących lokale socjalne, poprawę infrastruktury i przestrzeni publicznych w obszarze rewitalizacji, rezultatem czego będzie poprawa m.in. wizerunku zabytkowego centrum Miasta.

2.4. PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA (POŚ)

Prowadzenie polityki w zakresie ochrony środowiska na poziomie samorządu lokalnego odbywa się w oparciu o programy ochrony środowiska, które sporządzane są na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska. Ich celem jest wyznaczanie działań istotnych z punktu widzenia osiągania celów tej polityki przy uwzględnieniu uwarunkowań ochrony środowiska na terenie danej Miasta.

W ramach *Programu Ochrony Środowiska Miasta Biała Podlaska na lata 2022-2025 z perspektywą na lata 2026-2030*²²:

- ☐ oceniono stan środowiska naturalnego i przeanalizowano zagrożenia i problemy poszczególnych komponentów środowiska;
- ☐ określono cele, kierunki interwencji oraz zadania, zmierzające do poprawy stanu środowiska;
- ☐ przedstawiono harmonogram rzeczowo-finansowy realizacji zadań ujętych w opracowaniu.

Opis stanu środowiska poprzedzony został analizą przyczyn takiego stanu oraz wpływu środowiska na życie gospodarcze i społeczne. Oceny stanu środowiska dokonano z uwzględnieniem dziesięciu obszarów interwencji, tj.: Ochrona klimatu i jakości powietrza, Zagrożenia hałasem, Pola elektromagnetyczne, Gospodarowanie wodami, Gospodarka wodno-ściekowa, Zasoby geologiczne, Gleby, Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów, Zasoby przyrodnicze, Zagrożenia poważnymi awariami.

W każdym z obszarów interwencji uwzględniono zagadnienia horyzontalne, tj.: adaptację do zmian klimatu, monitoring środowiska, nadzwyczajne zagrożenia środowiska, działania edukacyjne.

Cele i kierunki interwencji ujęte w Programie wyznaczono na podstawie zdefiniowanych zagrożeń i problemów w poszczególnych obszarach interwencji, w oparciu o analizę założeń dokumentów strategicznych i programowych. Cele i kierunki Programu mają charakter komplementarny, co oznacza, że realizacja zamierzeń w jednym z obszarów interwencji, przyczynia się do osiągnięcia celów w innych obszarach.

W ramach 10 obszarów interwencji, wyznaczono 13 celów. Realizacji tych założeń posłużyć mają działania podejmowane w 26 kierunkach interwencji. Łącznie wyznaczono 96 zadań.

²² przyjęty Uchwałą Nr XL/84/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 26 września 2022 r.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Lp.	OBSZAR INTERWENCJI	CEL	KIERUNEK INTERWENCJI
1.	Ochrona klimatu i jakość powietrza	Poprawa jakości powietrza, przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu	Zarządzanie jakością powietrza
			Poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z produkcji ciepła
			Zmniejszenie emisyjności w transporcie oraz zwiększenie dostępności i atrakcyjności transportu publicznego
			Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych oraz energii zawodowej oraz produkcji ciepła
2.	Zagrożenia hałasem	Poprawa klimatu akustycznego	Zarządzanie jakością klimatu akustycznego
			Poprawa standardów klimatu akustycznego
			Ograniczanie hałasu przemysłowego
3.	Pola elektromagnetyczne	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Ograniczanie oddziaływania pól elektromagnetycznych
4.	Gospodarowanie wodami	Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd)	Poprawa jakości wód powierzchniowych
			Poprawa jakości wód podziemnych
		Ochrona przed zjawiskami ekstremalnymi związanymi z wodą	Gospodarowanie wodami uwzględniające zmiany klimatu
			Zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego
5.	Gospodarka wodno-ściekowa	Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej	Poprawa funkcjonowania systemu gospodarki wodno-ściekowej
			Ograniczenie zużycia wody oraz ochrona zasobów wód podziemnych
6.	Zasoby geologiczne	Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi	Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin
7.	Gleby	Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu	Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb
			Rekultywacja oraz remediacja gleb
			Ochrona przed osuwiskami oraz monitoring
8.	Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów	Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój	Gospodarka odpadami zawierającymi azbest
			Zapobieganie powstawaniu odpadów
			Doskonalenie systemu gospodarowania odpadami
9.	Zasoby przyrodnicze	Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej	Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazu
			Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Lp.	OBSZAR INTERWENCJI	CEL	KIERUNEK INTERWENCJI
			Ochrona oraz tworzenie zieleni na terenach zabudowanych
			Ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenów wiejskich
			Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych i walorach krajobrazowych
		Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej	Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych
		Zwiększanie lesistości	Zwiększenie lesistości
10.	Zagrożenia poważnymi awariami	Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków	Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii
			Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych

Tabela 9 Obszary interwencji, cele i kierunki interwencji wyznaczone POŚ

Źródło: Program Ochrony Środowiska.

Realizacja zadań wyznaczonych w obrębie jednego obszaru, może się przyczynić do zaspokojenia potrzeb, czy też poprawy stanu środowiska w obrębie innego komponentu.

Cele i kierunki interwencji wskazane w POŚ są w znacznym zakresie spójne z problematyką wyznaczonego obszaru rewitalizacji oraz założeniami niniejszego GPR.

Cele i działania podejmowane na rzecz poprawy stanu środowiska wskazane w obu dokumentach obejmują podobne zagadnienia, a w wielu punktach pokrywają się, co potwierdza wagę zidentyfikowanych problemów oraz wskazuje na konieczność prowadzenia synergicznych działań dla osiągnięcia celów obu Programów

Do najważniejszych zidentyfikowanych i wskazanych w obu dokumentach kierunków interwencji należą:

- ❑ zwiększenie dostępności i atrakcyjności transportu publicznego w tym ograniczenie hałasu i zanieczyszczeń powietrza z niego wynikających,
- ❑ poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z produkcji ciepła,
- ❑ ograniczanie hałasu przemysłowego,
- ❑ ograniczenie zużycia wody oraz ochrona zasobów wód podziemnych,
- ❑ doskonalenie systemu gospodarowania odpadami; zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazu, w tym zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków
- ❑ ochrona, rewitalizacja i tworzenie zieleni na terenach zabudowanych,
- ❑ działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych i walorach krajobrazowych.

Poprawa jakości życia mieszkańców, osiągana między innymi poprzez poprawę środowiskowych warunków życia będzie ważnym obszarem realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030.

2.5. MIEJSKI PLAN ADAPTACJI DO ZMIAN KLIMATU DLA BIAŁEJ PODLASKIEJ

Celem Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu dla Białej Podlaskiej²³ (MPA) było opracowanie działań adaptacyjnych, które mają przyczynić się do lepszego przygotowania miasta na zagrożenia wynikające ze zmian klimatu.

Na podstawie analiz zgodności dokumentów o charakterze strategicznym i programowym na poziomie globalnym, europejskim, krajowym oraz na szczeblu wojewódzkim i lokalnym wyznaczono spójne z nimi cele MPA. Cele wyznaczono na bazie diagnozy, w ramach której przeprowadzono analizy zagrożeń wynikających ze zmian klimatu, obejmujące ocenę poszczególnych, mierzalnych czynników klimatycznych oraz analizę aktualnych dokumentów strategicznych miasta oraz innych opracowań dostarczających wiedzy na temat uwarunkowań przyrodniczych, klimatycznych, społecznych i gospodarczych miasta. Na podstawie tak sporządzonej diagnozy oceniono podatność miasta na skutki zmian klimatu, a następnie opracowano opcje adaptacji w postaci działań spójnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, zapewniającymi dążenie do wzrostu poczucia bezpieczeństwa mieszkańców i przede wszystkim uwzględniającymi potrzeby przyszłych pokoleń.

Zgodnie z wizją zapisaną w MPA: ***„Do roku 2035 Miasto Biała Podlaska ma być miastem gotowym na wyzwania wynikające ze zmian klimatu, posiadającym potencjał adaptacyjny, zapewniającym poprawę życia i bezpieczeństwa mieszkańcom w warunkach zmieniającego się klimatu”***

Cele strategiczne i operacyjne określono w *Planie* w sposób następujący:

CEL STRATEGICZNY	CELE SZCZEGÓŁOWE
Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Białej Podlaskiej i zwiększenie świadomości ekologicznej oraz utrzymanie dobrego stanu środowiska w warunkach zmieniającego się klimatu	Zwiększenie odporności na występowanie deszczy nawalnych i powodzi miejskich
	Zwiększenie odporności na występowanie silnego i bardzo silnego wiatru oraz burz
	Zwiększenie odporności na występowanie dni upalnych i zjawiska fali upału
	Zwiększenie odporności na występowanie suszy

Tabela 10 Cele Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu dla Białej Podlaskiej

²³ Przyjęty uchwałą nr XL/82/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 26 września 2022 r.

Na podstawie powyższych celów wskazano działania adaptacyjne dobierane są w taki sposób, aby sformułowane cele zostały osiągnięte z zachowaniem kryteriów zrównoważonego rozwoju.

Działania podzielono na trzy grupy:

1. Działania obejmujące realizację przedsięwzięć edukacyjnych, informacyjnych oraz promocyjnych ukierunkowanych na wzrost wiedzy nt. zagrożeń związanych ze zmianami klimatu oraz na kształtowanie świadomości społecznej na rzecz zrównoważonego rozwoju. Zajęcia warsztatowe przeznaczone dla wyznaczonych grup docelowych: dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym, dorosłych.
2. Działania organizacyjne obejmują działania planistyczne w zakresie: kształtowania przestrzeni publicznej, zmiany prawa miejscowego stworzenie wytycznych postępowania w sytuacjach wystąpienia zagrożeń klimatycznych. Działania obejmują opracowanie wytycznych dotyczących sposobów i rozwiązań służących retencjonowaniu wody deszczowej i spowalniania jej odpływu po deszczach nawalnych oraz wprowadzenie rozwiązań administracyjnych zachęcających do zachowań proekologicznych związanych z małą retencją wody.
3. Działania o charakterze inwestycyjnym i technicznym, obejmujące budowę oraz modernizację istniejącej infrastruktury np.: działania zmierzające do poprawy jakości powietrza; modernizacja i rozbudowa systemu sieci kanalizacji deszczowej oraz sanitarnej; powiększenie oraz odpowiednie zagospodarowanie terenów zielonych; tworzenie zbiorników retencyjnych; tworzenie zielonych ogrodów, przystanków i dachów; zakładanie ogrodów deszczowych; działania adaptacyjne ograniczające wpływ zmian klimatu na sektor rolnictwa.

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu jest powiązany z Gminnym Programem Rewitalizacji w wielu aspektach, z których najważniejsze są:

grupa celów dotyczących kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, tj.:

- ❑ dążeniem do racjonalnego korzystania z zasobów środowiska przyrodniczego oraz zachowania i poprawy jakości poszczególnych jego komponentów;
- ❑ ochroną zasobów wód powierzchniowych i podziemnych;
- ❑ ochroną zasobów leśnych miasta;
- ❑ zapewnieniem wysokiej jakości wody pitnej, powietrza atmosferycznego i klimatu akustycznego;

oraz grupą celów związaną z rozwojem infrastruktury technicznej:

- ❑ dalszym rozwojem sieci wodociągowej, gazowej, ciepłowniczej, telekomunikacyjnej oraz kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenach całego miasta pozbawionych dostępu do nich;
- ❑ zapewnieniem prawidłowego poziomu wyposażenia w urządzenia komunalnej infrastruktury technicznej;
- ❑ poprawą efektywności energetycznej energochłonnych obiektów oraz instalacji poprzez wdrożenie technologii niskoemisyjnych;
- ❑ wzrostem wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii poprzez wdrożenie inwestycji proekologicznych;
- ❑ zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych;
- ❑ wzrostem świadomości mieszkańców w zakresie postaw ekologicznych oraz kreowaniem ekoinnowacji.

2.6. PLAN GOSPODARKI NISKOEMISYJNEJ DLA MIASTA BIAŁA PODLASKA DO 2030 roku (PGN)

Celem głównym *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Biała Podlaska do 2030 roku* jest poprawa środowiska naturalnego Miasta Biała Podlaska poprzez wyznaczenie kierunków polityki zrównoważonego zarządzania energią na rzecz poprawy bezpieczeństwa ekologicznego i energetycznego miasta. Aktualnie obowiązujący dokument został przejęty w 2021 r.²⁴ jest kontynuacją pierwotnie opracowanego dokumentu na lata 2010 – 2020 i stanowi odpowiedź na krajowy i międzynarodowy trend rozwoju powstania infrastruktury wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych oraz paliw alternatywnych jak również budowanie świadomości społeczeństwa w tym zakresie.

W ramach aktualizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Biała Podlaska przeprowadzono szczegółową inwentaryzację emisji gazów cieplarnianych na terenie Białej Podlaskiej. Dzięki analizie planów i dokumentów został oceniony stan istniejący w zakresie dostaw i użytkowania energii w mieście (gaz, węgiel, paliwa ropopochodne, energia elektryczna, ciepło systemowe, odnawialne źródła energii). Wskazano także zasady użytkowania energii i jej aktualną efektywność. Dokonano analizy kierunków i działań opartej o ocenę systemu energetycznego oraz racjonalne zarządzanie energią w obiektach mieszkalnych i użyteczności publicznej na terenie Miasta Biała Podlaska.

Na podstawie bazy danych, zawierającej informacje na temat oceny gospodarki energią w mieście oraz w jej poszczególnych sektorach i obiektach określono długoterminową strategię, wyznaczono cele oraz przedstawiono kierunki działań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych na rzecz zrównoważonego energetycznie i ekologicznie rozwoju gminy. *Plan* wyznacza kierunki przemian w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych, poprawy efektywności energetycznej oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w takich obszarach jak:

- ☐ Transport publiczny i prywatny;
- ☐ Budownictwo i mieszkalnictwo;
- ☐ Gospodarka przestrzenna;
- ☐ Energetyka i oświetlenie;
- ☐ Gospodarka odpadami;
- ☐ Gospodarka wodnościekowa;
- ☐ Informacja i edukacja.

²⁴ Załącznik do uchwały nr XXX/82/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 29 listopada 2021 r.

Przeprowadzona w *Planie* analiza SWOT zidentyfikowała poniższe obszary problemowe w granicach Miasta Biała Podlaska:

Sektor	Zidentyfikowane problemy
mieszkaniowy	▪ mało efektywne i wysokoemisyjne źródła ciepła, ▪ duże straty energii spowodowane brakiem ocieplenia budynków, ▪ niska świadomość mieszkańców odnośnie ochrony środowiska i szkodliwości niskiej emisji;
transportu	▪ wysoka emisyjność spowodowana złą jakością nawierzchni dróg, ▪ deficyt dróg rowerowych na terenie Miasta, ▪ przestarzały tabor, ▪ brak inteligentnej sygnalizacji drogowej, ▪ racjonalizacja tras i rozkładów jazdy pojazdów komunikacji zbiorowej, ▪ promocja transportu zbiorowego;
przemysłu	▪ przestarzały park maszynowy charakteryzujący się niską efektywnością energetyczną;
publiczny i komunalny	▪ duże straty energii spowodowane brakiem głębokiej termomodernizacji budynków, ▪ energochłonne oświetlenie wewnętrzne obiektów, ▪ energochłonne oświetlenie ulic.

Tabela 11 Obszary problemowe Miasta Biała Podlaska wyznaczone w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Miasta Biała Podlaska

Przyjmując Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Miasto Biała Podlaska zobowiązała się do podejmowania wszelkich działań zmierzających do realizacji celu głównego, jakim jest:

Poprawa jakości środowiska naturalnego Miasta Biała Podlaska poprzez:

1. redukcję emisji CO₂ w roku 2030 w stosunku do roku bazowego o 13%, tj. o 39 860,31 tCO₂,
2. wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie w roku docelowym 2030 o 15%, tj. o 113 888,22 MWh w stosunku do roku bazowego,
3. redukcję zanieczyszczeń powietrza w zakresie zmniejszenia ilości zanieczyszczeń pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} o 5%, tj. o 261 388,07 kg w stosunku do roku bazowego,
4. redukcję energii finalnej w roku 2030 w stosunku do roku bazowego o 13%, tj. o 90 783,44 MWh.

Osiągnięcie celu głównego opiera się o realizację czterech wyznaczonych celów strategicznych wraz ze wskazanymi dla nich celami operacyjnymi oraz działaniami.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Działania
Cel nr 1. Poprawa efektywności energetycznej energochłonnych obiektów oraz instalacji poprzez wdrożenie technologii	Kompleksowa termomodernizacja obiektów Modernizacja infrastruktury komunalnej	1.1.1.Rozwój budownictwa energooszczędnego oraz termomodernizacja obiektów należących do gminy miejskiej 1.1.2.Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej – jednostki pozostałe 1.1.3.Rozwój budownictwa energooszczędnego oraz termomodernizacja obiektów mieszkalnych 1.1.4.Konkurencyjność gospodarcza oparta na działaniach niskoemisyjnych 1.2.1.Budowa oraz modernizacja infrastruktury zagospodarowania odpadów i wodno-kanalizacyjnej 1.2.2.Budowa układów kogeneracyjnych oraz modernizacja infrastruktury ciepła systemowego 1.2.3.Modernizacja małoskalowych jednostek produkcji energii 1.2.4. Efektywność wykorzystania energii na potrzeby oświetlenia ulic
Cel nr 2. Wzrost wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii poprzez wdrożenie inwestycji proekologicznych	Produkcja energii elektrycznej przy wykorzystaniu instalacji PV Produkcja energii cieplnej przy wykorzystaniu OZE	2.1.1. Budowa instalacji PV przy obiektach użyteczności publicznej 2.1.2. Budowa instalacji PV przy obiektach komunalnych 2.1.3. Budowa instalacji PV przy obiektach mieszkalnych 2.2.1.Modernizacja źródeł ciepła przy obiektach mieszkalnych 2.2.2. Wsparcie energetyki cieplnej inwestycjami OZE
Cel nr 3 Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych	Poprawa przepustowości infrastruktury drogowej Rozwój transportu niskoemisyjnego	Budowa infrastruktury drogowej Przebudowa i remont istniejących szlaków komunikacyjnych Budowa infrastruktury pieszej i rowerowej 3.2.1. Rozwój transportu niskoemisyjnego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Biała Podlaska 3.2.2. Zakup pojazdów niskoemisyjnych
Cel nr 4 Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie postaw ekologicznych oraz kreowanie ekoinnowacji	Kompleksowe działania z zakresu edukacji ekologicznej Wypracowanie i wdrożenie docelowego modelu sterującego zarządzaniem gospodarką niskoemisyjną miasta	4.1.1. Edukacja ekologiczna 4.1.2. Szkolenia tematyczne w zakresie gospodarki niskoemisyjnej 4.1.3. Promocja transportu niskoemisyjnego oraz wdrożenie lokalnego systemu pomiaru zanieczyszczeń powietrza 4.2.1. System „zielonych” zamówień publicznych 4.2.2. Planowanie przestrzenne 4.2.3. Zarządzanie realizacją Planu gospodarki niskoemisyjnej

Tabela 12 Cele i działania wyznaczone w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej jest powiązany z Gminnym Programem Rewitalizacji zarówno w zakresie celów jak i wyznaczonych kierunków działań, z których jako najistotniejsze należy wskazać:

- ☐ stosowanie technologii budownictwa energooszczędnego, termomodernizacji i instalacji PV w remontowanych obiektach należących do gminy miejskiej oraz obiektach komunalnych i nowobudowanych,
- ☐ uwzględnianie działań niskoemisyjnych we wszystkich podejmowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych,
- ☐ modernizowanie źródeł ciepła,
- ☐ budowanie i modernizowanie infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej,
- ☐ prowadzenie szeroko zakrojonej edukacji ekologicznej i promocji transportu niskoemisyjnego.

2.7. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Obowiązujący dokument *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Biała Podlaska* powstał w roku 2021²⁵ z konieczności wprowadzenia zmiany podyktowanej bieżącymi potrzebami miasta oraz koniecznością dostosowania go do wymogów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²⁶. Zmiana podyktowana jest również wnioskami wynikającymi z opracowanej *Analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta Biała Podlaska*²⁷, z której wynika jednoznacznie, że wprowadzone w ostatnich latach zmiany w przepisach prawa wpływały na zakres zawartości poprzednio obowiązującego studium i jego aktualność. Ponadto na terenie miasta dostrzeżono konieczność budowy urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii. Kolejnym istotnym powodem były liczne wnioski osób fizycznych o zmianę *Studium*, głównie poprzez umożliwienie lokalizowania zabudowy na terenach, na których ze względu na ustalenia poprzedniego studium było to niemożliwe.

Stosownie do postanowień art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w *Studium* Miasta określa się obszary, które wymagają przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji, a także, od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, określa się w nim obszary zdegradowane. W rozdziale II.4.2. *Studium „Polityka przestrzenna dotycząca obszarów zurbanizowanych - zabudowanych i zainwestowanych, w tym wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji i remediacji”* wskazano na konieczność podjęcia działań w zakresie porządkowania struktury funkcjonalno - przestrzennej miasta, bez wprowadzania diametralnych zmian które miałyby w zasadniczy sposób zmienić jego wizerunek tj.:

- ☐ Uzupełnienie zabudowy, tworząc zwarte pierzeje ulic oraz czytelne kompozycje kwartałów zabudowy, zachowując pierwszeństwo dla jednostek położonych bliżej centrum;
- ☐ Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez uporządkowanie zagospodarowania poszczególnych terenów m.in.: wyznaczenie czytelnych granic pomiędzy przestrzeniami publicznymi i niepublicznymi oraz kształtowanie zieleni;
- ☐ Tworzenie ram przestrzennych dla terenów zabudowy kubaturowej oraz obszarów o charakterze publicznym np.: w postaci okalających układów komunikacyjnych, w celu odpowiednio: zahamowania chaotycznego rozprzestrzeniania się zabudowy oraz zapewnienia dobrego dostępu do terenów o funkcjach publicznych;

²⁵ Przyjęty Uchwałą Nr XXII/33/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 29 marca 2021 r. w sprawie uchwalenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Biała Podlaska*

²⁶ Dz.U. 2020 poz. 293, z późn. zm

²⁷ Opracowanej zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

- ☐ Utworzenie czytelnych powiązań terenów zieleni i wód m.in.: poprzez poszerzenie ich zasięgów, utworzenie ścieżek edukacyjnych, rowerowych i pieszych, kreując sieć obszarów rekreacji i wypoczynku, oplatających obszary zabudowane;
- ☐ Zachowanie norm i warunków zagospodarowania terenu na obszarach objętych obowiązującymi strefami ochronnymi i technicznymi: w pasach technologicznych gazociągów i linii elektroenergetycznych, na terenach przyległych do linii kolejowej, w granicach stref ochrony konserwatorskiej, stref ochronnych cmentarzy, stref ochrony ujęć wód podziemnych i innych);
- ☐ Zachowanie istniejącego zagospodarowania;

Jako tereny wymagające **rehabilitacji (lub rewaloryzacji)** wskazano obszary zabudowane i zagospodarowane o znacznych walorach kulturowych, silnie zdewastowane i zaniedbane lub też użytkowane w sposób nieodpowiedni. Określono działania rehabilitacyjne jako przywracanie tym obiektom i terenom należytej wartości użytkowej i technicznej, odpowiadającej ich wysokim walorom kulturowym oraz zapewniającej ochronę dziedzictwa kulturowego, w pełnym podporządkowaniu wymogom konserwatorskim (w przypadku zaistnienia takiej konieczności). Do obszarów wymagających rehabilitacji zaliczono przede wszystkim obiekty mieszkalne wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytów, lecz nie objęte pracami konserwatorskimi.

Do obszarów wymagających **przekształceń** zaliczono obszary zainwestowane, lecz zdegradowane pod względem funkcjonalnym i przestrzennym (m.in. ze względu na brak wykorzystania i użytkowania) oraz obszary niewykorzystane, niezagospodarowane i niewłaściwie użytkowane, obniżające jakość przestrzenną otoczenia. Wskazano na konieczność poddania ich przekształceniom funkcjonalnym oraz zmianie zagospodarowania. Za obszary wymagające przekształceń uznano zdewastowane obiekty mieszkalne oraz obiekty zaniechanej działalności usługowej i produkcyjno – usługowej, a w szczególności **tereny obecnego dworca autobusowego przy placu Wojska Polskiego, tereny przestrzeni publicznej wokół Dworca PKP przy ulicy Stacyjnej, tereny byłych Białskich Fabryk Mebli w rejonie ulic Sportowej i Łomaskiej oraz teren „Centrum Handlowego SAS”.**

Do obszarów wymagających **rekultywacji** zaliczono obszary po wyrobiskach złóż kruszyw naturalnych Sielczyk I, Sielczyk II i Biała Podlaska i wskazano na ich przekształcenie i rekultywację w kierunku leśno-krajobrazowym bądź rolnym.

W Studium zauważono także, że miasto Biała Podlaska położone jest w obszarze funkcjonalnym o znaczeniu regionalnym Polesie ze strefą oddziaływania Kanału Wieprz – Krzna, na terenie którego za wiodące kierunki zagospodarowania przestrzennego Plan Zagospodarowania Województwa Lubelskiego uznano m.in. **remediację Kanału Wieprz - Krzna obejmującą udrożnienie sieci rowów nawadniających.**

W Studium wskazano także obszar zdegradowany²⁸, powołując się bezpośrednio na zapisy *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025*, wyznaczające obszar rewitalizację trzech podobszarów spośród obszarów zdegradowanych tj.: Centrum, Wola - Dworzec, Osiedle za Torami – Lotnisko. Studium opierając się na celach operacyjne GPR 2016- 2025 wyznaczyło poniższe kierunki w sferze przestrzenno-funkcjonalnej obszarów poddanych rewitalizacji:

- ☐ zachowanie i promowanie dziedzictwa kulturowego, poprzez odnowę obiektów i przestrzeni publicznych o znaczeniu historycznym i architektonicznym;
- ☐ wspieranie zdegradowanych obszarów o szczególnym znaczeniu gospodarczym, poprzez zwiększenie dostępności do terenów inwestycyjnych oraz nadaniu nowych funkcji terenom poprzemysłowym;
- ☐ modernizacja tkanki miejskiej wraz z poprawą infrastruktury technicznej, poprzez rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych zdegradowanych obszarów miasta oraz tworzenie atrakcyjnych przestrzeni miejskich we współpracy z lokalną społecznością;
- ☐ stworzenie nowych miejsc o funkcjach społeczno- kulturalno- edukacyjnych;
- ☐ zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa jakości środowiska naturalnego, poprzez zwiększenie powiązań komunikacyjnych, w tym rozwoju transportu publicznego.

Studium przyjęło także podstawowe i dopuszczalne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, realizujące cele strategiczne i kierunki działań przyjęte w Gminnym Programie Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025:

Uwzględniając naturalne cechy fizjograficzne terenu (dolina rzek Krzny i Klukówki) oraz główne korytarze komunikacyjne (droga krajowa nr 2 oraz linia kolejowa) w Studium dokonano podziału równoleżnikowego miasta (za wyjątkiem strefy śródmiejskiej „Centrum” i strefy podmiejskiej „Wschód”) i wyznaczono sześć stref funkcjonalno-przestrzennych:

1. Strefa podmiejska „Za obwodnicą” - obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się: pomiędzy drogą krajową nr 2, a północną granicą miasta; na zachód od doliny rzeki Klukówki. Do strefy tej należy osiedle Prochownia i Kolonia Francuska.
2. Strefa miejska „Północ” - obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się: pomiędzy drogą krajową nr 2 a doliną rzeki Krzny (z wyłączeniem strefy śródmiejskiej „Centrum”); na zachód od doliny rzeki Klukówki. Do strefy tej należą osiedla: Warszawskie, Akademickie, Sitnicka, Glinki, Kopernika, Piastowskie, Jagiellońskie, Podmiejska, Kosynierów, Rzeźniana, Rataja, Północna i Błonie.
3. **Strefa śródmiejska „Centrum” - obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się w ścisłym centrum miasta (tj. na północ od doliny rzeki Krzny), które wyznaczają ulice: Jana Kilińskiego, Spółdzielcza, Artyleryjska, Nowa, plac Wojska Polskiego i aleja Tysiąclecia.**

²⁸ Zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji [t.j. Dz. U. z 2020, poz. 802, ze zm.]

4. **Strefa miejska „Południe”** - obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się pomiędzy doliną rzeki Krzny, a linią kolejową nr 2. Do strefy tej należą osiedla: **Słoneczne Wzgórze, Kołychawa, 1000 - lecia, Wola, Zofilas, Młodych i Sidorki.**
5. **Strefa miejska „Za Torami”** -obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się pomiędzy linią kolejową nr 2 a południową granicą miasta. Do strefy tej należą osiedla: **Pieńki, Za Torami, Mieszcząńska, Szumowa Góra i Lotnisko.**
6. Strefa podmiejska „Wschód” - obszar obejmujący swym zasięgiem tereny znajdujące się pomiędzy: północną i wschodnią granicą miasta; na północ od doliny rzeki Krzny i na wschód od doliny rzeki Klukówki. Do strefy tej należą osiedla Białka i Sielczyk.

Cztery z nich (pogrubione) znajdują się na obszarze rewitalizacji Gminnego Programu rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030.

Wyznaczono w nich kierunki polityki przestrzennej, które są tożsame bądź spójne z zapisami GPR:

- ☐ utrzymanie oraz racjonalne i efektywne wykorzystanie wartości użytkowych i technicznych istniejącego zagospodarowania, w tym zachowanie i wzbogacenie istniejących wartości kulturowych miasta;
- ☐ ochrona obszarów wyznaczonych stosownie do zróżnicowania stopnia ich nasycenia substancją historyczną, stopnia przekształcenia i ekspozycji w krajobrazie, a w szczególności zachowanie obiektów o wartościach kulturowych poprzez ich rewaloryzację (konserwację lub restaurację) oraz dostosowanie w drodze adaptacji i modernizacji do współczesnych potrzeb i standardów, ochronę ekspozycji szczególnie wartościowych obiektów oraz dążenie do integracji historycznych i współczesnych struktur architektonicznych i urbanistycznych, harmonijne wkomponowywanie nowej zabudowy w środowisko z uwzględnieniem efektów krajobrazowych;
- ☐ utrzymywanie bądź wprowadzanie zieleni urządzonej z udziałem zadrzewień i zakrzewień;
- ☐ udostępnianie terenów dla turystyki krajoznawczej i form rekreacji odpowiednich w stosunku do właściwości poszczególnych fragmentów terenu doliny rzeki Krzny np. planowane w ramach projektów inwestycyjnych planowanych do realizacji w zakresie *Strategicznych Inwestycji Terytorialnych dla tematu „Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych”* wykonanie edukacyjnej ścieżki rowerowej wraz z infrastrukturą edukacyjno-turystyczną mające na celu zwiększenie dostępności rzeki Krzny oraz wprowadzenie nowych funkcji edukacyjnych;
- ☐ ukształtowanie nowoczesnego, pod względem funkcji i formy, centrum usługowego miasta Biała Podlaska poprzez rozwijanie usług podstawowych i wyspecjalizowanych usług ogólnomiejskich, centrotwórczych oraz administracji publicznej i gospodarczej ze szczególnym zwróceniem uwagi na kształtowanie ogólnomiejskiego centrum usługowego obsługującego mieszkańców miasta, powiatu oraz turystów;

- ❑ modernizowanie i uzupełnianie układu ulic obsługujących zespoły zabudowy, wyposażenie w urządzenia komunikacyjne, w tym z zakresu potrzeb parkingowych;
- ❑ wyznaczenie przestrzeni publicznej obejmującej w szczególności Plac Wolności;
- ❑ utrzymanie bądź wprowadzenie zieleni urządzonej w sąsiedztwie rzeki Krzny w południowo wschodniej części strefy śródmiejskiej „Centrum” wraz z zachowaniem obiektów infrastruktury technicznej, położonej na zachód od placu Wojska Polskiego;
- ❑ utrzymanie bądź wprowadzenie zieleni urządzonej z dopuszczeniem usług w sąsiedztwie rzeki Krzny w południowo zachodniej części strefy śródmiejskiej „Centrum”; na terenie zespołu pałacowo - parkowego Radziwiłłów i wokół zespołu szpitalnego św. Karola Boromeusza;
- ❑ realizację działań (*rozdział II.7.2. Studium*) zgodnych z przyjętym Gminnym Programem Rewitalizacji miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 na terenach wskazanych w Studium jako obszary zdegradowane oraz wymagające rewitalizacji;
- ❑ wprowadzenie bądź rozwijanie działalności gospodarczej na terenach przemysłowo-składowo- usługowych - w szczególności obszarów położonych w sąsiedztwie linii kolejowej nr 2 oraz wschodniego odcinka ul. Sidorskiej;
- ❑ utrzymywanie i wprowadzanie zieleni urządzonej z udziałem zadrzewień i zakrzewień na terenie Zofilasu oraz w sąsiedztwie ul. Lotniczej;
- ❑ zachowanie obiektów o wartościach kulturowych poprzez możliwość ich rewaloryzacji (konserwacji lub restauracji) oraz dostosowanie w drodze adaptacji i modernizacji do współczesnych potrzeb i standardów, a także ochronę ekspozycji szczególnie wartościowych obiektów;
- ❑ zapewnienie wymaganego poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez dążenie do ograniczenia liczby i częstości zjazdów na drogę wojewódzką nr 812 i inne drogi powiatowe występujące w strefie miejskiej „Za Torami”;
- ❑ ochronę rzeki Rudki przed zanieczyszczaniem;
- ❑ ochronę i odpowiednie zabezpieczenie terenów położonych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią rzeki Rudki w południowo wschodniej części strefy miejskiej „Za Torami”, która stanowi największą wartość przyrodniczą spośród wszystkich cieków wodnych występujących na terenie miasta;
- ❑ trzymywanie i wprowadzanie zieleni izolacyjnej z udziałem zadrzewień i zakrzewień na terenach położonych w sąsiedztwie rzeki Rudki w południowo wschodniej części strefy podmiejskiej „Za Torami”.

W dokumencie wskazano podstawowe kierunki polityki przestrzennej, które pozwalają na określenie rangi obszaru objętego GPR 2016-2030 w strukturze Miasta. Wskazano, że obszary określone jako zdegradowany i rewitalizacji stanowią tereny o wiodącej funkcji społecznej, usługowej, kulturowej i przyrodniczej. Zaakcentowano konieczność dalszego porządkowania oraz poprawy jakości terenów objętych ochroną konserwatorską, znajdujących się na obszarach rewitalizacji i zdegradowanych, zwrócono uwagę na konieczność zagospodarowania terenów zielonych przy jednoczesnym zabezpieczeniu zasobów dziedzictwa przyrodniczego kulturowego.

Kierunki polityki przestrzennej przyjęte w Studium dla obszaru rewitalizacji wspierają zawarte w nim treści, cele i propozycje przedsięwzięć. Ponieważ GPR 2016-2025, do którego odnosi się Studium, i GPR 2016-2030 w znacznym stopniu pokrywają się w zakresie obszaru rewitalizacji dokument w sposób bezpośredni odnosi do zakresu niniejszego Programu wskazując:

- ☐ kierunki zmian w strukturze przestrzennej Miasta oraz w przeznaczeniu terenów;
- ☐ kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów;
- ☐ obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego;
- ☐ obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków;
- ☐ kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- ☐ obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,
- ☐ pożądane przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Dodatkowo w Studium wskazano pożądane efekty podejmowanych działań rewitalizacyjnych tożsame z zapisami niniejszego GPR:

- ☐ podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności terenów miasta;
- ☐ zachęcanie przyszłych potencjalnych inwestorów do podjęcia współpracy;
- ☐ stworzenie nowych miejsc pracy dla mieszkańców Białej Podlaskiej;
- ☐ racjonalne, świadome i celowe zagospodarowanie zdegradowanych obszarów miasta;
- ☐ odnowę miasta, poprzez skondensowanie wszystkich możliwych działań na zdegradowanych obszarach poddanych rewitalizacji;
- ☐ zachowanie historycznego ukształtowania centrum miasta, pełniącego jednocześnie funkcje: administracyjne, handlowo-usługowe, mieszkaniowe, naukowe i kulturalno-turystyczne;
- ☐ zachowanie pasmowego układu miasta wraz z systemem terenów otwartych, w szczególności układu terenów zieleni wzdłuż dolin rzecznych - Krzny i Klukówki;
- ☐ zaplanowanie możliwie większej powierzchni publicznych terenów zieleni jako podstawowej "infrastruktury" dla rekreacji mieszkańców;
- ☐ poprawę stanu powietrza atmosferycznego.

GPR poprzez poprawę jakości przestrzeni publicznej oraz wzmacnianie funkcji istniejącego zabytkowego centrum wspierać będzie realizację polityki przestrzennej określonej w Studium. Zmiany polityki przestrzennej dotyczące zarówno wyznaczenia nowych terenów budowlanych i zmian funkcji terenu tworzą możliwości dynamizacji sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Założenia Studium tworzą logicznie powiązaną, wzajemnie się przenikającą i spójną całość przestrzenno-gospodarczą i są jednocześnie synergiczne z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji 2016-2030.

2.8. POLITYKA ROWEROWA MIASTA BIAŁA PODLASKA

W oparciu o politykę na rzecz poprawy środowiska i jakości życia pod hasłem „*Zielone Miasto Biała Podlaska*” Rada Miasta Biała Podlaska podjęła Uchwałę Nr XXXVIII/372/14 z dnia 10 października 2014 r., na mocy której przyjęto do realizacji „*Politykę Rowerową Miasta Biała Podlaska*”.

Głównym celem strategicznym Polityki Rowerowej jest **poprawa transportowej mobilności mieszkańców Białej Podlaskiej poprzez zdefiniowanie, wdrażanie oraz popularyzację idei zrównoważonego transportu z udziałem ruchu rowerowego jako integralnej części systemu transportowego miasta**. Cel ten jest realizowany pod hasłem "Rowerowa Biała Podlaska". Dla osiągnięcia celu strategicznego uznaje się za niezbędne zapewnienie dostępności całego miasta dla ruchu rowerowego, uczynienie miasta przyjaznym dla poruszających się rowerami i stworzenie środowiska, w którym rowerzysta będzie czuł się bezpiecznie. To, w dalszej perspektywie, może sprzyjać ograniczeniu problemów transportowych występujących obecnie na terenie Białej Podlaskiej.

Realizacja głównego celu strategicznego odbywa się poprzez wdrażanie strategicznych celów towarzyszących, w tym:

- poprawy bezpieczeństwa ruchu;
- redukcji zagrożeń motoryzacyjnych i problemów z parkowaniem;
- zwiększaniu szybkości przemieszczania się w mieście;
- popularyzacji proekologicznych zachowań transportowych mieszkańców miasta;
- poprawy jakości przestrzeni życiowej w mieście - minimalizacja hałasu i ilości zanieczyszczeń, zmniejszenie zapotrzebowania na przestrzeń komunikacyjną;
- poprawy stanu zdrowia i sprawności fizycznej mieszkańców miasta;
- zapewnieniu możliwości łączenia roweru z innymi środkami transportu.

Cele Polityki rowerowej Miasta Biała Podlaska są w znacznym stopniu tożsame z celami rewitalizacji dążąc do poprawy jakości przestrzeni życiowej w mieście oraz poprawy stanu zdrowia i sprawności fizycznej mieszkańców miast.

Przyczynią się do tego popularyzacja proekologicznych zachowań transportowych mieszkańców,

popularyzowanie idei zrównoważonego transportu z udziałem ruchu rowerowego jako integralnej części systemu transportowego miasta.

Wskutek realizacji założeń obu dokumentów miasto stanie się przyjaznym i bezpiecznym dla ruchu rowerowego, a poprzez redukcję zagrożeń motoryzacyjnych, zanieczyszczeń powietrza, minimalizację hałasu i zanieczyszczeń poprawie ulegnie stan środowiska w mieście.

2.9. PROGRAM WSPÓŁPRACY Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Współpraca z organizacjami pozarządowymi w Mieście Biała Podlaska odbywa się w ramach rocznych programów współpracy uchwalanych na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Programy te określają: cele, zasady, zakres, formy oraz priorytetowe kierunki współpracy, okres i sposób realizacji programu, zasady jego finansowania, sposób oceny jego realizacji, informację o sposobie jego tworzenia oraz przebiegu konsultacji, a także tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych.

Aktualnie obowiązującym takim dokumentem w Mieście Biała Podlaska jest „*Program współpracy Miasta Biała Podlaska z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2023 rok*”²⁹, który w Rozdziale 5 wyznacza następujące priorytetowe obszary zadań publicznych:

²⁹ przyjęty Uchwałą NR XLI/95/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28 października 2022 r. [Dz.U. Woj. Lubelskiego z dnia 9 listopada 2022 r., Poz. 5282]

L.p.	Obszar	Działania
1.	Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym	☐ wspieranie działań na rzecz zwiększenia dostępności pomocy terapeutycznej, psychospołecznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i zagrożonych alkoholizmem, narkomanią i przemocą oraz osób współuzależnionych; ☐ wspieranie działań na rzecz tworzenia i prowadzenia placówek wsparcia dziennego, ☐ wspieranie i rozwijanie poradnictwa indywidualnego, grup terapeutycznych oraz grup wsparcia dla osób doznających przemocy w rodzinie oraz udzielanie pomocy psychologicznej i prawnej dla osób stosujących przemoc w rodzinie; ☐ realizowanie pozalekcyjnych zajęć sportowych, stanowiących element oddziaływań profilaktycznych obejmujących zasady i normy postępowania, wspieranie innych form organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, w tym kolonii i półkolonii z programem profilaktycznym dla dzieci i młodzieży z rodzin alkoholowych i dysfunkcyjnych; ☐ wspieranie funkcjonowania Centrum Integracji Społecznej; ☐ organizacja przedsięwzięć w zakresie zapobiegania uzależnieniom, w tym: szkoleń, konferencji, kampanii społecznych, festynów, alternatywnych form spędzania czasu wolnego połączonych z przekazywaniem treści profilaktyczno-informacyjno- edukacyjnych, a także realizacja programów profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży lub dorosłych;
2.	ochrona i promocja zdrowia	☐ wspieranie działań profilaktycznych w zakresie chorób stanowiących problem społeczny, tj.: chorób układu krążenia, nowotworów, otyłości, wad postawy lub przedsięwzięć mających na celu propagowanie zdrowego stylu życia i podniesienie świadomości zdrowotnej mieszkańców; ☐ wspieranie działań z zakresu promocji i ochrony zdrowia psychicznego;
3.	kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	☐ wspieranie inicjatyw kulturalnych m.in.: festiwali, wystaw, konkursów, warsztatów oraz przedsięwzięć służących promocji dziedzictwa narodowego, w tym z udziałem osób z niepełnosprawnością; ☐ realizacja przedsięwzięć w zakresie tworzenia i upowszechniania kultury w celu podniesienia jakości życia mieszkańców;
4.	wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	☐ wspieranie szkolenia i współzawodnictwa sportowego w różnych kategoriach wiekowych oraz wspieranie udziału i organizacji imprez sportowych, w tym z udziałem osób z niepełnosprawnością; ☐ wspieranie przygotowania obiektów sportowych do organizacji zajęć i imprez sportowych;
5.	pomoc społeczna, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans	☐ świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania; ☐ zapewnienie wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi w środowiskowym domu samopomocy;

L.p.	Obszar	Działania
	tych rodzin i osób	
6.	turystyka i krajoznawstwo	promocja turystyki w tym organizacji imprez turystycznych
7.	ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	- prorowadzenie schroniska dla bezdomnych zwierząt z terenu Miasta, - opieka nad wolno żyjącymi kotami,
8.	Działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości	- wspieranie programów edukacyjnych, szkoleniowych w zakresie propagowania idei przedsiębiorczości, w szczególności wśród uczniów i studentów; - kształtowanie postaw przedsiębiorczych; - realizacja działań wspomagających rozwój gospodarczy Miasta
9.	udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększanie świadomości prawnej społeczeństwa, udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego	
10.	działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	- realizowanie usług asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej; - realizowanie usług opieki wytchnieniowej, - dofinansowanie robót budowlanych, rozbudowy bazy lokalowej i wyposażenia obiektów służących do rehabilitacji osób niepełnosprawnych

Tabela 13 Priorytetowe obszary zadań publicznych wyznaczone w Programie współpracy Miasta Biała Podlaska z organizacjami pozarządowymi

Zakres współpracy ujęty w Programie Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi jest charakterystyczny dla wielu samorządów lokalnych w Polsce, a wyznaczone w nim priorytety łączy z założeniami procesu rewitalizacji cel, jakim jest poprawa jakości życia mieszkańców, w tym grup defaworyzowanych oraz budowanie silnego i zintegrowanego społeczeństwa lokalnego. Na szczególną uwagę w kontekście procesu rewitalizacji zasługuje wyszczególnienie w Programie działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości, który stanowi ważny element przedsięwzięć GPR.

Kluczowy jest także pokrywający się w Programie i GPR zakres działań edukacyjnych, aktywizujących i integracyjnych oraz pomocowych w obszarze kultury, rekreacji i sportu oraz pomocy społecznej. Rola organizacji pozarządowych jest tu szczególnie istotna i powinna być uwzględniona w procesie wdrażania zapisów GPR w odniesieniu do projektów „miękkich”.

Dla skutecznej realizacji zapisów GPR należy dążyć do rozwoju i umacniania współpracy władz miasta i organizacji pozarządowych, zwłaszcza w domenie realizacji zadań publicznych, tak by efektem działalności sektora pozarządowego było wzmocnienie i rozwój lokalnej społeczności. Warto również formalnie wzmocnić pozycję organizacji pozarządowych w procesie rewitalizacji, być może poprzez zapewnienie stałej obecności ich reprezentantów w Komitecie Rewitalizacyjnym.

3. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

3.1. DELIMITACJA OBSZARU REWITALIZACJI MIASTA BIAŁA PODLASKA

Art. 10. ust. 1. ustawy o rewitalizacji definiuje obszar rewitalizacji jako obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, na którym – z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego – gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji został wyznaczony Uchwałą Nr XLVI/131/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28 grudnia 2022 r. zmieniającą uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska.

Podstawą identyfikacji sytuacji kryzysowych w mieście był podział na 20 jednostek analitycznych (urbanistycznych), możliwie jednorodnych pod względem funkcjonalnym oraz względnie homogenicznych pod względem morfologicznym i społecznym. Procedurę wyznaczania granic jednostek analitycznych przeprowadzono na podstawie zebranych i zdigitalizowanych danych i materiałów kartograficznych pokazujących strukturę urbanistyczną i funkcjonalno-przestrzenną miasta. Materiał wyjściowy do wyznaczenia jednostek analitycznych stanowiło Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Biała Podlaska przyjęte Uchwałą Nr XXII/33/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 29 marca 2021 r. Z analizy wyłączone zostały tereny zamknięte w resorcie obrony narodowej, niezbędne na cele obronności i bezpieczeństwa publicznego³⁰. W celu ostatecznego nadania kształtu przestrzennego jednostek ich granice modyfikowano w oparciu o naturalne bariery, sieci dróg i linii kolejowych oraz granice działek ewidencyjnych. Granice jednostek analitycznych zostały poprowadzone zgodnie z granicami ewidencyjnymi działek, za wyjątkiem sytuacji, w których granice jednostek dzielą działki, przez które przepływają rzeki lub przebiegają rowy melioracyjne oraz działki drogowe znacznej długości, co było podyktowane uwarunkowaniami funkcjonalnymi i morfologicznymi.

³⁰ Decyzja Nr 27/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 marca 2021 r. zmieniająca decyzję w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej, *Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej* 2021, poz. 34.

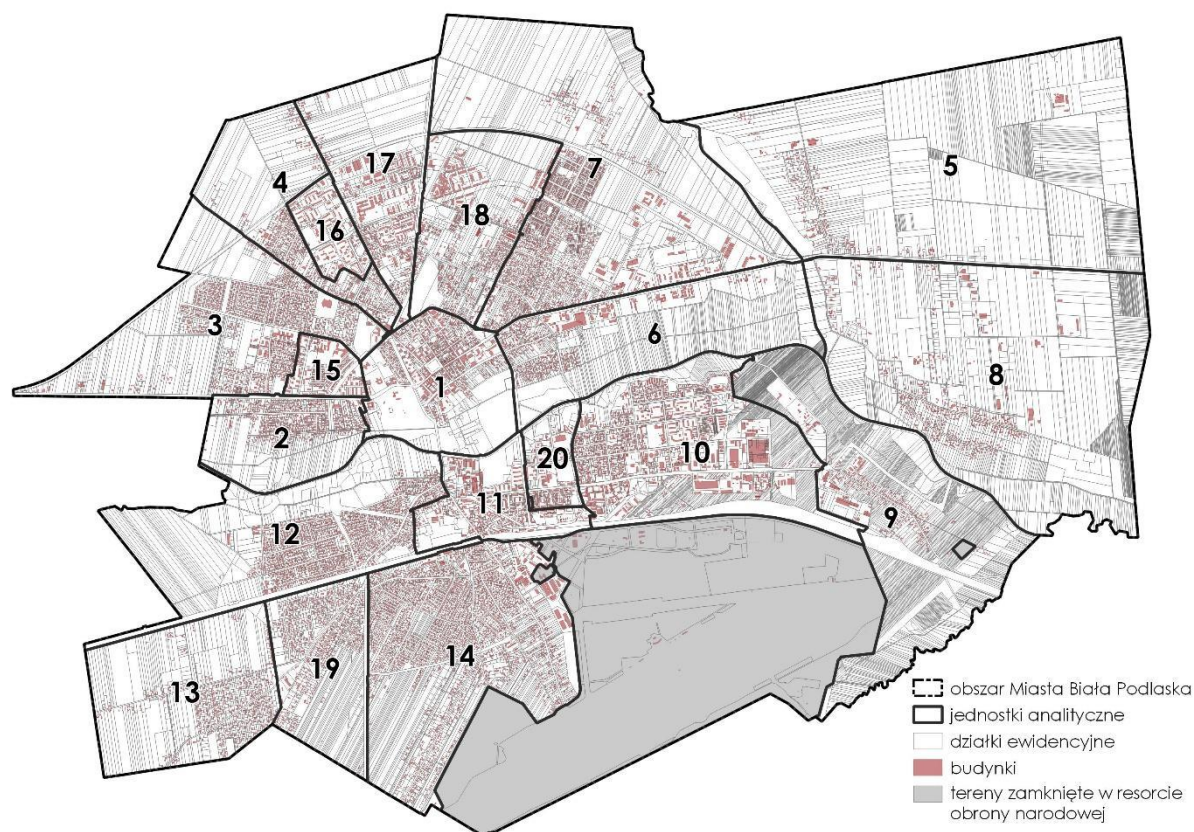
Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Numer jednostki analitycznej	Nazwa jednostki analitycznej	Powierzchnia (ha)	Udział powierzchni jednostki w powierzchni miasta	Liczba mieszkańców (osoby) ³¹	Udział liczby mieszkańców jednostki w liczbie mieszkańców miasta
M1	Centrum	138,01	2,8%	2 451	4,4%
M2	Warszawska	102,11	2,1%	1 161	2,1%
M3	Akademicka	251,07	5,1%	2 866	5,1%
M4	Sitnicka	125,57	2,5%	986	1,8%
M5	Białka	585,44	11,9%	323	0,6%
M6	Brzeska	208,06	4,2%	791	1,4%
M7	Francuska	470,18	9,5%	3 334	6,0%
M8	Sielczyk	534,54	10,8%	804	1,4%
M9	Sidorki	301,42	6,1%	500	0,9%
M10	Osiedle Młodych	257,51	5,2%	7 678	13,7%
M11	Wola Dworzec	84,33	1,7%	4 137	7,4%
M12	Słoneczne Wzgórze	267,50	5,4%	3 146	5,6%
M13	Pieńki	193,38	3,9%	907	1,6%
M14	Za Torami	303,84	6,2%	5 898	10,5%
M15	Piastowskie - Kopernika	30,13	0,6%	2 708	4,8%
M16	Terebelska	38,67	0,8%	5 658	10,1%
M17	Sobieskiego	148,75	3,0%	5 182	9,3%
M18	Armii Krajowej	148,70	3,0%	3 606	6,4%
M19	Grzybowa	123,16	2,5%	1 262	2,3%
M20	Zofilas	39,09	0,8%	2 559	4,6%
Tereny zamknięte	-	588,28	11,9%	0	0,0%
RAZEM:	-	138,01	-	55 957	-

Tabela 14 Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez Urząd Miasta Biała Podlaska.

³¹ Liczba osób zameldowanych ogółem według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.

Ryc. 5 Podział Miasta Biała Podlaska na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne.

Zgodnie z definicją ustawową obszar zdegradowany to obszar Miasta, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy polegający na koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, a w szczególności: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej z jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

W przeprowadzonej diagnozie delimitacyjnej dokonano analizy porównawczej wyznaczonych jednostek urbanistycznych, opartej na zestawie wskaźników cząstkowych oraz syntetycznych wskaźników degradacji, pozwalających na obiektywne określenie stopnia zróżnicowania zjawisk kryzysowych na terenie miasta. Wskaźniki budowano na podstawie danych ilościowych pozyskanych z Urzędu Miasta Biała Podlaska, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej, Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej, Komendy Miejskiej Policji w Białej Podlaskiej oraz ogólnodostępnych dokumentów i baz danych. Przy sporządzaniu diagnozy posłużono się również ustaleniami zawartymi w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Biała Podlaska.

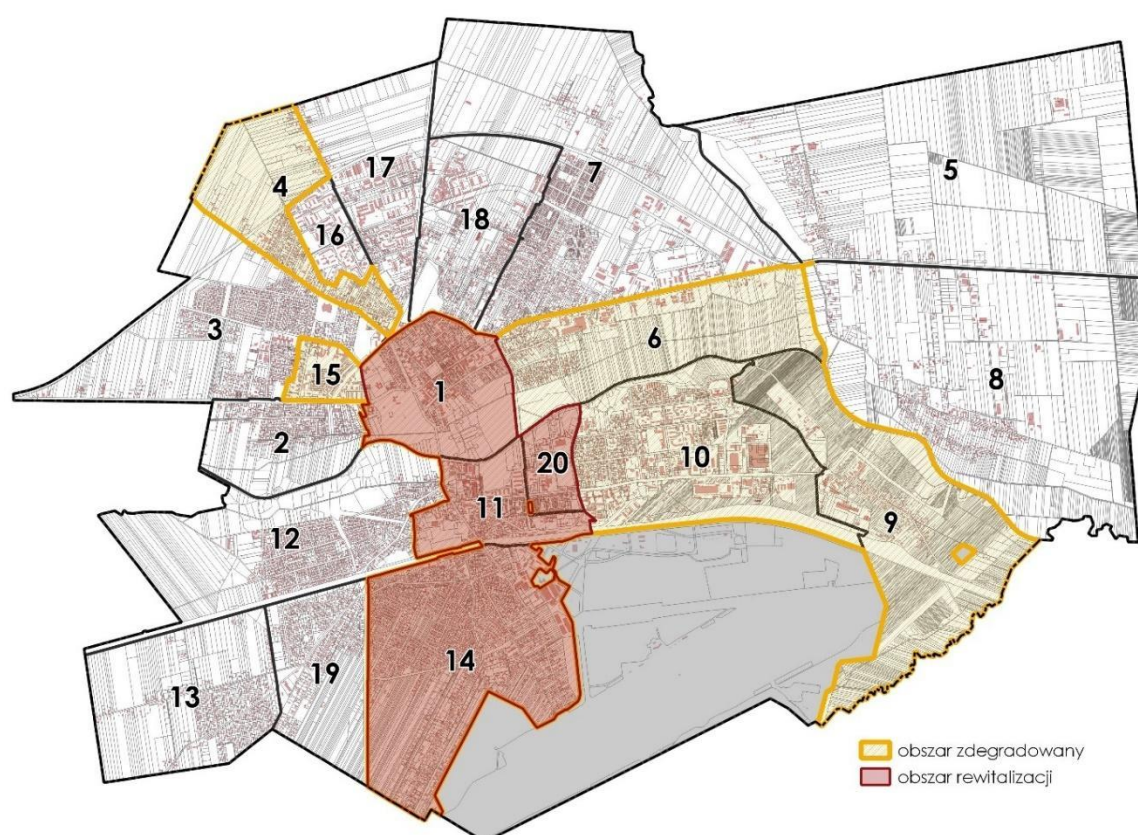
SFERA	ZJAWISKO	NAZWA WSKAŹNIKA	RODZAJ WSKAŹNIKA
SPOŁECZNA	Bezrobocie	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba osób długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
		Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych powyżej 55 roku życia na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	destymulanta
	Ubóstwo	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu uzależnień (alkoholizm, narkomania, itp.) na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób w gospodarstwach domowych pobierających dodatek mieszkaniowy na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	destymulanta
	Przestępczość	Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba popełnionych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba wykroczeń odnotowanych przez Policję i Straż Miejską na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba interwencji przeprowadzonych przez Policję i Straż Miejską na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba interwencji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego przeprowadzonych przez Policję i Straż Miejską na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba wykroczeń i przestępstw nieletnich odnotowanych przez Policję na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców	destymulanta
	Osoby ze szczególnymi potrzebami	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców	destymulanta
	Poziom kapitału społecznego	Liczba organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji) na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób, które zgłosiły projekty do budżetu obywatelskiego na 100 mieszkańców	stymulanta

SFERA	ZJAWISKO	NAZWA WSKAŹNIKA	RODZAJ WSKAŹNIKA
		Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. (wskaźnik uzupełniający)	analiza przestrzenna
	Poziom edukacji	Średnie wyniki uczniów szkół podstawowych z egzaminu 8-klasisty z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego w 2022 r.	analiza przestrzenna
GOSPODARCZA	Przedsiębiorczość mieszkańców	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób fizycznych, które prowadzą działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób fizycznych, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób fizycznych, które zawiesiły lub wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	destymulanta
ŚRODOWISKOWA	Przekroczenia standardów jakości środowiska	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	stymulanta
		Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci ciepłowniczej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych	stymulanta
		Liczba osób narażonych na obciążenia związane z natężeniem ruchu drogowego na 100 mieszkańców	destymulanta
		Liczba osób narażonych na hałas komunikacyjny na 100 mieszkańców	destymulanta
PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Dostępność do infrastruktury i usług	Liczba osób mieszkających w zasięgu izochrony 10-minutowego dojazdu do przedszkola na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób mieszkających w zasięgu izochrony 10-minutowego dojazdu do szkoły podstawowej na 100 mieszkańców	stymulanta
		Liczba osób mieszkających w zasięgu izochrony 10-minutowego dojazdu do placówki podstawowej opieki zdrowotnej	stymulanta
		Liczba osób mieszkających w zasięgu izochrony 5-minutowego dojazdu do przystanku komunikacji miejskiej na 100 mieszkańców	stymulanta
TECHNICZNA	Stan techniczny obiektów budowlanych	Występowanie obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków	analiza przestrzenna
		Udział lokali komunalnych w ogólnej ich liczbie	destymulanta
		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających prac termomodernizacyjnych w ogólnej ich liczbie	destymulanta
		Udział obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w ogólnej ich liczbie	destymulanta

Tabela 15 Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej

Źródło: Opracowanie własne.

Uwzględniając wyniki diagnozy delimitacyjnej (przede wszystkim skalę natężenia negatywnych zjawisk sfery społecznej), dane dotyczące liczby osób zamieszkujących poszczególne jednostki analityczne, jak również kierując się skalą potrzeb rewitalizacyjnych, rolą poszczególnych jednostek w strukturze miasta, a także koniecznością zachowania ciągłości rozpoczętych działań rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 wyznaczono obszar rewitalizacji obejmujący tereny jednostek analitycznych: Centrum (M1), Wola Dworzec (M11), Za Torami (M14) i Zofilas (M20) o łącznej powierzchni 565,27 ha (11,4% powierzchni miasta), zamieszkały przez 15 045 osób (26,9% mieszkańców miasta).

Ryc. 6 Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

3.2. METODYKA POGŁĘBIONEJ DIAGNOZY OBSZARU REWITALIZACJI

Zgodnie z art. 15. ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji gminny program rewitalizacji powinien zawierać szczegółową diagnozę obszaru rewitalizacji, obejmującą analizę negatywnych zjawisk oraz lokalnych potencjałów występujących na tym obszarze. Celem niniejszej diagnozy jest pogłębienie wiedzy o obszarze rewitalizacji poprzez szczegółowe badania przyczyn negatywnych zjawisk występujących na tym obszarze, ich lokalizacji i istniejących między nimi powiązań.

Punktem wyjścia do opracowania szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji jest diagnoza zjawisk społecznych przedstawiająca przekrój problemów, z którymi borykają się mieszkańcy obszaru rewitalizacji. Stanowi ona wprowadzenie do diagnozy pozostałych zjawisk, istotnych z punktu widzenia procesu rewitalizacji wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, obejmujących sfery: gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Szczegółowa diagnoza w części opisującej zjawiska kryzysowe na obszarze rewitalizacji stanowi rozwinięcie diagnozy delimitacyjnej, której celem było wyłonienie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Fundamentem diagnozy pogłębionej jest zatem badanie tych samych zjawisk kryzysowych, które były przedmiotem analizy delimitacyjnej, lecz tylko w odniesieniu do obszaru rewitalizacji. Oprócz zbadania negatywnych zjawisk przeanalizowano również lokalne potencjały, które występują na obszarze rewitalizacji oraz określono, które z nich można wykorzystać, aby zminimalizować lub zlikwidować zidentyfikowane negatywne zjawiska. Kluczowe wnioski dotyczące analizy poszczególnych zjawisk, a także istniejących w tych obszarach potencjałów, które mogą mieć istotne znaczenia dla prowadzenia procesu rewitalizacji, zostały zebrane jako podsumowanie kolejno przytaczanych fragmentów niniejszej diagnozy.

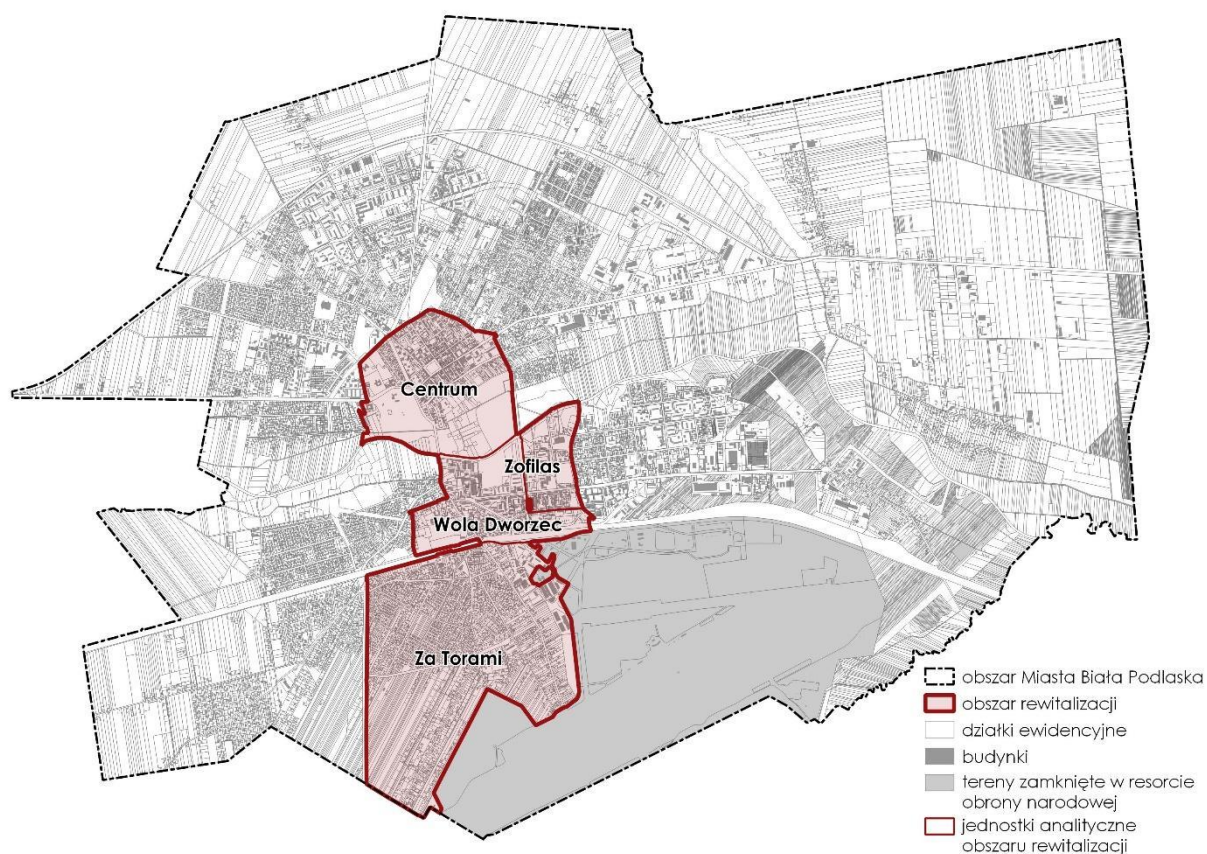
Pogłębioną diagnozę obszaru rewitalizacji przeprowadzono z wykorzystaniem różnych technik i narzędzi badawczych. W pierwszej kolejności pozyskano szeroki zasób danych statystycznych oraz jakościowych z publicznych baz danych. Przy sporządzaniu diagnozy posłużono się również ustaleniami i informacjami zawartymi w dokumentach programowych i planistycznych miasta. Istotnej wiedzy na temat postrzegania obszaru rewitalizacji oraz jego problemów i potencjałów dostarczyły badania przeprowadzone z mieszkańcami. Do aktywnych form zbierania uwag i opinii mieszkańców, wykorzystanych na etapie opracowania diagnozy pogłębionej, należy zaliczyć debatę oksfordzką z młodzieżą, rowerowy spacer badawczy po obszarze rewitalizacji, warsztaty z seniorami oraz spotkanie konsultacyjno-warsztatowe z mieszkańcami, przedstawicielami organizacji społecznych, zawodowych i gospodarczych

W diagnozie pogłębionej analizowano m.in. dane ilościowe, które wcześniej zostały wykorzystywane do wyznaczenia obszaru rewitalizacji, dostępne dla jednostek bardziej szczegółowych niż wyznaczony obszar. W związku z tym zdecydowano się wzbogacić niniejszą diagnozę o szczegółową analizę przestrzenną wybranych zjawisk kryzysowych w oparciu o jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej. Należy jednak zaznaczyć, że jednostki te nie stanowią podobszarów rewitalizacji i nie należy łączyć ich z celami organizacyjnymi, administracyjnymi lub praktyki rewitalizacyjnej.

Numer i nazwa jednostki analitycznej	Powierzchnia (ha)	Udział powierzchni jednostki w powierzchni miasta	Liczba mieszkańców (osoby) ³²	Udział liczby mieszkańców jednostki w liczbie mieszkańców miasta
M1	Centrum	138,01	2 451	4,4%
M11	Wola Dworzec	84,33	4 137	7,4%
M14	Za Torami	303,84	5 898	10,5%
M20	Zofilas	39,09	2 559	4,6%
RAZEM:		565,27	15 045	26,9%

Tabela 16 Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 7 Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

³² Liczba osób zameldowanych ogółem według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.

3.3. DIAGNOZA ZJAWISK SPOŁECZNYCH

3.3.1. DEMOGRAFIA

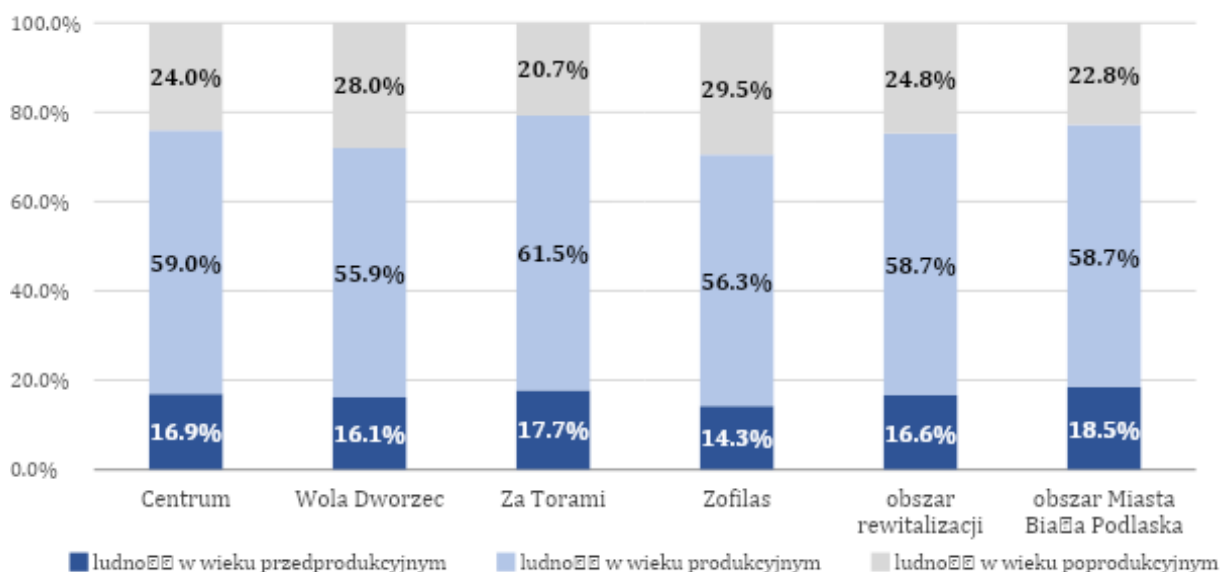
Diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych – zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji – obejmuje w szczególności kwestie bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Dla trafnej analizy tych zjawisk niezbędne jest przedstawienie informacji na temat sytuacji demograficznej obszaru. Liczba i struktura ludności, będące następstwem procesów demograficznych zachodzących na danym obszarze, w znacznym stopniu wpływają bowiem na całokształt procesów społecznych i ekonomicznych. Ponadto, analiza przemian w sferze demografii stanowi podstawę wszelkich ocen sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analiz konkurencyjności, jak również jest jedną z najważniejszych przesłanek podejmowania decyzji związanych z polityką lokalną.

Niezwycie istotnym składnikiem potencjału demograficznego jest struktura demograficzna ludności, w tym przede wszystkim struktura wiekowa. Demograficzne starzenie się społeczeństwa, wyrażające się większym udziałem osób starszych w strukturze ludności, stanowi istotne wyzwanie dla rozwoju regionalnego i lokalnego. W przyszłości skutkować będzie m.in. rosnącym zapotrzebowaniem na świadczenia zdrowotne i społeczne.

Obszar rewitalizacji jest zamieszkiwany przez 15 045 osób³³, co stanowi 26,9% mieszkańców miasta. Teren ten charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną. Udział najstarszej części społeczeństwa, czyli osób w wieku poprodukcyjnym, sięga 24,8%, a udział osób w wieku przedprodukcyjnym stanowi jedynie 16,6%. Osoby w wieku produkcyjnym stanowią natomiast 58,7%. Jak wskazuje poniższy wykres struktura ta różni się zatem nieznacznie od struktury wieku ludności całej Miasta, w której osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią 18,5%, a w wieku poprodukcyjnym 22,8%. W skali obszaru rewitalizacji najkorzystniejszą strukturę wieku ekonomicznego ludności posiada jednostka „Za Torami” (wyróżniająca się wysokim odsetkiem osób w wieku produkcyjnym – 61,5% oraz najniższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym – 20,7%), zaś najmniej korzystną jednostka „Zofilas” (wyróżniająca się najniższym odsetkiem osób w wieku przedprodukcyjnym – 14,3% i produkcyjnym – 56,3% oraz najwyższym odsetkiem osób w wieku poprodukcyjnym – 29,5%).

³³ Według stanu na dzień 31 grudnia 2021 r.

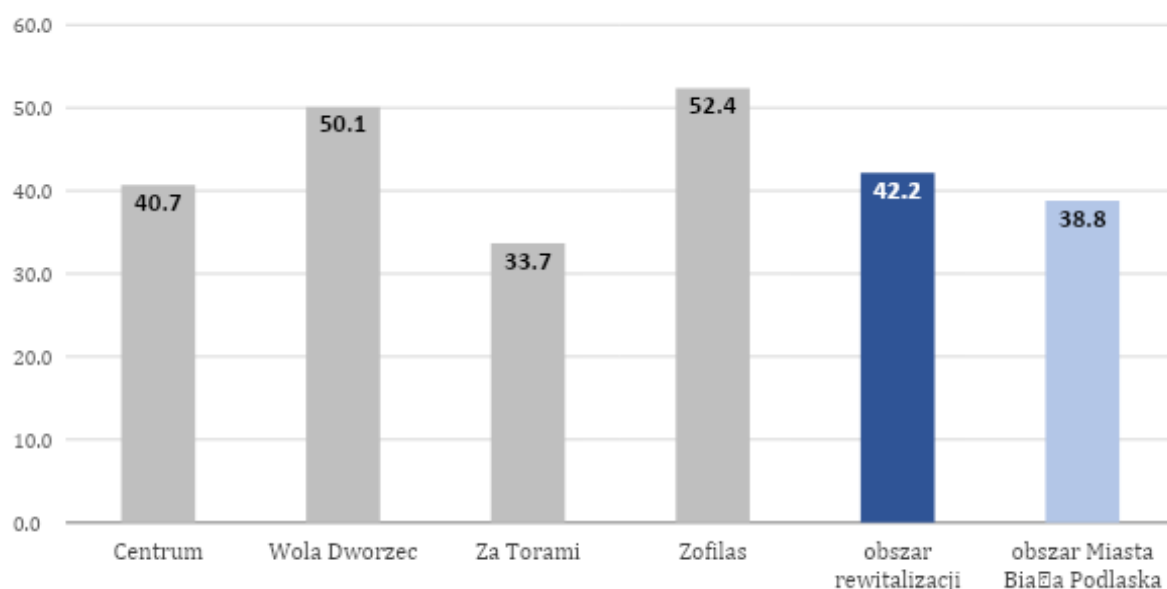
Gminny Program Rewitalizacji Miasta Białą Podlaską na lata 2016-2030

Wykres 1 Struktura demograficzna według ekonomicznych grup wieku

Źródło: Opracowanie własne.

Proces demograficznego starzenia się społeczeństwa wynika bezpośrednio z niskiego przyrostu naturalnego, zwłaszcza z malejącej dzietności, przy jednocześnie wydłużającym się okresie przeciętnego dalszego trwania życia. Ponadto struktura ludności według wieku odzwierciedla kolejność zasiedlania poszczególnych części miasta.

Wykres 2 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Wskaźnik obciążenia demograficznego, wyrażony stosunkiem liczby osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym na całym obszarze wynosi 42,2 wobec 38,8 terenie całego miasta, przy czym różni się on w poszczególnych jednostkach analitycznych. W tym przypadku także najmniej korzystną sytuację obserwujemy na obszarze jednostek „Zofilas” i „Wola Dworzec”, gdzie wartość wskaźnika obciążenia demograficznego wynosi odpowiednio 52,4 i 50,1. Możemy więc mówić o wyraźnym procesie starzenia się społeczności tych terenów. Na ich tle Osiedle „Za Torami” okazują się dzielnicą demograficznie młodą.

Wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym nakłada na gminę obowiązek realizacji skutecznych działań ukierunkowanych na rozwiązywanie problemów, z którymi borykają się osoby starsze.

Problemy te związane są zarówno z pogorszeniem stanu zdrowia (choroby, niepełnosprawność, kłopoty w radzeniu sobie w codziennych sprawach), jak również z osłabieniem więzi społecznych (ograniczenie kontaktów, wycofanie się z życia społecznego, samotność). Jednocześnie problem dla osób starszych stanowią bariery architektoniczne, które stanowią znaczące utrudnienie ograniczające dostęp do przestrzeni publicznej, czy miejsc integracji społecznej.

Uwzględniając zmieniającą się strukturę ludności, konieczne jest dostosowanie działań związanych z rozwojem infrastruktury społecznej do potrzeb powiększającej się społeczności osób starszych, a także rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych i długotrwale chorych. Należy również założyć, że w kolejnych latach będzie wzrastało zapotrzebowanie na różne formy wsparcia seniorów tj. usługi w miejscu zamieszkania, placówki pobytu całodobowego oraz wsparcia środowiskowego.

Problemem obszaru jest również ubytek mieszkańców, wynikający zarówno z ujemnego przyrostu naturalnego, jak również odpływu migracyjnego ludności. Zjawisko depopulacji wpływa negatywnie na zasoby kapitału ludzkiego, który ma znaczny wpływ na atrakcyjność inwestycyjną i dalszy rozwój społeczno-gospodarczy obszaru rewitalizacji. Ze zjawiskiem depopulacji ściśle powiązana jest suburbanizacja, w wyniku której mieszkańcy wyprowadzają się z centrum miasta na jego przedmieścia, lecz pozostają funkcjonalnie z nim powiązani, korzystając z usług i infrastruktury na jego terenie. Depopulacja i suburbanizacja w długiej perspektywie mogą wywołać szereg niekorzystnych konsekwencji, w szczególności ze względu na fakt, że migracja jest procesem selektywnym – wyraźnie wyższe od średnich są wskaźniki migracji dla ludzi młodych, o wyższym poziomie wykształcenia. W rezultacie znaczące ujemne saldo migracji może oznaczać odpływ najlepszej, z punktu widzenia ekonomicznej przyszłości obszaru, części jego mieszkańców. Nie dość, że obserwuje się

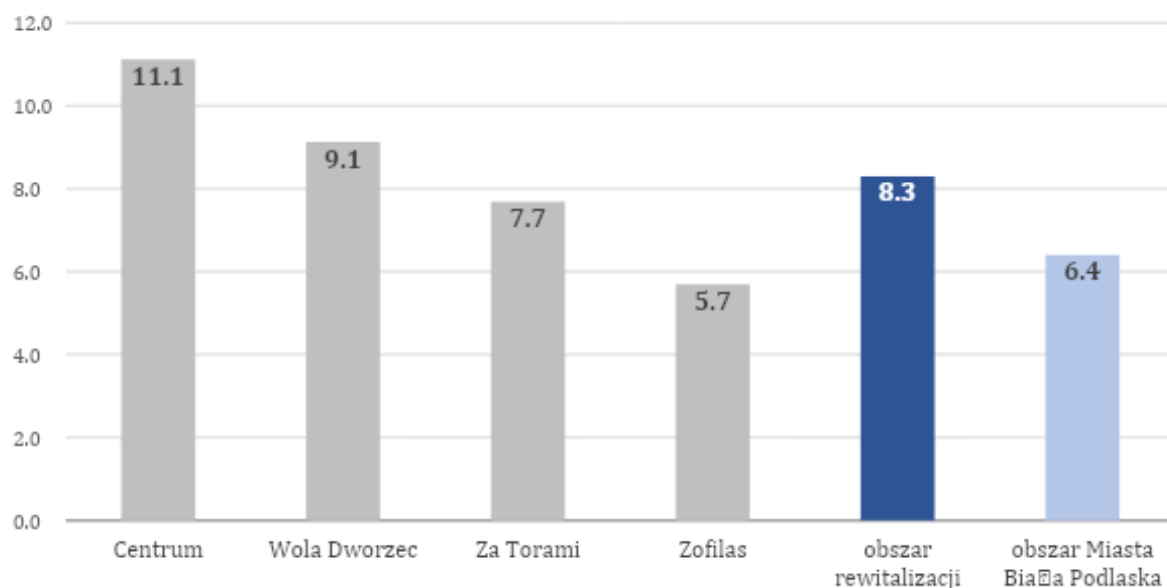
w takiej sytuacji odpływ ludzi o wysokim potencjale, to dodatkowo w przyspieszonym tempie postępuje proces starzenia się społeczności, także za sprawą spadającego przyrostu naturalnego, będącego konsekwencją odpływu kobiet w wieku produkcyjnym.

Konieczne jest podjęcie intensywnych działań mających na celu zachęcenie osób młodych do pozostania w Białej Podlaskiej poprzez zwiększanie atrakcyjności obszaru jako miejsca do zamieszkania i podjęcia aktywności zawodowej oraz budowanie tożsamości lokalnej i więzi społecznych.

3.3.2. BEZROBOCIE

Jednym z ważniejszych czynników kształtujących potencjał społeczno-gospodarczy oraz determinujących jakość życia i atrakcyjność inwestycyjną oraz osiedleńczą obszaru jest sytuacja na lokalnym rynku pracy. Zjawisko bezrobocia, szczególnie bezrobocia długotrwałego, stanowi kluczową barierę i zagrożenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego lokalnych społeczności. Skalę bezrobocia na obszarze rewitalizacji przeanalizowano z zastosowaniem wskaźników dotyczących liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz struktury bezrobocia.

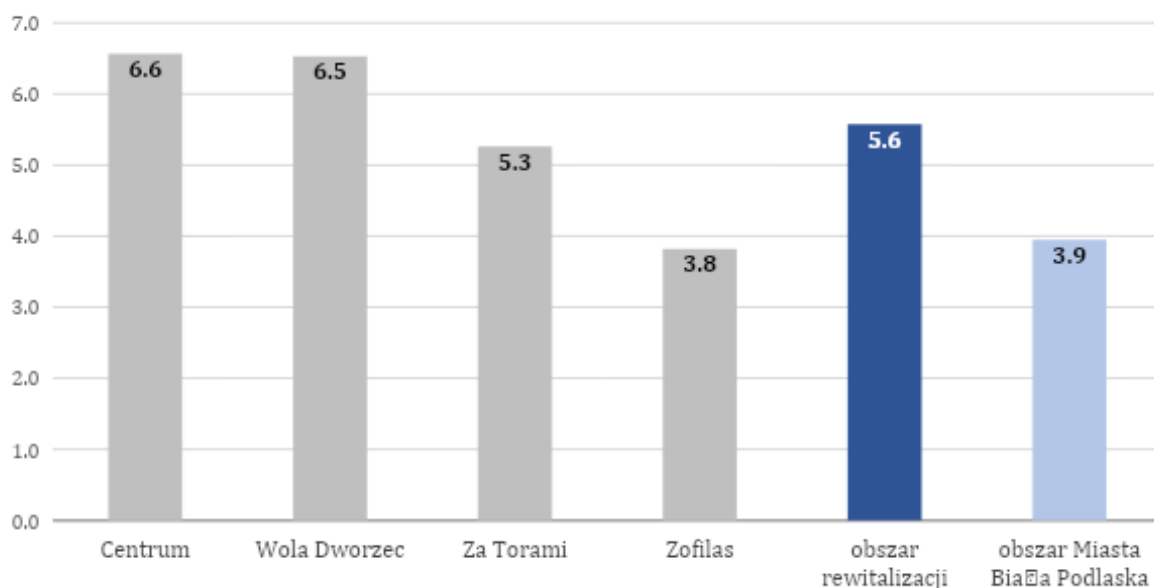
Bezpośrednim wskaźnikiem pozwalającym na ocenę lokalnego rynku pracy jest udział bezrobotnych zarejestrowanych w ogóle osób w wieku produkcyjnym. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Białej Podlaskiej na koniec 2021 r. na obszarze rewitalizacji zarejestrowanych było 733 bezrobotnych, co stanowi 34,9% ogółu bezrobotnych w mieście. Wskaźnik bezrobocia – mierzony stosunkiem liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do liczby osób w wieku produkcyjnym – na obszarze rewitalizacji wyniósł 8,3 i był znacząco wyższy od wartości obliczonej dla miasta (6,4). Najmniej korzystna sytuacja widoczna jest w jednostkach „Centrum” (11,1) oraz „Wola Dworzec” (9,1). Poziom bezrobocia odnotowany na terenie jednostek „Za Torami” oraz „Zofilas” był natomiast zbliżony do średniej wartości dla miasta.

Wykres 3 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Co istotne, aż 67,1% przypadków bezrobocia rejestrowanego w obszarze rewitalizacji obejmuje bezrobocie długotrwałe, czyli utrzymujące się w okresie dłuższym niż 12 miesięcy. Jest to zgodne z ogólną tendencją występującą na terenie Miasta, w której udział bezrobotnych długotrwałe utrzymywał się na nieco niższym poziomie i wyniósł 61,8%. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosunek długotrwałe bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze rewitalizacji wyniósł 5,6 i był znacznie wyższy od wskaźnika odnotowanego na terenie miasta (3,9). Najwyższy odsetek osób długotrwałe bezrobotnych wyróżnia jednostki „Centrum” i „Wola Dworzec” – odpowiednio 6,6 i 6,5.

Wykres 4 Liczba osób długotrwałe bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Obszar rewitalizacji, a w szczególności centrum miasta, zmaga się z licznymi problemami związanymi ze strukturą bezrobocia. Ważnym problemem jest bezrobocie osób młodych, do 30 roku życia, którzy stanowią 19,0% ogółu bezrobotnych, jak również bezrobocie osób po 55 roku życia, obejmujących 15,6% bezrobotnych zamieszkujących obszar rewitalizacji. Dużą liczbę osób pozostających bez pracy stanowią również osoby posiadające niskie wykształcenie – gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe. Ponadto warto zauważyć, że wskaźnik bezrobocia na obszarze rewitalizacji był nieco wyższy dla kobiet – 8,8, niż dla mężczyzn – 7,9.

Zjawisko bezrobocia, a w szczególności bezrobocia długookresowego, jest na ogół przyczyną innych problemów społecznych. Osoby bezrobotne są bardziej zagrożone ubóstwem, wykluczeniem społecznym, a nawet problemami zdrowotnymi.

Przyczynami przedłużania się okresu pozostawania bez pracy większości osób długotrwale bezrobotnych jest niskie wykształcenie oraz brak kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego.

Bezrobocie długotrwale jest wysoce niekorzystne społecznie, wpływa bowiem zarówno na warunki bytowe rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia), jak i na kondycję psychiczną i społeczną osoby pozostającej bez pracy. Ponadto, wśród osób długotrwale bezrobotnych następuje dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych, a ich aktywizacja zawodowa i przywrócenie do grona pracujących staje się bardzo trudne. Osoby, które pozostają bez pracy przez dłuższy czas, mają większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia, ponieważ tracą motywację, pewność siebie i umiejętności. Długotrwały brak stałego wynagrodzenia prowadzi również często do uzależnienia finansowego od transferów z pomocy społecznej i oddalenia od rynku pracy.

3.3.3. UBÓSTWO

Zjawisko ubóstwa jest najważniejszym wyznacznikiem kryzysu w sferze społecznej na danym terenie. Ubóstwo związane jest nie tylko z brakiem zaspokojenia podstawowych potrzeb jednostki i rodziny, lecz również w dużej mierze może wpływać na wzrost przestępczości, wywoływać sytuacje konfliktowe w rodzinie, ograniczać aktywność obywatelską i ekonomiczną, a także doprowadzić do nierówności w dostępie do systemu edukacji. Do czynników zwiększających ryzyko nasilenia się zjawiska ubóstwa należą przede wszystkim bezrobocie, niski poziom wykształcenia, niepełnosprawność oraz wielodzietność lub niepełność rodziny.

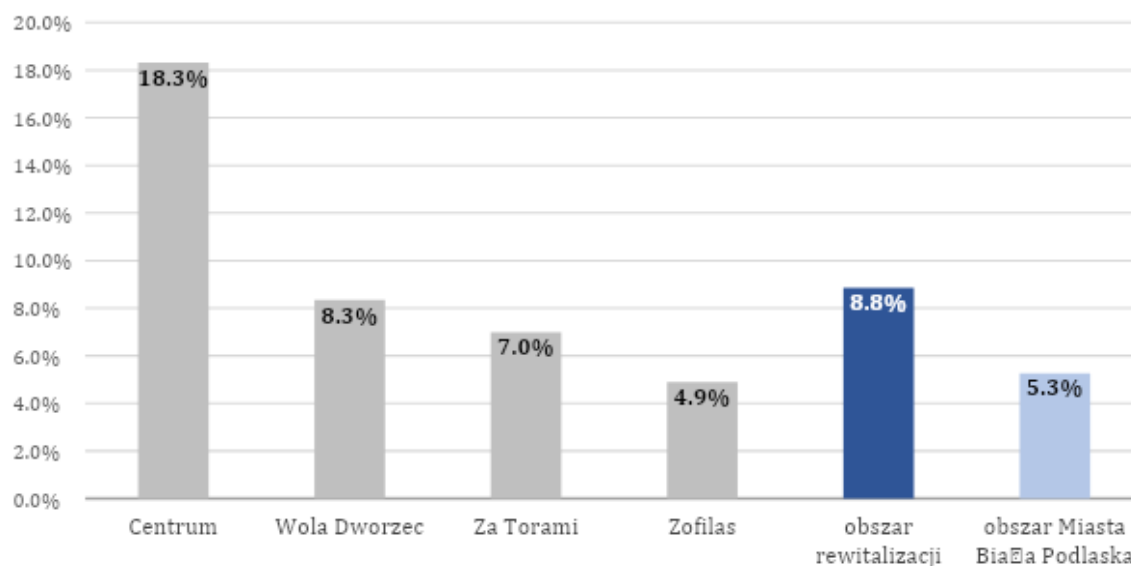
Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Analiza liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej pozwala ocenić stopień zubożenia ludności oraz skalę występowania problemów społecznych na danym obszarze. Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej to osoby, które nie są w stanie same pokonać trudnych sytuacji życiowych, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Świadczenia z pomocy społecznej to:

- ☐ świadczenia pieniężne (są to głównie zasiłki stałe, okresowe i celowe, ale także pomoc dla rodzin zastępczych i formy pomocy finansowej dla osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze i inne),
- ☐ świadczenia niepieniężne (jest to pomoc w formie: schronienia, posiłku, ubrania, usług opiekuńczych, pracy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego w szczególności prawnego, psychologicznego, pedagogicznego, a także w formie pobytu w ośrodkach wsparcia).

W 2021 r. w Białej Podlaskiej ze środowiskowej pomocy społecznej skorzystało 2 949 mieszkańców. Uwagę zwraca fakt, że aż 45,1% tych osób zamieszkuje w obszarze rewitalizacji, co wskazuje na znaczną koncentrację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na tle całej Miasta. Zasięg korzystania z pomocy społecznej, czyli udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności na terenie miasta wyniósł 5,3%. W tym samym okresie wskaźnik ten na obszarze rewitalizacji był znacznie wyższy i osiągnął wartość 8,8%. Szczególna koncentracja osób zagrożonych depryzacją na obszarze rewitalizacji dotyczy jednostki „Centrum” (18,3%), gdzie zlokalizowane są budynki z gminnymi mieszkaniami komunalnymi. Czynniki, które mogą pogłębiać poczucie wykluczenia społecznego na tym obszarze to zły stan techniczny budynków mieszkalnych, brak przyjaznych przestrzeni publicznych, brak trwałych mechanizmów współpracy pomiędzy instytucjami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami rynku

pracy na rzecz wsparcia mieszkańców. Wysoki udział osób korzystających z pomocy społecznej cechuje również jednostki „Wola Dworzec” (8,3%) oraz „Za torami” (7,0%).

Wykres 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

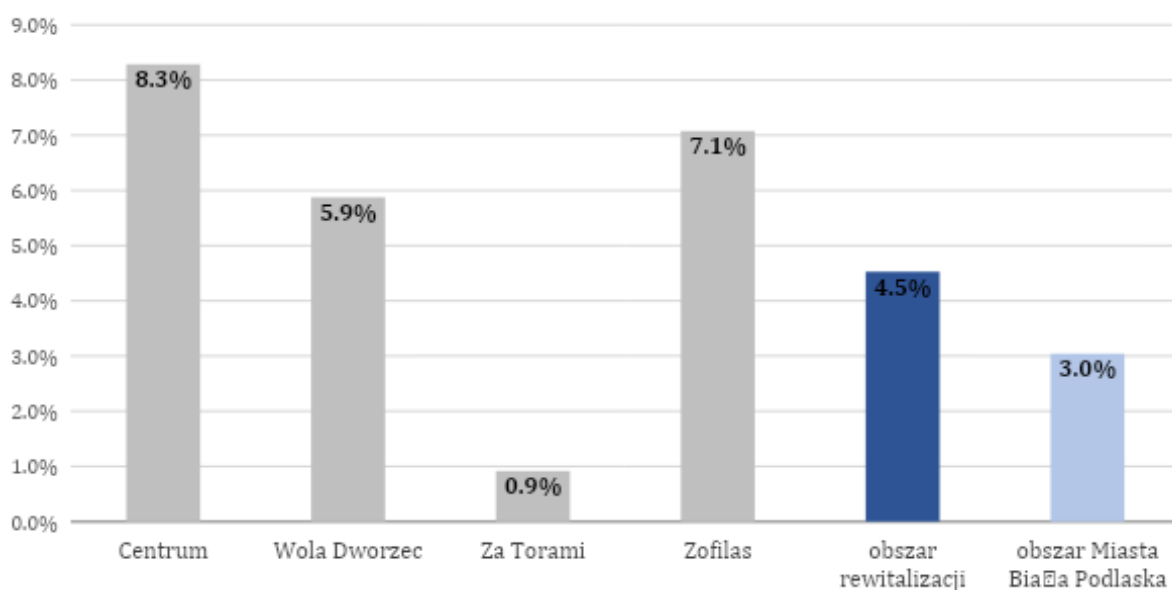
Ponadto na obszarze rewitalizacji występuje duża koncentracja osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu ubóstwa (44,8%), bezrobocia (47,3%), uzależnień (54,9%) oraz przemocy w rodzinie (32,4%).

Obszar rewitalizacji zamieszkuje również znaczna liczba osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnych i starszych, które muszą podjąć dodatkowe działania w celu przezwyciężenia barier uniemożliwiających lub utrudniających im udział w różnych sferach życia na równi z innymi osobami. Niepełnosprawność skutkuje nie tylko ograniczeniami w różnych sferach społecznych i gospodarczych, które utrudniają tym osobom pełny i skuteczny udział w życiu społeczeństwa, na zasadzie równości z innymi osobami. Osoby z niepełnosprawnościami borykają się również z problemami w codziennym funkcjonowaniu, spowodowanymi brakiem udogodnień architektonicznych, które uniemożliwiają swobodne korzystanie z oferty instytucji użytku publicznego i pogłębiają wykluczenie społeczne.

Problemy osób starszych związane są natomiast zarówno z pogorszeniem stanu zdrowia (choroby, kłopoty w radzeniu sobie w codziennych sprawach), jak również z osłabieniem więzi społecznych (ograniczenie kontaktów, wycofanie się z życia społecznego, samotność). Seniorzy mają również ograniczone możliwości na rynku pracy ze względu na nieaktualne kwalifikacje, zły stan zdrowia, negatywne stereotypy dotyczące efektywności ich pracy.

Wysoki poziom ubóstwa mieszkańców obszaru rewitalizacji potwierdzają dane dotyczące rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne oraz osób pobierających dodatek mieszkaniowy. Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku

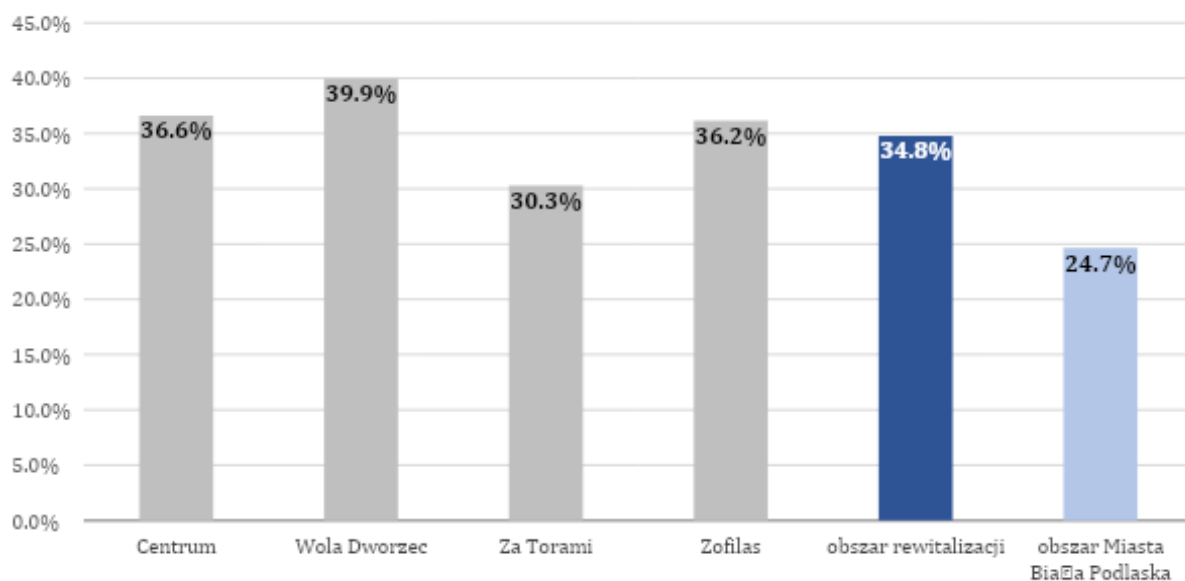
z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc ta przysługuje najbardziej potrzebującym mieszkańcom Miasta w przypadkach ściśle określonych przez przepisy ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych. Przyznanie tej formy pomocy materialnej zależy przede wszystkim od miesięcznych dochodów mieszkańca Miasta oraz od powierzchni zajmowanego przez niego lokalu. W 2021 r. 681 osób z obszaru rewitalizacji (4,5% wszystkich mieszkańców obszaru) należało do gospodarstw domowych pobierających dodatek mieszkaniowy. Liczba osób w gospodarstwach domowych otrzymujących dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 100 mieszkańców była największa w jednostkach: „Centrum” (8,3%), „Zofilas” (7,1%) oraz „Wola Dworzec” (5,9%).

Wykres 6 Liczba osób w gospodarstwach domowych pobierających dodatek mieszkaniowy na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Zasiłek rodzinny jest świadczeniem rodzinnym, które ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego uzależnione jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 674,00 zł. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 764,00 zł. Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymali zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (tj. w populacji osób w wieku przedprodukcyjnym) na obszarze rewitalizacji wyniósł 34,8%, wobec 24,7% na terenie całego miasta.

Wykres 7 Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym

Źródło: Opracowanie własne.

Duża koncentracja dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny występuje w jednostkach „Wola Dworzec” (39,9%), „Centrum” (36,6%) oraz „Zofilas” (36,2%).

Zjawisko ubóstwa, które powiązane jest często z bezrobociem, uzależnieniami oraz bezradnością w sprawach opiekuńczych i wychowawczych, stwarza realne zagrożenie długotrwałego wykluczenia społecznego nie tylko pojedynczych osób, ale też całych rodzin.

Utrwalanie negatywnych wzorców skutkuje bowiem bardzo szybkim ich przeniesieniem na kolejne pokolenia, które z uwagi na środowisko swojego zamieszkania nie mają w swoim otoczeniu wzorców pozytywnego postępowania. To z kolei prowadzi to dziedziczenia ubóstwa i postawy wyuczonej bezradności.

Zagrożone ubóstwem są również osoby pracujące. Ubóstwo pracujących jest zjawiskiem częściej dotyczącym osoby nieposiadające wykształcenia, kobiety, rodziców samotnie wychowujących dzieci lub rodziny wielodzietne. Oprócz jakości miejsc pracy i wysokości płac, o ubóstwie pracujących decyduje także skład rodziny i jej sytuacja oraz związane z tym koszty i ograniczenia.

Problem natężonego ubóstwa wiąże się również z ubóstwem energetycznym (wysokim kosztem ogrzania mieszkań zimą) oraz problemem odizolowania całych środowisk i obszarów miasta od kontaktów społecznych.

3.3.4. ZASOBY POMOCY SPOŁECZNEJ ORAZ INSTYTUCJE RYNKU PRACY

Podstawę instytucjonalnego systemu pomocy społecznej stanowi Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Białej Podlaskiej jest samodzielną jednostką organizacyjną działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa Miasta Miejskiej Biała Podlaska, utworzoną celem realizacji zadań w zakresie pomocy społecznej. Ośrodek realizuje zadania własne Miasta i powiatu Miasta Biała Podlaska, zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, a także zadania powiatowego centrum pomocy rodzinie. Działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ukierunkowane są na podejmowanie różnorodnych rozwiązań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i mają na celu udzielanie im zarówno świadczeń, jak i usług, które wpłyną na usamodzielnienie życiowe i wyjście z systemu pomocy społecznej. Siedziba ośrodka znajduje się w centrum miasta, przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej poza przyznawaniem i wypłacaniem przewidzianych ustawami świadczeń, realizuje szeroko i innowacyjnie rozumianą pracę socjalną, wdrażając programy aktywności lokalnej oraz rozwija nowe formy pomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb. W latach 2018-2022 Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w partnerstwie z Polską Fundacją Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego „OIC POLAND” realizował projekt „Centrum Wsparcia Rodziny i Usług Społecznych dla mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska”. W ramach projektu realizowane zintegrowane usługi uzupełniające i wspierające rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym, w formie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz działań profilaktycznych wspierających rodzinę w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zrealizowane zostały także działania polegające na upowszechnianiu działań asystentów rodziny i rodzin wspierających oraz na rozwoju i upowszechnianiu form rodzinnej pieczy zastępczej. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował również projekt „Mój dom – kompleksowy program wsparcia wychodzenia z bezdomności w oparciu o wzorzec włoski”, którego celem było zwiększenie efektywności i podniesienie jakości systemu rozwiązywania problemu bezdomności poprzez opracowanie i wdrożenie gminnego modelu wychodzenia z bezdomności zawierającego wystandaryzowane, kompleksowe usługi skierowane do osób bezdomnych w oparciu o model włoski i we współpracy z partnerem ponadnarodowym. Projekty otrzymały wsparcie z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020.

Na terenie miasta działalność prowadzi Środowiskowy Dom Samopomocy (typu A i B) prowadzony przez Caritas Diecezji Siedleckiej. Dom Samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dziennego pobytu dla osób przewlekle psychicznie chorych (typ A) oraz dla osób upośledzonych umysłowo (typ B), które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej,

a także ich integracji społecznej. Dom świadczy usługi w ramach indywidualnych i zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Ośrodek usytuowany jest w centrum miasta przy ul. Warszawskiej. Jednostką organizacyjną Miasta Miejskiej Biała Podlaska powołaną w celu wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej określonych w ustawie o pomocy społecznej jest natomiast Środowiskowy Dom Samopomocy w Białej Podlaskiej (typu C). Jest to ośrodek wsparcia dysponujący 30 miejscami dziennego pobytu. Celem działalności Środowiskowego Domu Samopomocy w Białej Podlaskiej jest osiągnięcie przez osoby z zaburzeniami psychicznymi umiejętności jak najbardziej samodzielnego pełnienia ról życiowych i społecznych oraz stałego wzrostu poziomu ich funkcjonowania, przy jednoczesnym umożliwieniu pozostawania w naturalnym środowisku zamieszkania. Cel ten realizowany jest między innymi poprzez świadczenie usług w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów umiejętności społecznych, terapii zajęciowej, wsparcia psychologicznego, aktywizacji ruchowej, pomocy w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych i załatwianiu spraw urzędowych oraz zajęć edukacyjnych. Ośrodek znajduje się przy ulicy Brzeskiej. W 2023 r. rozpoczął również działalność Środowiskowy Dom Samopomocy typu D zlokalizowanego przy ul. Powstańców 4C, przeznaczony dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi. Ośrodek prowadzony jest przez Stowarzyszenie Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o Pokrewnych Zaburzeniach „Wspólny Świat”.

Na obszarze rewitalizacji funkcjonują również dwa warsztaty terapii zajęciowej: Warsztat Terapii Zajęciowej przy Spółdzielni Inwalidów „ELREMET” oraz Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Siedleckiej, które pomagają osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy w zakresie pozyskaniu umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W mieście działa również Centrum Integracji Społecznej w Białej Podlaskiej prowadzone przez Caritas Diecezji Siedleckiej, którego zadaniem jest reintegracja zawodowa i społeczna osób dotkniętych wykluczeniem społecznym, które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie same zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych oraz znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo i uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym, a także rodzinnym. Równoległe z działaniami Centrum Integracji Społecznej, również Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wdraża programy w zakresie integracji społecznej, w ramach których poszerza ofertę wsparcia zmierzającą do wykształcenia umiejętności sprawnego poruszania się na lokalnym rynku pracy, a docelowo do uniezależnienia dotychczasowych klientów od systemu pomocy społecznej. Przykładowo można wskazać projekt „Włącz się! Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społeczno-zawodowej w mieście Biała Podlaska”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Działania 11.1 Aktywne włączenie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Celem projektu jest wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym - klientów korzystających lub

potencjalnych kwalifikujących się do korzystania z pomocy MOPS, poprzez kompleksowy program wsparcia obejmujący diagnozę potrzeb uczestników oraz stworzenie indywidualnej ścieżki reintegracji, a także wsparcie z wykorzystaniem usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym oraz zdrowotnym.

Na analizowanym obszarze działają również dwie placówki wsparcia dziennego - „Promień” prowadzona przez Bialskie Stowarzyszenie „Promień” oraz „Dziupla” prowadzona przez Stowarzyszenie Społecznego Wsparcia i Pomocy Psychopedagogicznej „AMICUS”. Świetlica środowiskowa „Promień” mieści się przy ul. Łomaskiej, na terenie osiedla „Za Torami”, natomiast świetlica „Dziupla” prowadzi działalność w centrum miasta przy ul. Krótkiej. Zadania podejmowane przez placówki adresowane są do dzieci z zaburzeniami zachowania, wychowujących się w warunkach niekorzystnych dla rozwoju, pozbawionych częściowo lub całkowicie właściwej opieki rodziców. Ich celem jest zapewnienie opieki polegającej na organizacji czasu wolnego, rozwoju zainteresowań podopiecznych, pomocy w nauce. W świetlicach prowadzone są również zajęcia socjoterapeutyczne, dzięki którym dzieci uczą się właściwych zachowań społecznych, a także otrzymują wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji, pojawiających się w ich rodzinach, wynikających z patologicznych postaw i relacji rodziców wobec uczestników zajęć świetlicowych.

Podmiotem realizującym zadania z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej jest Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej. Działania w zakresie zatrudnienia oraz przeciwdziałania marginalizacji i wykluczeniu społecznemu młodzieży wykonuje również Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP w Białej Podlaskiej. Centrum zajmuje się przygotowaniem uczniów, studentów, absolwentów i osób bezrobotnych do wejścia na rynek pracy poprzez kompleksowe działania i inicjatywy, prowadzone indywidualne konsultacje i warsztaty grupowe. W ramach Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży OHP funkcjonują Mobilne Centrum Informacji Zawodowej oraz Młodzieżowe Biuro Pracy.

Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy stanowią istotny potencjał i zasób dla procesu rewitalizacji.

Jednakże istniejący system zabezpieczenia społecznego realizowany poprzez świadczenia z pomocy społecznej i urzędu pracy sprzyja dziedziczeniu problemów społecznych, a więc pogłębianiu się zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizowanym. Dominuje model udzielania wsparcia, w tym finansowego, który nie wymaga podejmowania aktywności od osób ubiegających się o otrzymanie wsparcia.

Należy dążyć do zmiany tego stanu, między innymi poprzez stworzenie różnorodnych form wsparcia nakierowanych na bezpośrednie zaangażowanie beneficjentów pomocy społecznej.

Umożliwiają to projekty i programy regionalne i rządowe, dające szansę na finansowanie działań zmierzających do zmiany świadomości społecznej, podniesienia wykorzystania potencjału lokalnej ludności oraz przeciwdziałanie dziedziczeniu lub uzależnieniu od pomocy społecznej.

Z uwagi na zjawisko wyuczonej bezradności oraz skalę bezrobocia długotrwałego kluczowym wskazaniem dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie nakierowanie wszelkich działań na faktyczną aktywizację mieszkańców i zwiększenie włączenia społecznego.

3.3.5. UDZIAŁ W ŻYCIU SPOŁECZNYM I ŻYCIU PUBLICZNYM

Kapitał społeczny zaliczany jest do jednego z istotnych, endogenicznych czynników rozwoju lokalnego. Jakość kapitału społecznego i jego zaangażowanie w proces zarządzania jednostkami samorządu terytorialnego jest obecnie jednym z głównych przejawów dobrego zarządzania na poziomie lokalnym. Do najważniejszych form aktywności społecznej mieszkańców Białej Podlaskiej zaliczyć należy działalność organizacji pozarządowych, uczestnictwo w ofercie instytucji kulturalnych, udział w debatach i konsultacjach prowadzonych w ramach programowania rozwoju miasta, a także udział w wyborach i referendach.

W 2021 r. na terenie Białej Podlaskiej działalność prowadziło 141 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń zwykłych i rejestrowych, fundacji). Należy jednak zauważyć, że ponad jedna trzecia organizacji pozarządowych działających na terenie miasta zlokalizowana jest w obszarze rewitalizacji, choć oczywiście nie jest to równoznaczne z prowadzeniem działalności na jego rzecz. Oznacza to jednak, że na obszarze wymagającym szczególnej interwencji, działania rewitalizacyjne mogłyby znaleźć oparcie w podmiotach, których naturalnym celem jest zaangażowanie w rozwiązywanie lokalnych problemów. Geografia organizacji pozarządowych uwidacznia nierównomierne rozlokowanie siedzib organizacji w poszczególnych jednostkach obszaru rewitalizacji, co może świadczyć o zróżnicowanym poziomie kapitału społecznego ich mieszkańców. Relatywnie wysoki wskaźnik prezentujący liczbę organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców widoczny jest na terenie jednostki „Centrum”, gdzie skupia się działalność usługowa i administracyjna. Niekorzystna sytuacja widoczna jest natomiast w pozostałych jednostkach: „Wola Dworzec”, „Za Torami” i „Zofilas”.

Niski poziom kapitału społecznego oznacza osłabienie więzi społecznych, brak zaufania do instytucji i organizacji, a także bierność i brak zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej. W obliczu depopulacji i starzenia się mieszkańców władze samorządowe powinny dążyć do zwiększenia aktywności i integracji społecznej przez rozwijanie organizacji pozarządowych, a także aktywnie angażować mieszkańców w realizację wspólnych przedsięwzięć rozwojowych.

Jako szczególny potencjał pod kątem prowadzenia rewitalizacji należy postrzegać kilka bardzo aktywnych organizacji pozarządowych działających na terenie miasta. Warto wspomnieć o Stowarzyszeniu Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o Pokrewnych Zaburzeniach „Wspólny Świat”, prowadzącym Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem. Stowarzyszenie istnieje od 2007 r. Obecnie obejmuje wsparciem prawie 300 osób z terenu miasta Biała Podlaska oraz północnej części województwa lubelskiego. Misją organizacji jest pomoc dzieciom, młodzieży i dorosłym osobom

z autyzmem. Stowarzyszenie prowadzi ośrodek diagnostyki i terapii dla dzieci i młodzieży z autyzmem i zespołem Aspergera, przedszkole i szkołę dla dzieci z autyzmem i z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz szkołę przysposabiającą do pracy. Środki na budowę ośrodka terapii i diagnostyki oraz przedszkola dla dzieci z autyzmem stowarzyszenie pozyskało z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Projekt ten został ujęty w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016 – 2025. We wrześniu 2021 r. oddano do użytku dwa kolejne budynki: szkoły przysposabiającej do pracy oraz środowiskowego domu samopomocy, jak również mieszkań treningowych, które z czasem będą pełnić funkcję domu pobytu stałego dla dorosłych osób z autyzmem. Ten etap prac otrzymał dofinansowanie z Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś - Ukraina 2014-2020. W planach Stowarzyszenia „Wspólny Świat” jest wybudowanie w ramach Centrum kolejnego budynku, gdzie powstałaby szkoła dla dzieci ze spektrum autyzmu.

Jako szczególny potencjał pod kątem prowadzenia rewitalizacji należy postrzegać kilka bardzo aktywnych organizacji pozarządowych działających na terenie miasta. Ich działania skupiają się na aktywności kulturalnej i społecznej, co w znaczącym stopniu realizuje cele planowanego procesu rewitalizacji.

W tym kontekście dostrzegane są w szczególności takie podmioty jak: Stowarzyszenie Pomocy Młodzieży i Dzieciom Autystycznym oraz Młodzieży i Dzieciom o Pokrewnych Zaburzeniach „Wspólny Świat”, Caritas Diecezji Siedleckiej Białkopodlaskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego, Bialski Szkolny Związek Sportowy, Białkopodlaskie Stowarzyszenie Jazzowe, Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Krokus”, Bialskie Stowarzyszenie „Promień”, Stowarzyszenie Wsparcia i Pomocy Psychopedagogicznej „Amicus”.

Współpraca z organizacjami odbywa się w ramach rocznych planów współpracy z organizacjami pozarządowymi uchwalanych przez Radę Miasta z końcem każdego roku na podstawie art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Program ten stanowi element polityki społeczno-finansowej, a jego celem jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy miastem a organizacjami pozarządowymi dla stworzenia warunków do rozwoju inicjatyw obywatelskich i struktur funkcjonujących dla rzecz społeczności lokalnych.

Zgodnie z Uchwałą nr XLI/95/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Programu współpracy Miasta Miejskiej Biała Podlaska z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2023, do priorytetowych

obszarów współpracy z organizacjami pozarządowymi należą zadania w następujących obszarach:

- ❑ przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym,
- ❑ ochrony i promocji zdrowia,
- ❑ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- ❑ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej,
- ❑ pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób,
- ❑ turystyki i krajoznawstwa,
- ❑ ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego,
- ❑ działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości,
- ❑ udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa,
- ❑ udzielania nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz
- ❑ działalności na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wysokość środków finansowanych kierowanych ze źródeł publicznych w znaczący sposób determinuje aktywność organizacji pozarządowych. Dotyczy to zwłaszcza podmiotów, które z uwagi na wąski obszar działalności nie sięgają po środki finansowane w ramach projektów wspieranych z Unii Europejskiej.

W przypadku Miasta Biała Podlaska środki na wsparcie organizacji pozarządowych uległy zwiększeniu i w ostatnich latach utrzymywały się na poziomie ok. 4 500 000 zł rocznie. W 2022 r. ogólna kwota przekazana na realizację zadań przez organizacje pozarządowe wyniosła 6 604 908,56 zł, w tym 5 308 166,76 zł w formie wsparcia i w formie powierzenia. Miasto Biała Podlaska na realizację Programu w roku budżetowym 2023 planuje przeznaczyć środki finansowe w wysokości 5 800 000,00 zł.

Ważnym działaniem wspierającym lokalne organizacje pozarządowe oraz aktywność mieszkańców było wyremontowanie zabytkowych piwnic, znajdujących się pod Urzędem Miasta. Pomieszczenia przeznaczone zostały na spotkania z mieszkańcami i spotkania grup nieformalnych, organizacji pożytku publicznego oraz inicjatywy kulturalne Miasta i mieszkańców. Rewitalizację zabytkowego obiektu przeprowadzono tak, że pomieszczenia są dostosowane do potrzeb niepełnosprawnych.

Aktywność organizacji pozarządowych stowarzyszeń, fundacji oraz zorganizowanych, choć niesformalizowanych grup i środowisk obywatelskich, jest dla procesu rewitalizacji bardzo istotną częścią potencjału obszaru.

W niektórych obszarach tematycznych, jak na przykład przeciwdziałanie ubóstwu czy działalność na rzecz trwałego włączenia społecznego – aktywność organizacji pozarządowych należy uznać za czynnik niezbędny, bez którego rewitalizacja nie ma szans powodzenia.

Z punktu widzenia wdrażania procesu rewitalizacji, konieczna wydaje się zarówno dalsza współpraca z organizacjami pozarządowymi, jak też wsparcie ich we wzajemnym współdziałaniu i zachęcanie mieszkańców do zaangażowania w ich działalność.

Z tego względu w kolejnych latach należy rozważyć poszerzenie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie zadań publicznych polegających na rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych lub też wdrożenie systemu mikrograntów w ramach funduszu rewitalizacji, dzięki którym możliwa byłaby realizacja niedużych projektów przez organizacje pozarządowe, które wpisywałyby się w cele rewitalizacji.

Za swoisty miernik społeczeństwa obywatelskiego i poziomu kapitału społecznego należy uznać frekwencję w wyborach powszechnych, w tym przede wszystkim w wyborach samorządowych, mających przełożenie na kierunki i charakter działań podejmowanych przez władze publiczne na rzecz rozwoju lokalnego. Wyniki analiz, prowadzonych w ramach diagnozy delimitacyjnej ujawniły wewnętrzną dysproporcję w poziomie udziału mieszkańców miasta w życiu publicznym, a najniższy jej poziom charakteryzował między innymi obszar rewitalizacji. Powyższe może być związane zarówno ze strukturą demograficzną mieszkańców obszaru, jak również większym odsetkiem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które w mniejszym stopniu włączają się do udziału w sferze publicznej. Stosunkowo niska aktywność mieszkańców obszaru rewitalizacji widoczna była również na etapie konsultacji dotyczących wyznaczenia na terenie Miasta obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Innym miernikiem kapitału społecznego jest aktywność obywatelska i zainteresowanie działaniami na rzecz lokalnej społeczności. Wskaźnikiem obrazującym zaangażowanie obywateli w wygląd i życie ich najbliższej okolicy jest uczestnictwo w budżecie obywatelskim. To demokratyczny proces, w ramach którego mieszkańcy współdecydują o wydatkach publicznych, w szczególności dotyczących inwestycji o charakterze infrastrukturalnym. Daje on możliwość zgłaszania i promowania własnych ciekawych pomysłów na rzecz mieszkańców, przyczyniających się do poprawienia funkcjonowania zarówno najbliższego otoczenia, jak i całego obszaru miasta. Dane dotyczące osób zgłaszających pomysły i propozycje projektów do budżetu obywatelskiego pokazują, że mieszkańcy obszaru rewitalizacji wykazywali się umiarkowaną aktywnością w tym zakresie. Należy jednak zauważyć, iż mimo to w ramach Budżetu Obywatelskiego zrealizowano wiele projektów zlokalizowanych obszarze rewitalizacji. Były to przede wszystkim projekty dotyczące stworzenia miejsc integracji i rekreacji, modernizacji infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz poprawy bezpieczeństwa i estetyki przestrzeni. Można zatem stwierdzić, że mieszkańcy - zgłaszający oraz wybierający projekty – uznawali ten obszar za najkorzystniejszą przestrzeń do działań społecznych oraz konieczny do zmian infrastrukturalnych.

Analiza danych obrazujących aktywność obywatelską i potencjał społeczny wskazuje na konieczność podjęcia działań mających na celu dalszy rozwój kapitału ludzkiego oraz kapitału społecznego obszaru.

Działania te będą wymagały jednak nowych i dostosowanych do lokalnego kontekstu form i narzędzi współpracy, które pozwolą na dotarcie do jak największego grona mieszkańców obszaru rewitalizacji, a także będą wykorzystywać elementy animacji oraz wolontariatu.

Niewątpliwym potencjałem w tym zakresie są jednak już stworzone obecnie w mieście warunki do rozwoju narzędzi partycypacji społecznej takich jak Budżet Obywatelski Miasta Biała Podlaska. Stworzone mechanizmy oraz przyjęte zasady jego funkcjonowania, jako instrumentu partycypacji społecznej, pozwalają stwierdzić, iż stanowi on ważne narzędzie w procesie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego obszaru rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji mieści kluczowe z punktu widzenia miasta instytucje kultury i stanowi miejsce licznych wydarzeń kulturalnych wspieranych przez samorząd lokalny. Do instytucji tych należą Bialskie Centrum Kultury im. Bogusława Kaczyńskiego, Muzeum Południowego Podlasia oraz Miejska Biblioteka Publiczna. Instytucje te prowadząc wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, integrują poszczególne przedsięwzięcia kulturalne, a przygotowując zróżnicowane oferty skierowane do ludzi w każdym wieku, kreują postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym danej społeczności.

Głównym zadaniem Bialskiego Centrum Kultury jest prowadzenie działalności społeczno-kulturalnej mającej na celu edukację i upowszechnianie wśród mieszkańców Miasta Biała Podlaska szeroko pojętej kultury. W jego strukturze funkcjonują trzy kluby osiedlowe, tj. Klub Kultury „Eureka”, Klub Kultury „Scena”, Klub Kultury „Piaś”, Galeria Podlaska, Amfiteatr oraz Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej. Siedziba Bialskiego Centrum Kultury znajduje się przy ul. Warszawskiej 11. Dodatkowo dzięki wsparciu z Unii Europejskiej przy ul. Krótkiej wybudowano nowy budynek przeznaczony na usługi kulturalne Centrum. W budynku powstały: galeria fotografii, sala prób z szatnią, pracownia scenografii, pokoje instruktorów, sala zajęć oraz pomieszczenia techniczne. Budynek jest przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Termin przekazania budynku do użytkowania planowany jest na wrzesień 2023 r. Inwestycja ta stanowi część projektu rewitalizacyjnego realizowanego przez miasto pn. „Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych”. Bialskie Centrum Kultury korzysta również z sali widowiskowo-konferencyjnej o pojemności 350 osób znajdującej się w budynku Starostwa Powiatowego w Białej Podlaskiej przy ul. Brzeskiej 41. Sala wykorzystywana jest do organizowania koncertów, widowisk, spektakli, projekcji filmowych, prezentacji. Miejscem wielu wydarzeń artystycznych i kulturalnych w Białej Podlaskiej jest

również odnowiony Amfiteatr. Modernizację miejskiego amfiteatru, która obejmowała: budowę zadaszenia, poprawę warunków akustycznych, zapewnienie dostępności osobom z niepełnosprawnościami, modernizację sceny oraz remont zaplecza amfiteatru wykonano w ramach projektu „Rewaloryzacja i modernizacja zespołu zamkowo-parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej”.

W strukturze Miejskiej Biblioteki Publicznej można wyróżnić Bibliotekę Główną oraz Barwną Multimedialną Bibliotekę dla Dzieci i Młodzieży mieszczące się przy ul. Warszawskiej, trzy filie, jak również multimedialny, interaktywny ośrodek edukacji i rozrywki – Multicentrum. Biblioteka, oprócz realizacji podstawowych zadań obejmujących gromadzenie, opracowanie i udostępnianie księgozbioru, czasopism i materiałów multimedialnych, prowadzi również działalność kulturalno-edukacyjną. Biblioteka podejmuje ciekawe inicjatywy kierowane zarówno do dzieci i młodzieży, jak dorosłych użytkowników, w tym osób starszych: spotkania autorskie, warsztaty, zajęcia literacko-plastyczne, konkursy.

Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej jest samorządową instytucją kultury, której zadaniem jest gromadzenie, konserwowanie i udostępnianie dóbr kultury w zakresie sztuki, etnografii, archeologii, historii oraz prowadzenie badań naukowych i działalności oświatowej w zakresie wyżej wymienionych dziedzin. Główna siedziba Muzeum znajduje się w tzw. Parku Radziwiłłów i gromadzi eksponaty związane z historią, kulturą i tradycją mieszkańców Południowego Podlasia. Zbiory zgromadzone przez Muzeum utworzyły pięć działów tematycznych: archeologia, etnografia, historia, numizmatyka i medalierstwo oraz sztuka. Muzeum posiada największą w Polsce kolekcję ikon (liczącą ponad 1 600 obiektów), a także kolekcję malarstwa poświęconego tematyce koni czystej krwi arabskiej oraz bogate zbiory materialnej Kultury Ludowej Południowego Podlasia. W 2020 r. zakończono dwuletnią modernizację i remont siedziby muzeum - wnętrza zabytkowej wieży bramnej, w której mieszczą się wystawy, przeszły gruntowny remont, zmodernizowane zostały ekspozycje, zwiększono również powierzchnię ekspozycyjną. Podczas remontu placówkę przystosowano do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – usunięte zostały bariery architektoniczne, które stanowiły przeszkodę w dostępie do obiektu. W ramach projektu zakupiono również wyposażenie, sprzęt (w tym multimedialny) oraz oprogramowanie na potrzeby działalności muzeum. Inwestycja była realizowana w ramach projektu związanego z rewaloryzacją zespołu zamkowo-parkowego Radziwiłłów.

W strukturze muzeum funkcjonuje również Oddział Martyrologiczno-Historyczny, który gromadzi, opracowuje i udostępnia muzealia z dziedziny: historii, militariów i sfragistyki. Oddział mieści się w ponad 100-letnim budynku zlokalizowanym przy ulicy Łomaskiej 21. W latach 1940 – 1944 stacjonowało tam Gestapo. Wcześniej jednak, od 1869 roku, funkcjonował tam zakład przemysłu drzewnego Henryka i Bernarda Raabe, potocznie zwany fabryką Raabego. Obecnie siedziba Oddziału Muzeum Południowego Podlasia znajduje się w złym stanie technicznym Zagospodarowania wymaga również przestrzeń przed budynkiem, która obecnie jest odgradzona i nie tworzy przyjaznego miejsca dla mieszkańców.

Instytucje kultury stanowią niezmiernie ważny potencjał dla procesu rewitalizacji jako instytucje o działaniu stałym, wielowątkowym oraz adresowanym do różnych grup mieszkańców. Co więcej, poszerzają one swoją działalność kulturalną, a oferta wydarzeń o charakterze cyklicznym jest stopniowo uzupełniana o nowe formy aktywności.

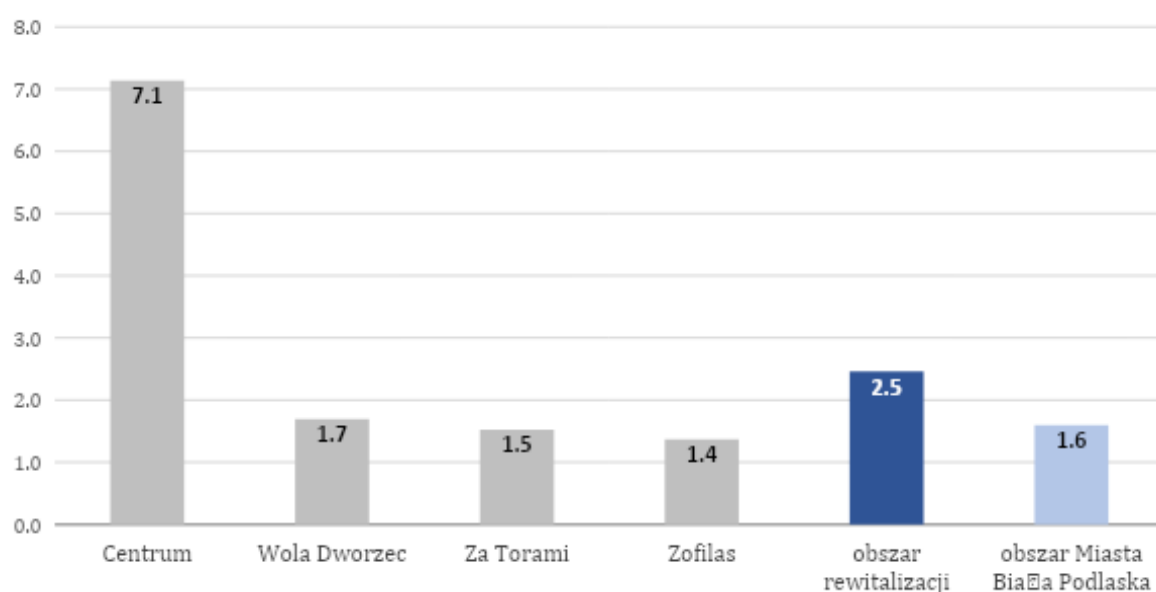
W kontekście aktywizacji i zwiększenia poziomu uczestnictwa w kulturze mieszkańców obszaru rewitalizacji zasadny jest dalszy rozwój oferty miejskich instytucji kultury w sposób, który będzie atrakcyjny dla odbiorców i zwiększy ich zainteresowanie stałym uczestnictwem w różnego rodzaju wydarzeniach. Istotne znaczenie będą odgrywać w tym przypadku wydarzenia o charakterze cyklicznym, czyli takie, które pozwolą na stałe uczestnictwo, a przy tym zarówno na rozwój zainteresowań i umiejętności, jak również więzi i relacji międzyludzkich oraz kompetencji społecznych. Ponadto, placówki kultury, poprzez właściwe ukierunkowanie oferty, w tym do grup dotkniętych różnymi dysfunkcjami, mogą stać się także jednym z filarów przemian społecznych na obszarze rewitalizacji.

Należy również podjąć działania mające na celu zachowanie dziedzictwa niematerialnego, które wpłynęłyby pozytywnie na zwiększenie tożsamości lokalnej, integrację społeczną, a także mogłyby być częścią działań związanych z dialogiem międzypokoleniowym. W tym kontekście niezmiernie istotna może być współpraca z seniorami, którzy w trakcie spotkań deklarowali chęć włączenia się w procesy rewitalizacyjne.

3.3.6. PRZESTĘPCZOŚĆ

Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Poczucie bezpieczeństwa jako jedna z podstawowych potrzeb każdego człowieka, zwłaszcza w przestrzeni miejskiej, decyduje o funkcjonowaniu społeczności i stanowi podstawowe kryterium oceny obszaru, w którym się żyje, pracuje i spędza czas. Dla mieszkańców, świadomość życia w bezpiecznej okolicy, stanowi istotną wartość, będącą często czynnikiem decydującym o wyborze danego miejsca do osiedlenia się. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z naruszeniem prawa lub powszechnie przyjętych norm.

Na stan bezpieczeństwa i porządku publicznego wpływa przede wszystkim poziom zagrożenia przestępczością, w tym przestępczością pospolitą, zagrożenie wykroczeniami (głównie przeciwko mieniu oraz porządkowi i spokojowi publicznemu), a także zakres występowania różnego rodzaju patologii społecznych. W 2021 r. na terenie miasta popełniono 891 przestępstw, w tym 370 na obszarze rewitalizacji. Najwyższy wskaźnik przestępczości (liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców) charakteryzuje jednostkę analityczną obejmującą ściśle centrum miasta (7,1).

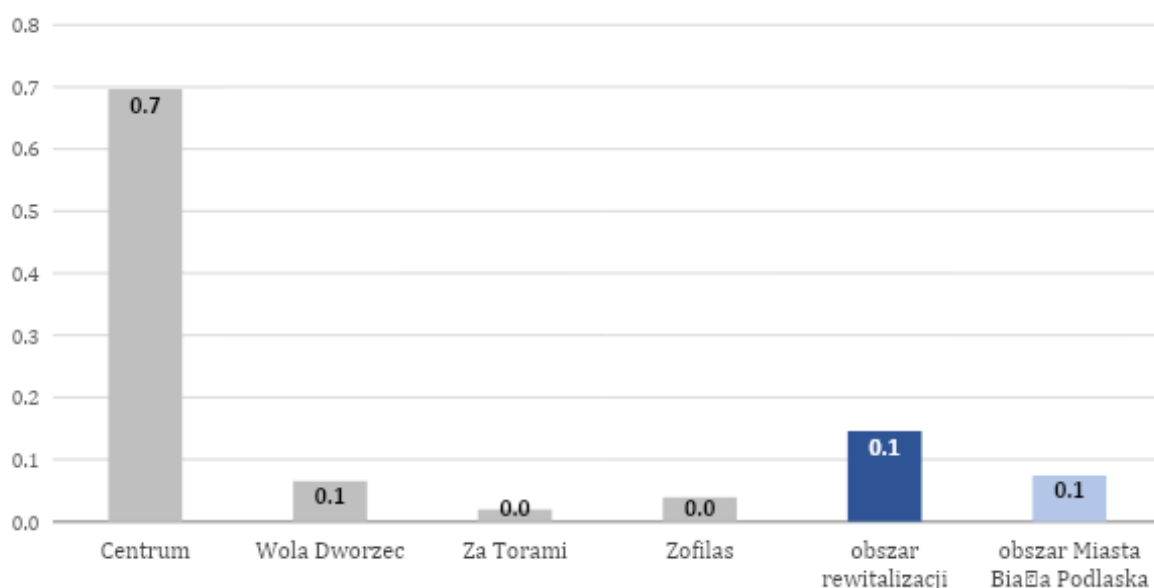
Wykres 8 Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne.

„Centrum” jest również jednostką wyróżniającą się bardzo wysokim wskaźnikiem dotyczącym przestępstw o charakterze kryminalnym (wskaźnik ten wynosi 3,7, wobec 1,0 na obszarze rewitalizacji i 0,6 na terenie miasta).

Na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wpływa nie tylko zagrożenie przestępczością kryminalną, lecz również występowanie często drobnych, lecz społecznie uciążliwych naruszeń prawa występujących w najbliższej okolicy. Wykroczeniami są drobne czyny karalne

będące przedmiotem regulacji Kodeksu wykroczeń oraz pozakodeksowego prawa o wykroczeniach. W strukturze wykroczeń dominują czyny przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, przeciwko przepisom ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu oraz przeciwko mieniu. W 2021 r. Komenda Miejska Policji w Białej Podlaskiej oraz Straż Miejska odnotowały 4 160 wykroczeń, przy czym ponad połowę z nich popełniono na obszarze rewitalizacji (2 188). Zdecydowanie najwięcej wykroczeń na 100 mieszkańców odnotowano na terenie „Centrum”.

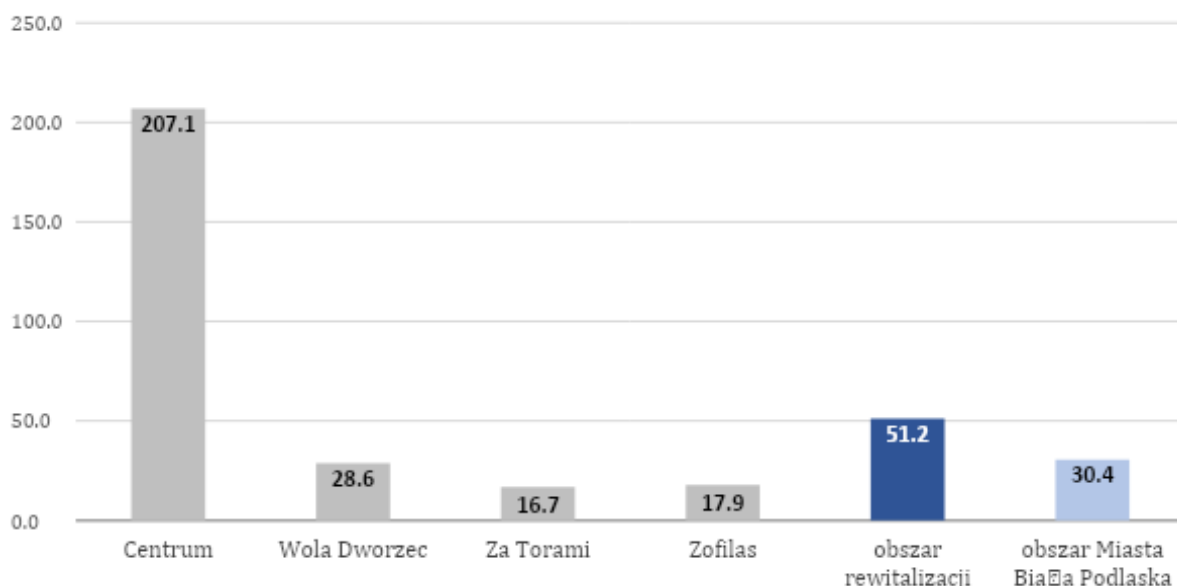
Wykres 9 Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Ważnym problemem społecznym obszaru rewitalizacji jest również demoralizacja i przestępczość wśród nieletnich, czyli osób poniżej 17 roku życia. Zjawisko szczególnego natężenia przestępczości wśród nieletnich kumuluje się w jednostce „Centrum”, gdzie stosunek czynów karalnych spowodowanych przez nieletnich do liczby mieszkańców zdecydowanie odbiega od średniej sytuacji na terenie miasta. Wśród najczęstszych przyczyn popełniania przestępstw przez nieletnich należy wymienić przede wszystkim nieodpowiednią atmosferę w domu rodzinnym, zaniedbania w zakresie opieki i nadzoru, niekorzystną sytuację ekonomiczną i kulturalną rodziny oraz negatywne oddziaływanie środowiska (w szczególności grupy rówieśniczej), w którym nieletni pozostaje. Dlatego też w tym przypadku można zauważyć, iż skala zjawiska nasila się również w tych rejonach, które są szczególnie zagrożone ubóstwem i bezrobociem.

Poziom bezpieczeństwa mieszkańców można scharakteryzować również za pomocą wskaźników dotyczących liczby przeprowadzonych interwencji przez funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej. Warto zauważyć, że blisko połowa interwencji (7 704 z 17 029) została przeprowadzona na obszarze rewitalizacji. Dane dotyczące przeprowadzonych interwencji

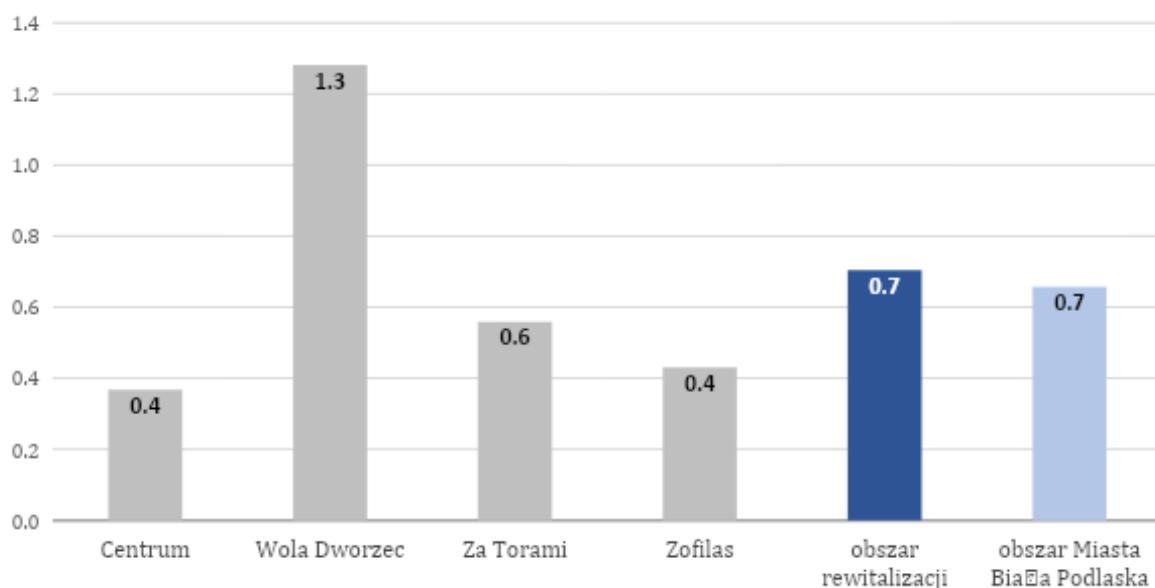
odniesione do liczby mieszkańców wskazują, że obszarem o obniżonym poczuciu bezpieczeństwa i porządku publicznego jest przede wszystkim centrum miasta. Podczas rozmów przeprowadzonych podczas spaceru badawczego, wskazywano na problemy w centrum związane z nadużywaniem alkoholu i brakiem troski o przestrzeń publiczną.

Wykres 10 Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

W obszarze rewitalizacji dostrzegalny jest także problem przemocy w rodzinie. Przemoc w rodzinie, zgodnie z definicją zawartą w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Mając na względzie złożoność i wieloaspektowość problemu bardzo trudno oszacować faktyczną skalę osób, których to zjawisko dotyczy. Jest to związane z faktem, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana i spora część osób, które jej doświadczają, nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.

Wykres 11 Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Istotnym elementem służącym przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, jest procedura „Niebieskiej karty”. Dane statystyczne dotyczące przedmiotowej procedury są wykorzystywane również do określenia skali przemocy w rodzinie i liczby osób nią dotkniętych. W 2021 r. na obszarze rewitalizacji procedurą „Niebieskiej karty” objęto 106 osób, czyli 0,7% mieszkańców obszaru. Największy udział osób doświadczających przemocy w rodzinie zamieszkuje jednostkę „Wola Dworzec” (1,3).

Jednym z problemów społecznych obszaru rewitalizacji jest niski poziom bezpieczeństwa publicznego wynikający z dużego natężenia zjawisk, takich jak przestępczość, w tym przestępczość kryminalna oraz zachowania antyspołeczne.

Do metod przeciwdziałania przestępczości należy m.in. kształtowanie przestrzeni w sposób sprzyjający poprawie jakości życia mieszkańców, umożliwiający im realizację potrzeb oraz nawiązywanie pozytywnych więzi między członkami lokalnej społeczności, będących podstawą poczucia wspólnoty (np. montaż monitoringu i oświetlenia, poprawa wystroju i zagospodarowania przestrzeni publicznych, wspieranie inicjatyw służących poprawie oferty spędzania czasu wolnego dla młodzieży). Działania te nie tylko sprzyjają poprawie bezpieczeństwa publicznego, lecz również

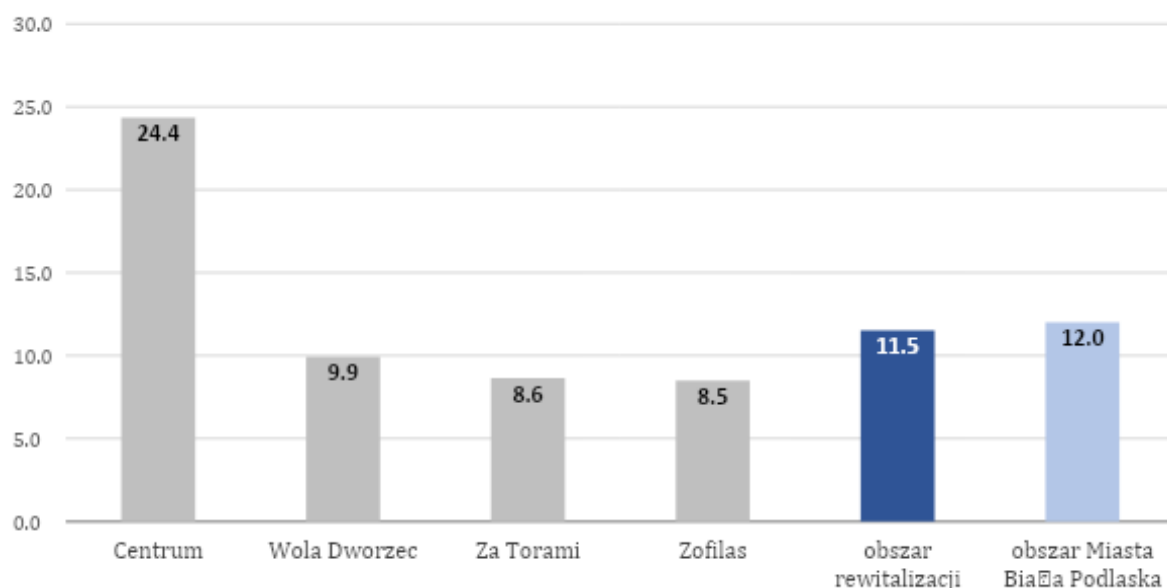
zapobiegają innym problemom społecznym, takim jak brak więzi społecznych.

W kontekście powyższych analiz konieczne jest również zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy osobom zagrożonym przemocą oraz kształtowanie świadomości społecznej w zakresie tego zjawiska, w tym organizacja programów edukacyjnych związanych z zapobieganiem przestępczości.

3.4. DIAGNOZA ZJAWISK GOSPODARCZYCH

3.4.1. PODMIOTY GOSPODARCZE

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem decydującym o rozwoju społecznym i gospodarczym układów przestrzennych w różnych skalach, również lokalnych. Obok przedstawionej i omówionej powyżej struktury bezrobocia, kluczowymi wskaźnikami obrazującym sytuację gospodarczą obszaru rewitalizacji są dane dotyczące podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

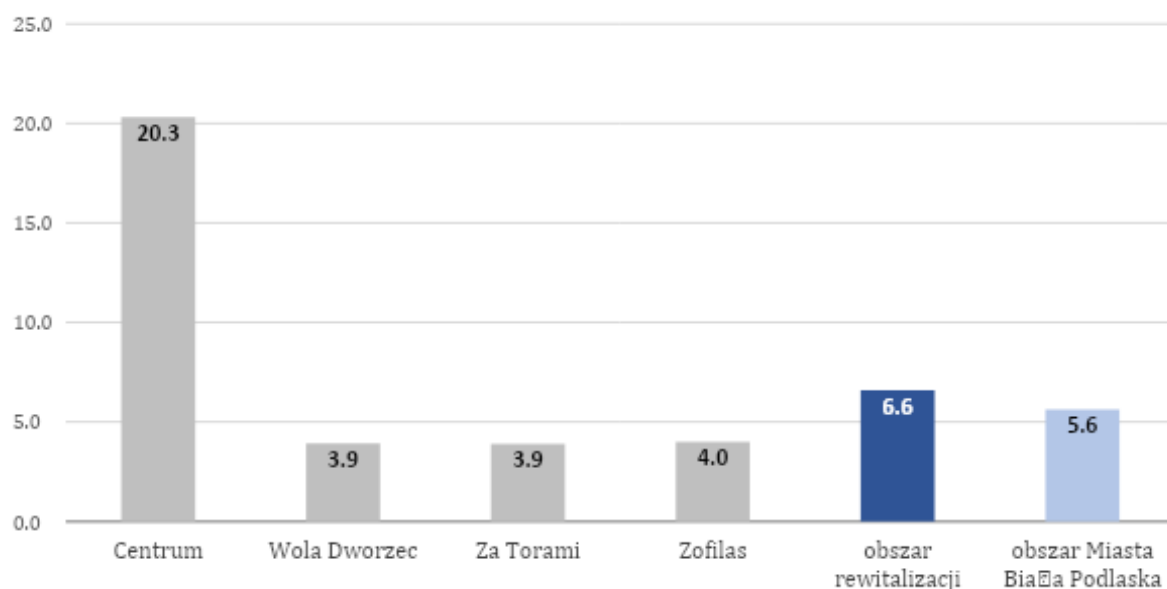
Wykres 12 Liczba osób podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Na terenie Miasta Biała Podlaska na koniec I półrocza 2022 r. w rejestrze REGON zaewidencjonowane były 6 724 podmioty gospodarcze. Wskaźnik przedsiębiorczości obszaru rewitalizacji, obrazujący liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców wyniósł 11,5 i był zbliżony do średniej wartości dla całego miasta. Najwyższym poziomem przedsiębiorczości cechuje się ściśle centrum miasta. Znacznie niższe wskaźniki przedsiębiorczości charakteryzują obszary osiedli mieszkaniowych – co jednak nie jest zjawiskiem niepokojącym, ale wynika z charakteru tych obszarów i funkcji, jakie pełnią w strukturze miasta. Tym samym niska koncentracja podmiotów gospodarczych w relacji do potencjału ludnościowego występuje w jednostkach: „Wola Dworzec „9,9”, „Za Torami” (8,6) oraz „Zofilas” (8,5).

3.4.2. AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA MIESZKAŃCÓW

Szczególne położenie obszaru rewitalizacji w strukturze przestrzennej miasta wiąże się z występowaniem relatywnie wysokiej liczby osób prowadzących działalność gospodarczą. Według danych na koniec czerwca 2022 r. na obszarze rewitalizacji działalność prowadziło 992 indywidualnych przedsiębiorców, co stanowi 31,6% wszystkich osób prowadzących działalność na terenie Białej Podlaskiej. Wskaźnikiem opisującym stan przedsiębiorczości i lokalnej gospodarki obszaru rewitalizacji jest liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne na 100 mieszkańców. Wskaźnik ten wynosi 6,6 i jest nieco wyższy od wartości obliczonej dla obszaru miasta (5,6). Analizując wyodrębnione jednostki analityczne zwraca uwagę fakt, że wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy od przeciętnego dla obszaru „Centrum” (20,3). W pozostałych jednostkach wskaźnik ten kształtuje się na poziomie nieco niższym od średniej dla miasta i obszaru rewitalizacji.

Wykres 13 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców

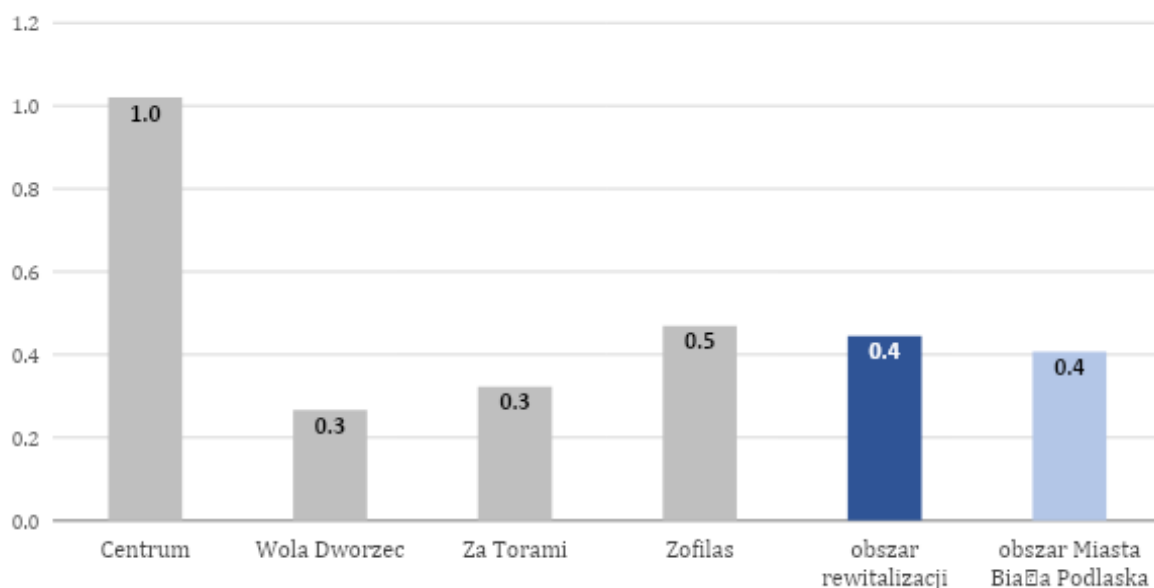
Źródło: Opracowanie własne.

Poszczególne jednostki analityczne wyznaczone na obszarze rewitalizacji posiadają odmienną charakterystykę pod kątem funkcji gospodarczych. Lokalizacja czy koncentracja przedsiębiorstw w poszczególnych częściach miasta jest jedynie pewnym wyznacznikiem stopnia przedsiębiorczości na danym obszarze oraz postaw przedsiębiorczych jego mieszkańców. Intensyfikacja i charakter działalności gospodarczej odzwierciedlają również funkcję danego terytorium.

Jednostka „Centrum” stanowi „serce” miasta, gdzie koncentrują się funkcje publiczne i reprezentacyjne. W przestrzeni jednostki kumuluje się również działalność handlowo-usługowa.

W pozostałej części obszaru rewitalizacji przeważa zabudowa wielorodzinna i jednorodzinna.

Informacji na temat poziomu zainteresowania prowadzeniem działalności gospodarczej wśród badanej społeczności oraz kondycji lokalnych przedsiębiorstw dostarczają również dane dotyczące liczby nowopowstałych podmiotów gospodarczych. W 2021 r. na analizowanym obszarze prowadzenie działalności gospodarczej rozpoczęło 67 osób, co stanowi 29,4% wszystkich nowozarejestrowanych podmiotów. Najwyższą liczbę nowopowstałych działalności gospodarczych w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym zarejestrowano w jednostce „Centrum”. Jednocześnie jest to obszar, w którym odnotowano wysoką wartość wskaźnika przedsiębiorczości mieszkańców. Mniejszym zainteresowaniem lokalizacją nowych działalności gospodarczych cechowały się jednostki: „Wola Dworze” (0,3), „Za Torami” (0,3) oraz „Zofilas” (0,5), które również wykazywały niską ogólną intensywność działalności gospodarczej.

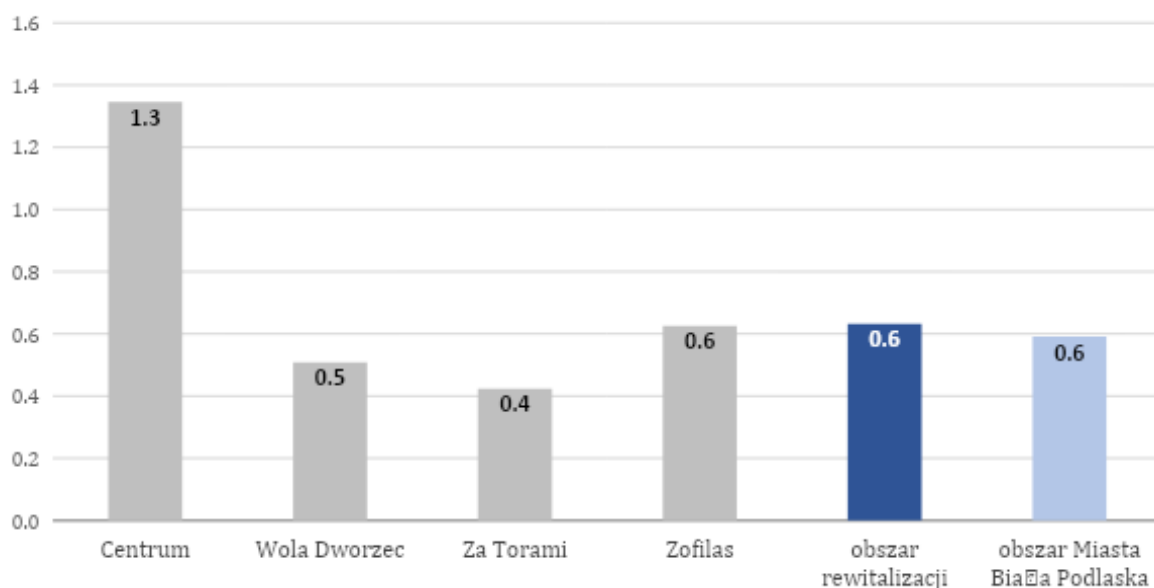

Wykres 14 Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

W 2021 na obszarze rewitalizacji 95 osób zakończyło prowadzenie działalności gospodarczej lub zawiesiło taką działalność. Warto zwrócić uwagę, że liczba podmiotów, które zaprzestały czasowo lub na stałe swojej działalności, przewyższała liczbę podmiotów zarejestrowanych ewidencji, co świadczy o słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw.

Powody występowania sytuacji kryzysowej w tym obszarze są złożone. Na kondycję przedsiębiorstw wpływ mają zarówno zjawiska w skali makroekonomicznej (spowolnienie gospodarcze, pandemia koronawirusa), jak i zjawiska kryzysowe samego obszaru rewitalizacji, m.in. niedopasowanie oferty do potrzeb i oczekiwań potencjalnych klientów, zbyt duże koszty utrzymania lub wynajmu lokali, zbyt mała liczba klientów korzystających z ofert lokalnych przedsiębiorstw, ubóstwo potencjalnych klientów. Najwyższą liczbę osób, które wykreśliły lub zawiesiły działalność gospodarczą w odniesieniu do liczby mieszkańców zarejestrowano w jednostce „Centrum”.

Wykres 15 Liczba osób fizycznych, które zawiesiły lub wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

Północna część obszaru rewitalizacji wyróżnia się relatywnie wysokim stopniem przedsiębiorczości oraz dużą liczbą mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą. Związane jest to przede wszystkim z położeniem w ścisłym centrum miasta, które w naturalny sposób stanowi obszar koncentracji funkcji handlowych i usługowych.

Pozostała część obszaru, obejmująca osiedla mieszkaniowe, charakteryzuje się niższą aktywnością gospodarczą mierzoną liczbą przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą na jego terenie. Jest to również obszar, cieszący się mniejszym zainteresowaniem lokalizacją nowych działalności gospodarczych.

Konieczne jest zatem podjęcie skutecznych działań mających na celu stworzenie mechanizmów wsparcia dla przyszłych przedsiębiorców (promowanie przedsiębiorczości indywidualnej, programy mentoringowe dla młodych przedsiębiorców).

Ważne będzie również tworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej oraz wsparcie lokalnych przedsiębiorców, którzy często doświadczają problemów finansowych i borykają się z brakiem środków na

rozwój swojej działalności, promocję czy wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań.

Istotną inwestycją rewitalizacyjną, wspierającą bialskich przedsiębiorców, była przebudowa targowiska w centrum miasta, nazywanego popularnie „Babskim Rynkiem”. Targowisko powstało w 1987 r. Obiekt przez lata niedofinansowany, stał się mało funkcjonalny i nieestetyczny. Modernizacja, współfinansowana ze środków Unii Europejskiej, trwała ponad rok. Na dawnym placu powstały cztery wiaty targowe w kształcie okręgów z 28 stanowiskami handlowymi. W sąsiednim budynku dawnego sklepu „Społem” utworzono halę targową. Oprócz 15 stanowisk dla handlujących, obiekt ten ma służyć jako zaplecze socjalno-sanitarne i administracyjne. Oprócz funkcji handlowych odnowione targowisko będzie spełniać także funkcje kulturalne. Jego budowa pozwala na bowiem organizowanie przedsięwzięć społecznych i imprez kulturalnych. Inwestycja ta stanowi część projektu rewitalizacyjnego realizowanego przez miasto pn. *„Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych”*.

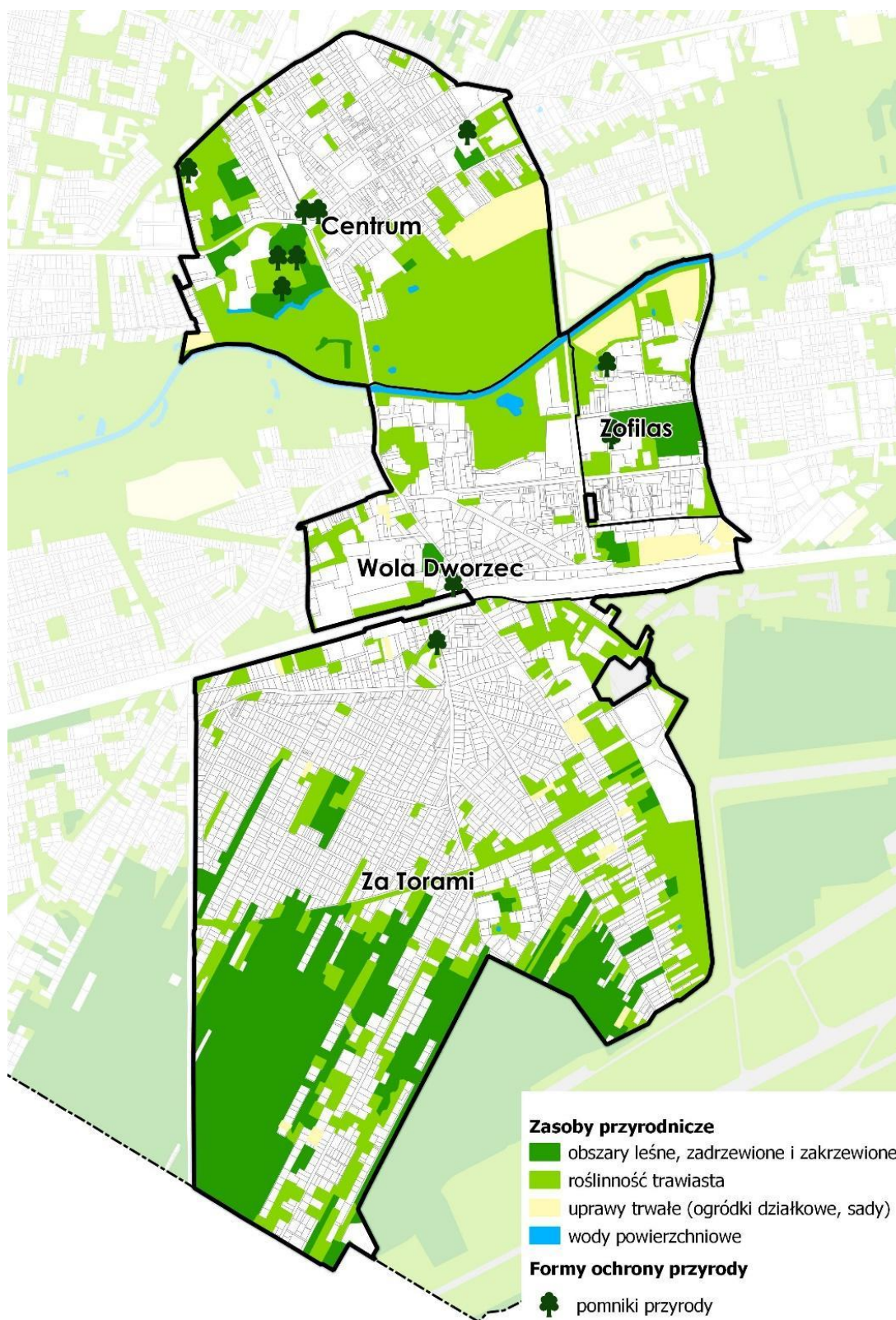
3.5. DIAGNOZA ZJAWISK ŚRODOWISKOWYCH

3.5.1. ZASOBY PRZYRODNICZE

Środowisko przyrodnicze Białej Podlaskiej charakteryzuje się stosunkowo dużym zróżnicowaniem, związanym z różnym poziomem urbanizacji poszczególnych terenów, a co za tym idzie, różnym stopniem przekształcenia środowiska. Do najcenniejszych pod względem przyrodniczym należą zbiorowiska leśne, które zajmują powierzchnię 592,91 ha. Poziom lesistości miasta wynosi 12,6%. Największe połacie leśne znajdują się wokół byłego lotniska, są to kompleksy leśne Kołychawa i Szumowa Góra. Pełnią one funkcję ochronną ze względu na szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa państwa. Lasy znajdują się również na terenach przylegających do granic administracyjnych miasta, na osiedlach Słoneczne Wzgórze, Pieńki, Sielczyk i Białka, mając swoje przedłużenie na terenie Miasta Biała Podlaska. Szczególną rolę w systemie przyrodniczym miasta odgrywają doliny rzeczne, stanowiące ponadlokalne korytarze ekologiczne, łączące obszary o wysokich walorach przyrodniczych, umożliwiające swobodną migrację organizmów. Główną osią scalającą struktury krajobrazowe miasta jest dolina rzeki Krzny, która jest najważniejszym elementem środowiska przyrodniczego Białej Podlaskiej. Według koncepcji Krajowej Sieci Ekologicznej ECONET-Polska dolina Krzny stanowi korytarz ekologiczny 47k.

Z punktu widzenia kształtowania środowiska naturalnego jednym z jego najważniejszych elementów jest ochrona doliny Krzny. Szeroka dolina Krzny tworzy korytarz ekologiczny, łączący obszar miasta z jego otoczeniem - „zielonymi pierścieniami” i dalszym układem zewnętrznym.

Zagospodarowanie doliny Krzny powinno uwzględniać przede wszystkim najwyższą dbałość o istniejącą tam różnorodność biologiczną. Pomimo tego, że Krzna - przez swój równoleżnikowy przebieg przez centralną część miasta – tworzy naturalną barierę, w przyszłości, dzięki procesom rewitalizacyjnym stanowić może dużą szansę na połączenie północnej i południowej części miasta tworząc obszar atrakcyjny zarówno dla mieszkańców, jak i turystów w ramach koncepcji „przywracania rzeki miastu”.

Ryc. 8 Zasoby przyrodnicze obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Warto nadmienić, że Miasto Biała Podlaska zrealizowało już inwestycję polegającą na częściowym zagospodarowaniu Doliny Krzny. Po wschodniej stronie ul. Zamkowej powstała ścieżka pieszo-rowerowa oraz park edukacyjny. Najbardziej efektowną instalacją jest ścieżka edukacyjna wśród drzew – taras spacerowy umieszczony na wysokości pięciu metrów, wraz z wieżą widokową skierowaną w stronę rzeki, tzw. Małpi Gaj. Małpi Gaj to oprócz ścieżki i placu zabaw także wyeksponowany zbiór flory wraz z oznaczeniami gatunków roślin charakterystycznych dla doliny Krzny. W Małpim Gaju znajdują się także tablice edukacyjne, które służą do prowadzenia zajęć lekcyjnych przez nauczycieli bialskich szkół. Na zagospodarowanie tych terenów mieszkańcy miasta czekali od dawna. Po sąsiedztwie, przy zachodniej stronie ulicy Zamkowej, wzdłuż Parku Radziwiłłowskiego, również powstała ścieżka pieszo-jezdna, a przy ul. Żurawiej letni pawilon edukacyjny - miejsce przeznaczone na prowadzenie zajęć edukacyjnych dla dzieci i grup szkolnych oraz organizację kameralnych wydarzeń kulturalnych. Opisana inwestycja jest częścią większego projektu, realizowanego wspólnie z gminą Biała Podlaska, pod nazwą „Wykorzystanie walorów przyrodniczych rzeki Krzny do celów turystycznych i edukacyjnych”, na który pozyskano fundusze z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020. Cel projektu to wspieranie rozwoju społeczno – gospodarczego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białej Podlaskiej oraz wzmocnienie jego funkcji ponadlokalnej poprzez wykorzystanie potencjału przyrodniczego.

Najmniejszą wartością przyrodniczą cechują się tereny zurbanizowane. Ich wartość przyrodniczą podnosi zieleń przydomowa i urządzona, zieleń na terenach cmentarzy i ogrodów działkowych, a także zieleń nieurządzona, występująca na terenach niezagospodarowanych. Miasto charakteryzuje się również słabo rozwiniętą siecią obszarów chronionych – na jego terenie ustanowiono jedynie 12 pomników przyrody. Wszystkie z nich znajdują się w granicach obszaru rewitalizacji.

Ogromną wartość zarówno przyrodniczą, jak i historyczną posiadają wszystkie urządzone tereny zieleni miasta, a także zadrzewienia. W tym aspekcie na terenie Białej Podlaskiej najbardziej cenne są – znajdujące się na obszarze rewitalizacji - Park Radziwiłłowski (o powierzchni 11,1 ha) oraz Park „Zofii Las” (o powierzchni 3,3 ha).

Wśród terenów zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji znaczenie ekologiczne posiadają również: zieleń parkowa otaczająca Dzienny Dom Opieki Medycznej Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego przy ul. Warszawskiej, drzewostan przy alejach Jana Pawła II oraz drzewostan stanowiący naturalny ekosystem wzdłuż doliny rzeki Krzny.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania przyrodniczo-środowiskowe potencjałem obszaru rewitalizacji jest niewątpliwie odrestaurowany Park Radziwiłłowski. I etap rewitalizacji Parku Radziwiłłowskiego zakończył się w 2013 r. Odnowiony został stary dziedziniec zamkowy, alejki, krzewy i fontanna. II etap prac rewitalizacyjnych trwał od czerwca 2018 r. W ramach projektu „Rewaloryzacja i modernizacja zespołu zamkowo-parkowego Radziwiłłów w Białej

Podlaskiej” otworzono część fortyfikacji zmiennych, przebudowano bramę i most koszarSKI przy głównym wjeździe na teren zespołu oraz położono nową nawierzchnię pasującą do stylu, w jakim powstawała rezydencja. Zmodernizowano również amfiteatr, który zyskał nie tylko zadaszenie, ale też nowe siedziska, windę i lepszą akustykę oraz odpowiednie zaplecze potrzebne występującym artystom. Obiekt został również dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Park stał się jednocześnie ważnym miejscem do organizacji imprez kulturalnych. Właśnie tutaj odbywają się jarmarki, pikniki, koncerty, imprezy dla dzieci i młodzieży. W 2010 r. rozbudowano również Park „Zofii Las”. Inwestycja objęła ułożenie chodników z kostki brukowej, wymianę lamp i ławek, a także modernizację parkowego placu zabaw.

Wykorzystanie potencjału zasobów przyrodniczych obszaru rewitalizacji odbywa się poprzez rewaloryzację zabytkowych terenów zieleni oraz ich zagospodarowanie w sposób polegający na ich udostępnieniu mieszkańcom poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych. Dotyczy to przede wszystkim Paru Radziwiłłowskiego oraz doliny rzeki Krzny.

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy zwrócili uwagę na konieczność dalszych inwestycji nad rzeką - stworzenia otwartej, wielofunkcyjnej przestrzeni rekreacyjnej dla różnych odbiorców oraz pozbycie się barier architektonicznych. Wśród pomysłów zagospodarowania terenu pojawiły się: budowa bezpiecznych pomostów, miejsca na cumowanie kajaków, stworzenie drewnianego chodnika oraz drewnianej ścieżki wzdłuż Krzny, rozwinięcie ścieżki edukacyjnej, stworzenie ogrodów kwiatowych, rozbudowa stacji meteorologicznej. Zagospodarowanie doliny Krzny oraz wykorzystanie jej potencjału przyrodniczego nie tylko przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, lecz również ożywienia gospodarczego obszaru rewitalizacji.

Ponadto, w projektach rewitalizacyjnych należy szczególnie zadbać o zachowanie i rozwój istniejącej zieleni miejskiej, a także, mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych na obszarach zurbanizowanych.

3.5.2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA I HAŁAS KOMUNIKACYJNY

Jednym z bardzo ważnych aspektów pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, wymagających działań interwencyjnych jest sfera środowiskowa. Kondycja środowiska naturalnego wpływa na jakość życia mieszkańców oraz stanowi o atrakcyjności i potencjale danego obszaru. W „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Biała Podlaska*” jako kluczowe problemy ekologiczne wymagające rozwiązania wskazane zostały następujące kwestie:

- ☐ zanieczyszczenie powietrza, związane przede wszystkim z intensywnym ruchem komunikacyjnym, jak również z dużą ilością kotłowni węglowych,
- ☐ uciążliwość powodowaną nadmierną emisją hałasu komunikacyjnego,
- ☐ zanieczyszczenie wód powierzchniowych,

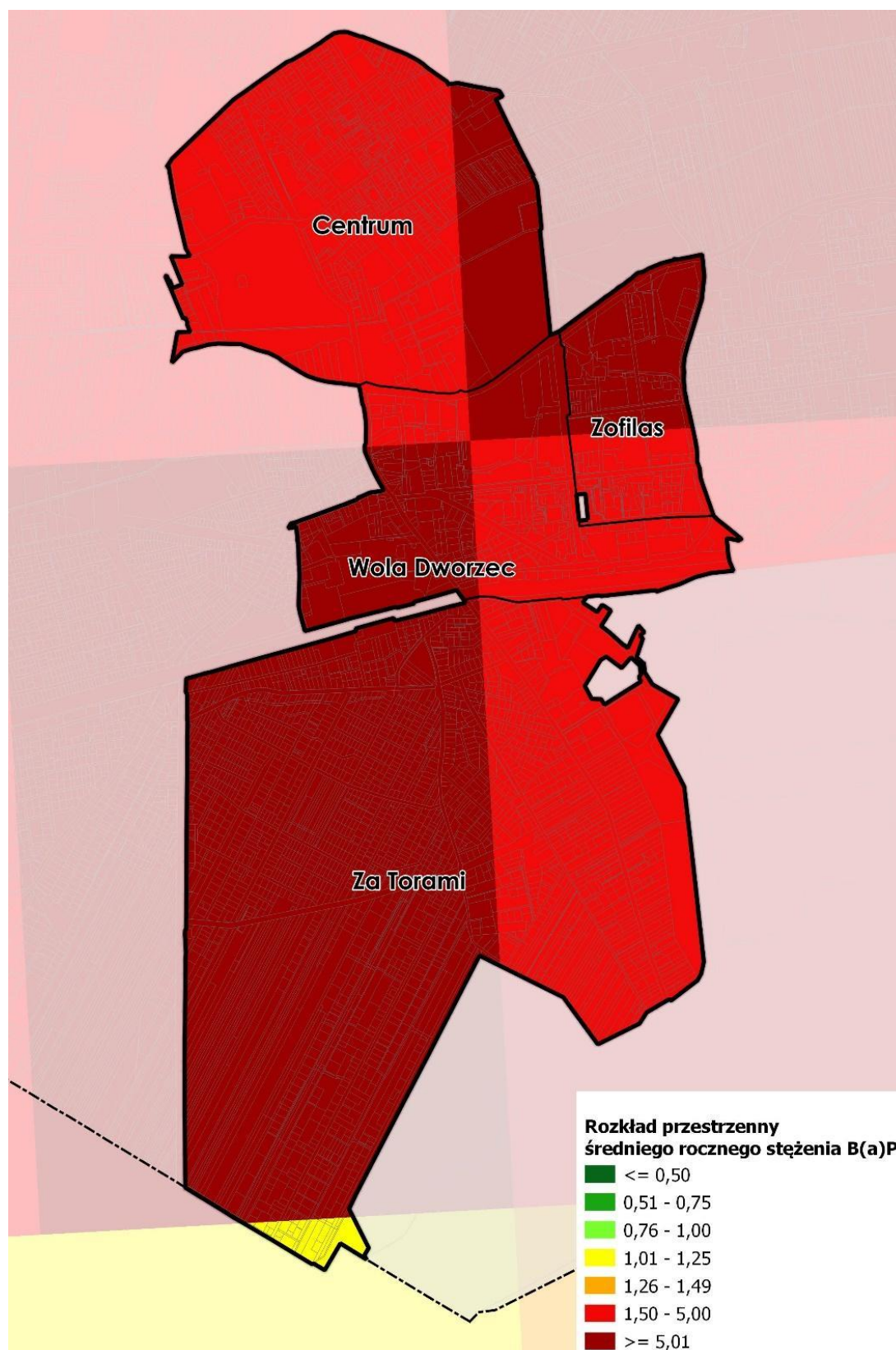
Zanieczyszczenie powietrza stanowi wszystkie znajdujące się w nim substancje stałe, ciekłe lub gazowe nie będące jego naturalnymi składnikami lub występujące w stężeniach nieodpowiadających jego naturalnemu składowi. Substancje zanieczyszczające powietrze można podzielić na pyłowe i gazowe, a ich źródłem może być zarówno emisja antropogeniczna – wynikająca z działalności człowieka, jak i emisja naturalna. Na kształtowanie jakości powietrza atmosferycznego w Białej Podlaskiej wpływają: emisja punktowa z zakładów przemysłowych i energetycznych, emisja powierzchniowa, obejmująca zanieczyszczenia pyłowe pochodzące z kotłowni, indywidualnych palenisk domowych i zakładów prywatnych, emisja komunikacyjna, której źródłem są środki transportu oraz emisja niezorganizowana, związana ze składowaniem odpadów, w tym nielegalnym.

Monitoring jakości powietrza atmosferycznego prowadzony jest przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie. Podstawowym celem monitoringu jakości powietrza jest uzyskanie informacji o poziomach stężeń substancji w powietrzu oraz wyników ocen jakości powietrza. W celu oceny jakości powietrza na terenie województwa lubelskiego wyznaczono 2 strefy: Aglomerację Lubelską (kod strefy: PL0601) oraz strefę lubelską (kod strefy: PL0602), do której zalicza się Miasto Biała Podlaska. Stan jakości powietrza określa ocena roczna sporządzona na podstawie informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze. W 2021 r. ocenę jakości powietrza w województwie lubelskim wykonano dla następujących substancji: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM₁₀ i PM_{2,5}, arsen, kadm, nikiel, benzo(a)piren dla kryteriów ochrony zdrowia, oraz dwutlenku siarki, tlenku azotu, ozonu dla kryteriów ochrony roślin.

Ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2021 według kryterium ochrony zdrowia wykazała:

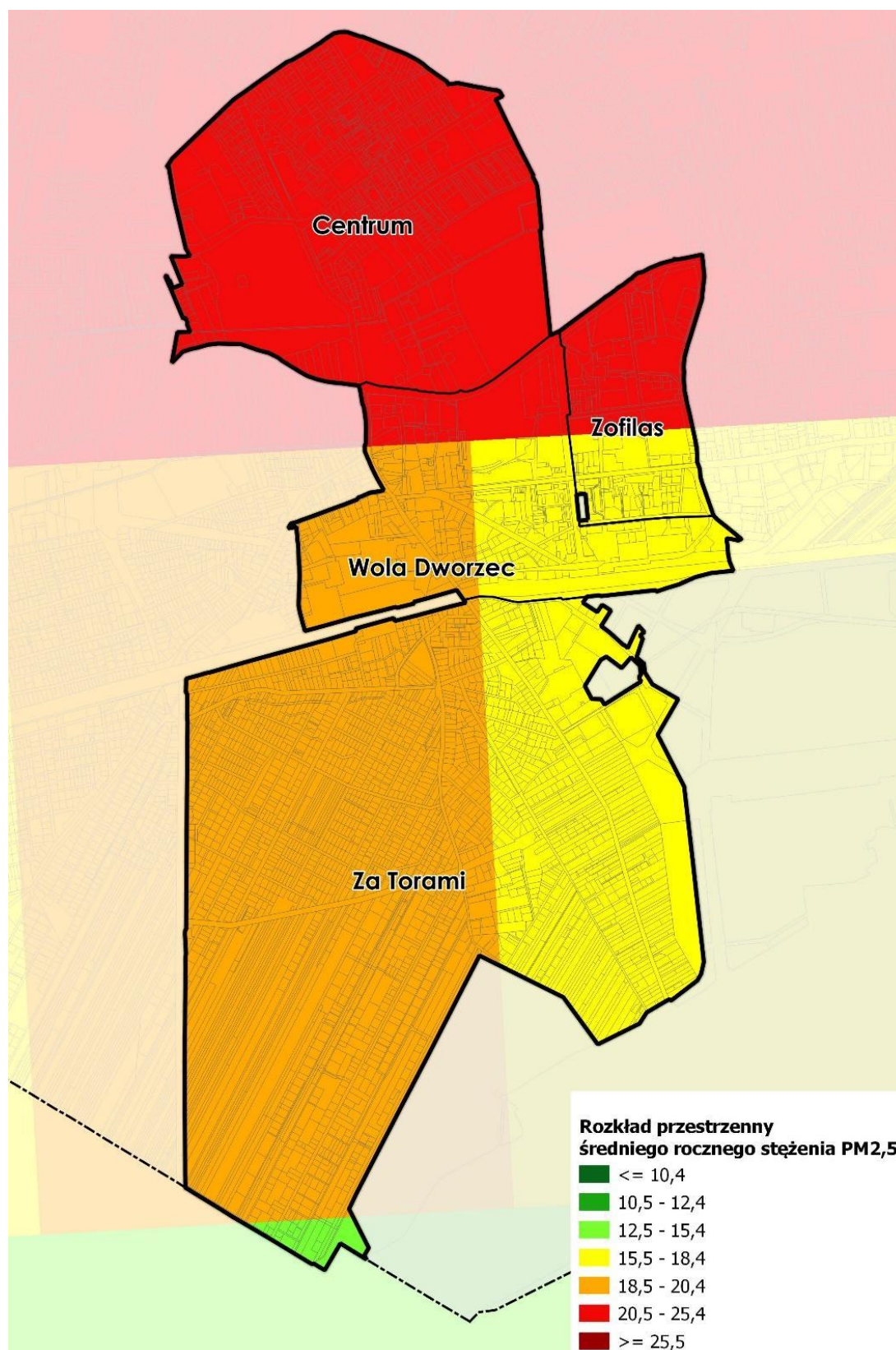
- ❑ przekroczenie średniorocznego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM_{2,5} faza II. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy C1. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły Miasto Lublin – głównie część centralną i północną, centralną część Miasta Biała Podlaska oraz niewielki obszar w gminie Niemce w strefie lubelskiej;
- ❑ przekroczenie średniorocznego poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM₁₀. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy C. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły większą część miasta Lublin, poza niewielkimi obszarami na wschodzie i południu oraz tereny miejskie, podmiejskie i pozamiejskie w strefie lubelskiej, w tym zabudowane obszary Miasta Biała Podlaska;
- ❑ przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu. W zakresie tego zanieczyszczenia Aglomeracja Lubelska i strefa lubelska zostały zaliczone do klasy D2. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły cały obszar Miasta Lublin oraz znaczną część terenów miejskich, podmiejskich i pozamiejskich w strefie lubelskiej, w tym cały obszar Miasta Biała Podlaska.

Ponadto, ocena jakości powietrza w województwie lubelskim za rok 2021 według kryterium ochrony roślin wykazała przekroczenie poziomu celu długoterminowego ozonu. W zakresie tego zanieczyszczenia strefa lubelska została zaliczona do klasy D2. Wyznaczone obszary przekroczeń objęły znaczną część terenów podmiejskich i pozamiejskich w strefie lubelskiej, w tym obrzeża Miasta Biała Podlaska.

Ryc. 9 Poziom benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 10 Poziom pyłu zawieszonego PM_{2,5} faza II określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Biorąc pod uwagę powyższe, największym problemem obszaru rewitalizacji pozostaje zanieczyszczenie powietrza benzo(a)pirenem w pyłe zawieszonym PM₁₀ oraz pyłem zawieszonym PM_{2,5}, szczególnie w sezonie grzewczym. Główną przyczyną występowania przekroczeń jest emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz niekorzystne warunki meteorologiczne, zwłaszcza w sezonie jesiennozimowym, które sprzyjają kumulacji zanieczyszczeń. Głównym źródłem emisji powierzchniowej jest emisja zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. Na terenie Białej Podlaskiej funkcjonuje zorganizowany system zaopatrzenia w energię ciepłą, obsługiwany przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej sp. z o. o. Energia ciepła wytwarzana jest w ciepłowni zlokalizowanej przy ul. Orzechowej. Zorganizowana sieć ciepłownicza obejmuje jednak jedynie większe osiedla mieszkaniowe. Na pozostałych terenach potrzeby grzewcze mieszkańców zaspokajane są poprzez indywidualne systemy grzewcze. Źródła te tworzą tzw. niską emisję, która pogarsza stan środowiska naturalnego obszaru i jest głównym źródłem emisji powierzchniowej na terenie Miasta. Niska emisja stanowi emisję spalania paliw stałych, ciekłych i gazowych do atmosfery, ze źródeł emisji znajdujących się na wysokości nie większej niż 40 m, głównie z lokalnych kotłowni i domowych źródeł ciepła. Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest to, że powodowana jest ona przez liczne źródła ciepła wprowadzające do powietrza niewielkie ilości zanieczyszczeń. Mimo podjętych w ostatnich latach działań (dofinansowanie do wymiany przestarzałych kotłów grzewczych na proekologiczne), głównym paliwem w dalszym ciągu pozostaje węgiel kamienny, często o niskiej jakości. Inne wykorzystywane materiały, to koks, drewno, gaz płynny (tam, gdzie istnieje dostęp do sieci gazowej) i olej opałowy. Dużym problemem jest również spalanie w gospodarstwach domowych odpadów, które mogą być źródłem emisji dioksyn. Domowe systemy grzewcze najczęściej nie posiadają żadnych urządzeń służących do filtrowania spalin, stąd też ich wpływ na zanieczyszczenie powietrza w niektórych miejscach może być znaczny, choć ogólnie jest trudny do oszacowania. Największy wpływ niskiej emisji zaznacza się podczas sezonu grzewczego, to jest w okresie od jesieni do wiosny. Oddziaływanie emisji związanej z indywidualnym ogrzewaniem budynków, w połączeniu z niekorzystnymi warunkami meteorologicznymi, stanowi główny czynnik powodujący przekroczenie stężeń pyłu zawieszonego w powietrzu.

Miasto wyposażone jest w sieć ciepłowniczą w przeciętnym stopniu. Miejski system ciepłowniczy w Białej Podlaskiej zapewnia dostęp do ogrzewania i ciepłej wody użytkowej terenom położonym w północnej części miasta – między drogą krajową nr 2 i doliną Krzny oraz w południowej części - między doliną rzeki i torami kolejowymi. Na podstawie danych przestrzennych można stwierdzić, że mieszkańcy jednostki „Za Torami” nie mają dostępu do ciepła sieciowego. Również pomimo postępującego rozwoju infrastruktury gazowej, nadal na terenie miasta istnieją tereny, których mieszkańcy mają ograniczony dostęp do gazu sieciowego. Praktycznie cała południowa część obszar rewitalizacji pozostaje poza zasięgiem sieci gazowej. Relatywnie najkorzystniej sytuacja przedstawia się na terenie „Centrum”.

Poprawa jakości powietrza na terenie miasta stanowi ważny element jego polityki, a działania z tym związane zostały wskazane między innymi opracowanych dokumentach strategicznych i planistycznych.

Pomimo postępującego rozwoju infrastruktury technicznej fragmenty obszaru rewitalizacji pozostają poza zasięgiem sieci ciepłowniczej i gazowej, co skutkuje znaczącymi ograniczeniami dla mieszkańców w zakresie źródeł grzewczych. Wpływa to zatem na konieczność wykorzystywania źródeł indywidualnych. W ostatnich latach mieszkańcy miasta mogli pozyskać dotację celową na trwałą wymianę źródła centralnego ogrzewania zasilanego paliwem stałym na bardziej ekologiczne – zarówno w ramach programów krajowych jak i projektów realizowanych przez Urząd Miasta.

Mając jednak na uwadze rosnące w ostatnim czasie koszty nośników grzewczych istnieje bardzo duże zagrożenie obniżeniem jakości powietrza związanym z niską emisją. Dlatego też bardzo istotne będzie kontynuowanie dofinansowań wymiany urządzeń grzewczych oraz termomodernizacji budynków oraz edukacja ekologiczna mieszkańców.

Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń zaliczanych do emisji liniowej (komunikacyjnej) jest emisja spalin pochodzących z ruchu kołowego. W przypadku emisji z transportu drogowego jako pojedyncze emitory traktuje się odcinki dróg, dla których emisję określa natężenie i struktura ruchu pojazdów. Transport drogowy jest najważniejszym źródłem emisji tlenków azotu, a także ważnym źródłem emisji pyłu zawieszonego oraz węglowodorów aromatycznych. Emisja z transportu związana jest z procesem spalania paliw, ścieraniem się okładzin w hamulcach oraz opon i nawierzchni jezdni, a także unoszeniem cząstek stałych z powierzchni gruntu/jezdni na skutek ruchu pojazdów (tzw. emisja wtórna).

Biała Podlaska jest głównym ośrodkiem gospodarczym i administracyjnym w północnej części województwa lubelskiego oraz regionie Podlasia Południowego. Miasto posiada sieć zewnętrznych powiązań komunikacyjnych w kierunku północ południe oraz wschód zachód. Ośrodek położony jest w obszarze drogowego oraz kolejowego europejskiego korytarza transportowego. Przez teren miasta przebiegają drogi krajowe, drogi wojewódzkie oraz powiatowe. Układ drogowy o znaczeniu ponadlokalnym, współtworzący jednocześnie podstawowy układ komunikacyjny miasta tworzą:

- ❑ droga krajowa nr 2 – droga relacji granica państwa (Niemcy) - Świecko - Poznań - Konin - Łowicz - Warszawa - Mińsk Mazowiecki - Międzyrzec Podlaski - Biała Podlaska - Terespol - granica państwa (Białoruś). Przebiega ona przez północną część miasta stanowiąc obwodnicę ośrodka. Jest to główna trasa ruchu tranzytowego w mieście o relacji wschód zachód.
- ❑ droga wojewódzka nr 811 – droga relacji Biała Podlaska - Konstantynów - Sarnaki. Droga dochodzi do miasta od północy przechodząc w drogę nr 812 przed węzłem łączącym drogi wojewódzkie z drogą krajową nr 2. W obszarze miasta przebiega ulicą Janowską. Droga ta zapewnia połączenia ponadlokalne, z gminami położonymi na północ od miasta. Łączna jej długość relacji Biała Podlaska – Sarnaki wynosi ok. 43 km.
- ❑ droga wojewódzka nr 812 – droga relacji Biała Podlaska - Wisznice - Włodawa - Chełm - Rejowiec - Krasnystaw. Przecina miasto z północy na południe łącząc się węzłem z drogą krajową nr 2 i dzieląc układ komunikacyjny miasta na zachodnią i wschodnią część. Przebiega ulicami: Janowską, Zamkową, Narutowicza, Łomaską, Witoroską, Lubelską. Droga ta zapewnia połączenia ponadlokalne, z gminami położonymi na południe od miasta, w województwie lubelskim. Jest jednym z ważniejszych szlaków w regionie. Łączna jej długość relacji Biała Podlaska – Krasnystaw wynosi ok. 151 km.
- ❑ drogi powiatowe: nr 1020L relacji Biała Podlaska - Terebela - Jagodnica – Witulin (na terenie miasta ulica Terebelska), nr 1036L relacji Biała Podlaska - Rokitno – Błonie (na terenie miasta ulica Francuska), nr 1068L relacji Biała Podlaska - Ogrodniki – Piszczac (na terenie miasta ulica Sidorska).

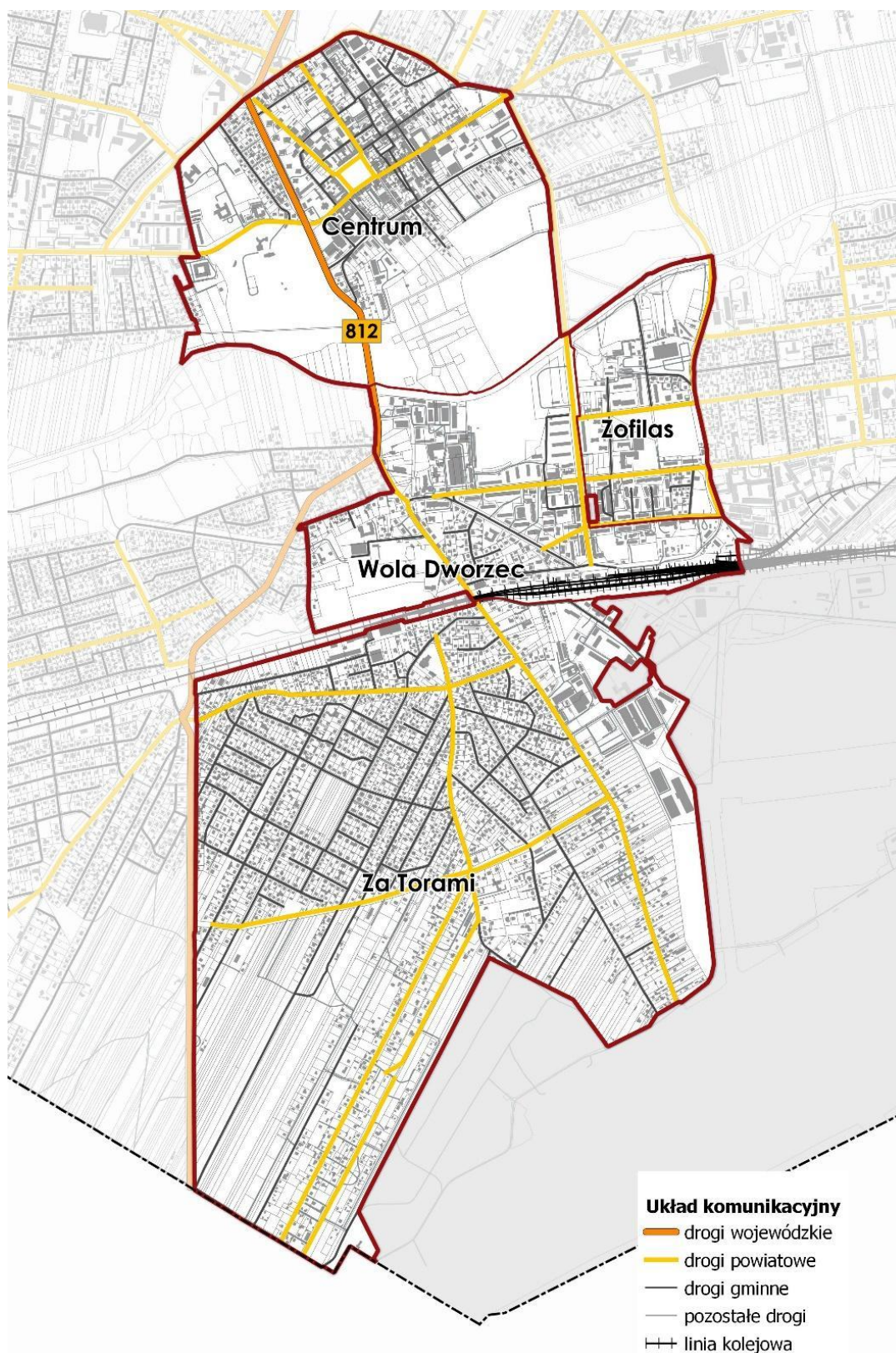
Przez miasto przebiega dwutorowa linia kolejowa nr 2 Warszawa - Terespol, będąca częścią II Paneuropejskiego Korytarza Transportowego Zachód - Wschód łączącego Berlin z Moskwą. W Białej Podlaskiej usytuowana jest stacja kolejowa z układem bocznic. Linia obsługuje trzy rodzaje ruchu pasażerskiego: międzynarodowy, dalekobieżny i regionalny.

Emisja komunikacyjna związana jest z głównymi trasami drogowymi przebiegającymi przez teren miasta. Wzmożony ruch pojazdów silnikowych przyczynia się lokalnie do zwiększenia zanieczyszczenia powietrza substancjami szkodliwymi, tj.: tlenkami azotu, tlenkami węgla, pyłami zawieszonymi, czy ołowiem. Ponadnormatywne stężenie tych substancji w atmosferze może mieć negatywny wpływ na funkcjonowanie środowiska. Do tras o największym natężeniu ruchu na terenie Miasta Biała Podlaska należą drogi krajowe i drogi wojewódzkie. Narażenie na uciążliwości związane z intensywnym ruchem komunikacyjnym związane jest z dużym natężeniem ruchu kołowego, który w przypadku obszaru rewitalizacji jest konsekwencją przebiegu sieci dróg wojewódzkich i powiatowych. Ciąg tworzony przez drogi wojewódzkie, przebiega przez centralną część Białej Podlaskiej i ma kluczowe znaczenie dla ruchu tranzytowego w układzie północ – południe. W przypadku obszaru rewitalizacji szczególna koncentracja ruchu kołowego dotyczy drogi wojewódzkiej nr 812. Droga ta wyróżnia się ponadprzeciętnym obciążeniem komunikacyjnym - zgodnie z danymi Generalnego Pomiaru Ruchu średni dobowy ruch roczny wyniósł w 2020 r. 6 224 pojazdów na dobę. Wzmożone natężenie ruchu w centralnej części miasta jest spowodowane także

promienistym układem ulic. Dodatkowe wyzwania związane są również z lokalizacją na terenie dawnego lotniska jednostki wojskowej. Wraz z jej utworzeniem znacznie wzrosło natężenie ruchu na ul. Łomaskiej, która bezpośrednio prowadzi do jednostki.

Na obszarze rewitalizacji występują rejony, w których przy niesprzyjających czynnikach może dochodzić do nadmiernej koncentracji szkodliwych substancji w powietrzu. Dotyczy to przede wszystkim centrum miasta oraz terenów zabudowanych nieobjętych miejskim systemem ciepłowniczym.

Liniowymi źródłami zanieczyszczenia powietrza są szlaki komunikacyjne o znacznym natężeniu ruchu.

Ryc. 11 Układ komunikacyjny obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Komunikacja, przede wszystkim ruch drogowy i kolejowy, jest również głównym źródłem emisji hałasu do środowiska. Na stopień uciążliwości ruchu komunikacyjnego wpływa natężenie ruchu, struktura ruchu pojazdów, stan techniczny i prędkość ich poruszania, rodzaj i stan techniczny nawierzchni, układ sieci komunikacyjnej. Wzrastające zagrożenie hałasem komunikacyjnym związane jest zarówno z systematycznym wzrostem natężenia ruchu, jak również z powstawaniem nowych obszarów wrażliwych w zasięgu uciążliwości hałasu oraz wzrostem populacji zamieszkującej przy głównych szlakach komunikacyjnych. Wpływ na lokalny klimat akustyczny obszaru rewitalizacji mają drogi przebiegające przez centrum miasta, wśród terenów zabudowanych. Zgodnie z ustaleniami „*Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Biała Podlaska*”, do najintensywniej uczęszczanych należą ulice Janowska, Lubelska, Witoroska, Zamkowa, Artyleryjska, Jana Pawła II, Aleja Tysiąclecia, Brzeska, Sidorska, Łomaska, Podleśna i Warszawska. Hałas na obszarze rewitalizacji generuje również linia kolejowa nr 2 relacji Warszawa Zachodnia – Terespol, stanowiąca fragment międzynarodowej linii kolejowej E20 Berlin – Moskwa. Na linii tej odbywa się intensywny ruch pociągów, zarówno pasażerskich (lokalnych, dalekobieżnych i międzynarodowych), jak i towarowych.

Obciążenie komunikacyjne ma negatywny wpływ na bezpieczeństwo mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji.

Niewątpliwie do działań potencjalnie ochronnych należeć będzie budowa wschodniej obwodnicy miasta w układzie północ-południe oraz nowego mostu, który połączy ul. Artyleryjską z ulicami: Koncertową i Daleką. Inwestycje te, przyczynią się do udrożnienia i usprawnienia ruchu nie tylko na obszarze rewitalizacji, lecz i w całym mieście. Budowa obwodnicy wyprowadzi ruch samochodów ciężarowych poza centrum miasta, skróci czas tranzytu przez miasto, a także znacząco poprawi bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego. Obwodnica będzie również ważnym połączeniem dla stacjonujące w Białej Podlaskiej wojska. Budowa mostu również zwiększy komfort życia mieszkańców miasta - upłynni ruch w południowo-zachodnim kwartale Białej Podlaskiej, szczególnie na moście na ul. Łomaskiej, jednocześnie skracając czas i trasę przejazdu poprzez ominięcie centrum miasta. Planowane nowe połączenie drogowe zwiększy dostępność usług publicznych mieszkańcom osiedli położonych przy samej inwestycji, jak i centrum miasta

Należy również zauważyć, że w ostatnich latach rośnie obciążenie układu komunikacyjnego w mieście ruchem lokalnym, co wskazuje na potrzebę zwiększania atrakcyjności alternatywnych sposobów komunikacji i ukierunkowanie rozwoju zintegrowanego transportu publicznego.

3.5.3. ZANIECZYSZCZENIE WÓD

Wody powierzchniowe na terenie Białej Podlaskiej badane są w ramach monitoringu rzek i zbiorników zaporowych, prowadzonego przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Ocenę stanu wód powierzchniowych wykonuje się w odniesieniu do jednolitych części wód, na podstawie wyników państwowego monitoringu środowiska i prezentuje poprzez ocenę stanu ekologicznego (w przypadku wód, które powstały w wyniku działalności człowieka lub których charakter został w znacznym stopniu zmieniony w następstwie fizycznych przeobrażeń, będących wynikiem działalności człowieka, tzn. wód sztucznych lub wód silnie zmienionych), ocenę stanu chemicznego i ocenę stanu.

Badania obejmują trzy główne rzeki przepływające przez miasto i prowadzone są w ramach czterech jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP):

- ☐ Krzna od Krzny Południowej do Klukówki (PLRW200024266459),
- ☐ Krzna od Klukówki do ujścia (PLRW200024266499),
- ☐ Klukówka od dopływu spod Walimia do ujścia (PLRW200019266469),
- ☐ Rudka (PLRW2000232664729).

Stan czystości wód na terenie Białej Podlaskiej ulega systematycznej poprawie, jednak nadal żadna z badanych rzek nie spełnia wymagań dla I klasy czystości wód. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje w przypadku Klukówki, której stan ekologiczny został określony jako słaby, głównie na podstawie elementów biologicznych zaliczonych do klasy IV. Krzna i Rudka charakteryzują się natomiast umiarkowanym stanem ekologicznym. Wyniki monitoringu stanu środowiska wskazują, że stan/potencjał trzech jednolitych części wód powierzchniowych na analizowanym terenie w oceniany jest jako zły.

Na terenie Białej Podlaskiej prowadzony jest również monitoring wód podziemnych. W 2021 r. Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przeprowadził monitoring operacyjny stanu chemicznego wybranych jednolitych części wód podziemnych. Próbkę wód podziemnych pobrano w 2 punktach pomiarowych zlokalizowanych na terenie miasta. Badania w punkcie pomiarowym nr 827 wykazały II klasę jakości wód, natomiast w punkcie pomiarowych nr 1826 - IV klasę czystości.

Jednym z głównych źródeł zanieczyszczeń wód – poza ściekami przemysłowymi - są ścieki komunalne. Na przestrzeni ostatnich lat w Białej Podlaskiej miał miejsce znaczący rozwój sieci kanalizacji sanitarnej. Obecnie, miasto posiada dość dobrze rozbudowany system kanalizacji sanitarnej na terenach zagospodarowanych. Zasięg występowania sieci kanalizacyjnej w mieście jest zbliżony do zasięgu obszaru wyposażonego w system wodociągów. Możliwość odprowadzania ścieków kanalizacją miejską zapewniona jest głównie w zachodniej części miasta, na terenach położonych na północ i południe od rzeki Krzny i na południe od torów kolejowych. Pozostali mieszkańcy korzystają ze zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych.

Obszar rewitalizacji obejmuje w dużej mierze zurbanizowany fragment miasta, czego efektem jest między innymi wysoki stopień wyposażenia technicznego. Dotyczy to poziomu obsługi mieszkańców siecią wodociągową i wyposażenia w kanalizację sanitarną w ramach zorganizowanego systemu odprowadzania ścieków do istniejącej oczyszczalni.

3.6. DIAGNOZA ZJAWISK FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNYCH

3.6.1. CHARAKTERYSTYKA FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNA OBSZARU REWITALIZACJI

Układ oraz rozwój przestrzenny miasta kształtował się w długotrwałym procesie rozwoju historycznego. Uwarunkowania mające wpływ na kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej to uwarunkowania środowiskowe i antropogeniczne. Do uwarunkowań środowiskowych należy zaliczyć przede wszystkim lokalizację dolin rzecznych oraz wiążące się z ich położeniem występowanie obszarów podmokłych, rozmieszczenie terenów leśnych, zasoby glebowe i wodne oraz cechy fizjograficzne terenu. Czynniki antropogenicznymi są rozmieszczenie głównych arterii komunikacyjnych oraz dostęp i stan infrastruktury technicznej.

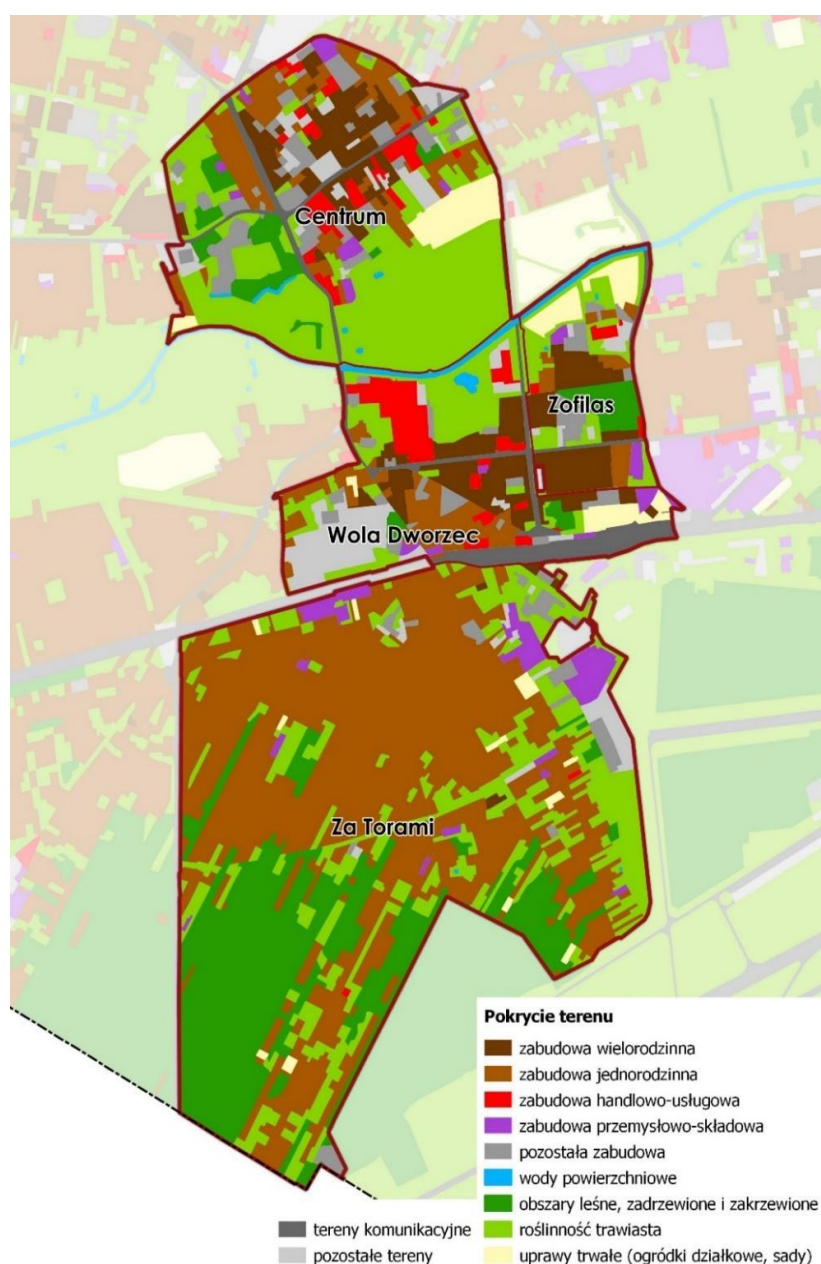
W Mieście Biała Podlaska ład przestrzenny jest uzależniony od uwarunkowań historycznych oraz lokalizacyjnych, które miały duży wpływ na obecny wygląd miasta. Historyczna rozbudowa Białej Podlaskiej przebiegała w kilku etapach. Dzisiejszy obraz miasta jest efektem kilku faz urbanizacyjnych, które uzupełniając się wzajemnie, tworzą skomplikowaną mieszaninę kompozycyjną w zakresie układów przestrzennych jak i form architektury. Współczesna Biała Podlaska stanowi miasto, które powstało poprzez stopniowe łączenie wielu odrębnych jednostek osadniczych w jeden organizm administracyjny. Początkowo miasto niemal w całości znajdowało się po północnej stronie rzeki Krzny, na południu usytuowane było przedmieście Wola. Wokół miasta zlokalizowane były pola uprawne, stopniowo przekształcane w tereny budowlane i włączane w struktury miasta.

Wyróżnia się następujące elementy, kształtujące strukturę przestrzenną miasta:

- ❑ pasmo północne, obejmujące historycznie ukształtowane śródmieście, pełniące obecnie funkcje miejskiego centrum administracyjno – usługowego,
- ❑ pasmo centralne, obejmujące dolinę rzeki Krzny,
- ❑ pasmo południowe, rozwijające się wzdłuż przebiegającej równoleżnikowo linii kolejowej nr 2 Warszawa Zachodnia – Terespol (E-20). Pomiędzy nią a doliną Krzny zlokalizowano dwa zespoły zabudowy wielorodzinnej oraz rozległe tereny przemysłowo-składowe. Na południe od linii kolejowej znajduje się duży zespół zabudowy jednorodzinnej ze znacznymi rezerwami terenowymi pod nowe inwestycje mieszkaniowe oraz tereny dawnego lotniska wojskowego, obecnie zajmowane przez jednostkę wojskową.”

W strukturze użytkowania gruntów w mieście, dominują trzy kategorie - tereny zabudowane i zurbanizowane, tereny rolne oraz tereny zadrzewione i zakrzewione. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują 41,6% powierzchni miasta (2 057 ha). Prawie identyczną powierzchnię stanowią także użytki rolne- 41,8% (2 067 ha). Tereny uprawne rozciągają się głównie w północnej i północno- wschodniej części miasta. Prawie jedna czwarta użytków rolnych związana się z licznymi łąkami i pastwiskami trwałymi, które rozciągają się równoleżnikowo ze wschodu na zachód w centralnych rejonach miasta. Ich występowanie

związane jest z rozległymi terenami dolin rzecznych Krzny oraz Klukówki. Grunty leśne zadrzewione i zakrzewione stanowią 15,4% powierzchni miasta – 760 ha, ich największe kompleksy rozciągają się we wschodniej oraz południowej części miasta. Wśród użytków rolnych znajdujących się na terenie miasta przeważający udział mają grunty orne stanowiące 66,9% wszystkich terenów wykorzystywanych na cele produkcji rolnej. Obszary zurbanizowane w 30,3% składają się z terenów zabudowy mieszkaniowej, podczas gdy tereny przemysłowe i inne tereny zabudowane zajmują 23,4% powierzchni tej grupy, a tereny komunikacyjne 19,3%. Kategoria gruntów pod wodami zdominowana jest przez wody rzek Krzna oraz Klukówka, obejmujące 0,4% powierzchni miasta. Wody stojące znajdują się głównie w północno-wschodnim fragmencie miasta i pełnią rolę stawów hodowlanych.

Ryc. 12 Wykorzystanie powierzchni (pokrycie terenu) obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Na tle opisanych uwarunkowań funkcjonalno-przestrzennych należy zauważyć, że obszar rewitalizacji pełni istotną rolę w strukturze miasta. Jest to teren wielofunkcyjny. W układzie czterech jednostek analitycznych, na które został on podzielony, obserwowane jest znaczne zróżnicowanie funkcjonalno-przestrzenne, co zasygnalizowano już w rozdziale poświęconym sferze gospodarczej.

Na obszarach położonych centralnie – „Centrum”, „Wola Dworzec” i „Zofilas” – należy odnotować przewagę budynków mieszkaniowo-usługowych. Natomiast jednostka „Za Torami” charakteryzuje się przeważającym udziałem budynków mieszkaniowych jednorodzinnych.

Obszar „Centrum” znajduje się w centralnej części całego Miasta Biała Podlaska. Obejmuje fragment miasta zlokalizowany: na południe od ul. Artyleryjskiej i ul. Nowej, na zachód od alei Tysiąclecia i ul. Nowej, na wschód od ul. Spółdzielczej i ul. Janusza Kusocińskiego, na północ od doliny rzeki Krzny. Sieć komunikacyjna wyznaczonego obszaru stanowi ortogonalna siatka ulic. Oś centralną wyznacza prostokątny Plac Wolności, który pełni funkcję reprezentacyjną i centralną miasta. Głównymi szlakami komunikacyjnymi „Centrum” są ulice: Janowska, Marszałka Józefa Piłsudskiego, Warszawska, Brzeska, Gabriela Narutowicza, Zamkowa, Artyleryjska, Nowa i aleja Tysiąclecia. Są one jednocześnie drogami powiatowymi. Pozostałe ulice są drogami lokalnymi i dojazdowymi. Centrum połączone jest, przebiegająca przez dolinę rzeki Krzny, drogą wojewódzką nr 812, która łączy je z południową częścią miasta.

Obszar „Centrum” zawiera w sobie bardzo bogatą sieć funkcji. Z uwagi na swoje położenie w strukturze miasta i obszaru rewitalizacji „Centrum” stanowi ważne zaplecze administracyjne i usługowe. Mieści ono najważniejsze instytucje publiczne - na tym terenie zlokalizowane są m.in.: Urząd Miasta, Urząd Stanu Cywilnego, Starostwo Powiatowe, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, Białskie Centrum Kultury, Miejską Bibliotekę Publiczną, Muzeum Południowego Podlasia, Urząd Skarbowy, Sąd Rejonowy czy Prokuratura Rejonowa. Obok funkcji publicznych w przestrzeni obszaru kumuluje się działalność handlowa i usługowa, zlokalizowane tu są m.in.: przedszkola, szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, sklepy spożywcze, przemysłowe, drogerie, galerie handlowe, piekarnie, cukiernie, restauracje, placówki banków, przychodnie, apteki. W wyniku skoncentrowanych wielu terenów usług wyznaczono kilka terenów komunikacyjnych pełniących funkcję parkingów. W centrum obszaru występuje zabudowa mieszkaniowa śródmiejska, a na pozostałym terenie znajduje się również zabudowa mieszkaniowa śródmiejska, wielorodzinna i jednorodzinna. W historycznym układzie urbanistycznym zachowało się także wiele obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

Jednostki „Wola Dworzec” oraz „Zofilas” obejmują południowe tereny miasta, które od ścisłego centrum miasta oddzielone są przez rzekę Krznę, na zachód od alei Jana Pawła II, na wschód od ul. Łomaskiej i Stodolnej oraz na północ od linii kolejowej. Sieć komunikacyjna obszaru nie posiada charakterystycznego układu ulic. Drogami powiatowymi występującymi na tym terenie są ul.: Łomaska, Sidorska, Parkowa, Tadeusza Kościuszki oraz aleje: Tysiąclecia i Jana Pawła II. Obszar ten nie pełni funkcji administracyjnych, natomiast w jego granicach mieszczą się liczne szkoły i placówki oświatowe oraz punkty handlowe i usługowe zlokalizowane wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. We wschodniej części obszaru znajduje się park Zofii Las poddany nowemu zagospodarowaniu. Dzięki zrealizowanym pracom park stał się przyjaznym miejscem do zabaw dla dzieci i aktywnym miejscem spędzania przez mieszkańców wolnego czasu. W granicach opisywanych jednostek przeważa zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna. Zabudowa jednorodzinna zlokalizowana jest głównie przy ul. Kolejowej, Stacyjnej, Zielonej i Stodolnej. Rozwój osiedli mieszkaniowych na tym terenie był ściśle związany z działającym niegdyś zakładem włókienniczym „Bławena”, dużą jednostką wojskową zlokalizowaną w Białej Podlaskiej oraz niegdyś prężnie działającymi PKP Polskimi Liniami Kolejowymi S.A., którymi odbywał się transport towarów na linii wschód-zachód. Osiedla stanowiły zaplecze mieszkalne dla osób zatrudnionych przez wspomniane podmioty. Wraz z upadkiem przedsiębiorstwa, kryzysem, który dotknął PKP i likwidacją jednostki wojskowej, na skutek licznych zwolnień, osiedla te zaczęły podupadać. Obszar wymaga opracowania kompleksowej koncepcji architektoniczno-urbanistycznej, która pozwoli na wypracowanie efektywnych rozwiązań pozwalających na transformację tego miejsca, w tym podkreślenie jego historycznych tradycji.

Jednostka „Za Torami” obejmuje Osiedle Żwirki i Wigury. Jej południową granicę stanowi granica miasta, zachodnią ul. Lubelska, zaś północną granicę linia kolejowa. Kluczowymi drogami powiatowymi są ulice: Grzybowa, Długa i Łomaska biegnące z północy na południe obszaru oraz droga wojewódzka nr 812 (ul. Lubelska). Z zachodu na wschód ciągną się zaś drogi powiatowe, tj. ul. Podleśna i Żwirki i Wigury. Wiodącą funkcją terenu jest intensywna zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Tereny usług rozmieszczone są jedynie w sposób punktowy. Obszar ten jest silnie oddzielony od centrum, co skutkuje odcięciem tych terenów od infrastruktury miejskiej i wykluczeniem społecznym jego mieszkańców. Z uwagi na peryferyjne położenie jednostki jej mieszkańcy doświadczają problemu izolacji, poprzez odległość jaka dzieli ich od obiektów usługowych, handlowych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych. Istotnym zagadnieniem jest również brak dobrego zaplecza kulturalnego. Ważną inwestycją rewitalizacyjną zrealizowaną przez miasto na terenie jednostki była budowa - u zbiegu ulic Wyzwolenia i Kruczej - Ekoparku. Dzięki dofinansowaniu pozyskanemu z Unii Europejskiej zaniedbany teren został przekształcony w miejsce rekreacji i spotkań lokalnych mieszkańców. Jest to projekt innowacyjny, wykorzystujący ekologiczne materiały i rozwiązania, który może stać się wzorcowym przykładem możliwości zagospodarowania tego typu przestrzeni. Dzielnica wymaga jednak dalszych zmian i wielu przedsięwzięć infrastrukturalnych. Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy apelowali

o zorganizowanie na terenie osiedla instytucji miejskiej, która pełniłaby rolę międzypokoleniowego miejsca spotkań i aktywizacji mieszkań.

Obszar rewitalizacji pełni istotną rolę w strukturze miasta. Przede wszystkim na obszarze rewitalizacji lub bezpośrednio przy jego granicach leży większość obiektów publicznych. Wybrane części obszaru rewitalizacji posiadają funkcje rekreacyjno-wypoczynkowe. Centralna część obszaru rewitalizacji jest przestrzenią dobrze skomunikowaną i dobrze dostępną dla mieszkańców miasta.

Jednocześnie obszar boryka się z problemami związanymi z dysfunkcyjnym układem komunikacyjnym oraz związanym z tym obciążeniem centrum miasta ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców.

Istotną barierę w rozwoju przestrzennym miasta, a przede wszystkim w przemieszczaniu się z północnych obszarów miasta na południowe stanowi Krzna.

Miasto dzieli również przebiegająca równoleżnikowo przez jego obszar linia kolejowa.

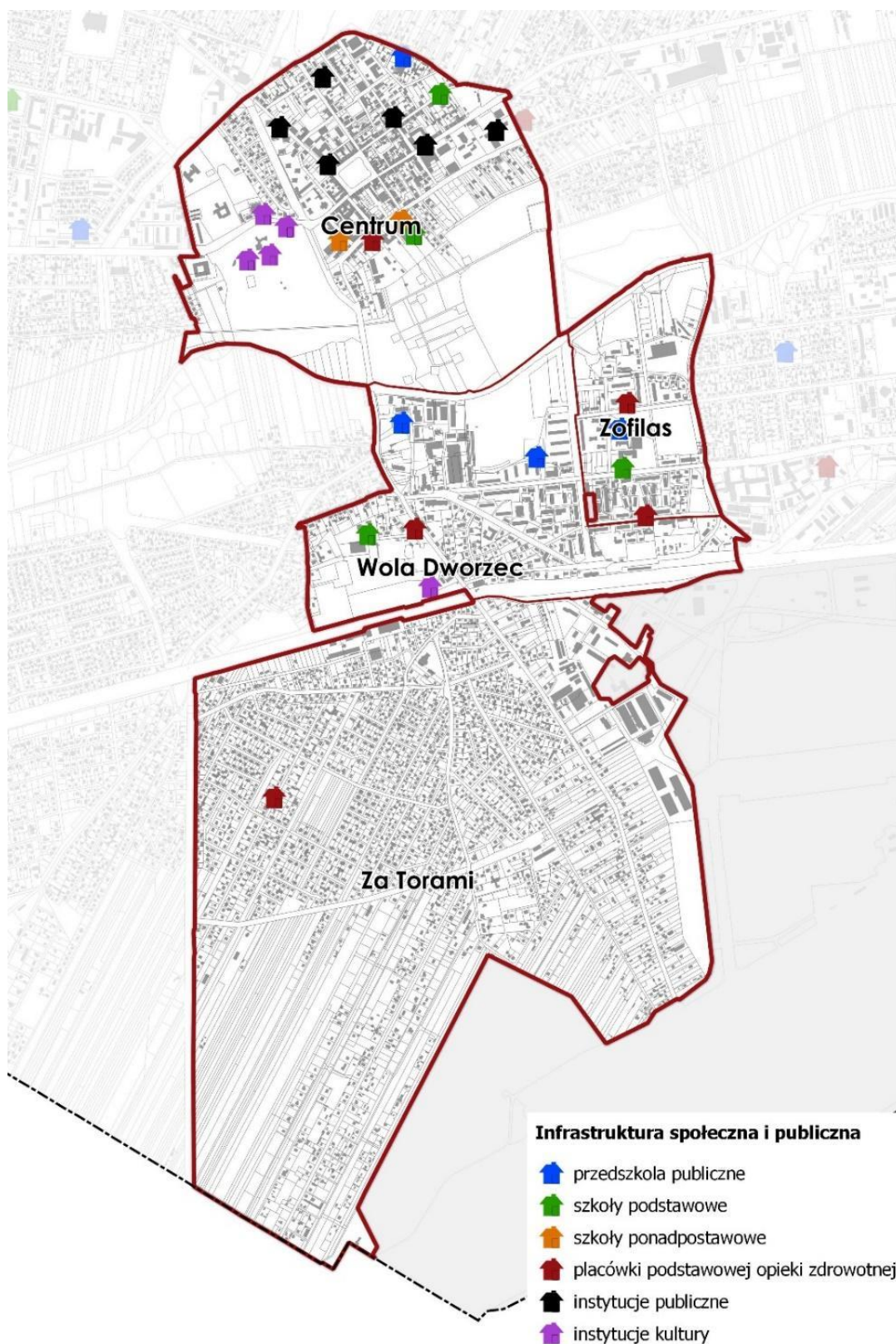
3.6.2. DOSTĘP DO USŁUG

Infrastruktura społeczna jest elementem posiadającym duże znaczenie dla jakości życia mieszkańców miasta. Zapewnienie dostępu do niej jest jednym z najważniejszych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Na infrastrukturę społeczną składają się instytucje oraz urządzenia zapewniające zaspokojenie potrzeb mieszkańców miasta w zakresie oświaty, opieki zdrowotnej, życia kulturalnego i społecznego, opieki socjalnej oraz sportu. Dostępność do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych wpływa na możliwość skorzystania z określonych dóbr i usług przez mieszkańców danego obszaru. Duża odległość od obiektów infrastruktury społecznej, edukacyjnej, czy terenów zieleni wpływa negatywnie na funkcjonowanie społeczności lokalnej – obniża komfort życia mieszkańców i może mieć wpływ na wybór miejsca zamieszkania.

Na obszarze rewitalizacji swoją siedzibę ma wiele placówek edukacyjnych i opiekuńczych: Żłobek Miejski „Skarbiec Skrzata” (ul. Janowska 22), Przedszkole Samorządowe Nr 10 (ul. Nowa 20), Przedszkole Samorządowe Nr 11 (ul. Sidorska 20), Przedszkole Samorządowe Nr 7 (ul. Ludwika Waryńskiego 1), Przedszkole Samorządowe Nr 6 (ul. Łomaska 2D), Szkoła Podstawowa nr 4 im. Kornela Makuszyńskiego (ul. Stanisława Moniuszki 36), Szkoła Podstawowa nr 1 im. ks. Stanisława Brzóska (ul. Gabriela Narutowicza 41), Szkoła Podstawowa nr 3 im. Marii Konopnickiej (ul. Sportowa 7), Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 5 im. Jana Kochanowskiego (ul. Sidorska 30), I Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Ignacego Kraszewskiego (ul. Józefa Ignacego Kraszewskiego 1), II Liceum Ogólnokształcące im. Emilii Plater (ul. Gabriela Narutowicza 39).

Śródmieście stanowi także centrum życia kulturalnego całego miasta. Należy w tym względzie wskazać na kluczowe obiekty infrastruktury kulturalnej: Białskie Centrum Kultury im. Bogusława Kaczyńskiego (ul. Warszawska 11), Miejską Bibliotekę Publiczną (ul. Warszawska 12A), Galerię Podlaską (ul. Warszawska 12), Bibliotekę Multimedialną „Barwna” (ul. Warszawska 12C), Multicentrum (ul. Warszawska 12C), Muzeum Południowego Podlasia (ul. Warszawska 12) oraz Oddział Martyrologiczno-Historyczny Muzeum Południowego Podlasia (ul. Łomaska 21).

Obszar rewitalizacji to także centrum usług administracyjnych Białej Podlaskiej. Zlokalizowane są tutaj: Urząd Miasta Biała Podlaska (ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 3), Urząd Stanu Cywilnego (ul. Janowska 27), Starostwo Powiatowe w Białej Podlaskiej (ul. Brzeska 41), Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie (ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 24), Urząd Skarbowy (ul. Prosta 19), Sąd Rejonowy (ul. Brzeska 20/22) czy Prokuratura Rejonowa (ul. Brzeska 20/22). Obszar rewitalizacji pełni także ważną rolę w zakresie świadczenia usług zdrowotnych. Znajdują się tu liczne placówki podstawowej opieki zdrowotnej i apteki.

Ryc. 13 Wykorzystanie powierzchni (pokrycie terenu) obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Centralna część obszaru rewitalizacji, z uwagi na swoje położenie w strukturze miasta, charakteryzuje się bardzo dobrym wyposażeniem w infrastrukturę społeczną.

Niska dostępność do usług dotyczy przede wszystkim mieszkańców jednostki „Za Torami”, położonej peryferyjnie.

3.6.3. JAKOŚĆ PRZESTRZENI PUBLICZNYCH

W ciągu ostatnich lat na terenie Białej Podlaskiej, w tym w obrębie obszaru rewitalizacji, zrealizowano liczne przedsięwzięcia infrastrukturalne, które polegały na poprawie jakości i dostępności przestrzeni publicznych.

Biała Podlaska rozpoczęła prace rewitalizacyjne w 2012 roku. W ramach projektu realizowanego ze środków programu regionalnego na lata 2007-2013 zmodernizowano budynek dydaktyczny, salę gimnastyczną i basen I Liceum Ogólnokształcącego, wybudowano parking na ponad 100 miejsc przy ul. Narutowicza oraz przebudowano kilka ulic w centrum miasta, m.in. Łazienną, Browarną, Ciasną, Wąską oraz Sadową. Wspólnie z Caritas Diecezji Siedleckiej samorząd zrealizował również rewitalizację zabytkowego zespołu szpitalnego – obecnej siedziby bialskiego ośrodka Caritas. Odnowiono również Park Radziwiłłowski. Ostatnim elementem projektu była modernizacja Placu Rubina.

Obecnie miasto kończy realizację ważnego projektu *„Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych”* na który pozyskało z Unii Europejskiej ponad 17 mln zł. Głównym celem projektu jest odnowa zdegradowanych i zniszczonych przestrzeni miejskich. Projekt obejmuje: rewitalizację terenu przemysłowego przy centrum handlowym SAS poprzez przebudowę istniejącego układu drogowego i infrastruktury towarzyszącej, nadanie nowej funkcji użytkowej budynkowi przy ulicy Kolejowej 21, w którym powstał rodzinny dom dziecka, przebudowę budynku przy Krótkiej 1 oraz zabytkowej piwnicy pod budynkiem przy ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego, z przeznaczeniem na cele społeczne i kulturalne. W ramach projektu swoją siedzibę zmieniło też Przedszkole Samorządowe nr 6, przeniesione do wyremontowanego budynku przy Łomaskiej 2D. Na Osiedlu Za Torami, między ul. Kruczą, Wyzwolenia i Drzewieckiego, utworzono również atrakcyjny obszar rekreacyjny dla mieszkańców. Odnowiono także tzw. „Babski Rynek”.

Jakość przestrzeni miejskiej oceniana jest również poprzez wizerunek i estetykę obszaru rewitalizacji. Pomimo licznych inwestycji w infrastrukturę publiczną, obszar ten boryka się z dużymi problemami w zakresie ładu przestrzennego, które są wynikiem utrwalonego podejścia do gospodarowania przestrzenią. Problemem obszaru rewitalizacji są w szczególności:

- ❑ mała liczba zorganizowanych miejsc parkingowych i przejść dla pieszych,
- ❑ zaniedbane chodniki,
- ❑ niewystarczająca ilość ławek i terenów zielonych,
- ❑ zły stan podwórek, zaśmiecenie terenu.

Ważnym elementem obniżającym jakość przestrzeni publicznej jest również, widoczny przede wszystkim w centrum miasta, chaos reklamowy. Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy zwrócili uwagę na konieczność dokończenia rewitalizacji, znajdującego się w centrum miasta Placu Rubina. Do problemów tego obszaru należą przede wszystkim: zaśmiecenie i zanieczyszczenie terenu, brak połączenia części zmodernizowanej placu

z sąsiadującym z nim „dzikim” parkingiem, brak miejsc do odpoczynku (ławeczki, zielona infrastruktura). Jako częściowe rozwiązanie tych problemów zaproponowano zagospodarowanie placu zielenią, dodanie ławek, organizację wydarzeń we współpracy ze szkołami artystycznymi, utworzenie tzw. Partnerstwa Ulicy lub też innych imprez dedykowanych temu miejscu. Rewitalizacji wymaga również znajdujący się nieopodal Szkolny Dwór.

W obszarze znajduje się ponadto duża liczba obiektów zabytkowych, które znajdują się zarówno w rękach publicznych, jak i prywatnych, a których stan zachowania znajduje się na nieodpowiednim poziomie.

Widoczny jest także aspekt stygmatyzacji niektórych ulic czy rejonów miasta jako najbardziej niebezpiecznych i najbardziej zaniedbanych. Z jednej strony jest to pewnego rodzaju stereotyp, z drugiej strony jednak często na tych terenach zamieszkuje dużo osób wykluczonych społecznie, które mają lub miały problemy z prawem, borykają się z uzależnieniami i problemami finansowymi. Jednocześnie mało atrakcyjna okolica, zaniedbana przestrzeń wspólna, wpływają na dalsze jej niszczenie przez mieszkańców i pogłębia zjawisko wykluczenia.

Pomimo podejmowanych działań dużym problemem pozostaje fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. Obniża to zarówno komfort, jak i bezpieczeństwo użytkowników, a w przypadku osób ze szczególnymi potrzebami w niektórych przypadkach może nawet wykluczać z możliwości korzystania z przestrzeni.

Miasto systematycznie rozbudowuje sieć ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych. Od 2019 r. w mieście przybywa dróg rowerowych, które zapewniają nie tylko poprawę bezpieczeństwa, lecz również zachęcają do aktywnej rekreacji. Dużą popularnością cieszą się ścieżki rowerowe powstałe w ramach projektu *„Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych”*. Tu oprócz zapewnionej wygody i bezpieczeństwa, cykliści mogą odkryć walory przyrodnicze i krajoznawcze miasta. Ścieżki prowadzą bowiem m.in. przez okolicę Parku Radziwiłłowskiego, przy ul. Zamkowej przy Małpim Gaju oraz od alei Tysiąclecia do alei Jana Pawła II. Kolejne drogi rowerowe powstały także w ramach projektu *„Budowa zintegrowanego systemu zrównoważonej mobilności na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska”*. W ramach niego powstały m.in. drogi rowerowe przy ul. Brzeskiej, Sidorskiej, Janowskiej, Terebelskiej, Zamkowej, Mickiewicza, Kąpielowej i Kruczej. Miasto planuje już również budowę kolejnych odcinków ścieżek. Jednak, jak podkreślano podczas konsultacji społecznych, aby system ścieżek rowerowych działał, sieć ścieżek musi pokryć całe miasto.

W tym miejscu warto również wspomnieć, że w drodze uchwały Nr XXXVIII/372/14 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 10 października 2014 r. przyjęto „Politykę Rowerową Miasta Biała Podlaska”. Głównym celem strategicznym Polityki Rowerowej jest poprawa mobilności transportowej mieszkańców Białej Podlaskiej poprzez zdefiniowanie, wdrażanie oraz popularyzację idei zrównoważonego transportu z udziałem ruchu rowerowego jako integralnej części systemu transportowego miasta. Cel ten jest realizowany pod hasłem „Rowerowa Biała Podlaska”. Realizacja głównego celu będzie możliwa dzięki wdrożeniu strategicznych celów towarzyszących, w tym: poprawy bezpieczeństwa ruchu; redukcji zagrożeń motoryzacyjnych i problemów z parkowaniem; zwiększaniu szybkości przemieszczania się w mieście; popularyzacji proekologicznych zachowań transportowych mieszkańców miasta; poprawy jakości przestrzeni życiowej w mieście - minimalizację hałasu i ilości zanieczyszczeń, zmniejszenie zapotrzebowania na przestrzeń komunikacyjną; poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej mieszkańców miasta; zapewnienie możliwości łączenia roweru z innymi środkami transportu. Dla osiągnięcia celu strategicznego uznano za niezbędne: zapewnienie dostępności całego miasta dla ruchu rowerowego; uczynienie miasta przyjaznym dla poruszających się rowerami; stworzenia środowiska, w którym rowerzysta będzie czuł się bezpiecznie, co w dalszej perspektywie może sprzyjać ograniczeniu problemów transportowych występujących obecnie na terenie Białej Podlaskiej. W latach 2022 i 2023 dzięki zaangażowaniu mieszkańców, Biała Podlaska znalazła się na 1. miejscu w plebiscycie: Rowerowa Stolica Polski. Ideą konkursu jest przede wszystkim: propagowanie aktywnego wypoczynku, promocja turystyki rowerowej, promocja jazdy rowerem jako alternatywnego środka transportu, wdrażanie idei „smart city” w miastach. W ramach konkursu rowerzyści pobierają specjalnie stworzoną na potrzeby rywalizacji darmową aplikację, która rejestruje trasy i ich długości. Miasto, które będzie miało najwięcej zarejestrowanych przejechanych kilometrów – proporcjonalnie do liczby mieszkańców – wygrywa tytuł Rowerowej Stolicy Polski. Zebrane dane o najczęściej używanych trasach mogą być również przydatnym narzędziem przy planowaniu i projektowaniu ścieżek i infrastruktury rowerowej.

3.7. DIAGNOZA ZJAWISK TECHNICZNYCH

3.7.1. ZASOBY I ZAGROŻENIA DOTYCZĄCE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

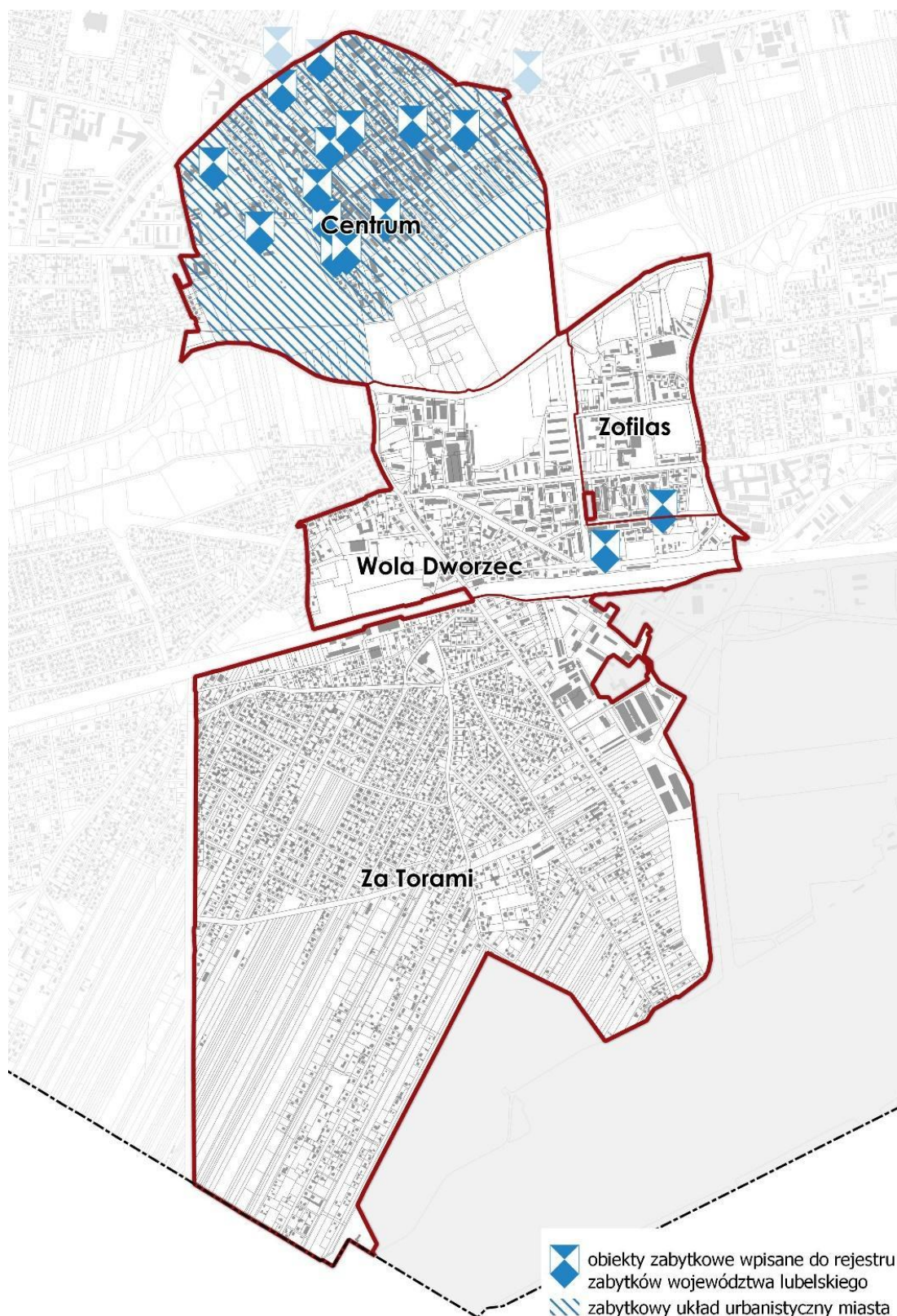
Biała Podlaska jako osada istniała już na przełomie XII i XIII wieku. Później, około XIV wieku, powstał w tym miejscu dwór, a przy nim z czasem osada dworska. Po lokacji miasta wytyczono rynek i ulice na terenach po północnej stronie Krzny, na wschód od dworu i osady targowej. Centralny plac miasta – rynek – usytuowany został przy głównym trakcie komunikacyjnym - gościńcu łukowskim. Do każdego narożnika zbiegały się dwie ulice. Rynek z czasem obudowano kramami. Poza miastem wytyczono dzielnicę Stodolną, w której stanęły stodoły bialskich rolników. Na południowym brzegu Krzny, gdzie trakt lubelski przecinał rzekę, zaczęło wykształcać się przedmieście – Wola. Główny ciąg przestrzenny miasta ukształtował się od dworu przy farze aż po rynek, a tworzyły go głównie trakty tranzytowe. Wówczas również Aleksander Ludwik Radziwiłł – właściciel miasta - budowę słynnej siedziby Radziwiłłów. Budowa rezydencji ukończona została w 1630 roku. Całość założenia składała się z: pałacu, kaplicy pałacowej, trzech oficyn, wieży, bramy wjazdowej oraz ziemnych obwarowań obronnych systemu staroholenderskiego. Budowa całego założenia trwała ponad sto lat, do 1736 roku. Kolejnym z ważnych przedsięwzięć zrealizowanych w czasach Aleksandra Ludwika była Akademia Bialska, ufundowana w 1628 roku przez Krzysztofa Ciborowicza Wilskiego. Po pladze pożarów oraz spustoszeniach poczynionych przez najazdy Kozaków, książę podjął decyzję o ufortyfikowaniu Białej. Wały obronne wraz z fosami wykonano w drugiej połowie XVII wieku. W XVIII w. na przedmieściu Wola wykształcił się plac Trzech Krzyży - przy którym stały szynki oraz mieściły się składy. Po zniszczeniach wojennych, koniec drugiej dekady XIX wieku przyniósł ożywienie gospodarcze miasta. Bez wątplenia sprzyjała temu budowa traktu Brzeskiego, tj. drogi z Warszawy do Brześcia. Przy okazji budowy Traktu Brzeskiego wybudowano rynek bialski, a w 1825 roku zbudowano odwachy rogałkowe. W 1844 roku przeprowadzono przez Białą kolej warszawsko-terespolską, a dwa lata później została uruchomiana fabryka przemysłu drzewnego „Dom Handlowy H.B. Raabe”. W tym czasie miasto rozrastało się głównie na terenie przedmieścia Wola i na swoich obrzeżach. Początek XX wieku przyniósł rozrastanie się miasta w trzech kierunkach: wschodnim – wzdłuż ulicy Brzeskiej, zachodnim przy ulicy Sławacińskiej i Warszawskiej oraz Woli. Dwudziestolecie międzywojenne było okresem silnego rozwoju miasta. Był to okres rozwoju przemysłu, oświaty oraz wzrostu demograficznego. Rozrastała się fabryka Raabego. Wizytówką bialskiego przemysłu stała się Podlaska Wytwórnia Samolotów, powstała w 1924 roku. II wojna światowa niemal całkowicie pozbawiła miasto przemysłu i zahamowała jego rozwój. Ponowne ożywienie nastąpiło dopiero w latach 60-tych. W okresie PRL w Białej Podlaskiej wzniesiono osiedla mieszkaniowe „Zgoda”, „Kopernika”, „Terebelska”, „Centrum”, „Osiedle Młodych”, „Osiedle Piastowskie”. Pod koniec lat sześćdziesiątych ruszyła również budowa największej w mieście inwestycji przemysłowej - Zakładów Przemysłu Wełnianego „Biawena”. Wyraźna zmiana struktury przestrzennej miasta nastąpiła w latach siedemdziesiątych. Powiększył się jej obszar dzięki budowie na obrzeżach miasta nowych osiedli spółdzielczych i domków

jednorodzinnych - Kołychawa, Piaski, Za Torami, Szumowa Góra. Rozbudowie miasta towarzyszyła akcja niszczenia starej, unikalnej drewnianej zabudowy.

Specyfika obszaru rewitalizacji wynika z przedstawionej genezy historycznej obszaru i związanej z nią dużej liczby obiektów objętych ochroną konserwatorską. O przeszłości historycznej obszaru świadczą zachowane zabytki - obiekty i ich zespoły, które posiadają wysoką wartość kulturową. Zgodnie z Obwieszczeniem Nr 1/2022 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 28 lutego 2022 r. w sprawie wykazu zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych województwa lubelskiego i do rejestru zabytków archeologicznych województwa lubelskiego na terenie Białej Podlaskiej znajduje się 21 obiektów zabytkowych lub zespołów obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru „A” zabytków nieruchomych województwa lubelskiego, z czego aż 16 na obszarze rewitalizacji. Najbardziej charakterystyczną i cenną w obszarze miasta całość kompozycyjną i strukturalną stanowi zachowany średniowieczny układ urbanistyczny, z prostokątnym rynkiem i ortogonalną siatką ulic.

Najważniejszym obiektem zabytkowym obszaru rewitalizacji jest Zespół Zamkowy Radziwiłłów, obejmujący pozostałości dawnego zamku zbudowanego w XVII wieku na planie gwiazdy pięcioramiennej z pięcioma bastionami otoczonymi fosą i wałem ziemnym. Budowę zespołu rozpoczął Aleksander Ludwik Radziwiłł, a kontynuowali ją jego następcy. Na początku XVIII wieku uzyskał on swój ostateczny architektoniczny wygląd. Wybudowany w jego obrębie (dziś już nieistniejący) pałac stanowił wzór dla innych tego typu obiektów w Polsce. Zachowane fortyfikacje ziemne stanowią rzadki przykład umocnień „szkoły staroholenderskiej”. Z pozostałych budowli zamkowych zachowały się również: brama wjazdowa z fasadą komponowaną na wzór łuku triumfalnego, osłaniającą prostokątne wnętrze, wieża wjazdowa (zwana wartowniczą), połączona ćwierkolistną szczytą bramną z bramą wjazdową, trzy oficyny, wieżyczka wschodnia oraz kaplica zamkowa pw. św. Józefa Koncewicza. Współcześnie wieża wjazdowa, kaplica i wieżyczka wschodnia i część oficyny zachodniej wykorzystywane są przez Muzeum Południowego Podlasia, a pozostałe budynki użytkowane są przez m.in. Miejską Bibliotekę Publiczną, Zespół Szkół Muzycznych I i II stopnia im. Fryderyka Chopina oraz Białskie Centrum Kultury.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że Biała Podlaska w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014- 2020 zrealizowała projekt *„Rewaloryzacja i modernizacja zespołu zamkowo-parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej”*. Projekt obejmował prace konserwatorskie i roboty budowlane przy zabytkowych budynkach zespołu zamkowo-parkowego Radziwiłłów oraz ich otoczeniu, w tym: przebudowę układu komunikacyjnego, odtworzenie części fortyfikacji ziemnych, uczytelnienie rawelinu oraz skarp fosi w ramach rewaloryzacji zabytkowego założenia, modernizację amfiteatru, przebudowę, prace konserwatorskie, adaptację i remont budynków wykorzystywanych przez Muzeum Południowego Podlasia oraz przebudowę i budowę sieci technicznych. W ramach projektu zrealizowano także zakup wyposażenia i sprzętu (w tym multimedialnego) oraz oprogramowania na potrzeby działalności Muzeum.

Ryc. 14 Lokalizacja obiektów zabytkowych na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska

Źródło: Opracowanie własne.

Do cenniejszych założeń i obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie Białej Podlaskiej należą również:

- ❑ Zespół szpitalny św. Karola Boromeusza – jeden z nielicznie zachowanych i jednocześnie najcenniejszych zabytków architektury szpitalnej osiemnastowiecznej epoki baroku znajdujących się w Polsce. Ufundował go Karol Stanisław Radziwiłł przed rokiem 1716 jako drewniany klasztor Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo (zwanych Szarytkami), które sprowadzono w celu prowadzenia szpitala i sierocińca. Murowany budynek, ufundowany przez Annę z Sanguszków Radziwiłłową, został wzniesiony w 1728 r. Pod koniec XVIII lub na początku XIX wieku dobudowano skrzydło północno-zachodnie i klasyczny portyk.
- ❑ Kościół parafialny pw. św. Anny - pierwszy drewniany kościół wybudowano w tym miejscu w latach 1522-1525, z fundacji Jerzego Iwanowicza Ilinicza. w latach 1596-1603 wybudowano nowy, murowany kościół, ufundowany przez Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła „Sierotkę”, który w XVII wieku rozbudowano o dwie kaplice: południową (Różańcową), ufundowaną przez Teklę z Wołłowiczów Radziwiłłową oraz północną (replikę kaplicy południowej), z fundacji Karola Stanisława Radziwiłła. Dzięki temu świątynia zyskała plan krzyża łacińskiego. Obok kościoła znajduje się dzwonnica z połowy XVII wieku, plebania z 1750 r., wikarówka z XVIII wieku oraz budynek organistówki z 1820 r.
- ❑ Zespół poreformacki - klasztorny zespół poreformacki w Białej Podlaskiej tworzą barokowe budynki kościoła św. Antoniego i klasztoru poreformackiego. Kościół zwrócony jest fasadą na północ, do jego wschodniego boku przylega trójskrzydłowy klasztor. Oba budynki zostały ufundowane w 1670 r. przez Michała Kazimierza Radziwiłła i jego żonę Katarzynę z Sobieskich Radziwiłłową. Murowany kościół został wzniesiony w latach 1672- 1684. Kościół zbudowano w stylu wczesnego baroku - powstała typowa dla zakonu reformatów świątynia, składająca się z prostokątnie zamkniętego prezbiterium, nieco szerszej dwuprzęsłowej nawy i dwu par wgłębionych kaplic. Murowany klasztor został wzniesiony w latach 1687-1692, później wielokrotnie przekształcony. Obecnie budynek ma trzy skrzydła piętrowe i parterowe korytarzowe przylegające do kościoła.
- ❑ Plac Wolności – rynek miejski, stanowi centralny punkt miasta. Plac ma kształt kwadratu z wychodzącymi z narożników parami prostopadłych do siebie ulic. Obudowany jest XIX - wiecznymi kamienicami, które wzniesiono po rozbiórce ruin zamku Radziwiłłów. Najstarszym budynkiem na Placu Wolności jest, znajdująca się w północno-wschodnim jego narożniku, Austeria radziwiłłowska.
- ❑ Zespół pobazyliński – zespół składa się z późnobarokowego, monumentalnego Kościoła Narodzenia Najświętszej Maryi Panny oraz klasztoru bazylińskiego. Obiekty powstały w latach 1747-1759, w miejscu kościoła z 1690 r. z fundacji Anny z Sanguszków i Michała Kazimierza Radziwiłła.
- ❑ Budynek dawnej Akademii Białskiej - usytuowany przy ulicy Warszawskiej. Posiada charakter budynku neoklasycystycznego. Na ścianie od strony ul. Warszawskiej

znajduje się orzeł i data 1628, oznaczająca rok założenia szkoły oraz tablica upamiętniająca 190. rocznicę uchwalenia Konstytucji 3 Maja. Obecnie mieści się w nim I Liceum Ogólnokształcące im. Józefa Ignacego Kraszewskiego.

- ❑ Austeria - wybudowana ok. 1780 roku, najstarszy dom zajezdny w Białej Podlaskiej, pełniący dawniej rolę hotelu i restauracji.
- ❑ Budynek sądu - wybudowany na początku XX wieku z zachowanym układem wnętrza.

W rejestrze konserwatora zabytków figurują także: zespół dworca kolejowego, Dom Architekta, dawny szpital żydowski, czy budynek dawnego Magistratu. Liczne obiekty o wysokich wartościach historycznych i kulturowych znajdujące się na obszarze rewitalizacji, niewpisane do rejestru zabytków, ujęto w gminnej ewidencji zabytków.

Należy podkreślić, że liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków wykazuje istotne zróżnicowanie w strukturze wewnętrznej, w układzie czterech jednostek analitycznych obszaru rewitalizacji. Niemal wszystkie obiekty zabytkowe zlokalizowane na terenie jednostek „Centrum”.

Problematyka dziedzictwa kulturowego stanowi bardzo ważny czynnik dla rozwoju miasta. Obiekty zabytkowe z jednej strony stanowią oczywisty potencjał obszaru rewitalizacji, jeśli chodzi o dziedzictwo kulturowe, z drugiej strony jednak bardzo często znajdują się one w złym stanie technicznym, wymagającym szerokich prac konserwatorsko-remontowych. Wśród czynników przyczyniających się do degradacji zabytków na terenie miasta należy wymienić m.in.: niedostateczne zabezpieczenie obiektów zabytkowych oraz brak dostępu do obiektów zabytkowych, które znajdują się w posiadaniu prywatnym. Problemy dotyczące odbudowy, utrzymania i zabezpieczenia zabytków mają również charakter finansowy i obejmują wysokie koszty utrzymania zabytków i niewystarczające środki finansowe w budżecie miasta na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego oraz rewaloryzację i rewitalizację obiektów zabytkowych. Należy zwrócić również uwagę na nierzadko występującą skomplikowaną sytuację własnościową tych nieruchomości. Ochrona dziedzictwa kulturowego wiąże się również z koniecznością uwzględnienia szeregu uwarunkowań mających na celu ochronę oraz eksponowanie najważniejszych wartości poszczególnych przestrzeni i obiektów dawnego dziedzictwa. Uwzględnienie w procesach kształtowania polityki przestrzennych oraz procesach inwestycyjnych szeregu wymogów wynikających z wytycznych i uzgodnień konserwatorskich wpływa bowiem na tempo i dynamikę wykonywanych zadań. Szczególnie narażone w tym kontekście są podmioty prywatne, które nie dysponują wystarczającymi zasobami finansowymi umożliwiającymi im realizację kompleksowych prac remontowych dotyczących władanych nieruchomości, co stanowi zagrożenie dla stanu zachowania obiektów i wizerunku obszaru rewitalizacji.

Dziedzictwo kulturowe stanowi istotny zasób obszaru rewitalizacji wyznaczonego na terenie miasta. Jest to wynikiem szczególnej koncentracji w tym obszarze zabytków nieruchomych znajdujących w rejestrze zabytków,

jak również innych cennych obiektów kulturowych, które zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Największe zagęszczenie obiektów zabytkowych przypada na historyczne centrum miasta, które objęte zostało strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej. Obiekty zabytkowe pełnią obecnie różne funkcje, co w znaczący sposób wpływa na ogólny stan techniczny.

Szczególną uwagę należy zwrócić na potrzebę zachowania drewnianego dziedzictwa Białej Podlaskiej. Podkreślenia wymagają również lokalna kultura i tradycje, które mogą zostać wykorzystane do rozwoju miasta.

3.7.2. STAN ZASOBU MIESZKANIOWEGO MIASTA

Komfort życia w mieście zależy również od rozwoju funkcji mieszkaniowej, nadążającej za zwiększającymi się potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców. Szczególną rolę w lokalnym systemie mieszkaniowym pełnią zasoby komunalne oraz rozwiązania, które ułatwiają dostęp do mieszkań rodzinom o niższym statusie materialnym oraz osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Zgodnie z danymi Urzędu Miasta na terenie Białej Podlaskiej znajduje się 766 lokali komunalnych. Lokale komunalne w Białej Podlaskiej wyraźnie skoncentrowane są na obszarze rewitalizacji – na tym terenie znajduje się 575 lokali, co stanowi aż 75,0% zasobu mieszkaniowego miasta. Lokale komunalne położone są przede wszystkim w śródmieściu, na terenie jednostki „Centrum” - 328 lokali. Lokale komunalne znajdują się również w pozostałych jednostkach obszaru rewitalizacji: 137 na terenie jednostki „Wola Dworzec”, 97 na terenie jednostki „Za Torami” oraz 13 na terenie jednostki „Zofilas”.

Komunalne zasoby mieszkaniowe często charakteryzują się problemami polegającymi na złym stanie technicznym, obniżonym standardzie mieszkań i ich niefunkcjonalności, dużej liczbie mieszkań wspólnych oraz nadmiernej gęstości zaludnienia. Warto również zauważyć, że mieszkania komunalne często zamieszkują osoby samotne oraz starsze, a także osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej. Bazując na danych zamieszczonych w Wieloletnim programie gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Biała Podlaska na lata 2021 - 2025 należy stwierdzić, iż jedynie 11 z 138 budynków z lokalami komunalnymi stanowią budynki w stanie dobrym, a 62 w stanie średnim. Duża część zasobu komunalnego miasta znajduje się w budynkach, których stan określany jest jako: dostateczny, dopuszczający lub nieodpowiedni. Szczególna koncentracja lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych występuje na obszarze rewitalizacji – na terenie jednostki „Centrum” (394 lokale). Są to najatrakcyjniejsze rejony miasta, posiadające walory historyczne, turystyczne i krajobrazowe. Działania zmierzające do poprawy jakości komunalnego zasobu mieszkaniowego zlokalizowanego w obszarze rewitalizacji mogą nie tylko polepszyć jakość życia mieszkańców, lecz również pozytywnie wpłynąć na wizerunek całego miasta.

W zasobach mieszkaniowych Białej Podlaskiej, które aglomerują się przestrzennie w obszarze rewitalizacji, przeważają najstarsze budynki w mieście, które wymagają przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych i modernizacyjnych, a także wykonywania stałych prac naprawczych i konserwacyjnych. Brakuje również infrastruktury towarzyszącej.

Specyfika obszaru rewitalizacji w aspekcie technicznym, jak już wspomniano, wynika również z genezy historycznej tego obszaru i związanej z nią bardzo dużej liczby obiektów objętych ochroną konserwatorską. Ochrona

konserwatorska znacząco ogranicza swobodę inwestora w zakresie prowadzonych prac budowlanych i remontowych. Dotyczy to zarówno prac odnoszących się stricte do obiektów zabytkowych, jak i ich bezpośredniego otoczenia.

3.7.3. BUDYNKI UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ

Budynki użyteczności publicznej są ogólnodostępnymi obiektami budowlanymi, które znajdują się w przestrzeni publicznej i wypełniają zadania polegające na zaspokajaniu zbiorowych i indywidualnych potrzeb społecznych, publicznych, przez świadczenie powszechnie dostępnych usług. Obiekty spełniające funkcje publiczne są lokalizowane w miejscach publicznych szczególnie eksponowanych i istotnych pod wieloma względami dla społeczności lokalnej. Pomimo działań nadal wiele budynków użyteczności publicznej w Białej Podlaskiej wymaga przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych, a także dostosowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.

Termomodernizacja to ogół działań, których celem jest zmniejszenie zapotrzebowania budynku na energię cieplną oraz zredukowanie zużycia energii pierwotnej. Obejmuje między innymi: zmiany w strukturze budynku, np. ocieplenie jego ścian albo remont dachu, modernizację systemów ogrzewania i wentylacji, remont systemów doprowadzających wodę, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, montaż energooszczędnego oświetlenia oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Termomodernizacja umożliwia dostosowanie budynków do nowoczesnych standardów oraz potrzeb ich użytkowników. Łącznie na terenie Białej Podlaskiej zidentyfikowano 33 budynki użyteczności publicznej wymagające przeprowadzania prac termomodernizacyjnych. Budynki użyteczności publicznej wymagające przeprowadzenia pełnych lub częściowych prac termomodernizacyjnych skupione są przede wszystkim w centralnej części miasta (12 budynków).

Działania Miasta, dotyczące przestrzeni publicznej powinny nie tylko poprawiać jej jakość i estetykę, lecz również powinny być ukierunkowane na zapewnienie dostępności tej przestrzeni. Dostępność dotyczy wszystkich mieszkańców, ale w codziennym życiu jej brak odczuwają głównie osoby o szczególnych potrzebach, w tym indywidualnych, wynikających z braku pełnej sprawności. Zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami osoba ze szczególnymi potrzebami to osoba, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność dotyczy więc w szczególności osób: na wózkach inwalidzkich, poruszających się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się, niewidomych i słabo widzących, głuchych i słabo słyszących oraz głuchoniewidomych, z niepełnosprawnościami psychicznymi i intelektualnymi, starszych i osłabionych chorobami, kobiet w ciąży, z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, mających trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego). Na terenie Białej Podlaskiej znajduje się 76 budynków użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Budynki te skupione są w środkowej części miasta na terenie jednostek: „Centrum” (24 budynki), „Wola Dworzec” (6 budynków) i „Zofilas” (5 budynków).

3.8. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Jak już wspomiano, zgodnie z art. 15. ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji powinna zawierać analizę negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej, a także analizę lokalnych potencjałów występujących na terenie tego obszaru. W związku z powyższym poniżej przedstawiono podsumowanie zebranych danych i informacji dla całego obszaru rewitalizacji.

SFERA SPOŁECZNA	
ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
▪ Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach centralnych obszaru rewitalizacji. ▪ Wysoki poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego, powiązany z niską aktywnością zawodową i społeczną mieszkańców. ▪ Problemy związane ze strukturą bezrobocia – duża liczna bezrobotnych osób młodych, osób po 55 roku życia oraz osób z niskim wykształceniem. ▪ Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. ▪ Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyuczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. ▪ Znaczna liczba osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnych i starszych. ▪ Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. ▪ Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym. ▪ Niski poziom bezpieczeństwa publicznego wynikający z dużego natężenia zjawisk, takich jak przestępczość, w tym przestępczość kryminalna oraz zachowania antyspołeczne. ▪ Zagrożenia związane z zakłócaniem porządku publicznego i wandalizmem. ▪ Natężenie przestępczości wśród nieletnich.	▪ Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy. ▪ Znaczna ilość zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji działających na rzecz aktywności kulturalnej i społecznej. ▪ Funkcjonowanie Budżetu Obywatelskiego - instrumentu partycypacji społecznej stanowiącego ważne narzędzie w procesie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego obszaru rewitalizacji. ▪ Zmodernizowane obiekty instytucji kultury oferujące nową przestrzeń oraz możliwości pozwalające na poszerzenie działalności kulturalnej, zarówno jeśli chodzi o jej dywersyfikację, jak i zasięg oddziaływania ▪ Zróżnicowana oferta kulturalna oferowana przez placówki działające na obszarze rewitalizacji. ▪ Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

STREFA GOSPODARCZA	
ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorców.	Relatywnie wysoki stopień przedsiębiorczości oraz duża liczba mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.
STREFA ŚRODOWISKOWA	
ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
- Niska jakość powietrza związana przede wszystkim z emisją zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. - Koncentracja ruchu samochodowego, powodująca degradację przestrzeni miejskiej, zwiększenie hałasu oraz pogorszenie jakości powietrza i bezpieczeństwa mieszkańców. - Zanieczyszczenie wód powierzchniowych.	- Tereny zieleni urządzonej na obszarze rewitalizacji, w tym przede wszystkim Park Radziwiłłowski i Park Zofii Las. - Walory przyrodnicze obszaru związane z położeniem w dolinie rzeki Krzny.
SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA	
ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
- Dysfunkcyjny układ komunikacyjny oraz związane z tym obciążenie ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców. - Niska dostępność do usług i terenów publicznych dotycząca mieszkańców terenów położonych peryferyjnie. - Istotną barierę w rozwoju przestrzennym, stanowią przebiegające równoleżnikowo przez obszar rewitalizacji rzeka Krzna oraz linia kolejowa. - Brak funkcji miejskich oraz peryferyjne położenie osiedla „Za Torami” negatywnie wpływające na jego dostępność do obiektów usługowych, edukacyjnych, handlowych, kulturalnych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych, co skutkuje izolacją i wykluczeniem jego mieszkańców. - Fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. - Niska estetyka i brak funkcjonalnych rozwiązań w przestrzeni publicznej. - Problemy własnościowe części nieruchomości zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. - Zaśmiecenie i zanieczyszczenie terenu, zły stan podwórek. - Brak dostępności przestrzeni do organizacji różnego rodzaju wydarzeń.	- Koncentracja obiektów użyteczności publicznej oraz działalności handlowo-usługowej. - Częściowe zagospodarowanie terenów doliny Krzny w sposób polegający na ich udostępnieniu mieszkańcom poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych. - Rozwój systemu ścieżek rowerowych. - Dobra dostępność do usług społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. - Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych. - Budynki pozostające w zasobie miasta, którym można nadać nowe funkcje.

SFERA TECHNICZNA	
ZJAWISKA KRYZYSOWE	LOKALNE POTENCJAŁY
▪ Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych, wymagający przeprowadzenia szerokich prac konserwatorsko-remontowych. ▪ Duża liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych. ▪ Znaczna liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych oraz niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.	▪ Koncentracja zabytków nieruchomych znajdujących w rejestrze zabytków, jak również innych cennych obiektów kulturowych, które zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków. ▪ Zrewitalizowany zespół zamkowo-parkowy Radziwiłłów.

Tabela 17 Posumowanie diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji

4. WIZJA I CELE PROCESU REWITALIZACJI

4.1. WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO PRZEPROWADZENIU PROCESU REWITALIZACJI

Wizja stanu obszaru rewitalizacji wyznaczonego na terenie Miasta Biała Podlaska po zakończeniu procesu rewitalizacji w 2030 roku, tj. w perspektywie umożliwiającej realne osiągnięcie założonych celów rewitalizacji oraz ocenę jej rezultatów, w sposób szczególny odnosi się do wartości i założeń, uznanych za priorytetowe z punktu widzenia zidentyfikowanych problemów oraz zdefiniowanych oczekiwań i potrzeb mieszkańców.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska zakłada kompleksowe i komplementarne ujęcie wdrażanych zadań oraz ich wzajemne przenikanie się w kluczowych dla procesu rewitalizacji sferach - społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej.

Wyznacznikiem osiągnięcia sukcesu w procesie rewitalizacji na obszarze Miasta Biała Podlaska będzie osiągnięcie w perspektywie 2030 roku takiego stanu obszaru rewitalizacji, który umożliwi wykorzystywanie stworzonej lub zrewitalizowanej w ramach przeobrażeń przestrzeni do budowania zintegrowanej lokalnej społeczności funkcjonującej w bezpiecznym środowisku społecznym, w atrakcyjnym środowisku kulturalnym oraz w zadbanym i czystym środowisku naturalnym.

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się dużą ilością zieleni opartej o lokalne gatunki, jest zaprojektowany z myślą o mieszkańcach i jest dostępny dla wszystkich. Na jego terenie dostępne są różnorodne usługi społeczne i kulturalne, które są organizowane zarówno przez władze samorządowe, ale także są inicjowane przez samych mieszkańców i przedsiębiorców. Dzięki wielofunkcyjnej i bezpiecznej przestrzeni dostosowanej do potrzeb różnorodnych grup, w tym seniorów, młodzieży, dzieci, rodzin czy osób z niepełnosprawnościami, mieszkańcy coraz bardziej angażują się w różne działania i wydarzenia, a dzięki temu kształtowane są pozytywne postawy społeczne i przywiązanie do lokalnej społeczności i przestrzeni.

Rozwój miasta opiera się na współdziałaniu, współdecydowaniu i współodpowiedzialności lokalnej społeczności. Różnorodni partnerzy, w tym organizacje pozarządowe, placówki edukacyjne, przedsiębiorcy, przedstawiciele seniorów i młodzieży podejmują wspólne działania na rzecz rozwiązywania zdiagnozowanych problemów – mieszkańcy obszaru są ze sobą zintegrowani, szczególnie jeżeli chodzi o integrację międzypokoleniową. Wzrasta poczucie tożsamości z miejscem zamieszkania, wykorzystywany jest potencjał dziedzictwa niematerialnego. Na obszarze rewitalizacji funkcjonują miejsca spotkań, które są przestrzenią integrującą lokalną społeczność, a mieszkańcy czują przynależność do lokalnej wspólnoty. Tworzone są formalne i nieformalne grupy.

Prowadzone są działania mające na celu ograniczenie zjawisk wykluczenia społecznego dzięki wykorzystaniu elastycznych form pomocy społecznej, tworzeniu przestrzeni zgodnej z zasadami uniwersalnego projektowania, wdrażane są innowacyjne usługi społeczne. Wspierana jest działalność organizacji pozarządowych, a także utrwalane i rozwijane są formy współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami mające na celu m.in. ograniczenie poziomu bezrobocia czy wsparcie młodych przedsiębiorców.

4.2. CELE PROCESU REWITALIZACJI I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Biorąc pod uwagę wyniki pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji, wnioski interesariuszy wyrażone podczas spotkań i spacerów badawczych, sformułowano trzy zasadnicze cele procesu rewitalizacji na terenie Miasta Biała Podlaska, w ramach których określono także kierunki najważniejszych działań.

4.2.1. CELE PROCESU REWITALIZACJI

CELE	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1. Aktywni obywatele	1.1 wsparcie mieszkańców w inicjowaniu i prowadzeniu działań związanych z integracją, organizacją lokalnych wydarzeń itp., 1.2 wsparcie działalności organizacji pozarządowych: możliwości finansowania zewnętrznego, tworzenie forów współpracy, 1.3 wsparcie seniorów w organizacji działań sieciujących, samopomocy, organizacji czasu wolnego itp., 1.4 poprawa dostępu do atrakcyjnej infrastruktury społecznej i kulturalnej, 1.5 realizacja programów edukacyjnych, sportowych i kulturalnych dla młodzieży i dzieci, 1.6 organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji wykorzystujących m.in. potencjał historyczny miasta, działalność lokalnych przedstawicieli sektora kreatywnego, 1.7 rozwój wolontariatu, 1.8 wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym organizacja programów mentoringowych, 1.9 stworzenie funduszy mikrograntów dla małych lokalnych inicjatyw, 1.10 wykorzystanie dziedzictwa niematerialnego do kreowania nowych usług, 1.11 rozwój formalnej współpracy z organizacjami młodzieżowymi.
2. Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku	2.1 poprawa układu komunikacyjnego w mieście, w tym rozwój tras rowerowych, poprawa stanu chodników, organizacja tras spacerowych (w tym dla seniorów), poprawa stanu dróg i połączeń komunikacyjnych, 2.2 rozwój zieleni oraz ścieżek edukacyjnych na obszarze rewitalizacji, 2.3 prowadzenie ekologicznych programów edukacyjnych oraz promocja i informacja na temat kwestii środowiskowych, 2.4 wdrożenie koncepcji konkursów architektoniczno-urbanistycznych 2.5 wysokiej jakości przestrzeni publiczna: likwidacja barier architektonicznych, poprawa estetyki przestrzeni publicznej, rozwój przestrzeni przeznaczonych do uprawiania sportu i rekreacji, 2.6 ochrona dziedzictwa materialnego i wykorzystanie przestrzeni historycznych dla potrzeb mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego i architektury drewnianej miasta Biała Podlaska, 2.7 współpraca z podmiotami prywatnymi w celu poprawienia jakości przestrzeni 2.8 wprowadzenie funkcji miejskich w dzielnicach "peryferyjnych"

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

	2.9 poprawa stanu środowiska i warunków życia: działania związane z adaptacją do zmian klimatu, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków
3. Bezpieczni i zadowoleni obywatele	3.1 bezpieczeństwo na terenie rewitalizacji: rozwój systemu monitoringu i wyznaczenie stref zamieszkania oraz stref płatnego parkowania, 3.2 wysokiej jakości usług społeczne, 3.3 poprawa jakości usług dla osób z niepełnosprawnościami, 3.4 rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny, 3.5 rozwój budownictwa komunalnego.

Tabela 18 Cele i kierunki działań wyznaczone w GPR 2016-2030

4.2.2. POWIĄZANIE CELÓW Z PROBLEMAMI I POTENCJAŁAMI

CEL	KIERUNKI DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
1. AKTYWNI OBYWATELE	1.1 wsparcie mieszkańców w inicjowaniu i prowadzeniu działań związanych z integracją, organizacją lokalnych wydarzeń itp.	- Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. - Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym. - Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.
	1.2 wsparcie działalności organizacji pozarządowych: możliwości finansowania zewnętrznego, tworzenie forów współpracy	- Znaczna ilość zarejestrowanych organizacji pozarządowych na obszarze rewitalizacji działających na rzecz aktywności kulturalnej i społecznej. - Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.
	1.3 wsparcie seniorów w organizacji działań sieciujących, samopomocy, organizacji czasu wolnego	Starzenie się społeczeństwa oraz postępujący spadek liczby mieszkańców, widoczny przede wszystkim w dzielnicach centralnych obszaru rewitalizacji.
	1.4 poprawa dostępu do atrakcyjnej infrastruktury społecznej i kulturalnej	- Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. - Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym.
	1.5 realizacja programów edukacyjnych, sportowych i kulturalnych dla młodzieży i dzieci	- Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. - Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym.
	1.6 organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji wykorzystujących m.in. potencjał historyczny miasta, działalność lokalnych przedstawicieli sektora kreatywnego	- Zmodernizowane obiekty instytucji kultury oferujące nową przestrzeń oraz możliwości pozwalające na poszerzenie działalności kulturalnej, zarówno jeśli chodzi o jej dywersyfikację, jak i zasięg oddziaływania - Zróżnicowana oferta kulturalna oferowana przez placówki działające na obszarze rewitalizacji.
	1.7 rozwój wolontariatu	- Relatywnie niski poziom kapitału społecznego i realnego zaangażowania obywatelskiego mieszkańców. - Niski poziom uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym.

CEL	KIERUNKI DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
	1.8 wsparcie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym organizacja programów mentoringowych	- Słaba kondycja lokalnych przedsiębiorców - Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej. - Relatywnie wysoki stopień przedsiębiorczości oraz duża liczba mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą.
	1.9 stworzenie funduszy mikrograntów dla małych lokalnych inicjatyw	Dobre warunki do aktywności obywatelskiej i działania organizacji pozarządowych oraz do prowadzenia działalności gospodarczej.
	1.10 wykorzystanie dziedzictwa niematerialnego do kreowania nowych usług	- Zmodernizowane obiekty instytucji kultury oferujące nową przestrzeń oraz możliwości pozwalające na poszerzenie działalności kulturalnej, zarówno jeśli chodzi o jej dywersyfikację, jak i zasięg oddziaływania - Zróżnicowana oferta kulturalna oferowana przez placówki działające na obszarze rewitalizacji.
	1.11 rozwój formalnej współpracy z organizacjami młodzieżowymi	Natężenie przestępczości wśród nieletnich.
2. PRZESTRZEŃ PRZYJAZNA LUDZIOM I ŚRODOWISKU	2.1 poprawa układu komunikacyjnego w mieście, w tym rozwój tras rowerowych, poprawa stanu chodników, organizacja tras spacerowych (w tym dla seniorów), poprawa stanu dróg i połączeń komunikacyjnych	- Koncentracja ruchu samochodowego, powodująca degradację przestrzeni miejskiej, zwiększenie hałasu oraz pogorszenie jakości powietrza i bezpieczeństwa mieszkańców - Dysfunkcyjny układ komunikacyjny oraz związane z tym obciążenie ruchem kołowym, który oddziałuje w sposób negatywny na bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców
	2.2 rozwój zieleni oraz ścieżek edukacyjnych na obszarze rewitalizacji	- Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych. - Walory przyrodnicze obszaru związane z położeniem w dolinie rzeki Krzny.
	2.3 prowadzenie ekologicznych programów edukacyjnych oraz promocja i informacja na temat kwestii środowiskowych	- Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych. - Walory przyrodnicze obszaru związane z położeniem w dolinie rzeki Krzny.
	2.4 wdrożenie koncepcji konkursów architektoniczno-urbanistycznych	- Fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. - Niska estetyka i brak funkcjonalnych rozwiązań w przestrzeni publicznej.

CEL	KIERUNKI DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
	2.5 wysokiej jakości przestrzeń publiczna: likwidacja barier architektonicznych, poprawa estetyki przestrzeni publicznej, rozwój przestrzeni przeznaczonych do uprawiania sportu i rekreacji	- Fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. - Niska estetyka i brak funkcjonalnych rozwiązań w przestrzeni publicznej. - Zaśmiecenie i zanieczyszczenie terenu, zły stan podwórek. - Brak dostępności przestrzeni do organizacji różnego rodzaju wydarzeń.
	2.6 Ochrona dziedzictwa materialnego i wykorzystanie przestrzeni historycznych dla potrzeb mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego i architektury drewnianej miasta Biała Podlaska,	- Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych, wymagający przeprowadzenia szerokich prac konserwatorsko-remontowych. - Zrealizowane projekty rewitalizacyjne, mające na celu poprawę jakości i dostępności przestrzeni publicznych. - Koncentracja zabytków nieruchomości znajdujących w rejestrze zabytków, jak również innych cennych obiektów kulturowych, które zostały ujęte w gminnej ewidencji zabytków. - Zrewitalizowany zespół zamkowo-parkowy Radziwiłłów
	2.7 Współpraca z podmiotami prywatnymi w celu poprawienia jakości przestrzeni	- Zły stan techniczny części obiektów zabytkowych, wymagający przeprowadzenia szerokich prac konserwatorsko-remontowych. - Duża liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych - Fragmentacja przestrzeni oraz brak połączeń i ciągłości między zrealizowanymi już przestrzeniami publicznymi. - Niska estetyka i brak funkcjonalnych rozwiązań w przestrzeni publicznej. - Problemy własnościowe części nieruchomości zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji. - Zaśmiecenie i zanieczyszczenie terenu, zły stan podwórek. - Brak dostępności przestrzeni do organizacji różnego rodzaju wydarzeń.
	2.8 wprowadzenie funkcji miejskich w osiedlach "peryferyjnych"	Brak funkcji miejskich oraz peryferyjne położenie osiedla „Za Torami” negatywnie wpływające na jego dostępność do obiektów usługowych, edukacyjnych, handlowych, kulturalnych oraz rekreacyjno-wypoczynkowych, co skutkuje izolacją i wykluczeniem

CEL	KIERUNKI DZIAŁAŃ	PROBLEMY I POTENCJAŁY
	2.9 poprawa stanu środowiska i warunków życia: działania związane z adaptacją do zmian klimatu, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków	jego mieszkańców - Niska jakość powietrza związana przede wszystkim z emisją zanieczyszczeń z indywidualnych systemów grzewczych. - Duża liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych. - Znaczna liczba obiektów użyteczności publicznej wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych oraz niedostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami.
3. BEZPIECZNI I ZADOWOLENI OBYWATELE	3.1 bezpieczeństwo na terenie rewitalizacji: rozwój systemu monitoringu i wyznaczenie stref zamieszkania oraz stref płatnego parkowania,	Zagrożenia związane z zakłócaniem porządku publicznego i wandalizmem.
	3.2 wysokiej jakości usługi społeczne	- Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. - Zagrożenie wzrostem skali wykluczenia społecznego i wystąpieniem syndromu wyczonej bezradności wśród osób długotrwale uzależnionych od świadczeń pomocowych. - Znaczna liczba osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnych i starszych. - Dorobek i dotychczasowa działalność instytucji pomocy społecznej i rynku pracy.
	3.3 poprawa jakości usług dla osób z niepełnosprawnościami	Znaczna liczba osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnych i starszych.
	3.4 rozwój usług społecznych w zakresie wsparcia rodziny	Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych.
	3.5 rozwój budownictwa komunalnego	- Duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych. - Duża liczba lokali komunalnych wymagających głębokich prac termomodernizacyjnych lub modernizacyjnych.

Tabela 19 Powiązania problemów obszaru rewitalizacji z celami i kierunkami działań GPR 2016-2030

5. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

5.1 ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska obejmuje listę planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, na które składają się działania o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym³⁴. Lista zawiera informacje istotne dla zapewnienia realizacji celów programu przy uwzględnieniu zróżnicowanego poziomu gotowości realizacyjnej poszczególnych przedsięwzięć.

Dla zoptymalizowania realizacji każdego z przedsięwzięć przyjęto założenie, że przystąpienie do realizacji może zostać poprzedzone dodatkową analizą, której celem będzie weryfikacja pierwotnych założeń projektowych w oparciu o ocenę praktyk i rozwiązań zastosowanych w procesie realizacji przedsięwzięć o podobnym charakterze. Celem zapewnienia najkorzystniejszego sposobu realizacji działań przy uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań, podejście to dotyczyć może wszystkich rodzajów planowanych działań.

Mając na uwadze techniczne uwarunkowania realizacji inwestycji, których pełne rozpoznanie nastąpi dopiero w okresie realizacji programu rewitalizacji, należy dopuścić konieczność interwencji poza granicami obszaru rewitalizacji. Wynika to z zakresu planowanych działań, które pomimo lokalizacji poza terenem rewitalizacji oddziaływać będą poprzez swoją działalność przede wszystkim na mieszkańców z obszaru rewitalizacji.

Ważnym aspektem realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest zasada spójności działań w zakresie planowanej infrastruktury oraz jej dalszej eksploatacji tj. określenia zasady przyszłej organizacji, funkcjonowania i wykorzystania dla potrzeb osiągnięcia prognozowanych rezultatów. Podkreśla to założenie, że nowo powstałą infrastrukturę należy traktować jako środek do osiągnięcia zakładanych celów, stąd pełna ocena skuteczności działań będzie odnosić się zarówno do procesu wykonawczego obiektów, jak i sposobu ich przyszłego funkcjonowania. W ten sposób zapewniona zostanie także integracja projektów infrastrukturalnych i miękkich. Dodatkowo projekty są zintegrowane na poziomie celów – ich wspólna realizacja pozwoli na osiągnięcie zdefiniowanego celu, co przyczyni się do faktycznej zmiany na obszarze rewitalizacji.

Każde ze zidentyfikowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych może stanowić odrębny projekt, ale może także łączyć się z innymi przedsięwzięciami w większe, wielokomponentowe projekty m.in. w przypadku inwestycji infrastrukturalnych lub organizacyjnych. Przedsięwzięcia infrastrukturalne z zakresu poprawy efektywności energetycznej i infrastruktury drogowej służyć będą osiągnięciu celów programu rewitalizacji tylko wówczas, gdy będą bezpośrednio powiązane lub wspólnie realizowane z innymi projektami głównie ze sfery społecznej.

³⁴ Art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy o rewitalizacji,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane powinny być w zgodzie z zasadami dostępności, ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, uniwersalnego projektowania.

W zaktualizowanym dokumencie znajduje się 31 podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, przy czym:

- odstąpiono od realizacji 2 przedsięwzięć,
- 12 przedsięwzięć zrealizowano,
- dodano 17 nowych przedsięwzięć.

L.p.	Nr karty przedsięwzięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Status	Szacunkowa wartość w PLN
1.	Nie dotyczy	Przebudowa Skweru przy Placu Wojska Polskiego	Zrealizowane	Nie dotyczy
2.	Nie dotyczy	Plac zabaw i fitness – ul. Krucza i ul. Wyzwolenia	Zrealizowane	Nie dotyczy
3.	Nie dotyczy	Międzypokoleniowa przestrzeń zabawowa „Plac Zamkowa”	Zrealizowane	Nie dotyczy
4.	Nie dotyczy	Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych	Zrealizowane	Nie dotyczy
5.	Nie dotyczy	Rozbudowa i modernizacja Bialskiego Centrum Kultury	Odstąpiono	Nie dotyczy
6.	Nie dotyczy	Od szkolenia do zatrudnienia – YEI	Zrealizowane	Nie dotyczy
7.	Nie dotyczy	Od pomysłu do działania	Zrealizowane	Nie dotyczy
8.	Nie dotyczy	Pracuję u siebie	Zrealizowane	Nie dotyczy
9.	Nie dotyczy	Własna firma moją szansą	Zrealizowane	Nie dotyczy
10.	Nie dotyczy	Własna firma szansą na sukces	Zrealizowane	Nie dotyczy
11.	Nie dotyczy	Rewaloryzacja i modernizacja Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej	Zrealizowane	Nie dotyczy
12.	Nie dotyczy	Znaki wiary na Podlasiu	Zrealizowane	Nie dotyczy
13.	Nie dotyczy	Letnia Akademia Folkloru	Zrealizowane	Nie dotyczy
14.	Nie dotyczy	Rewitalizacja budynku Starego Sądu szansą na rozwój potencjału gospodarczego i społecznego Białej Podlaskiej	Odstąpiono	Nie dotyczy
15.	1.	Usługi społeczne na osiedlu „Za torami”	Nowe	5 000 000,00
16.	2.	Modernizacja dawnej willi i ogrodu Raabego w Białej Podlaskiej w celu dostosowania budynku i jego otoczenia do funkcji muzealnych i edukacyjnych	Nowe	5 000 000,00
17.	3.	Modernizacja zdegradowanego budynku przy ul. Łomaskiej 2 na Centrum opiekuńczo-mieszkalne oraz Punkt Interwencji Kryzysowej	Nowe	4 000 000,00

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

18.	4.	Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej	Nowe	12 000 000,00
19.	5.	Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las	Nowe	2 000 000,00
20.	6.	Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II	Nowe	3 000 000,00
21.	7.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój usług w dziedzinie kultury na terenie MOF Biała Podlaska	Nowe	5 000 000,00
22.	8.	Przebudowa i adaptacja budynku Kina Merkury w Białej Podlaskiej na potrzeby Bialskiego Centrum Kultury w tym: Komfortka – pomieszczenie pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych.	Nowe	4 000 000,00
23.	9.	Przebudowa, rozbudowa budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 z przeznaczeniem na mieszkanie wspomagane dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	Nowe	2 300 000,00
24.	10.	Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu	Nowe	600 000,00
25.	11.	Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10	Nowe	180 000,00
26.	12.	Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej	Nowe	3 600 000,00
27.	13.	Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej	Nowe	3 000 000,00
28.	14.	Prace remontowo – konserwatorskie kościoła św. Antoniego w Białej Podlaskiej – I etap	Nowe	820 000,00
29.	15.	Rewitalizacja otoczenia zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej	Nowe	1 400 000,00
30.	16.	Dostosowanie budynku Komendy miejskiej Policji w Białej Podlaskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Nowe	1 800 000,00
31.	17.	Utworzenie rodzinnego domu dziecka jako rodzinnej formy pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomagane dla pełnoletniego wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą.	Nowe	4 000 000,00

Tabela 20 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych 2016-2030 wraz ze stanem realizacji

5.2 KARTY PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Przedsięwzięcia umieszczone w Tabeli 20 w wierszach 15-31 są szczegółowo opisane w Kartach Przedsięwzięć, które uwzględniają:

- ❑ Nazwę przedsięwzięcia – identyfikującą przedsięwzięcie zarówno w GPR jak i na etapach ubiegania się o środki zewnętrzne,
- ❑ Zakres przedsięwzięcia – ogólne informacje dotyczące zakresu planowanych zadań i tam, gdzie to możliwe, z ilościowymi parametrami (m.in. długość ścieżek/chodników/dróg lub powierzchnia zrewitalizowanego obiektu),
- ❑ Uzasadnienie - informacje uzasadniające potrzebę wykonania zadania,
- ❑ Prognozowane rezultaty – określenie jakościowych rezultatów projektu,
- ❑ Szacowana wartość,
- ❑ Źródła finansowania – wskazanie funduszy i programów jako potencjalnych źródła finansowania,
- ❑ Miejsce realizacji – szczegółowo określone miejsce realizacji zadania ze wskazaniem numerów działek lub nazw obiektów oraz własności,
- ❑ Planowany okres realizacji – określenie szacunkowego terminu realizacji zadania,
- ❑ Wskaźniki monitorujące – ilościowe i mierzalne wskaźniki będące w bezpośredniej korelacji z zakresem przedsięwzięcia,
- ❑ Realizowane cele i kierunki działań – bezpośrednie odniesienie do celów i kierunków działań wyznaczonych w GPR,
- ❑ Podmiot realizujący – wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za realizację zadania (gmina lub jej jednostki organizacyjne, podmioty prywatne, podmioty społeczne),
- ❑ Sposób zapewnienia dostępności – sposób w jaki zostaną zabezpieczone szczególne potrzeby osób w zakresie dostępności architektonicznej (m.in. obiekty wolne od barier poziomych i pionowych, umożliwienie dostępu do wszystkich pomieszczeń, zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego³⁵), w zakresie dostępności cyfrowej³⁶ oraz w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej³⁷.

³⁵ art. 2 pkt 11 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 573 i 1981 oraz z 2022 r. poz. 558, 1700 i 1812)

³⁶ ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych

³⁷ art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824 oraz z 2022 r. poz. 583 i 830)

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 1	
Nazwa przedsięwzięcia	Usługi społeczne na osiedlu „Za torami”
Zakres	Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku przemysłowego przy ul. Kruczej 5, zagospodarowanie otoczenia, budowa i modernizacja sieci technicznych oraz zakup wyposażenia w celu realizacji usług społecznych dla mieszkańców Osiedla za Torami, takich jak: klub seniora, Manufaktura Kultury (to m.in.: mediateka, pracownia modelarska i graficzna oraz sala kinowa), świetlica socjoterapeutyczna. Dzięki realizacji przedsięwzięcia powstanie miejsce świadczenia usług społecznych, w którym będzie można organizować także zajęcia edukacyjne i profilaktyczne, wsparcie psychologiczne – pedagogiczne, zajęcia tematyczne (grupowe i indywidualne) rozwijające zainteresowania, usługi profilaktyczne realizowane metodą pracy podwórkowej, animację społeczną. Będzie to miejsce służące międzypokoleniowej integracji
Uzasadnienie	Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez przygotowanie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego i dzięki temu wpływa na jakość życia mieszkańców Białej Podlaskiej, w szczególności na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	– Stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne – Wdrożenie programów edukacyjnych – Poprawa dostępu do opieki psychologicznej i terapii
Miejsce realizacji	ul. Krucza 5, obręb 0004, działki: 696
Szacowana wartość	5 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.3, 1.4., 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3, 3.4.
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam, gdzie możliwe i konieczne - oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia w postaci kodów QR,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 2	
Nazwa przedsięwzięcia	Modernizacja dawnej willi i ogrodu Raabego w Białej Podlaskiej w celu dostosowania budynku i jego otoczenia do funkcji muzealnych i edukacyjnych
Zakres	Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku przy ul. Łomaskiej 21 - dawnej willi Raabego, w czasie II WŚ katowni Gestapo w celu dostosowania go do wymogów muzealnych i edukacyjnych - biura, ekspozycje, magazyny, pracownie, zagospodarowanie otoczenia budynku, w tym urządzenie zieleni.
Uzasadnienie	Projekt dotyczy rozszerzenia dostępnych usług społecznych poprzez przygotowanie odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego i dzięki temu wpływa na jakość życia mieszkańców Białej Podlaskiej, w szczególności na obszarze rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty	- Stworzenie nowych przestrzeni przeznaczonych na funkcje społeczne - Liczba osób odwiedzających nowe ekspozycje i wystawy - Liczba wdrożonych programów edukacyjnych
Miejsce realizacji	ul. Łomaska 21/ obręb 0003/działki: 994/2
Szacowana wartość	5 000 000,00 zł
Źródła finansowania	- Fundusze Unijne - Programy Krajowe - Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	- Liczba instytucji kultury objętych wsparciem - Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami - Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.6, 2.7, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam, gdzie możliwe i konieczne - oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 3	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja zdegradowanego budynku przy ul. Łomaskiej 2 na Centrum Opiekuńczo-mieszkalne oraz Punkt Interwencji Kryzysowej
Zakres	Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku, zagospodarowanie otoczenia, budowa i modernizacja sieci technicznych oraz zakup wyposażenia w celu realizacji usług społecznych: centrum opiekuńczo–mieszkalne, punkt interwencji kryzysowej oraz Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności. 1) Centrum opiekuńczo – mieszkalne (COM) umiejscowione na parterze oraz części I piętra budynku) obejmować ma placówkę pobytu dziennego i całodobowego dla dorosłych osób niepełnosprawnych ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniami równoważnymi. Osoby kierowane do COM miałyby możliwość uzyskania różnorodnego wsparcia w zakresie potrzeb zdrowotnych, pielęgnacyjnych, zapobiegania wtórnym powikłaniom, stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych, ale również miałyby zapewnioną możliwość niezależnego, samodzielnego i godnego funkcjonowania na miarę swoich potrzeb. 2) Punkt Interwencji Kryzysowej PIK) - podstawowym zadaniem placówki jest zapewnienie specjalistycznego poradnictwa (psychologiczne, prawne, rodzinne, socjalne), interwencji kryzysowej.
Uzasadnienie	Idea tworzenia takiej placówki wynika z konieczności uwzględnienia podmiotowości zgodnie z zasadami deinstytucjonalizacji wsparcia osoby niepełnosprawnej. Placówka byłaby dedykowana osobom, które nie mogą korzystać z usług w innych ośrodkach wsparcia funkcjonujących na terenie miasta (WTZ, ŚDS), a takiego wsparcia wymagają.
Prognozowane rezultaty	– stworzenie nowego punktu udzielania pomocy i wsparcia osobom w kryzysie – powstanie nowej placówki opiekuńczej dla osób z niepełnosprawnościami
Miejsce realizacji	Biała Podlaska ul. Łomaska 2, obręb 0003 działki 999/22
Szacowana wartość	4 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Przewidywana liczba pracowników w obiekcie: COM – 7 osób, PIK – 2 osoby – Przewidywana liczba osób mogących jednocześnie przebywać w obiekcie - ok. 60 – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Liczba osób korzystających ze wsparcia specjalistycznego
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.4., 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska/MOPS
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam gdzie możliwe i konieczne - oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 4	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej
Zakres	Przebudowa Ronda Dmowskiego ze zmianą funkcji na reprezentacyjny plac, budowa centrum przesiadkowego dla miejskiej komunikacji publicznej, roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne zabytkowych budynków pokolejowych z przeznaczeniem na realizację usług społecznych.
Uzasadnienie	Projekt wpłynie pozytywnie na usprawnienie komunikacji w mieście, stworzy nową przestrzeń przyjazną i dostępną dla mieszkańców bazującą na funkcjonalnych rozwiązaniach, a przez to podniesie jakość rewitalizowanej części miasta.
Prognozowane rezultaty	– Miejsca pracy utworzone we wspieranych jednostkach – Zatrzymanie degradacji zabytkowych budynków pokolejowych – Powstanie nowych miejsc oferowania usług społecznych
Miejsce realizacji	rejon dworca PKP, Obręb 0003 działki: 1114/2, 2940/45, 2940/46, 2940/26, 2940/24, 2940/31, 1204/2, 1204/7, 2940/35, 2940/34, 1204/3, 1204/6
Szacowana wartość	12 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.8 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.1,2.4, 2.5, 2.7, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.1, 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam gdzie możliwe i konieczne - oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 5	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las
Zakres	Przebudowa i budowa ciągów pieszo rowerowych z rozdzieleniem ruchu pieszego i rowerowego, budowa nowych alejek spacerowych, "ścieżki zdrowia" przeznaczonej do zabaw i aktywnego wypoczynku, instalacja oświetlenia i systemu monitoringu wizyjnego.
Uzasadnienie	Projekt dotyczy stworzenia przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców, która umożliwi prowadzenie działań rekreacyjnych, ma ponadto na celu zwiększenie bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji. Dodatkowo wykorzystuje walory przyrodnicze obszaru i wpływa na polepszenie układu komunikacyjnego w mieście.
Prognozowane rezultaty	– Stworzenie nowej przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców Miasta – Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
Miejsce realizacji	Park Miejski Zofii Las, Obręb 0003 działki: 1169, 1171, 1172
Szacowana wartość	2 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.4. Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.1,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam gdzie możliwe i konieczne - oznaczenia w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 6	
Nazwa przedsięwzięcia	Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II
Zakres	Stworzenie bulwaru spacerowego na odcinku między mostami na ul. Łomaskiej i Al. 1000-lecia ze ścieżką rowerową, zagospodarowaniem terenu przy stacji kajakowej oraz fragmentu skarpy nadrzecznej w rejonie mostu na Al. 1000-lecia
Uzasadnienie	Projekt odpowiada na potrzeby związane z wykorzystaniem wartości przyrodniczych doliny Krzny, ponadto umożliwi stworzenie przyjaznych i dostępnych dla mieszkańców przestrzeni, a także wpłynie pozytywnie na zachowanie ciągłości przestrzeni publicznych.
Prognozowane rezultaty	– Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – Poprawa bezpieczeństwa użytkowników – Poprawa stanu środowiska naturalnego
Miejsce realizacji	Obręb 0003 Działki: 1021/31, 1020/28, 104 Obręb 0001 działki: 2091/;9, 2110/1, 2109/1, 2000/3
Szacowana wartość	3 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.4, 1.8. Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.1, 2.2, 2.3, 2.5, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.1
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam gdzie możliwe i konieczne - oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 7	
Nazwa przedsięwzięcia	Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój usług w dziedzinie kultury na terenie MOF Biała Podlaska
Zakres	Rewaloryzacja zabytkowego założenia parkowo-pałacowego w Białej Podlaskiej, w tym: – Modernizacja zabytkowego budynku kordegardy na terenie zespołu zamkowego Radziwiłłów - obecnie siedziby Galerii Podlaskiej; – remont, wymiana i budowa nowych odcinków ogrodzenia wokół założenia, – konserwacja, udostępnienie i adaptacja na cele wystawiennicze historycznych podziemi odkrytych na terenie zabytku, – odnowa i udostępnienie fortyfikacji ziemnych, położonych po wschodniej, północno wschodniej i południowowschodniej stronie założenia (uzupełnienie ubytków, budowa ciągów pieszych, trwałe wyłączenie dzikich przebiegów), – doposażenie terenu w małą architekturę, urządzenie zieleni i dodatkowe nasadzenia, – wykonanie posadzek z cegły ceramicznej w „salach” narysu pomieszczeń nieistniejącego pałacu (zaadaptowanie narysu na przestrzeń wystawienniczą na otwartym powietrzu), wykonanie siedzisk w obrębie narysu, – uporządkowanie ruchu rowerowego na terenie założenia oraz zasad korzystania z parku – opracowanie projektu organizacji ruchu, wykonanie i umieszczenie tablic informacyjnych z regulaminem, z mapami tras, tabliczek i znaków dot. poruszania się, – likwidacja schodów z betonu na bastionie zachodnim, przebudowa pochylni amfiteatru na schody terenowe, – wykonanie drogi pożarowej w obrębie założenia, wzmocnionej geokrata, o wymaganej nośności (nacisk do 100kN na oś) pokrytej darnią, z szutrowym fragmentem dla przejazdu rowerem – o przebiegu od bramy wschodniej wzdłuż zachowanego fragmentu bastionu południowo – wschodniego, wzdłuż kurtyny wschodniej oraz wzdłuż kurtyny północno wschodniej do utwardzonego placu przed biblioteką.
Uzasadnienie	Projekt jest kontynuacją projektów wcześniej zrealizowanych, które związane są z wykorzystaniem dziedzictwa materialnego i niematerialnego Białej Podlaskiej, a także tworzeniem przyjaznych przestrzeni dla mieszkańców. Dzięki realizacji projektu zostaną powiększone powierzchnie wystawiennicze, co pozwoli także na uruchomienie nowych wystaw, a także realizację nowych programów edukacyjnych i innych działań miękkich angażujących różne środowiska.
Prognozowane rezultaty	– powstanie nowych, przyjaznych przestrzeni publicznych, – zatrzymanie degradacji budynków zabytkowych – poprawa bezpieczeństwa mieszkańców – poprawa stanu środowiska naturalnego
Miejsce realizacji	Obręb 0001 działki 2113/1
Szacowana wartość	5 000 000,00 zł
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.4., 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.1, 2.2, 2.4, 2.5, 2.6 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.1, 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska

Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,
--------------------------------	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 8	
Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa i adaptacja budynku Kina Merkury w Białej Podlaskiej na potrzeby Bialskiego Centrum Kultury, w tym Komfortka – pomieszczenie pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych
Zakres	Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku, zagospodarowanie otoczenia, budowa i modernizacja sieci technicznych oraz zakup wyposażenia w celu realizacji usług kultury. W budynku planowane jest utworzenie tzw. Komfortki - pomieszczenia pielęgnacyjnego dla osób z niepełnosprawnościami.
Uzasadnienie	Rozszerzenie oferty kulturalnej dla różnych grup wiekowych, realizacja działań i zajęć edukacyjnych dla młodzieży opartych m.in. o nowe technologie zostały wskazane jako jedno z istotnych działań w mieście pozwalających na zwiększenie poczucia tożsamości. Dodatkowo istotnym elementem działań będzie stworzenie przestrzeni dedykowanej osobom z niepełnosprawnościami. Stworzenie infrastruktury umożliwi rozwój działań miękkich i rozszerzenie oferty kulturalno-edukacyjnej. W efekcie osoby z niepełnosprawnościami będą chętniej korzystać z oferty kulturalnej.
Prognozowane rezultaty	– Stworzenie nowej oferty kulturalnej dla mieszkańców Miasta – Dostosowanie obiektów kultury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Zniwelowanie barier w dostępie do kultury dla osób z niepełnosprawnościami
Miejsce realizacji	Kino Merkury, ul. Brzeska 43, działka: 2259/2, własność: Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
Szacowana wartość	4 000 000,00
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowane na rewitalizowanych obszarach – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 - Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.1, 1.4., 1.5, 1.6, 1.7 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.4, 2.5, 2.6,2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.1, 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 9	
Nazwa przedsięwzięcia	Przebudowa, rozbudowa i zmiana użytkowania budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 z przeznaczeniem na mieszkanie dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.
Zakres	Roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 oraz zakup wyposażenia w celu przystosowania na mieszkanie wspomagane dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą. Planuje się działania edukacyjne w zakresie rynku pracy i działalność wolontariacką we współpracy z NGO.
Uzasadnienie	Jednym z najważniejszych elementów prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Projekt zakłada utworzenie mieszkań wspomaganych, a dodatkowo zakłada się realizację działań miękkich, które pozwolą młodym ludziom na usamodzielnienie się.
Prognozowane rezultaty	– Powstanie miejsca wsparcia pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą – Poprawa szans na dobry start w dorosłe życie dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą
Miejsce realizacji	ul. Kolejowa 21 Obręb 0003 działki: 1068
Szacowana wartość	2 300 000,00
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba wspartych obiektów na terenie rewitalizacji – Liczba osób korzystających z nowoutworzonych usług społecznych – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.5, 1.7, 1.8, 1.11 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska/Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 10	
Nazwa przedsięwzięcia	Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu
Zakres	Budowa budynku obejmującego 24 lokale mieszkalne wraz z zagospodarowaniem terenu. W projekcie uwzględniono tereny zielone, miejsca postojowe oraz poprawienie warunków osobom już zamieszkującym sąsiednie budynki
Uzasadnienie	Zapewnienie wysokiej jakości usług społecznych oraz tworzenie przestrzeni mogącej wpłynąć pozytywnie na jakość życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, to podstawowe cele działań rewitalizacyjnych. Ze względu na fakt, że w mieście Biała Podlaska wciąż brakuje dobrej jakości mieszkań komunalnych, istotnym jest rozwijanie tego zasobu. Mieszkańcy zasobu komunalnego zostaną także objęci działaniami miękkimi mającymi na celu poprawę ich sytuacji życiowej.
Prognozowane rezultaty	– Poprawa dostępu do mieszkań komunalnych na rewitalizowanych obszarach – Poprawa sytuacji życiowej mieszkańców zasobu komunalnego
Miejsce realizacji	ul. Łomaska, Obręb 0003, działki 1031
Szacowana wartość	9 600 000,00 zł.
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – Liczba osób korzystających z mieszkań komunalnych – Liczba programów społecznych wdrożonych na danym terenie
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/ Kierunki: 3.2, 3.5,
Podmiot realizujący	Zakład Gospodarki Lokalowej Sp. z o.o. w Białej Podlaskiej
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, tam gdzie konieczne – oznaczenia w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 11	
Nazwa przedsięwzięcia	Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10
Zakres	Usunięcie nieefektywnych i niespełniających norm źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10 oraz podłączenie budynku do miejskiej sieci ciepłowniczej.
Uzasadnienie	Obecne źródła ciepła są nieefektywne i stwarzają zagrożenie dla mieszkańców i budynku, a także mają niekorzystny wpływ na jakość powietrza. Ze względu na niską jakość powietrza, niezbędne jest realizowanie działań skierowanych na ich polepszenie. Istotnym elementem wszystkich działań infrastrukturalnych będą kampanie promujące działania proekologiczne
Prognozowane rezultaty	– obniżenie kosztów ogrzewania, – poprawa jakości powietrza, – poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, – wzrost komfortu życia mieszkańców
Miejsce realizacji	ul. Cicha 10, 21-500 Biała Podlaska, działka nr 1595/2
Szacowana wartość	180 000,00 PLN
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba budynków zmodernizowanych energetycznie – Liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.3, 2.9
Podmiot realizujący	ZGL Sp. z o.o.
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, kontrastowych oznaczeń, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 12	
Nazwa przedsięwzięcia	Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej
Zakres	Remont i rozbudowa obejmujące zachowane piwnice (wzmocnienie stropów i ścian), pełne odsłonięcie wnętrza, położenie ceglanej posadzki, wyposażenie w nowoczesny sprzęt ekspozycyjny z przeznaczeniem na sale ekspozycyjne prezentujące historię obiektu i eksponujące najciekawsze artefakty odsłonięte podczas prac wykopaliskowych. Nad zachowanymi i wyeksponowanymi piwnicami powinien powstać budynek nawiązujący do historycznej funkcji budynku, spełniający formę oranżerii, miejsca wypoczynku, spotkań mieszkańców miasta i turystów.
Uzasadnienie	Obiekt położony jest na południowy — wschód od oficyny północno — wschodniej i obecnie jest siedziba Biblioteki Publicznej. Wybudowany został w latach 20-30-tych XVIII w. Do naszych czasów zachowały się relikty trzech piwnic. Wiosną br. w większości zostały odsłonięte i przebadane archeologicznie. Wyniki prac badawczych mają posłużyć do zabezpieczenia tkanki zabytkowej i rozbudowy obiektu. Celem projektu jest zabezpieczenie i wyeksponowanie odkrytego podczas prac wykopaliskowych, mało znanego zabytkowego obiektu architektonicznego w obrębie zespołu zamkowego w Białej Podlaskiej, w przeszłości uważanego za jeden z najpiękniejszych pawilonów ogrodowych Podlasia i na tej bazie prezentowanie wiedzy na temat założenia zamkowego w Białej Podlaskiej. Uzupełnieniem projektu będzie realizacja programów edukacyjnych, a także różnego rodzaju wydarzeń angażujących społeczność lokalną
Prognozowane rezultaty	– zabezpieczenie poprzez remont odkrytego unikatowego obiektu zabytkowego – powiększenie bazy muzealnej, zabezpieczenie i wyeksponowanie odkrytych reliktyw oraz udostępnienie dla zwiedzających nowych, dotychczas nieprezentowanych elementów ekspozycji, związanych z zabytkowym pawilonem ogrodowym, – zwiększenie atrakcyjności miejsca jako elementu wypoczynku i edukacji historycznej – liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Miejsce realizacji	Zespół zamkowy w Białej Podlaskiej, ul. Warszawska 12 Obręb 0001 działki 2113/1
Szacowana wartość	3 600 000,00 PLN
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	Liczba instytucji objętych wsparciem Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.5, 1.6, Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.4, 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 13	
Nazwa przedsięwzięcia	Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej
Zakres	Remont i rozbudowa obejmujące obie zachowane piwnice (wzmocnienie stropu i ścian, pełne odsłonięcie wnętrza, położeniu ceglanej posadzki wraz z wyposażeniem w nowoczesny sprzęt ekspozycyjny) z przeznaczeniem na sale ekspozycyjne prezentujące: 1. stałą wystawę poświęconą podlaskim Unitom „Martyrologię ludności unickiej Południowego Podlasia” - Sala centralna; 2. „Fortyfikacja staroholenderska w Białej Podlaskiej i jej możliwości obronne” – prezentacja artefaktów dotyczących walki i obrony przez agresorem w XVII-XVIII w. (opis możliwości obronnych zespołu zamkowego, prezentacja stroju żołnierzy i stosowanego przez nich sprzętu bojowego) - piwnica wschodnia
Uzasadnienie	Remont i przebudowa pozostałości kazamat na cele ekspozycyjne pozwolą na pokazanie i wyeksponowanie odsłoniętego w trakcie prac wykopaliskowych, bardzo słabo znanego ze źródeł historycznych obiektu obronnego, zaś przygotowane w nim ekspozycje poświęcone Podlaskim Unitom i fortyfikacji staroholenderskiej znacznie zwiększą wiedzę dzieci i młodzieży szkolnej, mieszkańców Białej Podlaskiej i regionu oraz turystów na temat lokalnych Unitów oraz europejskiej szkoły obronnej. Celem przedsięwzięcia jest zabezpieczenie i wyeksponowanie odkrytego podczas prac wykopaliskowych mało znanego elementu fortyfikacji staroholenderskiej w obrębie zespołu zamkowego w Białej Podlaskiej, i na tej podstawie stworzenie nowoczesnej prezentacji na temat założenia zamkowego w Białej Podlaskiej, europejskiej sztuki wojskowej w XVII-XVIII w. oraz Unitów Podlaskich
Prognozowane rezultaty	– powiększenie bazy muzealnej, – zabezpieczenie i wyeksponowanie odsłoniętych zabytkowych reliktyw, – zwiększenie atrakcyjności miejsca jako elementu wypoczynku i edukacji historycznej
Miejsce realizacji	Zespół zamkowy w Białej Podlaskiej ul. Warszawska 12, Obręb 0001 działki 2113/1
Szacowana wartość	3 000 000,00
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji objętych wsparciem – Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.5, 1.6, Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.4, 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3,
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 14	
Nazwa przedsięwzięcia	Prace remontowo-konserwatorskie kościoła św. Antoniego w Białej Podlaskiej – I etap
Zakres	1. Rekonstrukcja stolarki okiennej wewnętrznej – wykonanie nowej stolarki okiennej z odwzorowaniem istniejącej wg detali, montaż automatyki do uchylania. 2. Uzupełnienie powierzchni lica ceglanego sklepień, oczyszczenie, naprawa ubytków, oblicowanie zaprawą wapienną. 3. Oczyszczenie i impregnacja więźby dachowej. 4. Wykonanie wentylacji.
Uzasadnienie	Kościół Rzymskokatolicki pw. Św. Antoniego jest zabytkiem wpisanym do rejestru decyzją z dnia 19.11.1966 r., pod numerem A/60; działania podjęte w projekcie mają na celu ochronę dziedzictwa kulturowego
Prognozowane rezultaty	– Zachowanie cennego zabytku dziedzictwa kulturowego
Miejsce realizacji	Kościół pw. Świętego Antoniego Padewskiego w Białej Podlaskiej Obręb 0001 działki: 2263/2
Szacowana wartość	820 000,00 PLN
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem – Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4, Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.6, 2.7, 2.9, Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.3
Podmiot realizujący	Kościół Św. Antoniego. Klasztor Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 15	
Nazwa przedsięwzięcia	Rewitalizacja otoczenia zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej
Zakres	Zamierzenie dotyczy zabytkowego zespołu pobazylińskiego - kościoła Narodzenia NMP w Białej Podlaskiej, wpisanego do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego pod numerem A/131. Obiekt położony jest w Białej Podlaskiej, przy ul. Brzeskiej 33. Ze względu na warunki atmosferyczne oraz intensywny ruch odwiedzających kościół elementy betonowe placu przykościelnego uległy znacznej degradacji. Inwestycja będzie polegała na odtworzeniu kamiennego utwardzenia terenu wokół kościoła - wymianie istniejących elementów betonowych na wykonane z materiałów kamiennych.
Uzasadnienie	działania podjęte w projekcie mają na celu ochronę dziedzictwa kulturowego
Prognozowane rezultaty	Zatrzymanie degradacji zabytku architektury wpisanego do rejestru zabytków Województwa Lubelskiego
Miejsce realizacji	Kościół Narodzenia NMP w Białej Podlaskiej, ul. Brzeska 35 Obręb 0001, działki 2257/3
Szacowana wartość	1 400 000,00 PLN
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2023-2025
Wskaźniki monitorujące	– Liczba instytucji kultury objętych wsparciem – Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4. Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.6, 2.7, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.3
Podmiot realizujący	Kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille'a, zastosowanie kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 16	
Nazwa przedsięwzięcia	Dostosowanie budynku Komendy Miejskiej Policji w Białej Podlaskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami
Zakres	Zakres planowanych prac obejmuje usunięcie barier architektonicznych (w tym montaż dźwigu osobowego zewnętrznego, dostosowanie toalet na kondygnacjach powyżej parteru do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, architektoniczne dostosowanie budynku do potrzeb osób słabowidzących, umożliwienie ewakuacji osób ze szczególnymi potrzebami, montaż informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, wizualnej i dotykowej lub głosowej itp.) oraz usunięcie barier dla osób z niepełnosprawnościami słuchu.
Uzasadnienie	Przedsięwzięcia ma rozwiązać problem dostępności osób ze szczególnymi potrzebami do budynku Komendy Miejskiej Policji w Białej Podlaskiej (interesantów, pracowników i współpracowników, dostawców i firm serwisujących budynek i jego elementy). Cel/cele przedsięwzięcia: celem jest umożliwienie dostępu do budynku Komendy Miejskiej osobom ze szczególnymi potrzebami, zarówno interesantom jak też pracownikom poprzez usunięcie istniejących barier. Szczególnie zależy na usunięciu barier architektonicznych, zapewnieniu dostępności informacyjno-komunikacyjnej.
Prognozowane rezultaty	Poprawa dostępu osób z niepełnosprawnościami do infrastruktury publicznej
Miejsce realizacji	pl. Wojska Polskiego 23, Biała Podlaska Obręb 0001 działki: 2561/2
Szacowana wartość	1 800 000,00
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	Liczba osób korzystających z infrastruktury dostosowanej do osób z niepełnosprawnościami
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.3
Podmiot realizujący	Komenda Wojewódzka Policji w Lublinie
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR,

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE NR 17	
Nazwa przedsięwzięcia	Utworzenie rodzinnego domu dziecka jako rodzinnej formy pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomagane dla pełnoletniego wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą.
Zakres	Planowane są roboty budowlane wewnętrzne i zewnętrzne budynku przy ul. Kolejowej 24-26 w celu utworzenia rodzinnego domu dziecka oraz mieszkania wspomagane dla pełnoletniego wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą.
Uzasadnienie	Jednym z najważniejszych elementów prowadzenia działań rewitalizacyjnych jest wspieranie osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Projekt zakłada utworzenie rodzinnego domu dziecka oraz mieszkania wspomagane, a dodatkowo zakłada się realizację działań miękkich, które pozwolą młodym ludziom na usamodzielnienie się.
Prognozowane rezultaty	Utworzenie nowych miejsc świadczenia usług społecznych
Miejsce realizacji	ul. Kolejowa 24 – 26, Biała Podlaska Obręb 0003 działki: 1091/31
Szacowana wartość	4 000 000,00
Źródła finansowania	– Fundusze Unijne – Programy Krajowe – Budżet samorządu
Planowany okres realizacji	Lata 2024-2030
Wskaźniki monitorujące	– Liczba wspartych obiektów na terenie rewitalizacji – Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami – Liczba osób korzystających z nowoutworzonych usług społecznych
Realizowane cele i kierunki działań	Cel 1 – Aktywni obywatele/ Kierunki: 1.4., 1.5, 1.7, 1.8, 1.11 Cel 2 – Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku/ Kierunki: 2.5, 2.6, 2.9 Cel 3 – Bezpieczni i zadowoleni obywatele/Kierunki: 3.2, 3.3, 3.4
Podmiot realizujący	Gmina Miejska Biała Podlaska/ i Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
Sposób zapewnienia dostępności	Projektowanie i wykonanie wszystkich elementów z zachowaniem pełnej dostępności dla osób niepełnosprawnych m.in. likwidacja barier architektonicznych, oznaczenie obiektów w jęz. Braille’a, zastosowanie pętli indukcyjnych, tyflografii, kontrastowych oznaczeń, udostępnienie terenu dla zwierząt-przewodników, oznaczenia informacyjne w postaci kodów QR

L.p.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Lokalizacja	Podmiot zgłaszający*
1.	Usługi społeczne na osiedlu „Za torami”	2024-2030	ul. Krucza 5	GMBP
2.	Modernizacja dawnej willi i ogrodu Raabego w Białej Podlaskiej w celu dostosowania budynku i jego otoczenia do funkcji muzealnych i edukacyjnych	2024-2030	ul. Łomaska 21	GMBP
3.	Modernizacja zdegradowanego budynku przy ul. Łomaskiej 2 na Centrum opiekuńczo-mieszkalne oraz Punkt Interwencji Kryzysowej	2024-2030	ul. Łomaska 2	MOPS
4.	Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej	2024-2030	Obręb 0003	GMBP
5.	Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las	2024-2030	Obręb 0003	GMBP
6.	Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II	2024-2030	Obręb 0003 Obręb 0001	GMBP
7.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój usług w dziedzinie kultury na terenie MOF Biała Podlaska	2024-2030	Obręb 0001	GMBP
8.	Przebudowa i adaptacja budynku Kina Merkury w Białej Podlaskiej na potrzeby Bialskiego Centrum Kultury w tym: Komfortka – pomieszczenie pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych.	2024-2030	ul. Brzeska 43	GMBP
9.	Przebudowa, rozbudowa budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 z przeznaczeniem na mieszkanie wspomagane dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	2024-2030	ul. Kolejowa 21	GMBP
10.	Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu	2024-2030	Obręb 0003	ZGL
11.	Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10	2024-2025	Cicha 10	ZGL
12.	Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej	2024-2030	Obręb 0001	MPP
13.	Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego	2024-2030	Obręb 0001	MPP

L.p.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Lokalizacja	Podmiot zgłaszający*
	poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej			
14.	Prace remontowo – konserwatorskie kościoła św. Antoniego w Białej Podlaskiej – I etap	2024-2030	Obręb 0001	Kościół św. Antoniego. Klasztor Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej
15.	Rewitalizacja otoczenia zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej	2023-2025	Brzeska 35	Parafia Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej
16.	Dostosowanie budynku Komendy miejskiej Policji w Białej Podlaskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	2024-2030	Pl. Wojska Polskiego 23	KW Policji
17.	Utworzenie rodzinnego domu dziecka jako rodzinnej formy pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomaganego dla pełnoletniego wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą.	2024 - 2030	Kolejowa 24-26	MOPS

Tabela 21 Zestawienie nowych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

* GMPB – Gmina Miejska Biała Podlaska), KDON - Koordynator ds. dostępności i osób z niepełnosprawnościami Urzędu Miasta Biała Podlaska), ZGL - Zakład Gospodarki Lokalowej, MPP - Muzeum Południowego Podlasia, MBP - Miejska Biblioteka Publiczna, NOPTSR – Nadbużański Oddział Polskiego Towarzystwa Stwardnienia Rozsianego, MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, BCK – Białskie Centrum Kultury

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia
1.	Przebudowa Skweru przy Placu Wojska Polskiego
2.	Plac zabaw i fitness – ul. Krucza i ul. Wyzwolenia
3.	Międzypokoleniowa przestrzeń zabawowa „Plac Zamkowa”
4.	Remont i przebudowa budynków na obszarze rewitalizacji miasta Biała Podlaska z przeznaczeniem na realizację usług społecznych
5.	Od szkolenia do zatrudnienia – YEI
6.	Od pomysłu do działania
7.	Pracuję u siebie
8.	Własna firma moją szansą
9.	Własna firma szansą na sukces
10.	Rewaloryzacja i modernizacja Zespołu Zamkowo-Parkowego Radziwiłłów w Białej Podlaskiej
11.	Znaki wiary na Podlasiu
12.	Letnia Akademia Folkloru

Tabela 22 Lista zrealizowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Status
1.	Rewitalizacja zdegradowanych terenów powojсковych w Białej Podlaskiej poprzez kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych	odstąpiono
2.	Rozbudowa i modernizacja Bialskiego Centrum Kultury	odstąpiono
3.	Rewitalizacja budynku Starego Sądu szansą na rozwój potencjału gospodarczego i społecznego Białej Podlaskiej	odstąpiono

Tabela 23 Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, od realizacji których odstąpiono

5.3 CHARAKTERYSTYKA POZOSTAŁYCH - NIEUMIESZCZONYCH NA LIŚCIE PODSTAWOWEJ - DOPUSZCZALNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Niniejszy Program, zgodnie z Ustawą, wskazuje grupy pozostałych, nieumieszczonych na liście podstawowej, dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które posłużą realizacji kierunków działań opisanych w Rozdziale 4.2. Dla tych przedsięwzięć ustala się jedynie szacunkowe ramy czasu realizacji i finansowania.

W poniższej tabeli przedstawiono przedsięwzięcia dopuszczalne ujęte w GPR przyjętym uchwałą Rady Miasta nr X/120/19 w dniu 25 listopada 2019 roku wraz ze stanem ich realizacji.

Numer przedsięwzięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Status	Szacunkowa wartość w PLN
15.	Przebudowa ulicy Sikorskiego oraz modernizacja i rozbudowa infrastruktury osiedla mieszkaniowego pomiędzy ulicami Sidorską, Kościuszki i Al. Tysiąclecia	zrealizowany	1 800 000,00
16.	Centrum Interwencji Kryzysowej w Białej Podlaskiej	niezrealizowany	300 000,00
17.	Centrum Wsparcia Rodziny i Usług Społecznych dla mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	zrealizowany	1 628 600,00
18.	Włącz się! Kompleksowe działania aktywizacji i integracji społeczno- zawodowej w mieście Biała Podlaska	zrealizowany	816 124,00
19.	Aktywna postawa to rozwój!	zrealizowany	866 520,00
20.	Ocalić od zapomnienia – Pamięć bogatsza od fotografii	niezrealizowany	16 000,00
21.	Sport łączy pokolenia	niezrealizowany	270 000,00
22.	Twórzmy zieleni	niezrealizowany	42 600,00
23.	Centrum Pomocy Osobom z Autyzmem. Etap I–Budowa Ośrodka Terapii i Diagnostyki.Przedszkole dla dzieci z Autyzmem	zrealizowany	7 367 700,00
24.	Remediacja i rekultywacja zdegradowanych nieruchomości na terenie SAS	w trakcie realizacji	800 000,00
25.	Założ firmę i odnieś sukces! Kompleksowe wsparcie dla osób planujących rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej na terenie MOF Biała Podlaska	zrealizowany	1 857 895,20
26.	Modernizacja i rozbudowa rynku owocowo – warzywnego i produktów lokalnych – targowiska przy Al. Tysiąclecia w Białej Podlaskiej	zrealizowany	2 200 000,00
27.	Rozbudowa Piekarni – Ciastkarni	niezrealizowany	150 000,00
28.	Sklep motoryzacyjny oraz warsztat obsługi samochodów	niezrealizowany	500 000,00
29.	Rozbudowa i modernizacja oraz remont budynku hurtowni ogólnospożywczej	niezrealizowany	900 000,00
30.	Utworzenie zaplecza magazynowego i technicznego hurtowni ogólnospożywczej	zrealizowany	500 000,00
31.	Remont budowlano–konserwatorski poreformackiego Zespołu Klasztornego Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej	w trakcie realizacji	1 952 813,48
32.	Centrum Obsługi Pasażerów z funkcją poczekalni, obsługi podróży oraz handlowo - usługowo - gastronomiczną	niezrealizowany	1 000 000,00

Tabela 24 Lista przedsięwzięć uzupełniających wskazanych w GPR miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 wraz ze stanem realizacji

Przedsięwzięcia dopuszczalne są istotne z punktu widzenia potrzeb obszaru rewitalizacji i mają za zadanie swym oddziaływaniem uzupełniać zaplanowane przedsięwzięcia podstawowe. Poprzez realizację kierunków działań, przyczyniają się do eliminacji lub ograniczenia zdiagnozowanych wcześniej negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Dlatego też, ich realizacja w znaczącym stopniu przyczynić się może do przeciwdziałania zidentyfikowanym problemom, wyeksponowania potencjałów podobszarów rewitalizacji, zwiększenia poziomu integracji i aktywności społecznej mieszkańców oraz szeregu innych korzyści o charakterze gospodarczym, środowiskowym i przestrzenno-funkcjonalnym.

GPR 2016-2030 zakłada realizację, potencjalnie we współpracy z organizacjami pozarządowymi, uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą wypełniały następujące cele:

- przygotowanie mieszkańców do skutecznego wprowadzania trwałych i korzystnych zmian w swoim otoczeniu;
- ❑ poszukiwanie i rozwijanie innowacyjnych rozwiązań problemów społecznych;
- ❑ pobudzenie zaangażowania mieszkańców obszaru rewitalizacji w sprawy lokalne;
- ❑ zachęcenie mieszkańców obszaru rewitalizacji do podejmowania oddolnych działań na rzecz dobra wspólnego,
- ❑ aktywizację społeczności lokalnych i budowanie relacji sąsiedzkich;
- ❑ wspieranie integracji społeczności na poziomie lokalnym i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- ❑ wykorzystywanie lokalnej infrastruktury i zasobów (w tym dziedzictwo kulturowe);
- ❑ wsparcie rozwoju wspólnej przestrzeni publicznej w celu budowania relacji pomiędzy członkami lokalnej społeczności.

Zgodnie z zapisami *Zasad realizacji instrumentów terytorialnych Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027*³⁸, zasadą ważną podczas tworzenia i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji jest zachowanie komplementarności źródeł finansowania. Finansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z kilku źródeł tj. montaż finansowy różnych funduszy i programów uniezależnia ich realizację od dostępności finansowania z jednego źródła. Daje to nie tylko lepszą gwarancję realizacji zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych, ale także stymuluje konieczność uzupełniania i łączenia wsparcia, w tym prywatnych i publicznych źródeł finansowania.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 uwzględnia możliwość wykorzystania wsparcia w formie grantów na mini-projekty rewitalizacyjne w ramach projektu „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowanego z programu *Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027*.

³⁸ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/zasady-realizacji-instrumentow-terytorialnych-w-polsce-w-perspektywie-finansowej-ue-na-lata-2021-2027>

Pogrupowane poniżej charakterystyki przedsięwzięć dopuszczalnych dotyczą projektów zarówno publicznych, jak i prywatnych, co do których na obecnym etapie nie można określić precyzyjnych ram.

Grupa 1 - przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji:

1. przedsięwzięcia skierowane na włączenie osób wykluczonych, aktywizację społeczną i zawodową,
2. realizacja działań pobudzających przedsiębiorczość, w tym tworzenie i rozwój programów mentoringowych,
3. realizacja akcji i wydarzeń aktywizujących i integrujących środowisko organizacji pozarządowych, umożliwiających powstawanie forów współpracy.

Grupa 2 - przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji:

1. inicjatywy edukacyjne dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
2. organizacja wydarzeń, inicjatyw i przedsięwzięć na rzecz integracji i zaspokojenia potrzeb seniorów,
3. działania ukierunkowane na wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, w tym świetlica środowiskowa mająca na celu wsparcie lokalnej społeczności w procesie wychowania dzieci i młodzieży,
4. wydarzenia z dziedziny kultury oraz edukacji nieformalnej wspierającej rozwój osobisty,
5. stworzenie przestrzeni do realizacji inicjatyw służących rozwijaniu pasji i zdobywaniu nowych umiejętności,
6. realizacja międzypokoleniowych inicjatyw sportowych i kulturalnych angażujących mieszkańców obszaru rewitalizacji,
7. budowanie współpracy z organizacjami młodzieżowymi,
8. inicjatywy rozwijania zaangażowania społeczności obszaru rewitalizacji poprzez rozwój wolontariatu
9. działania integrujące mieszkańców, w tym organizacja lokalnych wydarzeń wzmacniających poczucie tożsamości lokalnej oraz identyfikacji z miejscem zamieszkania.

Grupa 3 - przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców:

1. poprawiające układ komunikacyjny w obszarze rewitalizacji,
2. inicjatywy w zakresie podnoszenia jakości obiektów i otaczającej ich przestrzeni oraz tworzenie przestrzeni wolnych od barier, w tym zwiększenie poziomu dostępności Placu Wolności dla osób ze szczególnymi potrzebami oraz poprawa dostępności placów zabaw na obszarze rewitalizacji,
3. nadające funkcje społeczne obiektom i przestrzeniom niezagospodarowanym,
4. związane z działaniami wspólnymi ukierunkowanymi na tworzenie zieleni w miejscach zaniedbanych, w których brakuje zieleni np. podwórkach.
5. nastawione na realizację programów edukacyjnych oraz akcji informacyjnych podnoszących świadomość mieszkańców w zakresie ekologii i ochrony środowiska,
6. aranżujące przestrzeń publiczną mające na celu uporządkowanie przestrzeni reklamowej oraz opracowanie koncepcji wyglądu szyldów reklamowych na wybranym fragmencie obszaru rewitalizacji.

Tabela 25 Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W ramach aktualizacji GPR uwzględniono realizację przedsięwzięć dopuszczalnych nowych i kontynuowanych z poprzedniego okresu. Przedsięwzięcia kontynuowane kwalifikują się do przypisania jako typ przedsięwzięcia w ramach grupy trzeciej.

PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE NOWE				
Typ przedsięwzięcia	Okres realizacji	Lokalizacja	Możliwe do realizacji przez podmioty:	Szacunkowa kwota przeznaczona na realizację projektów dopuszczalnych w PLN
Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	300 000,00 PLN
Grupa 2 -przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji	2023 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	300 000,00 PLN
Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców	2023 - 2030	Obszar rewitalizacji	Organizacje pozarządowe, samorząd, instytucje publiczne i prywatne, oraz osoby prywatne	300 000,00 PLN
Przedsięwzięcia kontynuowane z poprzedniego okresu				
Typ przedsięwzięcia				
Grupa 3 -przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców	Przedsięwzięcie nr 24 Remediacja i rekultywacja zdegradowanych nieruchomości na terenie SAS			800 000,00
	Przedsięwzięcie nr 31 Remont budowlano–konserwatorski poreformackiego Zespołu Klasztornego Braci Mniejszych Kapucynów w Białej Podlaskiej			1 952 813,48

Tabela 26 Ramy czasowe i szacunkowe koszty nowych i kontynuowanych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

5.4 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY PRZEDSIĘWZIĘCIAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE MIASTA

Komplementarność jest szczególnie istotnym aspektem opracowania *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030*. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi przedsięwzięciami oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy skutkować będzie eliminacją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, co w konsekwencji pozwoli na wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z sytuacji kryzysowej i osiągnięcie kompleksowych efektów poprawy.

Poniżej przedstawiono komplementarność zidentyfikowanych przedsięwzięć w zakresie: przestrzennym, problemowym proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym oraz źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenną w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska zapewniają projekty wskazane do realizacji na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Projekty te są ze sobą w dużym stopniu powiązane (rewitalizacja terenów zielonych, remonty chodników i dróg, budowa ścieżek rowerowych, poprawa komunikacji miejskiej, nowe funkcje miejskie w osiedlach peryferyjnych) i wzajemnie się dopełniają.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, stanowiąc odpowiedź na główne zidentyfikowane problemy. Dodatkowo ich realizacja wpłynie pozytywnie na wizerunek całego miasta, ponieważ większość przedsięwzięć dotyczy szeroko pojętego centrum miasta, najczęściej odwiedzanego przez turystów. Wiele z przedsięwzięć dotyczy infrastruktury komunikacyjnej (ścieżki rowerowe, oświetlenie) lub obiektów użyteczności publicznej (przestrzenie rekreacyjne i obiekty kultury), co bezpośrednio wpłynie na poprawę jakości życia wszystkich mieszkańców miasta.

Komplementarność problemowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska zapewnia także komplementarność problemową przedsięwzięć. Wiele ze wskazanych do realizacji projektów dopełnia się tematycznie i tym samym gwarantuje oddziaływanie we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym i środowiskowym).

Najważniejsze dla mieszkańców obszaru rewitalizacji przedsięwzięcia dotyczą modernizacji **infrastruktury społecznej: sportowej i kulturalnej** (budowy, remonty i modernizacje terenów i obiektów sportowych, szkolnych i kulturalnych):

☐ Usługi społeczne na osiedlu „za Torami”

- ☐ Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las
- ☐ Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II
- ☐ Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój usług w dziedzinie kultury na terenie MOF Biała Podlaska
- ☐ Przebudowa i adaptacja budynku Kina Merkury w Białej Podlaskiej na potrzeby Bialskiego Centrum Kultury, w tym: Komfortka – pomieszczenie pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych.
- ☐ Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej
- ☐ Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej
- ☐ Prace remontowo – konserwatorskie kościoła św. Antoniego w Białej Podlaskiej – I etap
- ☐ Rewitalizacja otoczenia zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej

infrastruktury technicznej (drogi, ścieżki rowerowe, oświetlenie, etc.):

- ☐ Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10

Realizacja tych przedsięwzięć infrastrukturalnych pozwoli na poprawę jakości i dostępu do usług społecznych: sportowych, kulturalnych i edukacyjnych, ograniczając tym samym zakres wykluczenia społecznego na obszarze rewitalizacji.

Większość przedsięwzięć infrastrukturalnych oprócz komponentu remontowo-budowlanego obejmuje działania „miękkie” jak w przypadku” następujących przedsięwzięć:

w obszarze kultury:

- ☐ Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej,
- ☐ Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej,
- ☐ Usługi społeczne na osiedlu za Torami obejmujące liczne i rozbudowane działania związane z kulturą

w obszarze usług społecznych:

- ☐ Przebudowa, rozbudowa i zmiana użytkowania budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 z przeznaczeniem na mieszkanie dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą,
- ☐ Utworzenie rodzinnego domu dziecka jako rodzinnej formy pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomaganego dla pełnoletniego wychowanka opuszczającego pieczę zastępczą,
- ☐ Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu,

- ❑ Modernizacja zdegradowanego budynku przy ul. Łomaskiej 2 na Centrum opiekuńczo-mieszkalne oraz Punkt Interwencji Kryzysowej,
- ❑ Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej,
- ❑ Dostosowanie budynku Komendy miejskiej Policji w Białej Podlaskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami

W sferze gospodarczej większość inwestycji infrastrukturalnych jest komplementarna z projektami miękkimi – m.in. poprawiona infrastruktura drogowa i rowerowa, w tym szczególnie **Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej** stworzy lepsze warunki dostępu do rynku pracy przy aktywnym wsparciu przedsięwzięć uzupełniających z grupy przedsięwzięć wspierających aktywizację społeczną i zawodową, oraz wspierające przedsiębiorczość. Powyższe działania przyczynią się do wzrostu aktywności gospodarczej na obszarze rewitalizacji oraz do jego rozwoju gospodarczego. Będą to jednocześnie działania, przeciwdziałające bezrobociu na obszarze rewitalizacji, dzięki czemu poprawie ulegnie również sytuacja w sferze społecznej.

Poprawa infrastruktury poza oczywistą poprawą jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, przyczyni się także do wzrostu jego atrakcyjności inwestycyjnej, w tym szczególnie w zakresie turystyki i rekreacji, czego dobrym przykładem są przedsięwzięcia:

- ❑ Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej,
- ❑ Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłowskiego w Białej Podlaskiej,
- ❑ Modernizacja dawnej willi i ogrodu Raabego w Białej Podlaskiej w celu dostosowania budynku i jego otoczenia do funkcji muzealnych i edukacyjnych,
- ❑ Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II.

Istotnym elementem działań związanych z przedsiębiorczością będą miękkie działania związane ze wsparciem funkcjonowania i prowadzenia przedsiębiorstw (m.in. programy mentoringowe, organizacja spotkań z przedsiębiorcami, współpraca z przedstawicielami sektora kreatywnego).

Bardzo ważnym aspektem poniższych przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest ich wpływ na **poprawę stanu środowiska przyrodniczego**:

- ❑ Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las,
- ❑ Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych – etap II
- ❑ Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu,
- ❑ Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10

Wskazane w dokumencie przedsięwzięcia wpływają na niwelowanie problemów w różnych sferach, co przeciwdziała fragmentacji działań i wpływa na ich kompleksowość.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

Kompleksowa rewitalizacja wyznaczonego obszaru wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze Miasta, dlatego korzystnym modelem jest współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 zapewnia komplementarność proceduralno-instytucjonalną, opisując szczegółowo system zarządzania procesem rewitalizacji, umożliwiając efektywne współdziałanie wszystkich zaangażowanych w proces podmiotów.

Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji opisany jest w Rozdziale 7. niniejszego dokumentu. Opiera się on na dwóch filarach: zarządzającym i wykonawczym.

Prezydent Miasta Biała Podlaska pełni rolę nadzorczą nad całym procesem rewitalizacji. Do zarządzania procesem został powołany Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji, w którego skład weszli przedstawiciele komórek organizacyjnych urzędu miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych i spółek. Nad całością prac czuwa Przewodniczący Zespołu Zadaniowego – Zastępca Prezydenta Miasta Biała Podlaska, odpowiadający bezpośrednio przed Prezydentem za realizację postawionego przed Zespołem zadania oraz Koordynator Rewitalizacji.

Podmiotem wykonawczym są różne jednostki, organizacje i firmy realizujące poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 przykłada wagę do zachowania ciągłości programowej tj. zapewnia ciągłość i kontynuację projektów podejmowanych w poprzednich okresach, przy jednoczesnym uwzględnieniu zmieniającego się otoczenia polityczno-gospodarczego, stwarzającego nowe możliwości, ale także stawiającego nowe ograniczenia. Część wskazanych w GPR projektów inwestycyjnych i nie inwestycyjnych stanowi kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć lub przedsięwzięć planowanych w poprzednich okresach. Istotne jest wykorzystywanie powstałych w przeszłości produktów i rezultatów oraz zachowanie funkcji obiektów. GPR opiera się ponadto na wnioskach wyciągniętych z realizacji poprzednich zadań rewitalizacyjnych, co pozwoli na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia wpisane do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 mogą zostać zrealizowane przy udziale różnych źródeł finansowania, w tym środków unijnych i prywatnych. Współpraca Miasta z organizacjami pozarządowymi działającymi na obszarze rewitalizacji dodatkowo poszerza możliwości finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Dążąc do uzyskania możliwie najbardziej korzystnych efektów i jak najskuteczniejszej realizacji wyznaczonych celów GPR zakłada możliwość łączenia wsparcia z różnych źródeł, z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania.

5.5. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych wpisanych do GPR 2016-2030 wraz z planowanym podziałem finansowania na różne źródła. Na potrzeby niniejszego dokumentu przyjęto, iż udział dofinansowania wynosi 85%, natomiast wkładu własnego – 15%, ponieważ na obecnym etapie nie ma możliwości określenia ostatecznego podziału środków w poszczególnych projektach.

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany okres realizacji	Wkład własny 15%	Dofinansowanie 85%	Szacunkowa wartość projektu 100%
1	Usługi społeczne na osiedlu "Za Torami"	2024-2030	750 000,00 zł	4 250 000,00 zł	5 000 000,00 zł
2	Modernizacja dawnej willi i ogrodu Raabego w Białej Podlaskiej w celu dostosowania budynku i jego otoczenia do funkcji muzealnych i edukacyjnych	2024-2030	750 000,00 zł	4 250 000,00 zł	5 000 000,00 zł
3	Modernizacja zdegradowanego budynku przy ul. Łomaskiej 2 na Centrum Opiekuńczo Mieszkalne oraz Punkt Interwencji Kryzysowej	2024-2030	600 000,00 zł	3 400 000,00 zł	4 000 000,00 zł
4	Rewitalizacja rejonu dworca PKP w Białej Podlaskiej	2024-2030	1 800 000,00 zł	10 200 000,00 zł	12 000 000,00 zł
5	Rewaloryzacja parku miejskiego Zofii Las	2024-2030	300 000,00 zł	1 700 000,00 zł	2 000 000,00 zł
6	Wykorzystanie walorów przyrodniczych doliny rzeki Krzny do celów edukacyjnych i turystycznych - etap II	2024-2030	450 000,00 zł	2 550 000,00 zł	3 000 000,00 zł
7	Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój usług w dziedzinie kultury na terenie MOF Biała Podlaska	2024-2030	750 000,00 zł	4 250 000,00 zł	5 000 000,00 zł
8	Przebudowa i adaptacja budynku Kina Merkury w Białej Podlaskiej na potrzeby Białskiego Centrum Kultury w tym: Komfortka – pomieszczenie pielęgnacyjne dla osób niepełnosprawnych	2024-2030	600 000,00 zł	3 400 000,00 zł	4 000 000,00 zł
9	Przebudowa i rozbudowa budynku gospodarczego przy ul. Kolejowej 21 z przeznaczeniem na mieszkanie wspomagane dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	2024-2030	345 000,00 zł	1 955 000,00 zł	2 300 000,00 zł
10	Budowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego wraz z zagospodarowaniem zdegradowanego terenu	2024-2030	1 440 000,00 zł	8 160 000,00 zł	9 600 000,00 zł
11	Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynku przy ul. Cichej 10	2024-2025	27 000,00 zł	153 000,00 zł	180 000,00 zł
12	Remont i przebudowa pozostałości pawilonu parkowego zwanego „Archiwum i Biblioteką” na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej	2024-2030	540 000,00 zł	3 060 000,00 zł	3 600 000,00 zł

L.p.	Nazwa projektu	Szacowany okres realizacji	Wkład własny 15%	Dofinansowanie 85%	Szacunkowa wartość projektu 100%
13	Remont i przebudowa na cele ekspozycyjne pozostałości kazamat na terenie zespołu zamkowego poradziwiłłowskiego w Białej Podlaskiej	2024-2030	450 000,00 zł	2 550 000,00 zł	3 000 000,00 zł
14	Prace remontowo-konserwatorskie kościoła Św. Antoniego w Białej Podlaskiej - I etap	2024-2030	123 000,00 zł	697 000,00 zł	820 000,00 zł
15	Rewitalizacja otoczenia zabytkowego kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Białej Podlaskiej	2023-2025	210 000,00 zł	1 190 000,00 zł	1 400 000,00 zł
16	Dostosowanie budynku Komendy miejskiej Policji w Białej Podlaskiej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	2024-2030	270 000,00 zł	1 530 000,00 zł	1 800 000,00 zł
17	Utworzenie rodzinnego domu dziecka jako rodzinnej pieczy zastępczej oraz mieszkania wspomagane dla pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą	2024-2030	600 000,00 zł	3 400 000,00 zł	4 000 000,00 zł
Łączny koszt przedsięwzięć podstawowych			10 005 000,15 zł	56 695 000,85 zł	66 700 000,00 zł
PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE					
1.	Grupa 1: przedsięwzięcia wspierające aktywizację społeczną i zawodową, wspierające przedsiębiorczość i reintegrację zawodową mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024-2030	45 000,00 zł	255 000,00 zł	300 000,00 zł
2.	Grupa 2: przedsięwzięcia wspierające rozwój społeczny i integrację mieszkańców obszaru rewitalizacji	2024-2030	45 000,00 zł	255 000,00 zł	300 000,00 zł
3.	Grupa 3: przedsięwzięcia wspierające tworzenie wysokiej jakości przestrzeni dla mieszkańców	2024-2030	45 000,00 zł	255 000,00 zł	300 000,00 zł
Łączny koszt przedsięwzięć uzupełniających			135 000,00 zł	765 000,00 zł	900 000,00 zł

Tabela 27 Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych

6. SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE PROGRAMU

Poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne wskazane w niniejszym programie finansowane będą w ramach różnych źródeł oraz z uwzględnieniem różnych etapów, które wynikać będą z możliwości pozyskania wsparcia zewnętrznego i ukierunkowania środków własnych Miasta.

6.1. RAMY FINANSOWE REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Zgodnie z przyjętymi założeniami najważniejszymi źródłami finansowania projektów będą środki krajowe dostępne w ramach programów zarządzanych przez administrację rządową oraz środki europejskie dostępne w programach wdrażanych na poziomie regionalnym i krajowym. Środki te będą wspierały budżet gminy pozwalając na pełną realizację zadań określonych w programie.

Zaangażowanie prywatne będzie miało miejsce na dość niskim poziomie i będzie dotyczyło zaangażowanie przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i innych instytucji w realizację projektów i zadań przyczyniających się do osiągnięcia celów programu rewitalizacji.

RODZAJ PRZEDSIĘWZIĘĆ	Budżet gminy	Środki UE	Środki krajowe	Środki prywatne	Indykatywna wartość ogółem
Indykatywne środki przeznaczone na realizację podstawowych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych	12 000 000 PLN	40 000 000 PLN	15 300 000 PLN	300 000 PLN	67 600 000 PLN

Tabela 28 Indykatywne ramy finansowe nowych przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji 2016-2030

6.2.POTENCJALNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Proces rewitalizacji jest procesem wielokomponentowym także pod względem finansowania i wiąże się z koniecznością oparcia realizacji przedsięwzięć na różnych źródłach finansowania stosownie do ich obszarów tematycznych. Zastosowanie zasady komplementarności tj. łączenia środków europejskich z różnych funduszy i programów ze środkami z krajowych źródeł publicznych przy jednoczesnym zaangażowaniu środków prywatnych znacznie poszerza możliwości wdrażania poszczególnych etapów realizacji, ponieważ może odnosić się nie tylko do całości danego projektu, ale także do poszczególnych jego etapów. Skuteczne pozyskiwanie środków pomoże w osiągnięciu celów procesu rewitalizacji w zakładanych terminach, dlatego planowane jest podejmowanie prób wykorzystania innych źródeł lub wspieranie procesów środkami własnymi budżetu Miasta.

Poniżej przedstawione są potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

6.2.1.ŚRODKI EUROPEJSKIE

Dla działań z zakresu rewitalizacji, które realizowane będą w obszarach objętych gminnymi programami rewitalizacji, przewiduje się wdrażanie w ramach programów operacyjnych tak zwanych innych instrumentów terytorialnych³⁹, które będą jednym z instrumentów rozwoju terytorialnego⁴⁰. Instrumenty te będą realizowane w obszarach tematycznych wskazanych w poszczególnych programach operacyjnych, zaś podstawą ich wdrażania będzie strategia innego instrumentu terytorialnego.

Zapisy Programu Operacyjnego Fundusze Europejskie dla Województwa Lubelskiego 2021-2027⁴¹, zakładają zastosowanie instrumentów terytorialnych wdrażanych w oparciu o programy rewitalizacji dla poniższego celu szczegółowego:

2.1.11. Priorytet XI Rozwój zrównoważony terytorialnie

2.1.11.1. Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich.

Poza powyższym dedykowanym procesowi rewitalizacji priorytetem poniżej przedstawiono inne priorytety i cele szczegółowe możliwe do wykorzystania jako źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zależnie od ich zakresu:

³⁹ Zgodnie z art. 36 ust. 2 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027

⁴⁰ Art. 28 i art. 39 rozporządzenia ogólnego Parlamentu Europejskiego i Rady (UE),

⁴¹ przyjętego przez Zarząd Województwa Lubelskiego Uchwałą nr CDXVII/7223/2022 z dnia 13 grudnia 2022 roku i zatwierdzonego przez Komisję Europejską decyzją wykonawczą nr C(2022)8382 z dnia 24 listopada 2022 roku [Dz. U. Woj. Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2022 poz. 6857]

2.1.2. Priorytet II Transformacja gospodarcza i cyfrowa regionu

- 2.1.2.1. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych.
- 2.1.2.2. Cel szczegółowy 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.

2.1.3. Priorytet III Ochrona zasobów środowiska i klimatu

- 2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.
- 2.1.3.2. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej.
- 2.1.3.3. Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej.
- 2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia.

2.1.3. Priorytet IV Efektywne wykorzystanie energii

- 2.1.3.3. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- 2.1.3.4. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju.

2.1.7. Priorytet VII Lepsza dostępność do usług społecznych i zdrowotnych

- 2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(ii) (EFRR) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.
- 2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(iii) (EFRR) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne.
- 2.1.7.3. Cel szczegółowy 4(v) (EFRR) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej.
- 2.1.7.4. Cel szczegółowy 4(vi) (EFRR) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.

2.1.8. Priorytet VIII Zwiększanie spójności społecznej

- 2.1.8.1. Cel szczegółowy 4h) (EFS+) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
- 2.1.8.2. Cel szczegółowy 4k) (EFS+) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej, modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji, poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej
- 2.1.8.3. Cel szczegółowy 4l) (EFS+) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

2.1.9. Priorytet IX Zaspokajanie potrzeb rynku pracy

- 2.1.9.1. Cel szczegółowy 4a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.
- 2.1.9.2. Cel szczegółowy 4b) (EFS+) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy
- 2.1.9.3. Cel szczegółowy 4c) (EFS+) Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu
- 2.1.9.4. Cel szczegółowy 4d) (EFS+) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia.

2.1.10. Priorytet X Lepsza edukacja

- 2.1.10.1. Cel szczegółowy 4e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem

pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego

- 2.1.10.2. Cel szczegółowy 4f) (EFS+) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
- 2.1.10.3. Cel szczegółowy 4g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.

Wykorzystanie środków finansowych w ramach wymienionych wyżej celów programu *Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027* stanowić będzie jedno z najważniejszych źródeł wsparcia zewnętrznego procesu rewitalizacji Miasta Biała Podlaska.

Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę Klimat Środowisko

Celem programu, który został zatwierdzony w dniu 6 października 2022 roku przez Komisję Europejską, jest w generalnym ujęciu poprawa warunków rozwoju kraju poprzez budowę infrastruktury technicznej i społecznej zgodnie z założeniami rozwoju zrównoważonego. Z tego względu cele programu są bezpośrednio powiązane z celami programu rewitalizacji, który opiera się na realizacji tej zasady w odniesieniu do wyznaczonego w gminie obszaru rewitalizacji.

Program „Regiony Rewitalizacji 3.0” współfinansowany z programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027

Program wsparcia dla gmin Regiony Rewitalizacji ma na celu wzmocnienie zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych. Program realizowany jest przez Zespoły ds. rewitalizacji funkcjonujące w Urzędach Marszałkowskich, które dzięki udzielonej dotacji ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna zapewniają wsparcie doradcze i szkoleniowe dla gmin.

Europejska Inicjatywa Miejska

Europejska inicjatywa miejska, dysponująca specjalnym budżetem w ramach EFRR w wysokości 450 mln euro, jest nowym instrumentem wspierającym miejski wymiar polityki spójności.

Europejska inicjatywa miejska wspiera innowacyjne działania prowadzone na obszarach miejskich, które stają się miejscem testowania nowych rozwiązań mających na celu poprawę jakości życia ich mieszkańców. Oprócz wspierania innowacji, służy również wspieraniu potencjału wszystkich obszarów miejskich w Europie.

Krajowy Plan Odbudowy i Wzmacniania Odporności

Krajowy Plan Odbudowy obejmuje środki Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, które dedykowane są różnym obszarom tematycznym, między innymi zielonej transformacji miast. Wsparcie będzie kierowane m.in. na wprowadzenie zieleni na terenach miejskich, bardziej efektywnym wykorzystaniu zasobów oraz przeciwdziałaniu utracie różnorodności biologicznej.

6.2.2 ŚRODKI KRAJOWE

Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa

Zgodnie z art. 90u ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty⁴² Rada Ministrów realizuje Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa na lata 2021-2025, którego celem jest wzmacnianie roli bibliotek publicznych, szkolnych oraz pedagogicznych jako lokalnych ośrodków życia społecznego, które stanowią centrum dostępu do kultury i wiedzy. Program ten realizowany jest poprzez poprawę oferty bibliotek publicznych oraz inwestycje w ich infrastrukturę. Obejmuje to w szczególności dostosowanie bazy lokalowej do współczesnych standardów w zakresie obiektów użyteczności publicznej w celu rozwijania kompetencji społecznych i kulturowych mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności świadczonych usług.

Program Wieloletni Senior Plus

Program na lata 2021-2025, który prowadzony jest przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ma na celu wsparcie warunków do aktywnego starzenia się w środowisku lokalnym oraz jak najdłuższego udziału w życiu społecznym seniorów. Wspiera on działania mające na celu zwiększenie spójności społecznej poprzez wsparcie kierowane do najstarszej części społeczeństwa. Program obejmuje zarówno działania związane utworzeniem lub wyposażeniem infrastruktury społecznej wspierającej seniorów, jak też stanowi wsparcia dla zapewnienia funkcjonowania już istniejących obiektów.

⁴² Tekst jednolity Dz. U. z 2021 poz. 1915 ze zmianami

Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej

Zgodnie z art. 86 ustawy z dnia 19 listopada 2009 roku o grach hazardowych⁴³ Minister właściwy do spraw kultury fizycznej jest dysponentem państwowego funduszu celowego pod nazwą Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej. Wydatki w ramach funduszu ponoszone są na przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych, rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Zasady wdrażania środków funduszu określone zostały w Rozporządzeniu Ministra Sportu i Turystyki z dnia 12 sierpnia 2019 roku w sprawie przekazywania środków z Funduszu Kultury Fizycznej⁴⁴.

Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 23 października 2018 roku o Funduszu Solidarnościowym⁴⁵ fundusz, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, jest funduszem celowym obejmującym wsparcie osób niepełnosprawnych oraz emerytów i rencistów. Stosownie do art. 6 oraz art. 7 ust. 1 i ust. 5 ustawy zgromadzone w ramach niniejszego funduszu środki finansowe przeznaczane są na realizację zadań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych poprzez programy rządowe Rady Ministrów i programy resortowe ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Jednym z takich programów jest program rozwoju centrów opiekuńczo- mieszkalnych realizowany przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej.

Fundusz Dostępności

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 roku o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁴⁶ Fundusz Dostępności jest funduszem celowym, którego dysponentem jest minister właściwy do spraw rozwoju regionalnego. Celem tego funduszu jest realizacja zadań polegających na wsparciu działań w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Realizacja przedsięwzięć polegających na likwidacji barier architektonicznych może być wspierana w ramach funduszu poprzez korzystnie oprocentowane instrumenty zwrotne.

Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych

Niniejszy program, który utworzony został uchwałą nr 84/2021 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2021 roku z późniejszymi zmianami, ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych poprzez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu

⁴³ Tekst jednolity Dz. U. z 2022 roku poz. 888 ze zmianami

⁴⁴ Tekst jednolity Dz. U. z 2019 roku poz. 1638

⁴⁵ Tekst jednolity Dz. U. z 2020 roku poz. 1787

⁴⁶ Tekst jednolity Dz. U. z 2020 poz. 1062 ze zmianami

terytorialnego. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez Bank Gospodarstwa Krajowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, o którym mowa w art. 65 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o *zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw*. Program obejmuje cztery obszary priorytetowe dotyczące różnego rodzaju zadań własnych Miasta. Dotyczą one między innymi infrastruktury drogowej i infrastruktury technicznej, gospodarki odpadami, infrastruktury kulturalnej i sportowej czy też rewitalizacji.

Fundusz Termomodernizacji i Remontów

Fundusz Termomodernizacji i Remontów, którego wdrażanie ustanowiła ustawa z dnia 21 listopada 2008 roku o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków, przewiduje udzielanie wsparcia na działania w zakresie termomodernizacji lub przedsięwzięć służących przeciwdziałaniu skutkom luki remontowej.

6.2.3 ŚRODKI MIĘDZYNARODOWE

Fundusze norweskie i EOG

Głównym celem funduszy jest przyczynianie się do zmniejszania różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG oraz wzmacnianie stosunków dwustronnych oraz współpracy merytorycznej pomiędzy państwami-darczyńcami oraz państwem-beneficjentem. Szeroki zakres wsparcia jest wzbogacony poprzez możliwość współpracy z partnerami z krajów finansujących, co pozwala na wdrażanie innowacyjnych rozwiązań.

7. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

Realizacja procesu rewitalizacji na zasadach, określonych przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, wymaga podejmowania działań w sposób kompleksowy i zintegrowany. Z uwagi na bardzo szeroki zakres programu obejmujący przedsięwzięcia rewitalizacyjne z różnych obszarów życia społecznego i gospodarczego Miasta, jak również konieczność wzajemnej integracji działań w obszarze rewitalizacji, założenie to wymaga stworzenia stałych zasad współpracy poszczególnych grup interesariuszy na każdym etapie realizacji programu.

Punktem wyjścia dla skutecznej realizacji procesu rewitalizacji jest pełna identyfikacja wszystkich organów Miasta z działaniami określonymi w niniejszym programie, co w założeniu będzie przekładać się na konsekwentną realizację przyjętych w nim rozwiązań i postanowień.

7.1. SYSTEM INSTYTUCJONALNY

Podstawą aparatu pomocniczego Prezydenta Miasta jest Urząd Miasta Biała Podlaska. Jego strukturę organizacyjną oraz szczegółowy zakres odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych określa nadany przez Prezydenta Regulamin Organizacyjny⁴⁷. Komórki te odpowiadają przed Prezydentem oraz Zastępcą Prezydenta, Skarbnikiem i Sekretarzem stosownie do zakresu odpowiedzialności wskazanego w tym Regulaminie.

Ponadto Miasto Biała Podlaska realizuje wybrane zadania własne poprzez własne jednostki organizacyjne oraz samorządowe instytucje kultury, których kierownicy odpowiadają przed Prezydentem za realizację zadań statutowych kierowanych przez nich podmiotów.

Stosownie do przepisów ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji opracowanie oraz realizacja i nadzór nad realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030, między innymi poprzez prowadzenie oceny aktualności i stopnia realizacji, stanowią odpowiedzialność Prezydenta Miasta Biała Podlaska.

Realizacja zadań rewitalizacyjnych, które charakteryzują się złożonością i wieloletnim horyzontem czasowym wiąże się z koniecznością wprowadzania dodatkowych narzędzi współpracy pomiędzy Prezydentem Miasta, poszczególnymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Miasta i miejskimi jednostkami organizacyjnymi. Zapewnienie efektywnego procesu zarządzania wymaga wyznaczenia i powierzenia zadań w zakresie bieżącej koordynacji procesu rewitalizacji utworzonemu zespołowi. W związku z powyższym, w celu właściwej organizacji, skutecznej i terminowej realizacji, koordynacji działań oraz monitorowania i ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji Prezydent Miasta Biała Podlaska powołał

⁴⁷ Dokument przyjęty Zarządzeniem nr 221/22 z dnia 30 września 2022 roku z późniejszymi zmianami

Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji Miasta Biała Podlaska. Całością realizacji programu zarządzać będzie **Koordinator Rewitalizacji tj. Wydział Rozwoju Miasta.**

Ryc. 15 Schemat zarządzania procesem rewitalizacji

7.1.1 KOORDYNATOR REWITALIZACJI (WYDZIAŁ ROZWOJU MIASTA)

Funkcję Koordynatora Rewitalizacji pełni komórka organizacyjna w strukturze urzędu miasta – Wydział Rozwoju Miasta. Wydział pod kierownictwem Naczelnika – wdraża program podlegając bezpośrednio I Zastępcy Prezydenta Miasta i pod nadzorem Prezydenta Miasta. Wydział odpowiedzialny jest za koordynowanie procesu wdrażania i monitorowania GPR. Wydział zapewnia też obsługę administracyjną i techniczną Zespołu Zadaniowego i Komitetu Rewitalizacji.

Koordynator Rewitalizacji (pracownicy Wydziału Rozwoju Miasta) odpowiedzialny jest w szczególności za:

- ❑ koordynację działań związanych z przygotowaniem/aktualizacją Programu Rewitalizacji,
- ❑ kontakty z instytucjami opiniującymi/uzgadniającymi Program Rewitalizacji,
- ❑ organizację konsultacji społecznych na każdym etapie opracowania/aktualizowania Programu Rewitalizacji,
- ❑ analizę możliwości pozyskania środków zewnętrznych na realizację działań w ramach Programu Rewitalizacji,
- ❑ integrowanie działań innych komórek/jednostek/spółek w zakresie rewitalizacji.
- ❑ czuwanie nad zgodnością podejmowanych i realizowanych działań z wizją rewitalizacji,
- ❑ reprezentowanie Prezydenta Miasta w kontaktach roboczych z grupami i zespołami o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym (w tym także z Komitetem ds. Rewitalizacji, jeśli konieczne) jak również innymi interesariuszami i podmiotami, których zaangażowanie jest istotne z punktu widzenia procesu rewitalizacji.

W ramach bieżącego kierowania procesem rewitalizacji i monitorowania jego przebiegu Koordynator Rewitalizacji w porozumieniu z Zastępcą Prezydenta Miasta nadzoruje sporządzanie:

- ❑ raportów podsumowujących stan realizacji GPR i przedkłada je Prezydentowi Miasta,
- ❑ okresowych ocen aktualności i stopnia realizacji GPR (na podstawie art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji), a następnie przedkłada je Prezydentowi Miasta.

Koordynator Rewitalizacji będzie dążył do:

- ❑ zapewnienia zgodności i spójności realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji oraz odpowiadającymi im kierunkami działań,
- ❑ bezpośredniej współpracy z interesariuszami, o których mowa w art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji oraz innymi podmiotami⁴⁸, w tym

⁴⁸ o których mowa w art. 36 ust. 8 pkt 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021- 2027,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

poprzez wsparcie i zapewnienie ciągłości funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji⁴⁹, (w szczególności organizację spotkań, sporządzanie protokołów, obsługę zapytań członków i zgłaszanych tematów, prowadzenie spraw związanych z utrzymaniem pełnego składu),

- ☐ prowadzenia działań w zakresie partycypacji społecznej, w tym w zakresie wspierania inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz zapewnienia możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy w czasie prowadzenia i oceny rewitalizacji, stosownie do art. 5 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.

⁴⁹ o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

7.1.2.ZESPÓŁ ZADANIOWY DO SPRAW REWITALIZACJI

Zespół zadaniowy ds. rewitalizacji Miasta Biała Podlaska zwany dalej „Zespołem Zadaniowym” powołany został zarządzeniem Prezydenta Miasta⁵⁰. Powołanie Zespołu Zadaniowego służy wzmocnieniu właściwej organizacji procesu rewitalizacji, koordynacji działań, monitorowania i ewaluacji GPR. W skład zespołu wchodzi, powołani przez Prezydenta Miasta, kierownicy lub osoby przez nich wyznaczone z komórek organizacyjnych urzędu miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych i spółek. Zespół zadaniowy kierowany jest przez Zastępcę Prezydenta Miasta, pełniącego funkcję Przewodniczącego Zespołu Zadaniowego. Członkowie zespołu wykonują swoje zadania w ramach zadań służbowych.

Zadaniem Zespołu jest realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska i zadań wynikających z przepisów ustawy o rewitalizacji, w tym w szczególności:

- ❑ gromadzenie, analizowanie i przekazywanie danych niezbędnych do przygotowania aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz innych aktów i dokumentów lub podjęcia działań rewitalizacyjnych odpowiednio do zakresu działania właściwych komórek organizacyjnych i miejskich jednostek organizacyjnych,
- ❑ udział w pracach nad sporządzaniem aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji oraz opracowania innych aktów i dokumentów,
- ❑ współpraca z Komitetem Rewitalizacji oraz z interesariuszami procesu rewitalizacji,
- ❑ udział w posiedzeniach Zespołu i innych gremiów związanych z wdrażaniem procesu rewitalizacji, jak np. Komitet Rewitalizacji, spotkaniach z interesariuszami rewitalizacji,
- ❑ organizacja przedsięwzięć informacyjnych i promocyjnych, dotyczące działań rewitalizacyjnych oraz udział w procesach konsultacji społecznych,
- ❑ przygotowanie projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych odpowiednio do zakresu działania właściwych komórek organizacyjnych i jednostek organizacyjnych miasta,
- ❑ organizacja naboru przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, weryfikacja zgłoszonych propozycji i opracowanie listy przedsięwzięć i projektów rekomendowanych do umieszczenia na liście projektów w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska,
- ❑ gromadzenie i analiza informacji o działaniach rewitalizacyjnych podejmowanych przez komórki organizacyjne Urzędu Miasta Biała Podlaska i miejskie jednostki organizacyjne,
- ❑ monitorowanie realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazanych w programie oraz dostarczanie informacji o procesie realizacji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, postępie i efektach prac, osiągniętych celach i wskaźnikach,

⁵⁰ Zarządzenie nr 123/23 Prezydenta Miasta Biała Podlaska z dnia 7 lipca 2023 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji Miasta Biała Podlaska oraz zatwierdzenia Regulaminu pracy Zespołu Zadaniowego.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

- ▣ opracowanie raportów okresowych, ewaluacyjnych oraz dokonanie oceny aktualności gminnego programu rewitalizacji i sporządzenie raportu końcowego z realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

Pełny skład Zespołu oraz Regulamin jego funkcjonowania zawarte są w Zarządzeniu nr 123/23 Prezydenta Miasta Biała Podlaska z dnia 7 lipca 2023 r. w sprawie powołania Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji Miasta Biała Podlaska oraz zatwierdzenia Regulaminu pracy Zespołu Zadaniowego.

Z uwagi na zapewnienie efektywności procesu zarządzania, w sytuacji, gdy zaistnieje taka potrzeba, Regulamin dopuszcza możliwość zmiany składu Zespołu Zadaniowego.

7.1.3.PRZEWODNICZĄCY ZESPOŁU ZADANIOWEGO DS. REWITALIZACJI

Pracami zespołu kieruje wyznaczony przez Prezydenta Miasta Biała **Podlaska Przewodniczący Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji**, który odpowiada bezpośrednio przed Prezydentem za realizację postawionego przed Zespołem zadania.

Do zadań przewodniczącego należą m.in.:

- ❑ koordynacja prac Zespołu Zadaniowego,
- ❑ zwoływanie posiedzeń Zespołu Zadaniowego z inicjatywy własnej lub jego Członków,
- ❑ określanie harmonogramu podejmowanych prac i terminarza przygotowywania niezbędnych materiałów, terminy obrad Zespołu Zadaniowego oraz ich porządek,
- ❑ zapraszanie na posiedzenia Zespołu Zadaniowego przedstawicieli organów, instytucji i organizacji, które nie są reprezentowane w Zespole Zadaniowym,
- ❑ przedstawienie wyników prac Zespołu Zadaniowego oraz wszelkich informacji związanych z procesem realizacji GPR 2016-2030 Prezydentowi Miasta Biała Podlaska.

Poza swoimi podstawowymi zadaniami Przewodniczący Zespołu Zadaniowego będzie także reprezentować Prezydenta Miasta Biała Podlaska w kontaktach roboczych z interesariuszami zewnętrznymi oraz z innymi grupami i zespołami o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym (w tym z Komitetem Rewitalizacji), jak również innymi interesariuszami i podmiotami, których zaangażowanie jest istotne z punktu widzenia procesu rewitalizacji.

7.1.4. KOORDYNACJA REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych stanowi podstawowe narzędzie osiągnięcia celów procesu rewitalizacji. Konieczność osiągnięcia celów tego procesu, ocenianych w odniesieniu do aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, wymaga podejmowania ścisłej współpracy w zakresie koncepcji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zaplanowanych w ramach programu.

Do ścisłej współpracy, udziału w organizowanych posiedzeniach, udzielania informacji i pomocy merytorycznej i organizacyjnej w zakresie koniecznym do realizacji zadań Zespołu Zadaniowego zobowiązani zostali naczelnicy, kierownicy i pracownicy Urzędu Miasta Biała Podlaska oraz dyrektorzy i kierownicy jednostek organizacyjnych.

Zespoły robocze do spraw realizacji przedsięwzięć

W toku wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Przewodniczący Zespołu Zadaniowego ds. rewitalizacji może tworzyć zespoły robocze w celu wypracowania optymalnej koncepcji realizacji najbardziej złożonych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które wymagają ścisłej współpracy komórek organizacyjnych lub podmiotów niewchodzących w skład Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji.

Z uwagi na zróżnicowany poziom złożoności poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych takie zespoły robocze będą miały charakter doraźny. Ich zadaniem będzie m.in.:

- ❑ wypracowanie koncepcji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ❑ sprawna realizacja przedsięwzięć w oparciu o bezpośrednią współpracę właściwych komórek merytorycznych,
- ❑ przygotowanie i realizacja procesu inwestycyjnego,
- ❑ zaangażowanie w fazie utrzymania i funkcjonowania poszczególnych przedsięwzięć.

Podjęcie to dotyczyć będzie zarówno działań o charakterze społecznym, jak i inwestycyjnym, a jego celem będzie wybór najkorzystniejszego sposobu realizacji przedsięwzięcia w celu osiągnięcia najlepszych efektów w ramach ponoszonych nakładów.

7.2. WSPÓŁPRACA ZE STRONĄ SPOŁECZNĄ I OTOCZENIEM GOSPODARCZYM

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 pełni funkcję strategii innego instrumentu terytorialnego, o której mowa w art. 36 ust. 4 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Jednym z elementów realizacji takiej strategii jest konieczność włączenia partnerów społecznych i gospodarczych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji na etapie jej realizacji.

Stosownie do art. 7. ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji kluczową formą zaangażowania wskazanych wyżej partnerów jest Komitet Rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji reprezentuje wszystkie grupy interesariuszy procesu rewitalizacji, a w jego skład wchodzi przedstawiciele grup i zespołów o charakterze doradczym, konsultacyjnym i inicjatywnym działających na terenie Miasta.

Komitet Rewitalizacji jednocześnie pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Prezydenta Miasta Biała Podlaska oraz uczestniczy w ocenie przebiegu procesu rewitalizacji. Komitet zajmuje stanowiska dotyczące kluczowych etapów procesu rewitalizacji, do których należą opiniowanie oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji oraz opiniowanie projektu programu lub jego zmiany.

Współpraca z Komitetem opiera się na wzajemnej otwartości w celu stworzenia jak najlepszych warunków do swobodnego podejmowania przez Komitet własnych inicjatyw dotyczących wspierania procesu rewitalizacji.

W trybie przewidzianym w Ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (art. 7), Zarządzeniem nr 95/17 Prezydenta Miasta Biała Podlaska z dnia 25 kwietnia 2017 r. został powołany Komitet Rewitalizacji miasta Biała Podlaska. Natomiast zasady działania Komitetu Rewitalizacji zostały określone w Uchwale nr XXVI/23/17 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Komitet Rewitalizacyjny został powołany na okres 2016-2025 dla zapewnienia wsparcia działań Prezydenta Miasta w przygotowaniu, koordynowaniu i prowadzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji. W związku z aktualizacją GPR na lata 2016-2030 konieczne będzie powołanie nowego składu Komitetu Rewitalizacji w postaci Zarządzenia Prezydenta Miasta oraz aktualizacja zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji w postaci Uchwały Rady Miasta.

7.3. HARMONOGRAM REALIZACJI I KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

7.3.1. KOSZTY ZARZĄDZANIA GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Rewitalizacja Programu jest zadaniem własnym Miasta o charakterze fakultatywnym, które ze względu na poziom jego złożoności wymaga wdrożenia efektywnego systemu zarządzania. Z tego względu, zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, struktura zarządzania procesem rewitalizacji powinna znaleźć odzwierciedlenie w kosztach tego procesu określonych w gminnym programie rewitalizacji.

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030 będzie odbywać się w oparciu o zaproponowany i opisany powyżej system zarządzania. Zadania niezbędne do wdrażania dokumentu wykonywane będą w ramach obowiązków poszczególnych komórek organizacyjnych/miejskich jednostek/spótek. Zaangażowani w realizację poszczególnych przedsięwzięć pracownicy będą wykonywać swoje zadania w ramach obowiązków służbowych, dlatego obrany sposób zarządzania nie generuje dodatkowych kosztów w ramach zarządzania programem.

7.3.2. HARMONOGRAM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Zaplanowany okres obowiązywania *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* obejmuje czternastoletnią perspektywę jego realizacji, przy czym rok 2023 jest dedykowany procesowi aktualizacji GPR.

Przyjęty harmonogram realizacji opiera się na najważniejszych etapach i działaniach, które powinny zostać podjęte w toku realizacji programu.

Zgodnie z przyjętym systemem monitorowania i oceny w perspektywie do 2030 roku opracowane raporty będą obejmować dwuletni okres stanu realizacji programu⁵¹. W okresie od 2024 do 2030 przewidziane są ponadto trzy oceny aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji. W 2031 roku zaplanowano sporządzenie ewaluacji końcowej, która oceni efekty całości programu po zakończeniu jego realizacji, a jej celem będzie ocena zasadności kontynuacji procesu rewitalizacji w wyznaczonym obszarze.

W toku realizacji programu przewiduje się aktywny udział Komitetu Rewitalizacji. W okresie do 2030 roku przewiduje się zachowanie dwóch kadencji, które z jednej strony pozwolą na zapewnienie ciągłości procesu, a z drugiej na utrzymanie na wysokim poziomie zaangażowania interesariuszy, co pozwoli na ich udział merytoryczny w realizacji i ocenie tego procesu.

⁵¹ W latach: 2024, 2026, 2028 i 2030

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Rok realizacji	Okres realizacji	Podjęmowane działania
2017	2017	▪ uchwalenie GPR ▪ powołanie Komitetu Rewitalizacyjnego (kadencja do 2025) ▪ powołanie Zespołu zadaniowego ds. Rewitalizacji ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2018	2018	▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2019	2019	▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ aktualizacja GPR
2020-2022	2020-2022	▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2023	I poł	▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ opracowywanie aktualizacji GPR Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030
	II poł	▪ wdrożenie systemu zarządzania określonego w programie ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ uchwalenie aktualizacji GPR na lata 2016-2030 ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2022-2023
2024	I poł	▪ powołanie Komitetu Rewitalizacji pierwszej kadencji (2024-2027) ▪ prace przygotowawcze dotyczące wybranych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2025	I poł	▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2026	I poł	▪ przygotowanie pierwszej Oceny aktualności i stopnia realizacji (okres od 2. półrocza 2023 do k. 2025 r.) ▪ przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2024-2025, ▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego ▪ realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	▪ pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Rok realizacji	Okres realizacji	Podejmowane działania
		realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2027	I poł	- pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	- pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego, - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2028	I poł	- powołanie Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji (2028-2030) - przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2026-2027, - pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	- pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2029	I poł	- przygotowanie drugiej Oceny aktualności i stopnia realizacji, - pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	- pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2030	I poł	- przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji w latach 2028-2029 - pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
	II poł	- pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego - realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych
2031	I poł.	- przygotowanie Raportu dotyczącego stanu realizacji za 2030 rok - przygotowanie trzeciej Oceny aktualności i stopnia realizacji (niepełny okres 2029-2030) - przygotowanie Raportu końcowego - przygotowanie oceny osiągniętych efektów programu po zakończeniu realizacji – ewaluacja końcowa - zakończenie prac Komitetu Rewitalizacji drugiej kadencji

Tabela 29 Ramowy harmonogram realizacji GPR

8. SYSTEM MONITOROWANIA I OCENY PROGRAMU

Gminny Program Rewitalizacji to dokument operacyjny uwzględniający lokalne konteksty i uwarunkowania. Realizacja jego zapisów następuje poprzez działania i współdziałania podmiotów i instytucji funkcjonujących na obszarze rewitalizacji i poza nim, a których poziom zaangażowania i wkład jest istotnie zróżnicowany. Ponadto jest to proces wieloletni, a zatem podlegający zmiennym uwarunkowaniom zewnętrznym, które mogą w sposób znaczący wpłynąć na pierwotne założenia.

Biorąc powyższe pod uwagę należy objąć GPR stałym monitoringiem, począwszy od fazy przygotowawczej, przez proces bieżącej realizacji zadań, po ocenę jej skutków i efektów. Dlatego tak ważną rolę w zawartości *Programu*⁵² powierzono systemowi jego monitorowania i oceny, którego celem jest zapewnienie mechanizmów reakcji na potrzeby oraz wprowadzanie ewentualnych korekt w kilkuletniej perspektywie jego realizacji.

System monitorowania i oceny programu składa się z dwóch podstawowych elementów:

- 1) monitorowania postępów realizacji programu, poprzez regularne raportowanie rezultatów przedsięwzięć z bezpośrednim odniesieniem do zapisów dotyczących ram finansowych i harmonogramów,
- 2) oceny stopnia osiągnięcia zakładanych celów procesu rewitalizacji, realizowanych poprzez priorytety działań oraz poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Z uwagi na charakter celów ocena ta prowadzona jest ze zdecydowanie mniejszą częstotliwością niż bieżące monitorowanie postępów realizacji.

⁵² art. 15 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji

8.1. MONITOROWANIE POSTĘPÓW REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Bieżące monitorowanie postępów realizacji ma na celu śledzenie wdrażania programu, a w efekcie stworzenie sprawnego systemu realizacji jego najważniejszych postanowień. Narzędziem, które pozwoli na osiągnięcie tego celu będą raporty dwuletnie dotyczące stanu realizacji.

Raport dotyczący stanu realizacji

Raport dotyczący stanu realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* sporządzany będzie za każde dwa lata kalendarzowe. Raport sporządzany będzie za okres poprzedni każdorazowo w terminie do końca marca następnego roku.

Raport będzie obejmował najważniejsze informacje dotyczące postępów realizacji w ramach ujętych w Programie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie ram finansowych oraz czasowych, które zostały przedstawione w odniesieniu do każdego z przedsięwzięć, przy uwzględnieniu kolejnych etapów, składających się na ich realizację. Celem takiego podejścia jest podniesienie jakości rozwiązań stosowanych w związku z realizacją kolejnych przedsięwzięć tak aby zapewnić osiąganie optymalnych efektów przy ponoszeniu założonych nakładów na realizację zadań i późniejszą eksploatację powstałych obiektów.

Raport będzie zbierał i systematyzował informacje dotyczące postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które następnie będą mogły być ujęte m.in. w Raporcie o stanie Miasta Biała Podlaska⁵³ i wykorzystanie w obowiązkowym badaniu dotyczącym procesu rewitalizacji w gminach prowadzonym przez Główny Urząd Statystyczny w ramach systemu statystyki publicznej.

Opracowanie raportu dotyczącego stanu realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* będzie zadaniem Zespołu Zadaniowego ds. Rewitalizacji.

Ważnym elementem raportów dotyczących stanu realizacji przedsięwzięć będzie bieżąca analiza i ocena osiąganych wskaźników produktu oraz rezultatu, pokazujących bezpośrednio i materialne efekty poszczególnych przedsięwzięć na etapie ich zakończenia. Wskaźniki te będą odnosić się bezpośrednio do priorytetów działań zaplanowanych w ramach celów procesu rewitalizacji.

⁵³ Raport sporządzany jest rocznie na podstawie art. 28aa ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym oraz przedkładany radzie Miasta

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Nazwa wskaźnika	Wartość docelowa (2030)
Cel nr 1 Aktywni obywatele	
Liczba wydarzeń integracyjnych mieszkańców obszaru rewitalizacji (szt.)	30
Liczba dofinansowanych programów NGOs (szt.)	20
Liczba osób uczestniczących w zajęciach dla seniorów (osoba)	200
Liczba zmodernizowanych obiektów działających w zakresie kultury i usług społecznych (szt.)	5
Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w programach edukacyjnych, sportowych i kulturalnych (osoba)	100
Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych na bazie potencjału historycznego (szt.)	10
Liczba wolontariuszy zaangażowanych w projekty rewitalizacyjne (osoba)	50
Liczba osób uczestniczących w programach mentoringowych (osoba)	10
Liczba dzieci i młodzieży korzystających z działań edukacyjnych w siedzibie schroniska dla bezdomnych zwierząt AZYL (osoba)	50
Liczba mikrograntów dla małych lokalnych inicjatyw (szt.)	10
Liczba umów zawartych pomiędzy samorządem a organizacjami pozarządowymi w zakresie wdrażania procesów rewitalizacyjnych (szt.)	5
Cel nr 2 Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku	
Liczba zrewitalizowanych obiektów w otwartej przestrzeni (szt.)	10
Liczba utworzonych ścieżek edukacyjnych (szt.)	5
Liczba zrealizowanych programów edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska (szt.)	10
Liczba przeprowadzonych konkursów architektoniczno-urbanistycznych (szt.)	3
Liczba zrewitalizowanych obiektów dziedzictwa kulturowego (szt.)	5
Liczba umów zawartych z podmiotami prywatnymi w celu poprawy przestrzeni publicznych (szt.)	5
Liczba nowych/zmodernizowanych/zaadaptowanych obiektów użyteczności publicznej w osiedlach peryferyjnych (szt.)	3
Liczba obiektów wyposażonych w energooszczędne źródła ciepła i/lub wykorzystujących OZE (szt.)	16
Cel nr 3 Bezpieczni i zadowoleni obywatele	
Liczba nowych punktów dołączonych do monitoringu miejskiego lub objętych stałym niezależnym telemonitoringiem (szt.)	17
Liczba odbiorców usług społecznych, świadczonych w instytucjach publicznych i prywatnych (osoba)	100
Liczba obiektów w tym budynków i przestrzeni na wolnym powietrzu dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych (szt.)	25
Liczba rodzin korzystających z programów, wspierających rodziny (osoba)	40
Liczba pełnoletnich wychowanków opuszczających pieczę zastępczą korzystających z mieszkań wspomaganych (osoba)	10
Liczba nowowynbudowanych mieszkań (szt.)	24

Tabela 30 Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji

8.2. OCENA AKTUALNOŚCI I STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU

Podstawę realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* stanowią działania mające na celu poprawę sytuacji życiowej mieszkańców wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Działania te realizowane są w ramach trzech podstawowych celów procesu rewitalizacji, które zostały szczegółowo określone w tym programie.

Ustawa o rewitalizacji wskazuje, że GPR podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji dokonywanej co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z system monitorowania i oceny określonym w tym programie⁵⁴. Z uwagi na specyfikę celów określonych w niniejszym Programie przyjmuje się, że ocena będzie sporządzana zgodnie z poniższym harmonogramem:

- 1) w I połowie 2026 roku, pierwsza ewaluacja okresowa obejmująca okres realizacji programu w okresie od 2. półrocza 2023 do końca roku 2025,
- 2) w I połowie 2029 roku, druga ewaluacja okresowa obejmująca okres realizacji programu w latach 2026 - 2028,
- 3) w I połowie 2031 roku, trzecia ewaluacja okresowa obejmująca okres realizacji programu w latach 2029 - 2030,
- 4) w I połowie 2031 roku, ewaluacja końcowa obejmująca cały okres realizacji GPR (lata 2016-2030).

Ocena aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030*, która sporządzana będzie przez Zespół Zadaniowy ds. Rewitalizacji i przedkładana Prezydentowi Miasta Biała Podlaska, który będzie ją prezentował do zaopiniowania Komitetowi Rewitalizacji.

Rolą Komitetu Rewitalizacji będzie ocena czy w kontekście postępów realizacji programu i osiąganych efektów istnieje konieczność przystąpienia do jego aktualizacji.

Ocena aktualności i stopnia realizacji *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* będzie uwzględniać:

- ☐ dane dotyczące wartości i terminów realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- ☐ bezpośrednio osiągane wskaźniki przedstawiane w ramach okresowych raportów,

⁵⁴ art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

- ☐ wybrane wskaźniki służące ocenie wpływu przedsięwzięć na obszar rewitalizacji wskazane w diagnozie delimitacyjnej..

Nazwa wskaźnika	Oczekiwany kierunek oddziaływania	Wartość bazowa (2023)	Miernik osiągnięcia celu (strzałka wskazuje pożądany trend) (2030)
Cel nr 1 Aktywni obywatele			
Liczba uczestników działań i wydarzeń społecznych i kulturalnych na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Liczba zrealizowanych programów dla dzieci i młodzieży	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Liczba zorganizowanych działań mentoringowych dla przedsiębiorców działających na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Cel nr 2 Przestrzeń przyjazna ludziom i środowisku			
Długość nowowybudowanych tras rowerowych i chodników	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Redukcja emisji CO ₂ związana z instalacją urządzeń OZE	Spadek wartości na tle poprzednich lat	(2020) 248 225,74 Mg CO ₂	↓
Moc zainstalowanych urządzeń OZE przy remontach budynków na obszarze rewitalizacji	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Cel nr 3 Bezpieczni i zadowoleni obywatele			
Liczba nowych obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑
Liczba nowopowstałych mieszkań komunalnych	Oczekiwany wzrost wskaźnika wobec wartości bazowej	0	↑

Tabela 31 Lista wybranych wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Oprócz oceny danych ilościowych dotyczących realizacji oraz efektów przedsięwzięć ważną częścią oceny będą dane jakościowe odnoszące się do sposobu realizacji działań. Dane te pozyskiwane będą w oparciu o wywiady lub badania ankietowe prowadzone w celu oceny skutków zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Działania te będą prowadzone zarówno wśród podmiotów zaangażowanych w realizację, jak również wśród bezpośrednich odbiorców tych działań.

9. ZMIANY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

9.1. ZMIANY W UCHWAŁACH DOTYCZĄCYCH POLITYKI MIESZKANIOWEJ MIASTA

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 20-2030* nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XXX/265/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 25.02.2021 r.⁵⁵ w sprawie przyjęcia *Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Biała Podlaska na lata 2021-2025*.

Nie przewiduje się również konieczności zmian w uchwale LVII/495/23 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28.03.2023 r.⁵⁶ w sprawie zmieniającej uchwałę ws. zasad wynajmu lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Biała Podlaska.

⁵⁵ Dz. U. Województwa Lubelskiego z dnia 04.03.2021 poz. 1035

⁵⁶ Dz. U. Województwa Lubelskiego z dnia 03.04.2023 poz. 2400

9.2. ZMIANY DOTYCZĄCE PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

W związku z realizacją postanowień *Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030* nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian dotyczących *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Biała Podlaska*, przyjętego uchwałą nr XXII/33/21 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 29 marca 2021 w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Biała Podlaska.

Ponadto w związku z realizacją programu nie przewiduje się konieczności uchwalenia lub zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, jak również konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji.

W granicach obszaru rewitalizacji zlokalizowane są obszary szczególnego zagrożenia powodzią określone dla rzeki Krzna. Zgodnie z obowiązującymi przepisami na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują ograniczenia w możliwości zagospodarowania terenów uzasadnione względami bezpieczeństwa ludzi i mienia. Dla zmniejszenia ryzyka zalewania terenów miasta wodami powodziowymi wskazane jest zachowanie terenów doliny rzecznej w dobrym stanie funkcjonalnym, umożliwiającym swobodny przepływ wód. Zabudowa terenów nadrzecznych i uszczelnianie kolejnych terenów wzdłuż rzeki skutkuje problemami w odprowadzaniu nadmiaru wód deszczowych przy gwałtownych ulewach lub w okresie wiosennych roztopów. Tereny w granicach obszaru rewitalizacji znajdujące się w zasięgu obszarów szczególnego zagrożenia powodzią pokryte są obowiązującymi planami miejscowymi. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie się odbywała zgodnie z ustalaniem obowiązujących planów miejscowych bez konieczności dokonywania ich zmiany, co zostało wskazane powyżej. Uwzględnione w Programie projekty rewitalizacyjne będą realizowane zgodnie z aktualnym zagospodarowaniem i dotychczasowym przeznaczeniem terenów określonym w obowiązujących planach miejscowych będących aktami prawa miejscowego, które są podstawą realizacji procesów inwestycyjnych na tych terenach.

W trakcie prac nad Programem, 24 września 2023 r. weszły w życie przepisy Ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw. Ustawa ta wprowadza nowe narzędzie planistyczne – plan ogólny, dokument w randze aktu prawa miejscowego, który będzie uchwalany obligatoryjnie dla całej gminy. Plan ogólny zastąpi dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy. Będzie to dokument zawierający wyłącznie podstawowe ustalenia, które pozwolą gminie zaplanować zrównoważony i harmonijny rozwój. Co ważne, jego ustalenia będą podstawą nie tylko do uchwalania planów miejscowych, ale także do wydawania decyzji o warunkach zabudowy. Dotychczasowe Studium będzie obowiązywało do momentu uchwalenia planu ogólnego, ale nie dłużej niż do 31.12.2025 r. Ustawa zakłada również, że w nowym systemie planowania rozwoju,

polityka przestrzenna gminy będzie określana w lokalnej lub ponadlokalnej strategii rozwoju gminy. W związku z powyższym, przy określaniu ustaleń przyszłego planu ogólnego należy uwzględnić uwarunkowania rozwoju wynikające z lokalizacji w granicach miasta obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji określonego w Uchwale Nr XLVI/131/22 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 28 grudnia 2022 zmieniającą uchwałę w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie miasta Biała Podlaska. Natomiast w opracowywanej w przyszłości strategii rozwoju miasta lub aktualizacji strategii rozwoju ponadlokalnego w ramach ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej należy określić zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji.

9.3. INNE ZMIANY ZAPEWNIAJĄCE ZGODNOŚĆ Z AKTUALNYM STANEM PRAWNYM

9.3.1. PRAWO WODNE

Zgodnie z art. 16 ust. 34 ustawy Prawo wodne, obszary szczególnego zagrożenia powodzią stanowią obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%, obszary na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%, obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w którym wybudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy lub przymuliska (o których mowa w art. 224 ww. ustawy), stanowiące działki ewidencyjne i pas techniczny.

W granicach Białej Podlaskiej, występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią w rozumieniu przepisów ustawy Prawo wodne. Dla zmniejszenia zasięgu ewentualnych wylewów Krzny pomiędzy ulicą Łomaską i aleją Tysiąclecia na prawym brzegu rzeki zostały wzniesione wały przeciwpowodziowe. Zabezpieczają one przed zalaniem znajdujące się tam obiekty przemysłowo-usługowe oraz miejskie targowisko.

W świetle art. 77 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁵⁷ na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią występują ograniczenia w zakresie zagospodarowania analizowanych terenów, tj.:

- 1) zakazuje się gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,
- 2) zakazuje się lokalizowania nowych cmentarzy;
- 3) zakazuje się rolniczego wykorzystywania ścieków w okresie prognozowanego wezbrania wód.

Zagospodarowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią nie może:

- 1) naruszać ustalenia planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza;
- 2) naruszać ustalenia planu zarządzania ryzykiem powodziowym;
- 3) stanowić zagrożenia dla ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków;
- 4) naruszać funkcjonowania infrastruktury krytycznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym;
- 5) utrudniać zarządzania ryzykiem powodziowym.

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Biała Podlaska znajdują się wskazane poniżej zagrożenia powodziowe i sposoby postępowania na terenach zagrożonych powodzią:

⁵⁷ Dz. U. z 2018 poz. 2268 ze zm.

„W celu ograniczenia potencjalnych negatywnych skutków powodzi na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią:

- 1) zakazuje się lokalizowania nowych obiektów budowlanych,*
- 2) wprowadzania zmian ukształtowania terenu poprzez jego podnoszenie (nawożenie mas ziemnych),*
- 3) dopuszcza się remont, rozbudowę i nadbudowę istniejących obiektów budowlanych położonych na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią.*

Ponadto, zgodnie z art. 176 ust. 1 ww. ustawy: „w celu zapewnienia szczelności i stabilności wałów przeciwpowodziowych, zakazuje się wykonywania robót lub czynności, które mogą wpływać na szczelność lub stabilność wałów przeciwpowodziowych, w tym:

- 1) przejeżdżania przez wały oraz wzdłuż korony wałów pojazdami lub konno oraz przepędzania zwierząt, z wyjątkiem miejsc do tego przeznaczonych;*
- 2) upraw gruntu, sadzenia drzew lub krzewów na wałach oraz w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału;*
- 3) prowadzenia przez osoby nieuprawnione robót lub czynności ingerujących w konstrukcję wałów przeciwpowodziowych, w tym ich rozkopywania, uszkodzania darniny lub innych umocnień skarp i korony wałów, wbijania słupów i ustawiania znaków;*
- 4) wykonywania na wałach przeciwpowodziowych obiektów lub urządzeń niezwiązanych z nimi funkcjonalnie;*
- 5) wykonywania obiektów budowlanych, kopania studni, sadzawek, dołów oraz rowów w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału;*
- 6) lokalizowania cmentarzy w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału.”*

Doliny rzeczne stanowią naturalny obszar zalewany wodami wezbraniowymi podczas intensywnych opadów lub wiosennych roztopów i w związku z tym, powinny w dalszym ciągu pozostać wolne od zabudowy. W celu ograniczenia niebezpieczeństwa powodzi, zalania i podtopień przyjmuje się następujące kierunki działań:

- ograniczenie możliwości lokalizacji zabudowy na obszarach łąk i pastwisk w obniżeniach dolinnych, które są zagrożone lokalnymi podtopieniami;*
- utrzymanie przyrodniczej funkcji terenów łąk i pastwisk;*
- wspieranie działań sprzyjających utrzymaniu i zwiększaniu retencji zbiornikowej,*
- zachowanie drożności istniejących cieków;*
- zapewnienie możliwości spływu wód opadowych i roztopowych zgodnie z naturalnym ukształtowaniem terenu.*

Przy realizacji robót budowlanych dopuszczonych na podstawie ustaleń studium, obowiązuje uwzględnienie zakazów, nakazów i uzyskanie wymaganych pozwoleń dotyczących zagospodarowania obszaru szczególnego zagrożenia powodzią, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami odrębnymi.”

Zgodnie z art. 166 ww. ustawy obszary szczególnego zagrożenia powodzią muszą zostać uwzględnione w strategii rozwoju gminy, strategii rozwoju ponadlokalnego, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, gminnym programie rewitalizacji, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz w decyzji o warunkach zabudowy.

Poziom zagrożenia powodziowego wynikający z wyznaczenia obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia się w decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzjach o warunkach zabudowy, dotyczących nieruchomości w całości lub w części położonych na tych obszarach.

Uzgodnienia z Państwowym Gospodarstwem Wodnym Wody Polskie w zakresie dotyczącym zabudowy i zagospodarowania terenu położonego na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią wymagają projekty następujących dokumentów/decyzji na poziomie lokalnym:

- ☐ studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- ☐ miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- ☐ gminny program rewitalizacji,
- ☐ decyzja o warunkach zabudowy,
- ☐ decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Dokonując ww. uzgodnień PGW Wody Polskie uwzględnią prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi, poziom zagrożenia powodziowego, proponowaną zabudowę i zagospodarowanie terenu położonego na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią, a także jego aktualne zagospodarowanie i dotychczasowe przeznaczenie. Ww. uzgodnienie lub odmowa uzgodnienia następuje w drodze decyzji.

9.3.2. OCHRONA PRZECIWPOŻAROWA

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne (lista podstawowa oraz lista dodatkowa) będą zgodne z przepisami prawa oraz wszelkimi wymogami w zakresie ochrony przeciwpożarowej, m. in. poprzez: zapewnienie drogi pożarowej do obiektów zgodnie z przepisami odrębnymi oraz zapewnienie zaopatrzenia w wodę dla zewnętrznego gaszenia pożarów zgodnie z przepisami odrębnymi.

9.3.3. TRANSPORT KOLEJOWY

Zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie winny być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym: ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót zmiennych w sąsiedztwie linii kolejowych, a także sposobu i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jaki powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami oraz ich usytuowanie, ustawą z dnia 7 lipca 1994 r.- Prawo budowlane, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.

W przypadku wystąpienia kolizji z istniejącymi urządzeniami telekomunikacyjnymi należy wystąpić do odpowiedniego zarządcy linii o wydanie warunków technicznych na ich zabezpieczenie lub przełożenie.

9.3.4. OCHRONA ŚRODOWISKA

Zaplanowane przedsięwzięcia będą realizowane w obrębie obszarowych form ochrony przyrody wymienionych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2023 r. poz. 1336 ze zm.).

Istotnym elementem rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie zagospodarowania przestrzeni publicznej jest realizacja tego zadania w sposób zrównoważony, który przy zastosowaniu rozwiązań ułatwiających dostępność miejsc dla większej liczby grup społecznych zachowa również przyrodnicze walory terenu, co pozytywnie wpływa na funkcjonowanie lokalnych społeczności.

Dlatego też projekty rewitalizacyjne mają na celu zachowanie terenów zielonych, ochronę istniejących pomników przyrody oraz siedlisk gatunków chronionych. Niewskazane jest nadmierne usuwanie drzew i krzewów oraz przekształcanie terenów zielonych w wybetonowane place.

Mając na względzie postępujące zmiany klimatu, w tym okresy o wysokich temperaturach, nie przewiduje się usuwania większości drzew z osłoniętych placów, co utrudniłoby lub uniemożliwiło wielu osobom korzystanie z przestrzeni publicznej.

W ramach prac polegających na modernizacji i adaptacji budynków użyteczności publicznej w celu nadania im nowych funkcji społecznych przewidziano termomodernizację budynku oraz montaż OZE, a także energooszczędnego oświetlenia LED-owego. Działania określone w Programie prowadzone będą na terenach zabudowanych, dlatego też w przypadku działań termomodernizacyjnych prace muszą być realizowane z uwzględnieniem uwarunkowań przyrodniczych, w sposób zapewniający ochronę potencjalnych lęgów awifauny oraz miejsc rozrodu i żerowisk nietoperzy. Poza tym zaplanowano również działania nakierowane na podwyższenie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całego miasta, skierowane w szczególności do dzieci i młodzieży. Jednym z głównych działań będzie rozwijanie i wspieranie pozaszkolnych form edukacji oraz akcji ukierunkowanych na dbanie o wspólną przestrzeń skierowanych do wszystkich mieszkańców. Przeprowadzone w ramach GPR inicjatywy przyczynią się do podniesienia świadomości lokalnej społeczności w takich dziedzinach jak: efektywność energetyczna, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii i powiązania pomiędzy wykorzystaniem energii a zmianami klimatu, kreowania postaw proekologicznych u mieszkańców obszaru rewitalizacji. Ewentualny negatywny wpływ na środowisko zadań i działań przewidzianych do realizacji w ramach dokumentu nie będzie miał istotnego znaczenia i w większości założeń będzie ograniczać się do etapu realizacji poszczególnych przedsięwzięć (etapu przebudowy i modernizacji).

Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą prowadzone w sposób zapewniający troskę o zachowanie terenów zieleni na terenach rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie ochrony bioróżnorodności przyrodniczej, w tym siedlisk gatunków chronionych. Realizowane projekty nie spowodują zniszczenia istniejących i potencjalnych siedlisk gatunków chronionych. W celu ochrony liczebności wielu chronionych gatunków ptaków (m.in. jerzyki, kawki, wróble, mazurki, kopciuszki) oraz nietoperzy, w ramach prac związanych z modernizacją i termomodernizacją budynków, wprowadza się następujące ramy korzystania ze środowiska:

- 1) ze względu na możliwość zasiedlania budynków przez gatunki ptaków bytujących w szczelinach i otworach wentylacyjnych, przed rozpoczęciem prac powinno się przeprowadzić audyt ornitologiczny, a w ich trakcie wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. prowadzenie prac poza sezonem lęgowym, wykonanie zastępczych miejsc lęgowych itp.);
- 2) ze względu na możliwość zasiedlenia budynków przez nietoperze, przed przystąpieniem do realizacji prac należy dokonać szczegółowej oceny walorów przyrodniczych i skali zagrożeń; w przypadku stwierdzenia występowania nietoperzy należy wdrożyć odpowiednie rozwiązania chroniące (m.in. odpowiedni termin realizacji prac - późne lato i wczesna jesień; zaklejenie szczelin i innych kryjówek - jeśli istnieje podejrzenie, że mogą w nich przebywać nietoperze - jest niedopuszczalne; można to zrobić dopiero po bezpiecznym opuszczeniu przez nietoperze kryjówek letnich lub zimowych; po opuszczeniu przez nietoperze kolonii letniej (przełom lata i jesieni) lub

zimowej (początek kwietnia) jest możliwe zabezpieczanie schronień, ale tak, by zwierzęta mogły wychodzić z kryjówek; ostateczne zatkanie wstępnie zabezpieczonych schronień nietoperzy, może nastąpić dopiero po upewnieniu się, że wszystkie ssaki opuściły azyl). Aby remont nie spowodował znaczącej szkody przyrodniczej, należy zwierzętom zapewnić istnienie odpowiedniej ilości właściwych schronień po remoncie:

- ☐ Pozostawienie kilku szczelin i otworów wykorzystywanych do tej pory przez nietoperze, gdyż te zwierzęta są bardzo przywiązane do swoich schronień. Jest to też często rozwiązanie najprostsze z technicznego punktu widzenia, przy czym nie może wpływać negatywnie na efekt docieplania i trwałość budynku. Jeśli po wykonaniu oceny technicznej uznano, że możliwe jest dalsze wykorzystywanie przez zwierzęta zajmowanych wcześniej szczelin, trzeba zagwarantować nietoperzom łatwy dostęp poprzez pozostawienie odpowiednio zabezpieczonego otworu w izolacji termicznej;
 - ☐ Jeśli nie ma możliwości pozostawienia schronień istniejących, należy utworzyć schronienia alternatywne, równoważące ubytek takich miejsc w wyniku remontu;
 - ☐ Liczba alternatywnych schronień powinna w pełni równoważyć stratę;
 - ☐ Zrównoważenie strat należy rozpatrywać w skali lokalnej (np. osiedla, dzielnicy), a nie pojedynczego budynku, na którym może wystąpić problem z umieszczeniem odpowiedniej liczby skrzynek.
 - ☐ Nie wszystkie skrzynki są zajmowane przez nietoperze, dlatego ich liczbę trzeba zwiększyć w zależności od gatunku i warunków lokalnych - o 50-200 % - w stosunku do miejsc wykorzystywanych przez nietoperze, przed jego remontem;
 - ☐ Dobór skrzynek i ich lokalizacja musi być uzgodniona z chiropterologiem⁵⁸.
- 3) ze względu na ochronę siedlisk i gatunków hydrogenicznych oraz wyeliminowanie kolizji dróg twardych ze szlakami migracyjnymi lub miejscami rozrodu i regularnego przebywania fauny, wyklucza się trasowanie nowych odcinków dróg przez siedliska przyrodnicze; dodatkowo przepusty wodne należy dostosowywać do wymogów przepustów ekologicznych dla małych i średnich zwierząt oraz stosować rozwiązania chroniące stosunki wodne oraz jakość wód powierzchniowych i podziemnych.

Realizacja działań zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji nie jest związana z możliwością wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi ani nie powoduje zagrożenia dla środowiska. Zgodnie z przyjętymi założeniami realizacja działań przedstawionych w dokumencie spowoduje korzyści dla środowiska naturalnego zarówno w obszarze rewitalizacji, jak i całego miasta. W dokumencie wskazano działania mające na celu poprawę stanu środowiska i jakości powietrza. Wszelkie niekorzystne oddziaływania

⁵⁸ Chiropterolog – specjalista zajmujący się między innymi życiem i zwyczajami nietoperzy.

powstałe w trakcie prowadzenia prac inwestycyjnych będą lokalne, krótkotrwałe i ustąpią z chwilą ukończenia prac budowlanych. Ponadto jego realizacja ma na celu przeciwdziałanie ocieplaniu klimatu oraz adaptacji do zaistniałych już zmian.

Zaplanowane przedsięwzięcia charakteryzują się przejściowym oddziaływaniem na najbliższe otoczenie tylko w momencie prowadzenia prac inwestycyjnych. Aby zapewnić jak najmniejszą ingerencję projektów inwestycyjnych w środowisko, w trakcie realizacji prac będą przestrzegane obowiązujące normy i przepisy w zakresie ochrony środowiska naturalnego oraz przepisy BHP, a także zapewniona zostanie ochrona dla osób oraz własności publicznej poprzez unikanie uciążliwości, skażenia środowiska i hałasu. Cele szczegółowe przewidziane do realizacji ze względu na rodzaj i usytuowanie, nie będą miały zatem negatywnego wpływu na środowisko oraz zdrowie ludzi zarówno w fazie realizacji, jak i eksploatacji.

W celu ograniczenia występowania negatywnego oddziaływania na środowisko na etapie realizacji inwestycji, zostanie zastosowanych szereg działań zapobiegających, w tym m.in.:

- ☐ dobrze przemyślany wybór lokalizacji inwestycji,
- ☐ stosowanie odpowiednich materiałów, rozwiązań technologicznych i technicznych, które są bezpieczne dla środowiska,
- ☐ selektywne gromadzenie powstających odpadów oraz przekazanie ich do unieszkodliwiania lub odzysku,
- ☐ dostosowanie terminów prac do okresu rozrodczego zwierząt (poza sezonem lęgowym ptaków, przygotowanie zastępczych miejsc lęgowych),
- ☐ stosowanie się do zapisów określonych w decyzjach administracyjnych, regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie oraz w przepisach prawnych przy realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Zastosowanie się do powyższych zaleceń w sposób znaczący ograniczy ewentualne negatywne oddziaływanie na środowisko.

9.3.5. NIEZBĘDNE ZMIANY W UCHWALE OKREŚLAJĄCEJ ZASADY WYZNACZANIA I ZASADY DZIAŁANIA KOMITETU REWITALIZACJI

Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Bialskiego Komitetu Rewitalizacji określone zostały Uchwałą XXVI/23/17 Rady Miasta Biała Podlaska z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji miasta Biała Podlaska.

W związku ze zmianami wprowadzonymi w niniejszej aktualizacji GPR na lata 2016-2030 konieczne będzie wprowadzenie zmian do ww. uchwały m.in. w zakresie:

- ☐ określenia liczby kadencji Komitetu Rewitalizacyjnego i czasu trwania kadencji,
- ☐ sposobu powoływania kandydatów na członków Komitetu, zasad wyznaczania i zmiany składu Komitetu,
- ☐ sposobu organizacji pracy Komitetu, m.in. wprowadzenie zapisu dotyczącego organizacji posiedzeń przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej,

Komitet Rewitalizacji powoływany jest przez Prezydenta Miasta Biała Podlaska w drodze zarządzenia na daną kadencję.

SPIS TABEL

Tabela 1 Jednostki pomocnicze miasta Biała Podlaska przy delimitacji obszarów zdegradowanych na potrzeby GPR BP 2016-2025.	14
Tabela 2 Jednostki pomocnicze miasta Biała Podlaska przy delimitacji obszarów zdegradowanych na potrzeby GPR BP 2016-2030.	15
Tabela 3 Obszar rewitalizacji 2016-2025 – powierzchnia i liczba ludności.....	18
Tabela 4 Cele i kierunki działań wyznaczone w Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025.....	26
Tabela 5 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych wyznaczonych w Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 wraz ze stanem realizacji	33
Tabela 6 Cele strategiczne i operacyjne zawarte w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miasta Biała Podlaska na lata 2015-2020 (2030)	57
Tabela 7 Zestawienie problemów społecznych prognozowanych w obszarach wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021-2030.....	60
Tabela 8 Cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki działań wyznaczone w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Mieście Biała Podlaska na lata 2021- 2030	65
Tabela 9 Obszary interwencji, cele i kierunki interwencji wyznaczone POŚ.....	73
Tabela 10 Cele Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu dla Białej Podlaskiej.....	75
Tabela 11 Obszary problemowe Miasta Biała Podlaska wyznaczone w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej Miasta Biała Podlaska	79
Tabela 12 Cele i działania wyznaczone w Planie Gospodarki Niskoemisyjnej	80
Tabela 13 Priorytetowe obszary zadań publicznych wyznaczone w Programie współpracy Miasta Biała Podlaska z organizacjami pozarządowymi	92
Tabela 14 Jednostki analityczne wyznaczone na obszarze Miasta Biała Podlaska	95
Tabela 15 Zestawienie wskaźników obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach, wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej	98
Tabela 16 Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji	101
Tabela 17 Posumowanie diagnozy pogłębionej obszaru rewitalizacji	174
Tabela 18 Cele i kierunki działań wyznaczone w GPR 2016-2030.....	178

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030

Tabela 19 Powiązania problemów obszaru rewitalizacji z celami i kierunkami działań GPR 2016-2030	182
Tabela 20 Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych 2016-2030 wraz ze stanem realizacji.....	185
Tabela 21 Zestawienie nowych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	206
Tabela 22 Lista zrealizowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	207
Tabela 23 Lista podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, od realizacji których odstąpiono.....	208
Tabela 24 Lista przedsięwzięć uzupełniających wskazanych w GPR miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025 wraz ze stanem realizacji	209
Tabela 25 Charakterystyka grup dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	211
Tabela 26 Ramy czasowe i szacunkowe koszty nowych i kontynuowanych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	212
Tabela 27 Zestawienie szacunkowych kosztów przedsięwzięć rewitalizacyjnych	220
Tabela 28 Indykatywne ramy finansowe nowych przedsięwzięć ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji 2016-2030.....	221
Tabela 29 Ramowy harmonogram realizacji GPR	242
Tabela 30 Lista wskaźników wykorzystywanych do rocznej oceny stanu realizacji	245
Tabela 31 Lista wybranych wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności GPR	247

SPIS RYCIN

Ryc. 1 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2025	13
Ryc. 2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w strukturze Miasta Biała Podlaska na lata 2016-2030	13
Ryc. 3 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczone w GPR 2016-2025	18
Ryc. 4 Plakat informujący o rowerowym spacerze badawczym	43
Ryc. 5 Podział Miasta Biała Podlaska na jednostki analityczne.....	96
Ryc. 6 Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji Miasta Biała Podlaska.....	99
Ryc. 7 Jednostki analityczne wyznaczone w diagnozie delimitacyjnej, wykorzystane w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji	101
Ryc. 8 Zasoby przyrodnicze obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska	136
Ryc. 9 Poziom benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM ₁₀ określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska	141
Ryc. 10 Poziom pyłu zawieszonego PM _{2,5} faza II określony ze względu na ochronę zdrowia ludzi na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska	142
Ryc. 11 Układ komunikacyjny obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska.....	147
Ryc. 12 Wykorzystanie powierzchni (pokrycie terenu) obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska.....	153
Ryc. 13 Wykorzystanie powierzchni (pokrycie terenu) obszaru rewitalizacji Miasta Biała Podlaska.....	158
Ryc. 14 Lokalizacja obiektów zabytkowych na obszarze rewitalizacji Miasta Biała Podlaska	165
Ryc. 15 Schemat zarządzania procesem rewitalizacji	230

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura demograficzna według ekonomicznych grup wieku	103
Wykres 2 Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	103
Wykres 3 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	106
Wykres 4 Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	107
Wykres 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 100 mieszkańców	110
Wykres 6 Liczba osób w gospodarstwach domowych pobierających dodatek mieszkaniowy na 100 mieszkańców	111
Wykres 7 Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny na 100 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym.....	112
Wykres 8 Liczba popełnionych przestępstw na 100 mieszkańców	124
Wykres 9 Liczba odnotowanych wykroczeń na 100 mieszkańców	125
Wykres 10 Liczba przeprowadzonych interwencji na 100 mieszkańców.....	126
Wykres 11 Liczba osób objętych procedurą „Niebieskiej karty” na 100 mieszkańców	127
Wykres 12 Liczba osób podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 100 mieszkańców	129
Wykres 13 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	130
Wykres 14 Liczba osób, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej na 100 mieszkańców	132
Wykres 15 Liczba osób fizycznych, które zawiesiły lub wykreśliły działalność gospodarczą na 100 mieszkańców	133